

The Green Island

Dominique Bénard
Jacqueline Collier Jespersen

SZMCS Digitális eszkészkönyvtár

A ZÖLD-SZIGET

Írta:

Dominique Bénard

Jacqueline Collier Jespersen

World Organization of the Scout Movement

Cserkészmozgalom Világszervezete

© Európai Cserkésziroda

Genf, 1999

Minden Ewának és minden Vladimirnak

Értékes tanácsaikért szeretnénk hálánkat kifejezni barátainknak, Ermanno Ripamontinak, az Európai Cserkészbizottság volt tagjának; Mircea Stefannak, a Román Cserkészszövetség (Cercetasii Romaniei) elnökének és a Bukaresti Egyetem professzorának; valamint Perine Lecoy családi pszichoterapeutának.

TARTALOMJEGYZÉK

ELŐSZÓ	7
BEVEZETÉS	9
I. NEVELÉSI KONCEPCIÓ	11
SZEPTEMBER 9., SZERDA, 17 ÓRA	11
SZEPTEMBER 13., VASÁRNAP, 16 ÓRA	20
SZEPTEMBER 14., HÉTFŐ, 8 ÓRA	24
NEVELÉSI KONCEPCIÓNK	25
II. A NÖVEKEDÉS TERÜLETEI	28
SZEPTEMBER 18., PÉNTEK, 18 ÓRA	28
SZEPTEMBER 25., PÉNTEK, 17.30	32
III. TESTI FEJLŐDÉS	35
SZEPTEMBER 25., PÉNTEK, 20 ÓRA	35
IV. SZELLEMI FEJLŐDÉS	42
SZEPTEMBER 26., SZOMBAT, 7.20	42
V. ÉRZELMI FEJLŐDÉS	50
VI. TÁRSAS FEJLŐDÉS	63
SZEPTEMBER 26., SZOMBAT, 13 ÓRA	63
VII. LELKI FEJLŐDÉS	80
SZEPTEMBER 27., VASÁRNAP, 6.45	80
VIII. JELLEMFEJLŐDÉS	93
SZEPTEMBER 27., VASÁRNAP, 11 ÓRA	93
IX. VÉGSŐ NEVELÉSI CÉLKITŰZÉSEK	103
SZEPTEMBER 28., HÉTFŐ	103
OKTÓBER 3., SZOMBAT, 14.45	113
OKTÓBER 3., SZOMBAT, 18.30	121

X. FEJLŐDÉSI SZAKASZOK ÉS KOROSZTÁLYOK	124
OKTÓBER 25., VASÁRNAP, 15.10	124
OKTÓBER 26., HÉTFŐ, 7 ÓRA	129
OKTÓBER 26., HÉTFŐ, 21 ÓRA	141
OKTÓBER 27., KEDD, 8.55	145
XI. KOROSZTÁLYI NEVELÉSI CÉLKITŰZÉSEK	162
OKTÓBER 28., SZERDA	165
OKTÓBER 31., SZOMBAT	174
XII. NEVELÉSI TEVÉKENYSÉGEK	178
OKTÓBER 31., SZOMBAT, 16.50	178
NOVEMBER 1., VASÁRNAP, 9 ÓRA	196
XIII. KOROSZTÁLYI MÓDSZEREK	212
JANUÁR 2., SZOMBAT, 15 ÓRA	212
JANUÁR 8., PÉNTEK, 18.15	218
XIV. SZEMÉLYES ELŐREHALADÁS	244
FEBRUÁR 4., CSÜTÖRTÖK, 15 ÓRA	251
FEBRUÁR 7., VASÁRNAP, 9.45	259
A CSERKÉSZET KÜLDETÉSE	274
A CSERKÉSZMOZGALOM VILÁGSZERVEZETÉNEK (WOSM)	
ALAPSZABÁLYA (RÉSZLET)	275
EURÓPAI CSERKÉSZCHARTA	278
UTÓSZÓ	280

Előszó

Néha már fáraszt a módszertan meg a kézikönyvek. Viszont szívesen elmesélnél egy történetet.

Pontosan ez történt velünk, amikor *A Zöld-szigetet* írtuk.

A történet mesélése közben szeretnénk bemutatni a RAP (Renewed Approach to Programme – a cserkészprogram megújított megközelítése) különféle lépéseit. A megközelítést eredetileg Gerardo Gonzalez barátunk és csapata dolgozta ki az Interamerikai Cserkészirodában.

A RAP nem új cserkészprogram, sokkal inkább eszköz a *cserkészprogram fejlesztőinek*. A RAP abban segít, hogy azonosíthassuk a cserkészprogram megváltoztathatatlan elemeit – amelyeket meg kell őriznünk, hogy hűségesek maradjunk a cserkészet alapjaihoz (cél, alapelvek és módszer) –, és azokat az elemeket, amelyeket úgy kell alakítani, hogy megfeleljenek a fiatalok új igényeinek. A RAP rámutat a cserkészet néhány olyan elemére is, amelyek ugyan jellemzőek voltak Baden-Powell eredeti elképzeléseire, de hosszú ideje nem vesszük figyelembe vagy elfelejtettük őket. Ilyen például az *őrsi rendszer*, amelyet végre úgy kellene alkalmaznunk, amilyen valójában: olyan rendszer, amely lehetővé teszi a fiatalok bevonását a döntéshozatalba, és nem pusztán kiscsoportos munka. De idézhetjük a *próbarendszert* is, amelynek nem előre meghatározott normákon kellene alapulnia, hanem személyes célkitűzéseken, amelyeket minden fiatal maga választ és fogalmaz meg saját igényeinek megfelelően.

A Zöld-sziget olvasóinak már rendelkezésére állnak a RAP eszköztárának programvázlatai is, amelyeket a Világiroda 2005-ben adott ki, hogy részletesebben bemutassa a RAP egyes részleteit.

A cserkészprogramnak a fiatalok igényeihez való alakítása olyan feladat, amelyet minden generációnak el kell végeznie. Nem könnyű munka. Minden nemzeti cserkészszövetség – akárcsak mi mindannyian – hajlik rá, hogy olyan gondolati modelleket alakítson ki, amelyek gyakran ellenállnak az újításnak és a változásnak. Bizonyos konzervatív csoportok esetleg azt is megkísérelhetik, hogy a cserkészetet saját céljaikra használják fel. Akik a világ bármely csücskében dolgoztak már a cserkészet megújításán, azok ezt első kézből tapasztalhatták.

Mindazonáltal tízéves munkánk – melynek során a közép-kelet-európai cserkészet fejlesztőit támogattuk – segített megértenünk, hogy minden

totalitárius rendszernek jó oka volt rá, hogy betiltsa a cserkészetet. Ez ugyanis kitűnő eszköz arra, hogy segítse a fiatalokat saját képességeik felismerésében, és szabad, aktív és felelős polgárrá válásukban.

Egy kitalált elbeszélés által próbálunk meg néhány nehézséget, illetve az ezekből adódó eseményeket bemutatni. Jóllehet bizonyos helyzetek valós eseteken alapulnak, a történet egésze teljesen képzelet szülte. Minden hasonlatosság valós személyekkel vagy szituációkkal kizárólag a véletlen műve. Bízunk benne, hogy *A Zöld-sziget* segíteni fog a *cserkészprogram fejlesztőinek*, hogy kritikus pillantást vethessenek saját tevékenységükre, és hogy határozottan elinduljanak az újítás útján. A cserkészet egyik legveszélyesebb hibája az a hajlam, hogy önmagunk kielégítésére műveljük, ami által elvakítanak saját gondolati modelljeink, és megakadályozzák, hogy észrevegyük annak vadhajtasait. A mi szerepünk biztosítani, hogy a cserkészet mindig a szabadsághoz és a felelősséghez vezető út legyen!

Dominique Bénard és Jacqueline Collier Jespersen

Bevezetés

Vladimir és Eva történetét fogjuk elmesélni. De ugyanígy lehetne Mircea és Dîna, Piotr és Eva, vagy éppen Borisz és Anna, Maïmu és Tonu, Myriam és Ahmed, esetleg László és Éva története is... Valójában egy sor valódi szituációt tettünk egymás mellé, hogy életre keltsük a történet alakjait. Ezek a szereplők tényleg léteznek a valóságban. Több százukkal találkoztunk Európa azon részeiben, ahol a cserkészzet most jelenik meg újra, és fejlődik. Férfiak és nők, húszas-harmincas éveikben járnak vagy talán idősebbek, és hasonlítanak abban, hogy lelkesen nevelik a náluk fiatalabbakat. Tudatában vannak, hogy a nevelés út, amelyen az általuk megélt értékeket a fiataloknak tovább kell adniuk, és amely a társadalom megújításához és javításához vezet. Ehhez a cserkészeteket választották eszközül. Nem üres frázisokban beszélnek, hanem cselekszenek. Minden nap, türelemmel és kitartással.

Szeretnénk elmondani a történetüket és a tapasztalataikat, remélve, hogy valamit Ti is tudtok tanulni belőle a saját tevékenységeitekhez. Nyugodtan adjatok olyan nevet a szereplőknek, amelyek gyakoribbak a Ti kultúrátokban, ahogy biztosan lehet hasonló embereket találni Afrikában, az arab világban, Észak- és Dél-Amerikában, vagy Ázsiában is. A Ti országotokban is élnek ilyenek. Közel vannak Hozzátok, és jól ismeritek őket. Talán éppen Ti vagytok ők.

Vladimir és Eva egy kis kelet-európai ország fővárosában lakik, ahol nemrég omlott össze az 1945 óta uralkodó totalitárius rendszer. Az utca emberének kemény az élete. A gazdaság romokban. Vladimir éppen befejezte mérnöki tanulmányait: huszonöt éves, és munkát keres. Ewa ápolónő. Huszonnégy éves. Mindketten tele vannak reménységgel a jövőt illetően, jóllehet jelenlegi helyzetük cseppet sem könnyű. Vladimir és Eva – mint minden fiatal – valamikor tagja volt az egykori állami ifjúsági szervezetnek. Tapasztalataik alapján elutasították a rendszer dogmatizmusát és személytelenségét. Még a rendszerváltás előtt fedezték fel a cserkészeteket régi, egymásnak illegálisan továbbadott könyvekből és öreg cserkészek elbeszéléseiből, első kézből. Aztán csatlakoztak a formálódó cserkészmozgalomhoz.

Az újrakezdés nem volt egyszerű. A szakirodalom nagyon hiányos volt, akárcsak a jóindulat. Néhány öregcserkész '30-as évekből származó könyveivel, külföldi cserkészújságokkal és nagy adag lelkesedéssel indultak. Hónapokkal később összekapcsolták a sok tucatnyi, véletlenszerűen kisarjadó cserkészcsapatot. Majd' fél évszázadnyi szünet után újjáalakult egy cserkészszövetség. Ewát választották meg a Programbizottság elnökének,

Vladimir lett a helyettese. Céljuk az volt, hogy olyan nevelési programot dolgozzanak ki, amely megfelel a fiatalok jelenlegi helyzetének és igényeinek; konkrét feladatuk pedig, hogy egy év múlva, a következő közgyűlésen tegyenek javaslatot egy átdolgozott programra. Az Európai Cserkésziroda szakirodalommal, ösztönzéssel, és a segítség ígéretével támogatta őket.

Történetünk kezdetén Vladimir meglátogat egy nyugdíjas pszichológiai professzort, édesapja barátját.

I. Nevelési koncepció

Szeptember 9., szerda, 17 óra

Az öreg villamos csikorogva fékezett, és László leugrott a lépcsőről. Az eső elállt, és a sápadt nap sugarai áttörtek a felhőkön. A pocsolyák a piszkos macskakövön visszatükrözték a kék ég foszlányait. Az első száraz levelek már megjelentek, de a szeptember még nem búcsúzott el a nyártól.

László a pocsolyákat kerülgetve, jókora lépésekkel indult keresztül az úton a nagy, sötét, szürke épületek felé. Magas volt, sovány, és egy régi bőrkabátot viselt, amely túl nagy volt rá. Hosszú nyaka tetején ülő keskeny, csontos arcával, sűrű barna hajával, kis fémkeretes szemüvege mögötti csillogó szemével és pipaszár lábával olyan volt, mint valami gázlómadár.

Belépett az épület földszintjére, és a professzor nevét kereste a postaládákon – Keszeli János, ötödik emelet, balra. Kettesével vette a lépcsőket, így gyorsan elérte a kifakult falú lépcsőfordulót. Kinyílt az ajtó, mögötte egy meglehetősen apró termetű ember állt, kerek arca fölött egy tincs ősz haj. Egyszerűen öltözködött: szövetnadrágot és magasnyakú pulóvert viselt. László újra meglepődött vastag szemüvege mögött csillogó szemén.

– Szervusz, László! Láttam az ablakból, hogy jössz. Jól van, időben vagy. Gyere bel!

László megrázta a professzor kezét, és belépett az apró lakásba, ahol Keszeli János egyedül lakott.

– Add ide a kabátod, László, és foglalj helyet. Kérsz egy csésze teát?

László igennel válaszolt, és körülnézett a lakásban. Két ablak világította meg a helyiséget, amely egyszerre volt hálósoba és nappali. A hátsó ajtó egy kicsi konyhába vezetett. A szoba minden zuga tele volt halmozva könyvekkel és folyóiratokkal. Különböző országok bélyegeivel ellátott borítékok tucatjai heverték az asztalon, amelyen egy öreg Olympia írógép foglalt büszkén helyet. Az elnyűtt kanapéról egy összegömbölyödött szürke macska pillantott Lászlóra, majd folytatta sziesztáját.

Keszeli János valamikor kiemelkedő pszichológiai professzor volt, azonban a múlt rendszerrel való szembenállása tíz évnyi kényszermunkájába került. Szabadulása után más lehetőség híján betanított munkásként dolgozott egy gyárban, hogy megkeresse a napi betevőt. A mostani kormány egy kevés nyugdíjat és lakást adott neki. László nagyra becsülte, és mentorának tartotta.

A professzor visszatért a szobába, két csészét hozott egy tálcán, valamint egy teáskannát, egy tejeskancsót és egy tálkában kekszet.

– Bocsáss meg a rendetlenségért, de egy csomó levelet kapok Nyugat-Európából az egyetemi barátaimtól, akik szeretnék tudni, hogy hogyan mennek itt a dolgok. Nagyon sok munka válaszolni nekik. Kérsz tejet?

– Igen, köszönöm – válaszolta László.

László kortyolt egyet a teájából, és elkezdte elmagyarázni látogatásának okát. Elő kell készítenie a Programbizottság első, egész hétvégés találkozóját, és szeretné tudni, hogyan fogjon hozzá.

– Ki kell dolgoznotok egy új ifjúsági programot, ugye? – kérdezte az idős professzor.

– Igen. Amióta elkezdjük, néhány a ‘30-as évekből származó emlékekkel dolgozunk, de már ideje lenne modernizálni a mozgalmat, hogy tényleg megfeleljen a mai fiatalok igényeinek. Tele vagyunk ötletekkel, de nincs munkamódszerünk. Biztos vagyok benne, hogy ön tud segíteni.

Keszeli János pár pillanatig nem szólt. Ivott egy kis teát, mielőtt megszólalt:

– Azt hiszem, először is válaszolnotok kell egy kérdésre, mégpedig erre: Mi az a cserkészszövetség?

László szemmel láthatóan meglepődött:

– Ööö... Egy szövetség? Ez elég egyértelmű. Az emberek összejönnek, és egyesítik erőiket, hogy közösen csináljanak valamit.

– Igen, de miért egyesítik erőiket? Mi ösztönzi őket, hogy így tegyenek? Manapság az emberek végre szabadok ebben az országban. Senki és semmi sem képes őket arra kényszeríteni, hogy egy mozgalomhoz csatlakozzanak. Így aztán kell valami, ami motiválja őket, hogy így tegyenek.

– Igen, persze. A közös cél.

– És mi az, László?

– Mi?

Keszeli János letette a csészéjét az asztalra.

– Mi az a cél, ami arra motiválja a szövetséged tagjait, hogy... „egyesítsék erőiket”?

– A cserkészlet, természetesen. Elhatároztuk, hogy létrehozunk egy

cserkészsövetséget.

László nagyon nem látta, hogy a professzor hová akar kilyukadni. Keszeli János folytatta:

– Ha az emberek futballozni akarnak, alapítanak egy sportegyesületet. Ha az emberek cserkészek akarnak lenni, alapítanak egy cserkészsövetséget. A kettő egy és ugyanaz, nem?

– De!

– Én azt hiszem, hogy nem – válaszolta a professzor egy pillanatnyi csendet követően. – A futball vagy bármelyik sportág szabályai egyszerűek és következetesek, de nálatok ez másként van. Ezt az is bizonyítja, hogy ki kell dolgoznotok egy cserkészprogramot, ami a futball vagy a kosárlabda esetében nem lenne szükséges.

László kezdte látni, hová is szeretne a professzor eljutni.

– Értem, mire gondol. A sportnak pontos szabályai vannak és egyszerű rendje. Mindössze létre kell hozni egy csapatot és edzeni, hogy a mérkőzéseken is játszani lehessen. A cserkészlet esetében viszont bonyolultabbak a dolgok. Az általános elveket alkalmazni kell az egyedi helyzetre.

– Pontosan – erősítette meg a professzor. – A cserkészlet célját, elveit és módszerét nemzetközi szinten határozták meg, de ezeket a hazai viszonyokra kell alkalmaznotok.

– Éppen ez a célunk.

– Lehet, hogy tévedek – tette hozzá a professzor –, de az a benyomásom, hogy a szövetségetek legtöbb tagjának az volt a célja, hogy visszaállítson valami olyasmit, ami a múltban létezett... ez amolyan „restauráció”.

– Így van. Sokakat közülünk, különösen az öregebb cserkészeket az a vágy hajtja, hogy újra felépítsék a régi cserkészsövetséget. Ez teljesen normális. Vannak viszont mások, például Éva meg én, akik azt gondoljuk, hogy a tegnapi cserkészletet modernizálni kell, hogy megfeleljen a mai fiatalság nevelési igényeinek.

– Így tehát legalább kétféle, eléggé különböző motivációja van a tagjaitoknak – jegyezte meg a professzor. – Néhányan szeretnék visszaállítani a cserkészletet olyanná, mint amilyen azelőtt volt, míg mások szeretnék a jelenlegi igényekhez alakítani. De mik ezek az igények? Létrehoztatok egy szövetséget, amelyhez szabadon csatlakoznak az emberek, de a közös cél nincs

mindenki számára elfogadhatóan meghatározva. Nem így van? Nem lehet, hogy ebben az esetben a tagjaitokat összetartó kötelékek gyöngék és törékenyek? Nem lehet, hogy fennáll a kockázata, hogy a legcsekélyebb rántásra elszakadnak?

– Azt mondja, első feladatunk az kellene, hogy legyen, hogy világosan megfogalmazzuk a szövetség célját, és biztosítsuk, hogy mindenki egyetértsen vele?

– De legalábbis a többség. Pontosan, László. Látod, egy önkéntesekből álló szövetség valami olyasmi, ami idehaza egy kicsit rossz érzéseket kelt az emberekben. Ahhoz, hogy szilárd alapokra helyezhessük, egy ilyen szövetségnek biztosítania kell, hogy minden tagja ugyanazt értse a célokon, a fogalmakon és a szervezeti kultúrán. Ez hosszú és nehéz folyamat.

– Róma sem egy nap alatt épült fel.

– Helyes. De egy erős ház megépítéséhez biztosnak kell lennünk benne, hogy az alapok szilárdak.

– Akkor tehát nem elég kinyilvánítani, hogy cserkészek akarunk lenni, és észben tartani a célokat, az alapelveket és a cserkészmodszert?

– Azt hiszem, nem. Fel kell vázolnotok valami általános tervet, amelyben le van fektetve, hogy mit akartok együtt elérni itt, ebben az országban.

– Értem – mondta László.

– És van még valami – tette hozzá Keszeli professzor.

– Éspedig?

– A második fontos kérdés, amely így hangzik: Mi az a nevelés?

– Micsoda?

– Az a célod, hogy egy nevelő mozgalmat fejlessz, nem?

– De igen, persze.

– Ezért meg kell válaszolnod a kérdést: Mit jelent a nevelés ma, ebben az országban? És hogyan lehet a cserkészlet segítségével nevelni? Hogyan határoznád meg a nevelést, László?

– A nevelés valami oktatás-félét jelent, nem?

– Az az oktatás. A nevelés valami más. Látod ezt a kis könyvet? Ez *Az alapító nyomdokain*, egy idézetgyűjtemény Baden-Powelltől, Mario Sica állította

össze. Az egyik levelezőtársam küldte, amikor megtudta, hogy érdekel a cserkészzet. Figyeld, hogy Baden-Powell hogyan határozza meg a nevelést: „*A helyes nevelés títka, hogy minden diák maga tanuljon, ahelyett, hogy sablonos módon, a tudás belesulykolásával oktatnák.*”¹

– Ez nagyon modern elképzelés!

– Igen. Sőt, Baden-Powell rendkívül kritikus volt kora iskolarendszerével szemben. A Headquarters Gazette, az ottani Vezetők Lapja egyik 1913-as cikkében ezt írja:

Abhoz, hogy jó polgárokká neveljük ifjúságunkat, a következőket kell fejlesztenünk: 1. Jellem; 2. Műveltség. Fontossági sorrendben vannak felsorolva. A 2. számút az iskolában tanítják. Az 1. számút a diákoknak maguknak kell fejleszteniük az iskolai órákon kívül, környezetükhöz megfelelően. Az 1. számú pontosan az, amit a cserkészmozgalom adni törekszik. A képzés két fő módszere: 1. Neveléssel: vagyis az egyes fiú „kibontakoztatásával”, beszélgat és lelkesedést adva neki, hogy magának tanuljon. 2. Utasítással: vagyis a fiúba tudás belepréslésével és belekalapálásával. Túlságosan is gyakran a 2. számú a szabály. A cserkészmozgalomban az 1. számút használjuk.”

– Tehát Baden-Powell alapvető különbséget tett az iskolarendszer és a cserkészzet között? – kérdezte László.

– Úgy tűnik, nem? Ez nyilván jól megalapozott volt, amikor leírta. Manapság másként vannak a dolgok, és már nem lehet ilyen radikális különbséget tenni. De nem ez a legfontosabb. Szókratészhez hasonlóan Baden-Powell is azt tartotta, hogy az igazi tudás belülről jön, személyes folyamat eredményeként:

*A lélek belülről nevelődik, vagyis magától növekszik; nem lehet kívülről, könyvekben található utasításokkal és szabályokkal mesterségesen fejleszteni.*²

– Nem is mondhatta volna világosabban! – kiáltott fel László. – Ezt el kellene olvasnia néhány vezetőnknek. Mégis van még egy kérdésem. Baden-Powell azt hangsúlyozza, hogy a jellem fejlesztése a nevelés elsődleges célja. De mit ért pontosan „jellem” alatt?

– Ez nagyon érdekes kérdés, amelyet később kétségtelenül mélyebben kell megválaszolnunk. Azt gondolom, Baden-Powell nézetei szerint a „jellem” fogalma megfelel a görög filozófusok, Arisztotelész vagy Platón „értelem” és „bölcsség” fogalmainak. A jellemes ember felelős önmagáért, megbízható, képes a nehézségekkel szembenézni, és egyedül döntéseket hozni.

¹ Mario Sica, *Footsteps of the Founder*, Editrice Ancora Milano

² Robert Baden-Powell, *Girl Guiding*

– Képes a saját útját járni a mindennapi életben...

– Pontosan. És ez, azt hiszem, manapság nagyon fontos nálunk, nem gondolod?

László bólintott:

– Sokan tényleg teljesen eltévednek újra megtapasztalt szabadságukban. Eltűntek a viszonyítási pontjaik. Belekapaszkodnak minden hitbe. Nyugat-Európából és Amerikából egy csomó furcsa szekta jelenik meg és hódít.

– Ez kihívás a jövőre nézve, László. Nem lehet demokráciát építeni egy bizonyos minőségű polgár nélkül. Ez a fő feladat, amelyet a cserkésznek ki kell tűznie maga elé: kifejleszteni azt az új polgárt, amelyre hazánknak szüksége van.

– Ez egy kicsit nagyratörő!

– De a programotoknak muszáj nagyratörőnek lennie, ha minőségi embereket akartok magatok köré gyűjteni.

– Van egy probléma, mégpedig elég komoly. Sok vezetőnk fél a jövőtől, és nem mer olyan célokat kitűzni, amelyeket esetleg nem képes elérni.

– Igazad van. Nem szabad megvalósíthatatlan célok kitűzésével megijeszteni az embereket. A koncepciótoknak összhangban kell állni a módszerrel és az eszközökkel, amelyeket meg tudtok szerezni. Mindazonáltal helyénvaló és szükséges az ambiciózus cél, látva a hazánkban uralkodó helyzetet.

László jegyzetfüzetet és tollat vett elő.

– De a nevelés nem jelenti a fiataloknak bizonyos mennyiségű érték átadását is? Sokan közülünk, különösen az idősebbek, nagy hangsúlyt fektetnek erre. Sőt, a legutóbbi közgyűlésen nagyon éles vita volt a két irányzat között: egyrészt azok, akik egyszerűen szeretnék átvenni azt a modellt, amit néhány nyugati cserkészszövetség mutatott nekünk (dánok, svédek vagy angolok), miközben a másik oldalon azok, akik visszautasítanak mindenilyen befolyást, és meg akarják őrizni a nemzeti hagyományokat.

– Igen, igazad van – ismerte el a professzor. – Minden társadalomnak újra kell termelnie önmagát, és az új nemzedékeknek szükségük van az elődök tapasztalatára. Nem törölhetik el a múltat, és nem is vehetnek át egyszerűen külföldi modelleket egy az egyben, még akkor sem, ha modernnek tűnnek. Természetesen ma nyitott társadalomban élünk. Hiábavaló és veszélyes volna bezárkózni és elutasítani minden külső hatást. Másrészt a mi helyzetünk

egyedi. Hiba lenne itthon vakon alkalmazni a dán, a svéd vagy a brit receptet. Tisztában kell lennünk vele, hogy minden nevelés az emberi történelemben van ágyazva, és a mi történelmünk egyedi. Más szempontból viszont, ha a nevelés célja a megszerzett tapasztalatok átadása, akkor természetesen el kell fogadni, hogy a tapasztalatok változnak a nemzedékekkel. A filozófus Hegel azt tanítja, hogy a történelem folyóhoz hasonlít. Egy adott időben a víz mozgását nem csak a folyó korábbi folyásiránya határozza meg, hanem azok a sziklák és folyókanyarulatok is, amelyek ezen a bizonyos helyen találhatók. A fiataloknak tehát nem csak a hagyomány megismétlésére kell felkészülniük, hanem alkalmazkodniuk kell az új feltételekhez is, amelyekkel előbb vagy utóbb elkerülhetetlenül találkozni fognak. Ez az, amiért a módszer majdnem ugyanolyan fontos, mint a nevelés tartalma. A svájci pszichológus, Jean Piaget tökéletesen fejezte ki ezt:

...A gyermek a felnőtté éréshez sem hajlik arra, hogy a jó viselkedés indítóokait és szabályait készen elfogadja, hanem inkább saját egyéni erőfeszítései és tapasztalatai segítségével szerzi meg azokat. Másrészt a társadalom is olyan új nemzedéket vár, amely több mint az előző egyszerű utánzata – gazdagodás.³

– Érttem – mondta László. – A nevelésnek nem csak a múltban megszerzett tudást kell átadnia, hanem a fiatalok kreativitását is fejlesztenie kell, hogy képesek legyenek az új helyzeteket kezelni, a társadalmat pedig gazdagítani. Ezt nem tudjuk egyszerűen a készen kapott modellek lemásolásával elérni, származzanak bár a hagyományból vagy külföldről.

– Így van. Azt is mondhatjuk, hogy a nevelésnek abban kell segítenie, hogy az ember növekedjék, és ne csak szaporodjék. És itt a cserkészlet jelentősége. A cserkészlet nem valami előre meghatározott dolgot próbál „belepréselni” a gyermekbe, hanem segít neki, hogy kifejezhesse azt, ami benne van. Nem csupán az határozza meg a cserkészletet, amit a gyermeknek átad, hanem a használt módszere is. Nem kísérel meg előre elkészített szabályokat adni, hanem minden gyermeket ellát egy irányítással, amely lehetővé teszi neki, hogy megtalálja a saját útját, függetlenül a külső körülményektől.

– Magyarán: a cserkészlet tanulni tanít.

– Helyes!

– Ezt tényleg minden hozzánk csatlakozónak értenie és támogatnia kellene. Arra gondol tehát, hogy első feladatunk a szövetség nevelési koncepciójának megfogalmazása kellene, hogy legyen?

³ Jean Piaget, *Psychologie et Education*, Payot

– Igen. Azt hiszem, ez legalább három ok miatt alapvető fontosságú. Először is mert meg kell határozni azokat a célokat, amely köré majd a részletes ifjúsági programotok épül; másodsor azért, hogy felkérhessétek a felnőtt vezetőket, hogy elköteleződjenek egy sajátos koncepció mellett; harmadszor pedig, hogy bemutathassátok a közönségnek és a szülőknek a mozgalmat és azt, amit a fiataloknak kínál. Főzők még egy kis teát. Kérsz?

– Igen, köszönöm. Közben elrendezem a jegyzeteimet.

Amikor a professzor visszatért a teáskannával, László azt javasolta, hogy foglalják össze a beszélgetést:

– Értem, hogy miért fontos megfogalmazni egy nevelési koncepciót, és már azt is tudom, hogy minek kellene benne lennie:

1. Az országban ma élő fiatalok legfőbb igényeinek elemzése.
2. Hogyan tud a cserkészlet ezeknek az igényeknek megfelelni? Más szóval azok a nevelési célok, amelyeket mi a saját helyzetünkben el akarunk érni.
3. Hogyan akarjuk ezeket a célokat konkrét lépésekkel elérni; milyen tevékenységekkel és milyen fajta nevelői kapcsolattal a fiatalok és felnőttek között?

Viszont van még egy kérdésem – tette hozzá László. – Milyen eljárást javasol, hogy elérjük ezt az eredményt?

– Jó összefoglalás volt – helyeselt a professzor. – És ez meg is válaszolja a kérdésed. Az első lépés valóban a fiatalok főbb igényeinek az azonosítása. Összeszedhetsz egy csoportot olyan vezetőkből, akiknek széles körű tapasztalataik vannak, és megkérheted őket, hogy szedjék össze, amit láttak-hallottak. Adhatsz nekik a témával foglalkozó dokumentumokat, hogy megindítsd a beszélgetést. Nekem is van néhány újságcikkem az ifjúság problémáiról, azokat oda tudom adni. De ez ne akadályozzon meg téged és a barátaidat, hogy ti magatok is keressetek más szakirodalmat, például az egyetemi könyvtárban.

– Nem ismer esetleg ön is néhány szakértőt, aki segíthetne, például pedagógiával foglalkozókat vagy kutatókat?

– De igen, még van néhány barátom a bölcsészkaron. A fiatalok igényeinek felmérése egyelőre nagyon új folyamat hazánkban, de azt hiszem, eszembe fog jutni egy-két név. Bárhogy is legyen, nagyon fontos, hogy létrehozzatok egy kis kutató és elemző csoportot. Ne felejtsetek el, hogy az általatok megírt nevelési

koncepció a sajátotok lesz, nem egy egyetemé vagy valami nevelési intézményé vagy másvalakié. Egyszerűen kell leírni, úgy, hogy mindenki megértse, és akkor könnyen közvetíthető lesz minden érintettnek: vezetők, szülők, barátok stb.

László nem akart visszaélni a professzor idejével, így kiitta a teáját, megköszönte a kedves vendéglátást, és elindult. Mostanában kell találkoznia Évával, aki már legalább egy órája befejezte a műszakját a kórházban, és vár rá a szövetség székházában. Ugyanazzal a villamossal ment vissza a belvárosba. A cserkészszövetség átmenetileg egy régi bástyában talált otthon, amelyet a város bocsátott rendelkezésre, előtte egy kis park terült el. Az egyik keskeny ablakon fény szűrődött ki: Éva már ott volt. László meggyorsította a lépteit és benyomta a történelmi épület nehéz ajtaját, mielőtt felment volna a hideg kőlépcsőházon keresztül.

Az első emelet jó részét egy hatalmas, boltozatos terem foglalta el. Ez volt a szövetség országos irodája, amelyet „főhadiszállásnak” hívtak. A terem közepén egy régi fekete tábla és nagyjából harminc szék állt szép rendben, ez volt a tárgyaló, ahol az üléseket tartották. Körülötte voltak az „irodák”, ahová a szövetség „ügyfélszolgálati pultjai” települtek: néhány kecskelábú asztal, egy konyhaszekrény és egy pár szék; közöttük szétszórva paravánok, amelyeket más cserkészszövetségek poszterei díszítettek. Az ablakok a vastag falak keskeny részeiben kaptak helyet: igen csekély fényt engedtek be. A gyéren elszórt villanykörtékből áradó sárga fényt László – hangulatától függően – hol romantikusnak, hol lehangolónak találta.

Elment a titkárság, a vezetőség, majd az elnök asztala mellett – utóbbit a szövetség zászlaja díszítette – végül odaért Évához, aki a Programbizottság asztalánál ült, szemközt egy hatalmas elektromos írógéppel. Amikor meghallotta a lépteit, Éva megfordult és szigorúan nézett rá:

– Szia Laci! Újfent késél, természetesen.

– Szia Éva! Ne dühöngj! Sajnálom, de Keszeli professzor tovább tartóztatott, mint terveztem.

– Rendben. Oké, ne vesztegessük az időt. Le kell gépelnünk a bizottsági ülés meghívóit, és akkor holnap lefénymásolom a kórházban.

– Honnan szerezted ezt a szörnyeteket? – kérdezte László az írógépre mutatva.

– István valahogy rábeszélte a városháza egyik tisztviselőjét, hogy adományozza nekünk. Nyilván kaptak pénzt, hogy vegyenek számítógépeket. Teljesen jól működik, eltekintve az „o” betűtől, amelyik beragadt, de egy

csöpp alkohol majd rendesen kitisztítja.

László leült mellé és figyelte, amint az ujjai fűgén kopogtak a billentyűkön. Apró, határozott nő volt, finom, de eltökélt arccal, amelyet rövid, barna haj keretezett. Farmert és magasnyakú pulóvert viselt, egyszerűen. László nagyra becsülte intelligenciájáért és szervezőképességéért, ami komoly előnyt jelentett a csapatmunkában, mivel ő maga – mint ezt nyíltan el is ismerte – álmodozó volt és mint ilyen, meglehetősen szétszórt. Csodálta elkötelezettségéért is. Éva gond nélkül órákat töltött a „főhadiszálláson” egy-egy kimerítő nappali vagy éjszakai kórházi műszak után. Időközben erősen beesteledett, és a helyiséget nyirkosnak és hidegnek érezték. László levette bőrkabátját, és Éva vállára terítette, aki ezt egy gyors mosollyal köszönte meg.

– Na, mit hallottál az öreg profitól? Mesélj!

...

Szeptember 13., vasárnap, 16 óra

A Programbizottság ülése éppen befejeződött. László és Éva még ott maradt rendet rakni a teremben, amiben segítségükre volt István is, aki szintén a Programbizottság tagja volt, és a fővárosban lakott. A többi – vidéki – résztvevő sietett az állomásra, aggódva, hogy lekési a hazafelé menő vonatját.

– Mit gondolsz az ülésről, Pisti? – kérdezte László, miközben a székeket rakta egymásra.

István a városi vízművek mérnöke volt, így bejárása volt a városházára. Harmincegy éves volt, vörös hajú, rendkívül erős: nyugodt, szelíd óriás. A főváros egyik első cserkészcsapatának az alapítója volt, és veleszületett tehetsége volt a pedagógiához.

– Tetszett Éva javaslata, hogy rendezzünk vitát a két részre osztott csoportban, ahol az egyik társaság a fiatalok igényeit, a másik pedig a cserkészlet erőforrásait képviselte. Azt hiszem, ennek köszönhető, hogy jópár érdekes ötlet születhetett. Bár még nem minden bizottsági tag szokott hozzá az ilyen módszerekhez...

Éva a rendrakást a két férfira hagyva sebesen jegyzetelte a találkozók eredményeit a tábláról:

– Addig jutottunk, ameddig ezen az ülésen eljuthattunk. Jól elő tudtuk

készíteni a menetrenddel, amit László talált ki a professzorával, meg a szakirodalommal, amit a könyvtárban találtak. Megvannak az alapjaink egy nevelési koncepcióhoz. Már csak meg kell szövegeznünk, ennyi az egész.

– Szerinted Péter egyet fog érteni a koncepciókkal? – kérdezte István.

Péter ötvenöt éves középiskolai tanár volt, őt választotta meg a legutóbbi közgyűlés a szövetség elnökévé. Éva kicsit eltöprengett, mielőtt válaszolt volna:

– Azzal bíztak meg minket, hogy készítsünk elő egy átdolgozott nevelési programot, hogy azt a következő közgyűlés elfogadhassa. Nem kell minden pontosvesszőnél Péter egyetértését kérnünk. Előrefelé kell haladnunk. Majd később beszélünk vele.

– De mi a következő lépés?

László, aki eddig a fal mellett halmozta fel a székeket, most fogott egy partvist, és megszólalt:

– Most, hogy már van egy általános nevelési koncepciónk, miért nem vesszük elő a régi, hagyományos cserkészprogram elemeit, és modernizáljuk őket? Pisti, nem zavar, hogy én csinálom az egészet?

– Na, egy pillanat! Szeretnék valami hozzátenni. Elfelejtetted a korosztályokat. Pillanatnyilag vannak farkaskölykeink és cserkészeink, plusz egy eléggé gyerekcipőben járó rover-korosztály, de az angoloknak és a svédeknek ott vannak a hódjaik öttől hét éves korig...

– Igen, és a németek meg a franciák kettéválasztották a cserkész korosztályt a fiatalabb „Jungpfadfinder”-ekre és az idősebb „Pfadfinder”-ekre. De te is nagyon jól tudod, hogy az öreg vezetők harcolni fognak, hogy maradjunk a jó öreg, hagyományos három korosztálynál! Ráadásul valószínűleg ez az egyetlen olyan korosztályi rendszer, amelyet pillanatnyilag működtetni tudunk.

– Ez nem ok arra, hogy ne vizsgáljuk meg a korosztályok rendszerét – szakította félbe Éva. – Ésszel kell dolgoznunk. Nem értem, miért kellene ész nélkül tisztelnünk a hagyományt, anélkül hogy előbb feltennénk magunknak néhány kérdést. Legalább abban biztosnak kellene lennünk, hogy a korosztályok felosztása megfelel mai fiatalok fejlődési szakaszainak.

– Egy másik dolog – tette hozzá István, miközben egyik kezében egy lapáttal, másikban egy műanyag dobozzal László felé közelített –, hogy mit is értesz pontosan a régi cserkészprogram modernizálásán?

– Egyszerű – válaszolta László. – Ha megnézed a régi programot, akkor látod, hogy minden korosztályra van egyfajta általános felépítés, például sport, élet a szabadban, kézművesség és ügyesség, megfigyelések stb. Ez lehetővé tenné számunkra, hogy meghatározzuk, hogy mit kell tanulniuk a cserkészeinknek, miközben ötletet adna nekünk a tevékenységekre. Aztán már csak ki kellene találnunk egy sor új ötletet, hogy megfeleljünk a mai fiatalok igényeinek.

– Így tényleg gyorsan haladhatnánk – ismerte el István.

– Mindenképpen mellette szól az egyszerűsége!

– Igen, de ez tényleg megfelel annak a nevelési koncepciónak, amit épp most dolgoztunk ki? – vágott vissza Éva. – Tényleg benne van ebben minden, amit ki akarunk dolgozni? Miért „sport”, ahelyett hogy inkább „mozgás általi önkifejezés” lenne és miért „megfigyelés” a „logikus érvelés” helyett? Az igaz, hogy a régi rendszernek megvolt az az előnye, hogy egyszerű volt, de valójában nem több, mint az elsajátítandó tevékenységek vagy ismeretek katalógusa.

– Csodálkoznék – mondta László –, ha nem bonyolítanánk agyon a dolgokat. Elődeink pragmatikusabbak voltak...

– Évának igaza van – ismerte el István. – Már gondolkoztam ezen a szemponton. A régi cserkészprogramban a gyerekek például megtanulták a szemafor jelzéseit vagy a morzeábécét. Ha – a cserkészprogram modernizálása céljából – azt mondjuk, hogy lecseréljük ezeket telefonra vagy rádióamatőröködéssre, az már nem felel meg ugyanannak a célkitűzésnek.

– Tényleg nem? Miért? – kérdezte László.

– Egyszerű ez is – mondta Éva. – A szemafor is és a rádiót is kommunikációra használjuk, nem? De ha a cserkészek megtanulják szemafor kódjait, akkor egyszerre fejlődik a képi memóriájuk, megfigyelőképességük és mozgáskoordinációjuk. Ugyanezt nem tudod elérni egy rádiókészülékkel.

– Kicsit úgy tűnik nekem, hogy ez az a csapda, amibe a nyugat-európai cserkészzet gyakran beleesett – tette hozzá István. – Németországban tavaly nyáron láttam cserkészeket, amint számítógépet használtak a táborban, de nem tudták használni a tájolóit, de még a térképet sem igazán.

– Lehet, hogy a mai német fiataloknak fontosabb a számítógép használatát megtanulni, mint a tájolóit.

– Jó, de akkor mit csinálnak a táborban meg portyán?

– De miért kellene portyázni menniük? – László kezdte elveszteni a türelmét.

– Éppen erről van szó – szakította félbe Éva, hogy kicsit megnyugtassa a kedélyeket. – Mindkettőtöknek igaza van. Nem az a kérdés, hogy modernizáljuk-e a tevékenységeket, hanem az, hogy pontosan tudjuk: milyen nevelési célokra alkalmas ez vagy az a tevékenység! A tevékenység csak eszköz ahhoz, hogy elérjük a nevelési célt.

– Bárhogy is legyen – szólt közbe István saját álláspontját védve –, néhány tevékenység biztosan megfelel a cserkészlet alapvető elemeinek, például a kinti, természetközeli elfoglaltságok.

– Persze, de ami fontos, az az, hogy tudjuk, milyen nevelési céloknak felelnek meg ezek. Például miért olyan fontos a cserkészletben a természet? Ha elmulasztjuk az ilyen típusú kérdéseket megválaszolni, akkor az kényszeres cselekvéshez vezet, ismételtetjük a tevékenységeinket, mert a hagyomány ezt diktálja, anélkül hogy feltennénk a kérdést, hogy miért. És ha eljön az idő, hogy az új igényekhez alakítsuk őket, akkor képtelenek leszünk erre, mert soha nem gondoltuk át, hogy mit is csinálunk!

– Figyeljetek – kezdte László –, a hétvége hosszú volt és fárasztó. Bevallom, nagyon nem tudom, hogy most mihez fogjunk. Éva, mit gondolsz?

– Két fontos dolog következik abból, amit eddig mondtunk. Az első, hogy meg kell kísérelnünk létrehozni egy általános felépítést, amely minden korosztálynak megfelel, hogy ebben helyezhessük el a nevelési céljainkat. Ez a felépítés ne csak egy katalógus legyen, mint a régi rendszer. A második dolog, hogy meg kell vizsgálnunk, hogy a mai korosztály-határok valóban megfelelnek-e a mai fiatalok fejlődési szakaszainak.

– Nekem ez szörnyen elvont és intellektuális – morgott László.

– Ne csüggedj! – bátorította Éva – Eszembe jutott valami! Kérjük meg az öreg profodat, hogy segítsen. Az ötletei tényleg hasznosak voltak a hétvégén. Szerintem küldjük el neki egy beszámolót az ülésről, és kérdezzük meg, hogy mi legyen szerinte a következő lépés. Mit gondolsz?

– Miért ne? – válaszolta László – Feltéve, hogy te megcsinálod. A következő két hétre találtam egy kis munkát egy gyárban, úgyhogy jóval kevesebb időm lesz.

– Oké, fiúk! Nagyon jól haladunk, úgyhogy ne essetek kétségbe! Zárjuk be a boltot, és menjünk haza. Mindenkit meghívok egy kávéra a Petőfibe. Megérdemeljük!

...

Szeptember 14., hétfő, 8 óra

Aznap Évának csak tízre kellett bemennie a kórházba. Korán felkelt, és levelet írt Keszeli professzornak.

Tisztelt Professzor Úr!

Mint a Cserkészszövetség Programbizottságának elnöke, szeretném megköszönni Önnek azt az értékes segítséget, amelyet Koszta Lászlón keresztül azon feladatunk első lépéséhez nyújtott, hogy kidolgozzuk Szövetségünk új nevelési programját. Felvázoltunk egy általános nevelési koncepciót, amely nagyjából Szövetségünk „létének okát” jelenti. A szöveg egy példányát a levélhez csatolva megtalálja.

Ezzúttal bizottságunk szeretné tudni, hogyan lépjen tovább. Nyújtunk vissza a '30-as évekből származó hagyományos programhoz, és kíséreljük meg azt modernizálni a nevelési koncepcióban megfogalmazottak szerint, vagy legyünk ambiciózusabbak, és próbáljunk meg minden egyes korosztálynak részletes nevelési célokat meghatározni, aztán javasoljunk olyan tevékenységeket, amelyekkel ezeket a célokat elérhetjük?

A magam részéről inkább a második módszer felé hajlok, de bevallom, nem igazán tudom, hogyan is kellene nekifogni. Mély benyomást tettek rám az Ön munkánk első lépéséhez Lászlónak adott tanácsai, és kíváncsi vagyok, beleegezne-e, hogy újra segít nekünk. Tudom, hogy az Ön ideje is korlátozott, ennek ellenére remélem, hogy lesz alkalma segíteni nekünk.

Válaszát várva,

őszinte tisztelettel:

Bárdos Éva

Nevelési koncepciónk

1. Kik vagyunk?

Önkéntes fiatalok és felnőttek mozgalma vagyunk, akik a nem-formális nevelést támogatjuk, amely kiegészíti a családot és az iskolát.

Nyitottak vagyunk minden fiatal – fiúk és lányok – felé, tekintet nélkül szociális, etnikai, vallási vagy kulturális származásra.

Az egész személyiség fejlesztésére összpontosítunk, figyelembe véve a személyiség minden vonatkozását: test és egészség, szellem, érzelmek, jellem, lélek és társas dimenzió.

Célunk, hogy minden fiatalnak segítsünk képességeinek teljes kibontakozásában, biztosítsuk legtágabb értelemben vett jólétét, és lehetővé tegyünk számára, hogy aktív és felelős polgárrá váljék, amilyenre hazánknak szüksége van.

2. Nehézségek, amelyekkel a fiatalok szembesznek

Felismertük azokat a különös nehézségeket, amelyekkel a fiatalok találkoznak abban a változó helyzetben, amely országunkat jellemzi.

- Először is a piacgazdaság anyagi sikerre való törekvést idéz elő, ahol a pénz és az egyén kultusza uralkodik. Értékválságot tapasztalunk. Úgy látszik, a „Nyugat” először legrosszabb termékeit exportálja hozzánk: az emberi kapcsolatok haszonelvű kihasználása, korrupció, maffia, pornográfia stb.
- Az árak növekedése, a munkanélküliség és a szociális rendszer hanyatlása bizonytalanság-érzést és szorongást kelt. Sok ember arra kényszerül, hogy több munkát is vállaljon a túlélésért, és nem marad ideje társas és közösségi tevékenységekre.
- A fiatalok és a felnőttek közötti kapcsolat feszültté vált, mivel éppen annak a családnak kellene megválaszolnia a kérdéseket, amelynek egységét az erkölcsi hanyatlás és a gazdasági válság fenyegeti.
- A költségvetési nehézségek minőségi romláshoz vezetnek az iskolarendszerben és a felsőoktatásban. A gazdasági nehézségek és a munkanélküliség miatt a fiatalok hosszú ideig függő viszonyban maradnak szüleiktől, és nem tudják elérni azt a függetlenséget, amelyre töreksenek.
- Országunk természeti környezetét rendkívül károsan befolyásolta az iránta tanúsított sokévi közöny. A jelenlegi helyzet különösen a gyermekek és a fiatalok egészségét veszélyezteti. Sürgősen javítani kell a

környezettudatosságon.

- Hiányzik a fiatalok és a felnőttek között kommunikáció. A fiatalok úgy érzik, hogy az értetlenség falába ütköznek. Úgy érzik, a mai társadalom rideg, és képtelen elfogadni az egyéniséget. Azt érzik, hogy képességeiket és törekvéseiket nem ismerik el, és hogy semmit sem lehet tenni a társadalmi problémák megoldásáért.
- A fiatalok egyre inkább visszahúzódnak. Félnek a jövőtől és attól, hogy felelősséget vállaljanak a társadalomban. Sokan egy másik társadalomról álmodnak, és szeretnék külföldre távozni. Mások az erőszak és a bűnözés útjára sodródnak. Az ésszerűtlenség újjáéledését tapasztaljuk. A szekták – egyik zártabb, mint a másik – nagy közönséget vonzanak.

3. A fejlődés lehetőségei

Elismerjük társadalmunk pozitív jellemzőit is, amelyekre elképzelésünket alapozni szeretnénk.

- Minden nehézség ellenére is sokkal nyitottabb a társadalmunk. Vállalkozó szellemű egyének és csoportok képesek új és termékeny társadalmi és gazdasági tevékenységeket elindítani.
- Az információ szabadsága létezik, még akkor is, ha a könyvek és az újságok drágák. A fiatalok könnyebben kiismerik magukat a világban, és könnyebben jutnak információkhoz.
- Most tudjuk meg, hogy a történelmet meghamisították. Társadalmunk újra meg akarja találni nemzeti kultúrájának gyökereit, és hangsúlyozni szeretné identitását.
- Az ország nincs híján tehetségnek, intellektuális téren valódi lehetőségeink nyílnak, és bőven van tettvágy. Sok új kezdeményezés szárnyra kaphatna egy kis ösztönzéssel. A nemzetközi kapcsolatok is ösztönzőleg hatnak.
- A fiatalok jeleket keresnek, hogy reménykedhessenek és hihessenek a jövőben. Sokan próbálnak az erkölcsös életmód elvei szerint élni, barátságokat kötni, és kifejezni magukat. Elutasítják a pillanatnyi érdekeken alapuló felületes szabályokat és kapcsolatokat. Állandó kritikájuk azt a mély vágyukat is kifejezi, hogy kiutat találjanak a jelen válságból.

4. Amit tenni akarunk

A cserkészlet által, és fiatalok és a felnőttek között a bizalmon és a kommunikáción alapuló nevelői kapcsolat által a következőket szeretnénk tenni a fiatalokért. Segítünk

nekik...

- ...megismerni képességeiket, megadni nekik a személyes elismertség érzését, megerősíteni önbizalmukat, és olyan értékrendhez jutni, amelyet ők maguk fedeznek fel és fogadnak el önként oly módon, hogy ez szilárd alapul szolgáljon személyes életük felépítéséhez.
- ...felelős magatartást kialakítani önmagukkal és másokkal szemben.
- ...minden egyén méltóságát tisztelni, és elutasítani az idegengyűlöletet és a rasszizmust.
- ...tisztelni a természeti környezetet, és minden azt fenyegető tevékenység ellen küzdeni.
- ...tudni, hogyan tájékozódjanak, és hogyan ismerjék meg a társadalmi valóságot először helyi, majd országos és nemzetközi szinten.
- ...az emberi közösségek egymásrataltságát felismerni, és kifejleszteni az igazság érzékét és együttműködés készségét.
- ...felkészíteni őket, hogy sikeresen tudjanak szembenézni a változásokkal, elsajátítva a szükséges tudást és képességeket az új technológiák alkalmazásához, és kifejleszteni alkalmazkodóképességüket.
- ...megszerezni mindazon motivációkat és képességeket, amelyekkel integrálódhatnak a társadalomba, hogy aktív szerepet játsszanak benne, és hozzájáruljanak fejlődéséhez.
- ...képesé válni egy feladat sikeres megoldására csapatban, minden nehézség ellenére is.
- ...felismerni az élet anyagi vonatkozásokon túli értelmét és lelki dimenzióit.
- ...közösségük kulturális és lelki gyökereit megerősíteni, miközben más közösségek és fajok iránt is toleránsak maradnak.

II. A növekedés területei

Szeptember 18., péntek, 18 óra

Négy nappal később Éva egy bélyeg nélküli borítékot kapott; egy kis papírlap volt benne, szép, lendületes, erős kézírással.

Kedves Éva!

Nagyon megérintett kedves levele. Mindazonáltal ön túlságosan megbízik bennem. Lászlónak már van néhány ötlete, amelyekkel ön is találkozott, én csupán abban segítettem, hogy világosabban kifejezhesse őket. Biztos vagyok benne, hogy az ön csapata minden ahhoz szükséges találékonyságnak a birtokában van, hogy sikerrel teljesítse a Szövetség által rábízott feladatot. Érdeklődve olvastam a nevelési koncepciót, amelyet elkezdtek megfogalmazni, és az a benyomásom, hogy a helyes úton járnak. Most, hogy megválaszolták azt a kérdést, hogy „mi az a szövetség?” és „mi az a nevelés?”, meg kell vizsgálniuk egy másik, bonyolultabb kérdéskört:

„A nevelés segíti az embert a növekedésben” – de mi az az ember?

Sok szerencsét kívánok ehhez a felfedezőúthoz. Mindemellett biztosítom önöket, hogy bármilyen nehézség esetén továbbra is szívesen segítek, lehetőségeim korlátain belül.

Őszinte híve

Keszeli János

1992. szeptember 17.

Éva rájött, hogy a levelet küldönc hozta el, vagy maga professzor. Jópárszor elolvasta.

– Különös lélek ez a professzor! Kíváncsi vagyok, mit fognak gondolni a többiek.

...

Péntek volt, este hatkor találkozott Lászlóval és Istvánnal a „főhadiszálláson”, és megmutatta nekik a professzor válaszát.

István szisszent egyet a fogai között.

– Könnyű azt mondani, öregúr!

– Ez jellemző rá – tette hozzá László. – Azt szeretné, hogy fedezzük fel mi magunk.

– Köszönjük szépen a felvilágosítást, Laci, megértettük – torkolta le Éva.

– Azt akarja, hogy elemezzük az „embert”. Mit jelent ez tulajdonképpen?

– „*A nevelés segíti az embert a növekedésben. De mi az az ember?*” – olvasta újra László. – Mi jut eszetekbe, ha az ember fogalomra gondoltok?

– Az ember test és lélek – mondta István.

– Férfi és nő – tette hozzá Éva.

– Az embert egyben társas lénynek is mondják – jegyezte meg László fejét csóválva –, de nem tudom, hová vezet ez az egész.

– Várjatok! Eszembe jutott valami! – kiáltott fel Éva.

Odalépett a táblához, és megragadott egy krétadarabot.

– Test, lélek, nem, társadalom – írta a táblára, miközben hangosan mondta is a szavakat. – Ezt mondtuk, nem?

– Így van – helyeselt István.

– És mi lenne, ha a prof javaslatának megfelelően elemeznénk az emberi jellem különböző dimenzióit: lélek vagy spirituális dimenzió, test vagy fizikai dimenzió, intelligencia avagy szellemi dimenzió, képesség a társadalomban való életre vagyis szociális dimenzió, nemi identitás stb.

– *A nevelés segíti az embert a növekedésben* – emlékeztetett István. – A növekedéshez a személyiség minden dimenzióját fejleszteni kell... Igazad van! Az egész erről szól!

– Jó ég! Hová jutunk! – László a mennyezetre emelte a szemét.

– Nem, ez teljesen magától értetődő! – folytatta Éva, miközben megragadta László karját. – Emlékezz, mit mondtál legutóbb a régi, hagyományos cserkészprogramról. Azt mondtad, hogy különféle tevékenység-kategóriák alapján épült fel – sport, megfigyelés és így tovább.

– Igen?

Néhány gyors mozdulattal Éva három oszlopot rajzolt a táblára.

– Figyeljetek, a harmadik oszlopba írom a tevékenységek kategóriáit. Segítsetek!

László diktálta: *sport, természettel való kapcsolat, kézügyesség, megfigyelés, szolgálat...*

– És most az első oszlopba írom a személyiség dimenzióit: *test, szellem, szociális lét*. Látjátok, van kapcsolat: a *sport* és a *természettel való kapcsolat* megfelel

a testnek, a megfigyelés és a kézügyesség a szellemnek...

– ...a szolgálat a társas létnek – tette hozzá István.

– Kihagytad a lelket és a szexet! – jegyezte meg László némi iróniával.

– Ami a lelket illeti – mutatott rá István – a régi programnak volt egy egész Istennel és vallással foglalkozó része, de ami a szexualitást illeti...

– És mit fogsz a középső oszlopba írni?

– Használjátok már az agyatyokat, az ég szerelmére! Ott lesznek a nevelési célkitűzések, más szóval az a fajta fejlődés, amelyet el szeretnének érni az egyes dimenziókban. A harmadik oszlop tevékenységei csak eszközök ahhoz, hogy elérjük ezeket a célokat.

Gyorsan kiegészítette a táblázatot:

<i>Dimenzió</i>	<i>Nevelési célkitűzés</i>	<i>Tevékenység</i>
<i>testi</i>	<i>érezze magát jól a testében</i>	<i>sport</i>
	<i>tudja, hogyan kell valamit helyesen megfigyelni</i>	<i>kapcsolat a természettel</i>
<i>szellemi</i>	<i>legyen kreatív</i>	<i>megfigyelés</i>
<i>társas</i>	<i>legyen nyitott mások felé</i>	<i>szolgálat</i>

– Na, ennek már van értelme! – mondta István.

– Látom, kihagytad a lelket és a nemi identitást – mutatott rá László.

– Igen, okostojások! Azokon el kellene gondolkodnunk – egyezett bele Éva. – Ami most fontos, az az elv. Ez a fajta táblázat lehetővé teszi, hogy módosítsuk a nevelési célkitűzéseket és a tevékenységeket, és hogy úgy igazítsuk hozzá őket a mai fiatalok igényeihez, hogy közben megtartjuk az eredeti viszonyítási kereteket.

– Értem – tette hozzá István. – A hagyományos program a harmadik oszlopra korlátozódik, és ezért nehéz rajta fejleszteni. Van egy tevékenységlistánk, de nem tudjuk, melyik tevékenység milyen nevelési célnak felel meg. Megpróbálhatjuk a programot úgy fejleszteni, hogy a régi tevékenységeket modernekre cseréljük, de ezen az úton nem lehet mindent

elérni.

– Biztos vagyok benne, hogy az első két oszlop már akkor is létezett, amikor a hagyományos programot kidolgozták – mondta Éva –, de az idő múlásával az emberek a „mit”-re összpontosítottak, vagyis a programokra, és elfelejtették a „miért”-et, a nevelési célkitűzéseket. Mindenesetre egy új program kifejlesztéséhez nélkülözhetetlen a miért. Okos volt a proftól, hogy emlékeztetett minket erre!

A három barát az asztal körül hátradőlt a széken, és a táblázatot szemlélték.

– Na, ez aztán vidám feladat lesz – mondta István.

– Igen. Jó nagy fába vágtuk a fejszénket – sóhajtott László.

– Szörnyen pesszimista vagy – csattant fel Éva, és egy szigorú pillantást lövellt felé.

– Olyan jó lenne a munkát a professzorral együtt folytatni, nem? Mit gondolsz, Laci? – kérdezte István.

– Szerintem biztosan beleegyezne, hogy eljöjjön néhány összejövetelünkre...

– El kellene mennünk valami csöndes helyre egy pár napra, hogy „valahol a zöldben” kicsit produktívabbak legyünk.

– Kicsit lassabban, ti ketten – szakította félbe Éva. – Meglehetősen korlátozott a költségvetésünk. Arra nincsenek forrásaink, hogy jól érezzük magunkat vidéken.

– Figyelj, Éva – folytatta István –, ismerek egy helyet, mégpedig a Szent Gellért-monostort Bükkszentpéter mellett. A szerzetesek nemrég tértek vissza, és ingyen elszállásolnak kis csoportokat napi két-három óra építőmunkáért cserébe.

– Te építkezni akarsz? – nyögött fel László.

– Miért ne? Simán eltölthetünk pár órát mondjuk egy fal festésével, ha ez azt jelenti, hogy ingyen szállást adnak!

– De Bükkszentpéter legalább három óra kocsival!

– Kölcsön tudom kérni a sógorom autóját. Ősöreg Lada, de még megy. Figyeljetek, miért ne menjük ki a következő hétvégén? Jót tenne nekünk. Úgy nézel ki, Laci, mintha rád férne egy kis friss levegő!

– Nem igazán hoz lázba egy istenfélő hétvége...

– Az atyák nagyon toleránsak. Senki sem fog minden nap az imaórákra kényszeríteni. Csodaszép hely, az erdő közepén!

– Szerintem jó ötlet – mondta Éva –, de meg kell győznünk a profot, hogy jöjjön velünk.

– Megpróbálhatom – sóhajtott László. – Ma este találkozom vele.

– Próbálj kicsit lelkesebb lenni, ha tényleg meg akarod győzni! – javasolta Éva.

...

Szeptember 25., péntek, 17.30

A Lada küzdött a kolostorhoz vezető utolsó kanyarokkal. A hátsó ülésen László osztozott a professzorral, István vezetett, mellette Éva foglalt helyet. A motor rettenetes hangokat adott ki magából, lehetetlenné téve a beszélgetést, miközben átható benzinszag terjengett a jármű belsejében. A professzort nem kellett sokáig győzködni, hogy csatlakozzon a csapathoz a Szent Gellért-monostorban töltendő hétvégére. Beszélgetés közben kiderült, hogy az apát régi barátja. A munkatáborban találkoztak.

Az autó elérte a hegy tetejét. Nagyot rándult, amikor István negyedik fokozatba kapcsolt, utána viszont a motor kicsit csöndesebb lett, így odabenn újra hallhatták egymás hangját. Éva a professzorhoz fordult:

– Zsuzsa barátunk a monostorban fog csatlakozni. Általános iskolai tanár Miskolcon, és a farkaskölyök- vagyis kiscserkész-korosztály felelőse. Ő is tagja a Programbizottságnak. A férje hozza el autóval.

A professzor bólintott. Csillogott a szeme. Régi szörmebélésű kabátjában olyan volt, mint egy manó. László titokban gondosan szemügyre vette. „Egyértelműen élvezi az utazást, gondolta, de még semmit sem mondott, mióta felvettük, ami elég kínos. Kíváncsi vagyok, a többiek mit gondolhatnak róla” – morfondírozott.

A sötét fenyők háttére előtt feltűntek a monostor makulátlan fehér épületei. A harangtorony sisakja ragyogott a napfényben. A főútról az autó földútra kanyarodott, amely a monostor kapujához vezetett, azon túl pedig az udvarra. István a főépület fala mellé parkolt a Ladával. Kinyílt egy ajtó, és egy magas, vékony férfi közeledett hosszú fekete habitusban az autó felé,

kinyitotta az ajtót az utasoknak, és melegen megrázta a professzor kezét.

– Ó Cirill, régi barátom, a monostor apátja – mondta a professzor Éva, István és László felé fordulva, akik sorban megrázták az apát kezét. – Ők pedig a cserkész-barátaim, akik „embert keresnek”.

– Isten hozott a Szent Gellért-házban.

Az este leszállt a környező hegyekre. A vérvörös napkorong aznapi utolsó sugarait bocsátotta rájuk.

– Gyertek, szeretném megmutatni a tájat, mielőtt falainkon belül üdvözöllek benneteket. Olyan látvány, amelyet nem szabad kihagyni!

Az apát fürgé léptekkel a kolostort megkerülő sétány végére vezette a csoportot. Egy alacsony kőfal mögött fenségesen tárult eléjük a völgy. A hegyek sötét lejtői között szinte a lábuk előtt látták, amint a kanyargó folyó egy elágazással sziget-félét formáz, mielőtt egy nagy tóba ömlene, amelyet a lenyugvó nap bronzsínűre festett.

– Zöld-szigetnek nevezzük, vagy Nyír-szigetnek – mondta az apát, mintha csak ki nem mondott kérdésükre válaszolna. – Nézzétek, milyen gyönyörű! Valójában tavasszal zöld, amikor a nyír erős zöldje élénken elüt a fenyők sötét árnyékától. Ősszel inkább vöröses-barna, télen pedig fehér a zúzmara és a hó miatt. De nekünk mindig csak Zöld-sziget.

A nyírfák lombja már kezdte átvenni az ős árnyékait, és a fák törzsei ezüst nyilakként szúrták át a területet. A sziget úgy rajzolódott ki, mint valami ékszer a fenyvesekkel borított hegyek alkotta kincstárban. A csoport csöndben állt, megilletődtek a környék szépségén.

– Elődeink tudták, hogyan kell helyet választani: ilyen kilátás mellett könnyű Istennek hálát adni a teremtésért. Valamikor az egész terület a monostoré volt. Kovácsműhelyt és egy vízimalmot építettek a szigeten a szerzetesek, a romok még ott vannak. Ma megint szegények vagyunk, és ez nagy áldás. Gyertek, mindjárt vacsoraidő. Megmutatom a szobáitokat, Zsuzsa barátotok már vár.

A szállás a monostor vendégszárnán volt, ahol egy közösségi termet is kaptak. A „hálószobák” egyszerű szerzetesi cellák voltak fehérre meszelt falakkal, bútorként pedig egy vaságygal, egy asztallal és egy székkal. A szerény, de vidám vacsorát – melynek során Keszeli professzor és barátja számtalan anekdotát elevenített fel – gyorsan eltüntették; az első találkozót Éva este nyolcra hívta össze.

...

III. Testi fejlődés

Szeptember 25., péntek, 20 óra

László lépett be utoljára a közösségi terembe, amely hatalmas boltíves helyiség volt, bútorzatával pedig egy nagy asztal szolgált, körülötte néhány paddal és egy táblával.

A megbeszélést Éva nyitotta meg, mindenkit üdvözölt, és külön megköszönte a professzornak, hogy csatlakozott a csoporthoz. Aztán elmondta a hétvége célját: meg kell fogalmazniuk egy keretprogramot a nevelési célkitűzésekről, amely aztán a szövetség cserkészprogramjának alapját fogja képezni. „Nevelni annyit tesz, mint segíteni az embert a növekedésben, de mi az az ember?” – fordult végül a professzorhoz, mintha azt szeretné, hogy ezt jobban kifejtse.

A professzor megköszönte Évának, és átvette a szót:

– Örülök, hogy itt lehetek veletek, és részt vehetek a vizsgálódásaitokban. Nem véletlen, hogy éppen a Szent Gellért-monostorban vagyunk, amely történelmünk során sok alkalommal volt világítótorony és menedékhely azoknak, akik hittek az emberben. Rotterdami Erasmus, a nagy filozófus írja, hogy „embernek nem születünk, hanem azzá kell válnunk”. Érzitek ennek a gondolatnak a fontosságát?

– Ez azt jelenti, hogy egy csecsemő nem válik automatikusan emberré az „ember” kifejezés minden dimenziójában! – válaszolta Zsuzsa, a tanár.

László nagyon kedvelte Zsuzsát, aki igazán népszerű volt a szövetségben. Harmincöt éves volt, kicsit teltkarcsú, vidám és lendületes, a tökéletes kiegyensúlyozottság benyomását keltette. Vékony aranykeretes szemüveget viselt, és haját hátul kontyba kötötte. Első ránézésre nevető szeme és ínycsája volt a legfeltűnőbb. Zsuzsa remek szakács volt.

– Így igaz – mondta a professzor. – A legprimitívabb állatfajoknak nincs gyerekkoruk, hanem születésüktől fogva edződnek, és nagyon rövid idő alatt függetlenné válnak. Viszont minél magasabb szinten álló fajt nézünk, annál tovább tart a „gyermekkor”. A gyermekkor az az időszak, amely alatt egy egyed elsajátít minden olyan képességet, amely ahhoz szükséges, hogy független felnőttként élhessen. Ez a periódus az olyan emlősöknél, mint például a kutya, néhány hónapig tart, a főemlősöknél kettőtől öt évig, és az embernél legalább tizenöt évig.

– Ez a nevelés ideje – tette hozzá Zsuzsa.

– Úgy van. Azért különösen az ember esetében beszélünk nevelésről, mert a felnőtté váló fejlődés nem csak hosszabb, hanem szükséges hozzá bizonyos minőségű kapcsolat a fajtársakkal. Más szóval „az ember kicsinye” ugyan birtokol bizonyos képességeket születésekor, de lehet, hogy ezek a lehetőségek nem valósulnak meg, ha nincs megfelelően gazdag kapcsolat a gyermek és azon emberi közösség között, amelyben él, vagy ha a gyermek nem jut ösztönző és jutalmazó tapasztalatokhoz.

– De vannak olyan történetek, amikor a gyermeket állatok nevelték fel, farkasok vagy medvék – szakította félbe István.

– Igen, van tudomásunk ilyen helyzetekről különféle országokból, különösen Indiából. Ez Mauglinak, a farkaskölyöknek is a története. De ma már tudjuk, hogy ezek a „vad” gyerekek, akiket állatok „neveltek fel”, mind olyanok, akiket a szüleik elhagytak, vagy rosszul bántak velük. Sokszoros testi és szellemi hiányosságaik vannak, és soha sem érik el a teljes fejlettséget. Egy kismacska látszólag teljesen normális felnőtt macskává érik, akkor is, ha egy másik faj nőténye neveli fel, például egy kutya. De az ember gyermeke kizárólag akkor maradhat életben és fejlődhet ki teljesen, ha emberek nevelik.

– De akkor Maugli története csak tündérmese – kiáltott fel László, és tréfás pillantás vetett Zsuzsa felé, aki a farkaskölyök-korosztály felelőse volt.

– Nem, László – válaszolt a professzor, – káprázatos tanmese a nevelésről. Később majd még beszélünk róla.

– Értem, hogy mit mond – szólt közbe Éva –, a gyermek egy csomó képességgel születik, amik csak akkor tudnak teljes egészükben kibontakozni, ha ezt lehetővé teszi az a nevelés, amelyben a gyermek részesül.

– Pontosan. Az emberi csecsemő képességei sokkal gazdagabbak és sokfélebbek, mint más állatokéi, de ugyanakkor sokkal törékenyebbek is. Jópár év kell ahhoz, hogy képes legyen önmagát táplálni és egyedül túlélni. A fejlődése hosszú időn át igényel nagy figyelmet. Törvényszerűségnek látszik, hogy minél nagyobb a fejlődés lehetősége, annál hosszabb a tanulás és a függés időszaka.

– Hogyan lehet ezt a fejlődési lehetőséget elemezni? Vannak azonosítható kategóriák?

– Értem, hová akartok kilyukadni – mosolygott a professzor. – Valóban, egy gyermeket figyelve számos területet lehet azonosítani. A század eleje óta a fejlődéslélektan önálló tudományággá nőtte ki magát, amely mellett számtalan

tanulmány, elmélet és iskola köteleződött el. Megpróbálom összefoglalni a legfontosabb összetevőit. Zsuzsa biztosan tud majd segíteni, hiszen tanárnak képezték. A fejlődépszichológusok általában a növekedés négy területét szokták elkülöníteni: testi fejlődés, szellemi fejlődés, érzelmi fejlődés és társas fejlődés. Az egész a megtermékenyített petesejttel kezdődik – folytatta a professzor –, amelyben két ivarsejtet olvad össze, az apáé és az anyáé. A petesejt hordozza az öröklésért felelős géneket. Ezek tartalmazzák az egyén összes képességét, amelyek kiteljesedése majd – bizonyos fokig – a nevelési környezettől fog függeni. Ezután a sejtek osztódnak, és három csoportba specializálódnak: emésztő- és légzőszervrendszer, izomzat és csontok; hámszövet; valamint idegrendszer és érzékszervek, egyszerűen minden, ami lehetővé teszi az egyednek, hogy táplálkozzék és lélegezzék, mozogjon, érzékelje a világot, kommunikáljon másokkal és gondolkodjék. Ebből is látható, hogy a test fejlődését nem lehet elválasztani a többi fejlődési területtől.

– A tornatanárunk is folyton ezt mondta – mondta István.

– És igaza is volt! Fontos még megjegyezni, hogy már a születés előtt működik a teljes érzékelőrendszer, vagyis a tapintás, az egyensúlyozás, a szaglás, az ízlelés, a hallás és a látás. A születés előtt nem sokkal már látható az ultrahangos képeken, amint a magzat szopja a hüvelykujját! A magzat a külvilág zajaira is reagál, és a pszichológusok feltárták a születés előtti tanulási tapasztalatok lehetőségét is.

– Egy zenészcsaládban például a gyermek már születés előtt is érzékeny a zenére – tette hozzá Zsuzsa.

– Úgy van. Születésekor a csecsemő három-négy kilogramm, és körülbelül ötven centiméter. Képtelen felülni vagy mozgását összehangolni. Nagyon sok idő és gyakorlás, amíg fel tud állni, járni tud és képes tárgyakat megfogni. Ez az, amit a pszichológusok szenzomotoros fejlődésnek hívnak, vagyis a látás, a hallás és a mozgás összehangolása, amelyek mind alapvetőek a fejlődéshez. Képzeljétek el, hogy erre a nagy világra jön egy gyermek. Mit kell tennie a fejlődéshez? Az első feladata az lesz, hogy felfedezze a körülötte lévő világot, és találkozzon másokkal, hogy így társas kapcsolatokat hozzon létre. Szerinted, István, milyen alapvető funkciókra lesz szüksége ehhez?

István szemmel láthatóan most tért magához álmodozásából.

– Ööö... Tudnia kell járni.

– Igen. Képesnek kell lenni valami módon mozogni, kúszni, mászni, aztán két lábon járni. Aztán?

– Látni – mondta Zsuzsa.

– Helyes. De ahhoz, hogy megfelelően lásson, először fel kell tudnia emelni a fejét, fel kell ülnie, és később fel kell állnia. Ezt hívják a pszichológusok testtartásnak, és van még egy harmadik alapvető funkció is, melyik?

Senki nem válaszolt.

– Nem találjátok ki? Ez a tárgyak elérése és megfogása. A pszichológusok bebizonyították, hogy ez a három funkció, vagyis a testtartás, a járás és a tárgyak megragadása a szellemi és a társas fejlődés alapja.

– Ez a fogyatékos gyermekek problémája – szólt közbe Zsuzsa. – Korai beavatkozás nélkül egy érzékelési fogyatékoság, például sükettség, vagy mozgási fogyatékoság, például bénaság rossz hatással lehet a szellemi és az érzelmi fejlődésre is.

– Így van. – A gyermekben, aki fejlődő személy, minden párhuzamosan és egymással összefüggésben fejlődik. Zsuzsa, te mint tanár, meg tudnád mondani, hogy a járást, a testtartást és a megragadást milyen korban sajátítják el végérvényesen?

– Azt hiszem, kilenc-tíz hónaposan egy gyermek képes egyenesen felállni, nem sokkal később megteszi az első lépéseket, és úgy egyéves kora körül képes járni. De a járás tovább fejlődik egészen öt-hétéves korig. Észrevettem, hogy a gyerekek eddig a korig még esetlenek, különösen ha futni vagy ugrani kell, vagy hirtelen meg kell fordulni.

– Igen, és körülbelül ötéves korukban kezdenek a gyerekek – folytatta a professzor – tökéletesen egyensúlyozni, amikor egy helyben állnak. Továbbá eddig a korig nem igazán pontosak és gyorsak, ha meg kell fogni egy tárgyat. Így már látjátok, milyen lassan is megy mindez.

– De hogyan történik a fejlődés? – kérdezte László.

– Ez igen jó kérdés, László! Mindenekelőtt ott van magának a testnek az érése, az izmok, a csontozat és az idegrendszer fejlődése, amelyek lehetővé teszik a gyermeknek, hogy fokozatosan egyre jobban ellenőrizze saját testét. Például csak kéteves kora körül válik képessé arra, hogy a székletét és a vizeletét szabályozó záróizmokat kontrollálja, és így szobatiszta legyen. De a gyakorlás is nagyon fontos, különösen amit a pszichológusok „gyakorlójátéknak” hívnak. Ha egy kisbát figyeltek, láthatjátok, hogy az ébren töltött idő java részét ilyen „gyakorlójátékokkal” tölti: megfog valamit, elengedi, rüg egyet a lábával vagy csap a kezével, kúszik stb. Később majd látni

fogjuk, hogy milyen fontos a játék a fejlődéshez.

– De a gyakorlójátékok később is folytatódnak – jegyezte meg Zsuzsa.

– Persze. Minden gyerek, de a felnőttek is, szeret sétálni, futni, ugrani, egyensúlyozni stb. Ez alapvető a fejlődéshez és a test egészségéhez. Hét és tízéves kor között beáll egyfajta testi egyensúly. A gyermek általában kiegyensúlyozott, arányos teste van, amelyet egyre jobban ellenőriz. A testi növekedés tizenhét-húszéves korig folytatódik.

– A serdülőkorban gyorsul – tette hozzá Zsuzsa.

– Igen – folytatta a professzor. – A serdülőkor a pubertással kezdődik. Ez az az időszak, amikor a nem szervek elérik az érettséget, és megjelenik a szeméremszőrzet. A pubertás tizenegy-tizenkét éves kor körül kezdődik a fiúknál és tíz-tizenegy évesen a lányoknál. Ez a rendkívül gyors testi fejlődés időszaka, mint Zsuzsa is mondta. A magasság nagyon gyorsan növekszik, akár évente hat-tizenkét centimétert is. Először az alsó végtagok nőnek meg, amely a fiatal serdülőknek gyakran amolyan hosszú lábú gólya-kínézetet kölcsönöz.

– Igen, emlékszem jól. Akkoriban nem voltam túlzottan kiegyensúlyozott – mondta István.

– Nagyon igaz! A gyors változás elkerülhetetlenül válságot jelent. A fiatal serdülők olyan gyorsan növekednek, hogy elveszítik a testi viszonyítási pontjaikat, és ilyenkor nagyon eseten a mozgásuk, és kényelmetlenül érzik magukat a testükben.

– Itt is van időbeli eltolódás a fiúk és a lányok között – tette hozzá Zsuzsa.

– Igen. A lányoknál korábban jön a pubertás. Tíz és tizenkét éves koruk között kezdenek menstruálni, legalábbis a mi kultúránkban. A petesejtjeik néhány hónappal később kezdenek megérni. Megváltozik az alakjuk, amikor tizenegy éves koruk körül fejlődésnek indul a mellük. Egy fiú tizenkét éves kora körül veszi észre a szexuális érés első jeleit, amikor megjelenik a szeméremszőrzete. Tizenhárom-tizennégy éves kora körül elkezdene fejlődni a heréi, az ondóban megjelenik a sperma, a hangja mutál és kifejlődik az arcszőrzete. Ezeknek a változásoknak mind megvan az érzelmi következményük, amellyel később foglalkozunk. Persze hangsúlyozni kell, hogy jelentős különbségek fordulhatnak elő egyénenként. Tizenhárom-tizennégy éves kor körül nem ritka olyan serdülőkkel – fiúkkal és lányokkal – találkozni, akik még csak most kezdik a szexuális érést és a testi növekedést, míg mások már túl vannak ezen a szakaszon. Ez az ingadozás kulturális és társadalmi-gazdasági tényezőknek tudható be, különösen érendbeli

különbségeknek.

– A testi fejlődés tekintetében mi a nevelő legfőbb dolga? – kérdezte Zsuzsa.

– Mindenekelőtt a nevelő ne becsülje alá a test fontosságát. Testünkön keresztül kapcsolódunk a világhoz és a többi emberhez. A gyermeket arra kell ösztönözni, hogy egészséges kapcsolatot építsen ki a saját testével. Ezzel kapcsolatban három pontot lehet azonosítani:

1. Amit úgy hívnék, hogy „a test ökológiája”, segíteni a fiatalokat, hogy ismerjék fel a testük természetes igényeit: oxigén, egészséges étrend, természetes életritmus stb.

2. „A test karbantartása”, vagyis a testtel való törődés és a szükséges higiénia alapvető szabályai, hogy jó kondícióban és formában tartsák a testüket.

3. „Teljesítmény”, ezek a testi ellenálló-képességhez, keménységhez, fürgeséghez, hajlékonysághoz, ügyességhez és a test kontrolljához szükséges gyakorlatok és edzések, valamint annak a képessége, hogy képesek legyünk magunkat mozgásunkkal kifejezni, hiszen nem szabad elfelejtenünk, hogy a testünk által kötődünk a többiekhez, pillantásokkal, szavakkal, testtartásunkkal, gesztusainkkal és így tovább.

– De a gyerekeknek nem azonosak a testi képességeik – tette hozzá Zsuzsa.
– Néhányan jobbak a többiekénél futásban, ugrásban, táncban vagy önmaguk mozgással való kifejezésében, míg mások valami fogyatékoságtól szenvednek, vagy egészségi gondjaik vannak. Mindenkit arra kell bátorítani, hogy fejlessze ki minden képességét, de fogadja el a határait is, olyan testtel éljen, amilyenje van.

– Úgy van. És itt kezdődik a bölcsesség. Ha a fiatalokat fizikai ügyességben egymással versenyeztetjük, az legyen a cél, hogy mindenki a tőle telhető legjobb teljesítményt nyújtsa, és ne kíséreljen meg mindenáron jobb lenni mindenki másnál. Bizonyos filozófusokkal ellentétben én nem hiszem, hogy el tudjuk választani egymástól a testet és a lelket. A testünkkel való kapcsolat fejlődése alapvető lépés lelki fejlődésünkben.

– És fordítva – mondta Zsuzsa. – Ha valaki pszichológiailag nem érzi jól magát a bőrében, akkor arrafelé hajlik, hogy már nem tiszteli a saját testét, és másokét sem...

– És ez különösen fontos a serdülőkorban, amikor a pszichológiai problémák bizonyos, saját vagy mások teste ellen irányuló agressziót

eredményezhetnek: vakmerő kockázatok, étkezési zavarok, mint például anorexia, bulimia, elhízás, dohányzás, alkoholizmus, kábítószer, szexuális kihasználás és erőszak. A cserkészetnek meg kell tanítania a fiatalokat, hogy tiszteljék saját testüket és a többiekét is.

– A test határaival kapcsolatban... – szakította félbe István.

– Teljesen egyetérték –bólintott a professzor. – Éva, azt gondolom, ideje ma estére abbahagynunk a munkát, és jól megérdemelt pihenőnket élvezni.

...

IV. Szellemi fejlődés

Szeptember 26., szombat, 7.20

László érezte, hogy átjárja a hideg. Felült a keskeny ágyat borító vastag gyapjútakaró alatt. Sápadt fény szűrődött be a keskeny ablakon, és megvilágította a fehérre meszelt falat. Új nap kezdődött. A következő percben László vette a bátorságot, és kihúzta csuklóját a takaró alól, hogy megnézzze az óráját. Késésben volt, hiszen fél nyolckor volt reggeli. A monostor „tévhitben élő” óráin morogva felkelt és kisietett a folyosóra a fürdőszoba felé.

A zuhany jéghideg volt, teljesen felébresztette. Borotválkozás közben átgondolta az előző nap eseményeit, és az apát üdvözlését. Reggeli utánra tervezték az első összejövetelet. Délután kétkezi munkával fognak foglalkozni.

7.40-kor felvett egy vastag pulóvert, és leszaladt, hogy csatlakozzon barátaihoz az ebédlőben. Már mindannyian ott voltak, s késését némi csipkelődéssel vették tudomásul. A reggeli – amely ugyanolyan egyszerű volt, mint a vacsora – mindössze néhány percet vett igénybe, és pontosan 8-kor az egész csapat készen állt a munkára.

Éva először is jó reggelt kívánt mindenkinek, majd a tábla felé fordult.

– Megkísérlem összefoglalni, amit a tanár úr tegnap elmondott – kezdte.
– Jó lesz így, tanár úr?

– Azt hiszem, jó összefoglalás...

– Jó, hát akkor most min kellene dolgoznunk? – kérdezte Éva. – Mi lenne, ha a szellemi fejlődésről beszélnénk?

– Pontosan erre gondolok. Az intelligencia csírái születéstől megvannak az emberben. Testéhez képest az embernek valójában sokkal nagyobb tömegű az agya, mint bármely más állatnak. De ez csak fokozatosan jelenik meg és fejlődik.

– Kérdezhetek valamit? – szakította félbe István.

– Rajta!

– Pontosan mi az az intelligencia?

– Ez jó kérdés, István. Teljesen igazad van, itt kellett volna kezdenem. Igen... azt hiszem, az intelligenciát úgy lehetne meghatározni, mint a különféle helyzetekhez való alkalmazkodás képességét.

– A legjobb megoldás megtalálása egy probléma megoldásához?

– Ha úgy tetszik, igen. Eleinte a gyermeknek egyszerű reflexei vannak, például egy tárgynak a szájához való illesztését és szopását szabályozó reflex. Ez az, ahogyan a gyermek meg tudja ragadni édesanyja mellét vagy egy palackot, hogy táplálkozzék. Két mozgás hangolódik össze, a kéz és a szájé, és a gyermek érdekes eredményre jut: csillapul az éhsége. A gyermek ezért ugyanezt a mintát alkalmazza más helyzetekben is, például az ujját szopja, hogy örömet és nyugalmat érezzen. Lassanként megjegyzi azon mozdulatok sorrendjét, amelyek saját szempontjából érdekes eredményeket hoznak, például meghúz egy kiságyára rögzített kötelet, hogy lehúzzon és megragadjon egy kíváncsi tárgyat. Végül a gyermek képes lesz kísérletezni, vagyis módosítja az érdekes eredményhez vezető mozdulatsort, hogy lássa a módosult eredményt, például megváltoztatja egy tárgy helyzetét, hogy kimozdítsa az egyensúlyából.

– De hát ez a gyakorlójáték, amelyről már beszéltünk – jegyezte meg Zsuzsa.

– Pontosan. A testi és a szellemi fejlődés összekapcsolódik. Ha egy kisgyermeknek megtiltják, hogy gyakorlójátékokat játsszon, ez valószínűleg mind testi, mind szellemi fejlődését hátráltatja.

– Ezért nem szabad alábecsülnünk a játék fontosságát – mondta Zsuzsa.

– Igen, de a dolgok gyorsan fejlődnek. Két éves kora körül a gyermek képes gondolatban megjeleníteni egy helyzetet. Így képes elképzelni egy helyzetet, a nélkül, hogy valójában megtapasztalná. Például egy kisbaba ki tud húzni egy láncot egy félig kinyitott gyufás skatulyából, de ha majdnem teljesen csukva adják neki oda a dobozt, akkor nem tud mit tenni. A kisbaba tehát megáll, kinyitja, majd becsukja a száját, aztán bedugja az ujját a gyufásdoboz nyílásába, hogy nagyobbra nyissa, és kihúzhassa a láncot. A kisgyerek már gondolatban megjeleníti a helyzetet, mielőtt cselekedne, vagyis képes rá, hogy mentálisan kombinálja a műveleteket.

– Így akkor azt mondhatjuk – állapította meg László –, hogy először vagyunk képesek cselekedni, és a gondolkodás képessége csak egy második szakaszban jelenik meg...

– Így van. Néhány pszichológus egyenesen úgy tartja, hogy a gondolatok a cselekvésből származnak. Mindazonáltal ahhoz, hogy tényleges gondolatokról beszélhessünk, néhány fogalmat el kell sajátítanunk, különösen a tárgy, a tér, az idő és az okság fogalmát.

– Kezd bonyolult lenni – jegyezte meg István.

– Ne aggódj, István. Majd meglátod, hogy valójában nagyon egyszerű. Születéskor a csecsemők nincsenek tudatában testüknek és az őket körülvevő környezetnek sem. Például nem tudnak különbséget tenni saját és édesanyjuk teste között. El kell ismernetek, hogy ilyen helyzetben elég nehéz tisztán gondolkodni.

– Igen, ez olyasmi, mint amikor valaki kicsit túl sok pálinkát iszik.

– Így is mondhatjuk. A gyermeknek először is ki kell alakítania egy alapvető fogalmat, mégpedig a tárgyak állandóságának fogalmát. A körülöttünk lévő tárgyak tőlünk függetlenül léteznek. Az a tárgy, amelyet nem látunk, továbbra is létezik. E fogalom nélkül minden logikus módon való gondolkodás lehetetlen, és a fikció birodalmába jutunk! És a csecsemő pontosan ebben a helyzetben van. Ha egy kéthónapos baba fölött megrázunk egy csörgőt, az felkelti az érdeklődését. Ha elrejtjük a csörgőt, a baba egyáltalán nem fogja keresni, számára megszűnt létezni! A kisgyermek 8-10 hónapos korában kezd el egy olyan tárgyat is keresni, amely kikerült a látóköréből. Ekkor kezdi el megtanulni a tárgyak mozgását: megragadja, mozgatja, elrejtí és újra megtalálja őket. Képes összehangolni a látást és a tapintást, hogy így lassan kialakítsa a tárgy fogalmát.

– A babák tehát kísérletezéssel töltik az idejüket – mondta István.

– Pontosan. Ez megint az, amit játéknak hívunk, és ami a gyermek legfontosabb tevékenysége. Később még visszatérünk erre a témára. A második alapvető gondolati fogalom a tér és az idő. Kezdjük azzal, hogy a kisgyermek részekre tagolt, független terekben él, ilyen az a tér, amelyet meg tud érinteni, amelyet lát vagy amelyből hallja a hangokat stb., de nem létezik számára általános értelemben vett tér. Amikortól a kisgyermek képes mozogni (eleinte kúszik, aztán mászik), elkezdi felfedezni a valóságot, és rájön, hogy ezek a különböző terek egyetlen teret képeznek. Itt kezdődik a logikus módon való gondolkodás.

– Ehhez én kicsi vagyok – sóhajtott fel István.

– Én is – vallotta be Éva.

– Rendben. Képzeljünk el egy kisbabát, amint elmászik A pontból B pontba, aztán B pontból C pontba, végül C pontból D pontba.

– Eddig jó – állapította meg István.

– Jó. Ennek a tapasztalatnak a fényében nem fog sokáig tartani, hogy a

gyermek rájöjjön, hogy ugyanezt megteheti úgy is, ha közvetlenül A-ból C-be mászik, aztán C-ből D-be. A D pontot különféle utakon érheti el. Követitek? Ez a kerülő út fogalma, amely megvan a csimpánzoknál, de nincs meg a csirkénél. Próbáljátok ki! Tegyetek egy tányér kukoricát egy csirke elé, és válasszátok el őket két-három méter dróthálóval. A csirke látja a kukoricát és megpróbálja elérni a hálón keresztül, természetesen hiába. Nem elég intelligens ahhoz, hogy a háló megkerülésével elérje az ételt.

– Örülök, hogy úgy hallom, a bébink intelligensebb, mint egy csirke – sóhajtott föl István.

– És az idő fogalma? – kérdezte László.

– A pozíciók megszervezéséhez és a térben való mozgáshoz kötődik. Az A-ból B-be történő mozgás a B-ből C-be történő előtt van, ezáltal időbeli sorrendet képeznek. Nézzük most az okságot. Eleinte, a saját maga által létrehozott régebbi kapcsolatoknak megfelelően, a gyermek szempontjából bármi bármit eredményezhet. Például láhattok gyermeket, amint egy kapcsolóra hunyorít, hogy bekapcsoljon egy elektromos lámpát. Fokozatosan, miközben tér- és időbeli környezetben megtanulja elhelyezni az állandó tárgyakat, rájön, hogy az ok és a hatás közötti kapcsolat feltétele a térbeli kapcsolat. Ha egy csörgőt egy párna mellé teszünk, a gyermek nem a párnát fogja magához húzni, hogy hozzájusson a csörgőhöz, mert rájön, hogy nem teljesül a szükséges feltétel.

– Ez a gyerek egy Einstein! – kiáltott fel István.

– Igen, ez tényleg csodálatos, ha utánagondoltok. Ha arra gondolunk, hogy ez az egész a születéstől kétéves korig történik, de akkor még nem ér véget! Rövidesen, amint már mondtam is, a gyermek elkezd képessé válni arra, hogy gondolatban összekösse a cselekvéseket, ami az utánzás kezdete. Felnőttek jelenlétében a kisbaba elkezd utánozni a felnőtt viselkedést. Aztán – amikor a felnőtt nincs ott – elkezd képessé válni arra, hogy utánozza a modellt, amelynek feltétele az úgynevezett gondolati kép megléte. A kisbaba képes arra, hogy gondolatban megjelenítsen egy teret, és ebben a térben végrehajtsa egy más helyzetben megtapasztalt műveletet. Gondolatok vissza annak a kisgyermeknek a történetére, aki kinyitotta és becsukta a száját, mielőtt kinyitotta volna a gyufás skatulyát. Gondolatban a száj jelenítette meg a gyufásdobozt. Ez az, amit a pszichológusok reprezentációnak vagy szimbolikus funkciónak hívnak. Ez működik a „mondjuk azt, hogy...” típusú vagy szimbolikus játékoknál is. Például egy gyermek feltételezi, hogy egy papírtölcsér segítségével telefonál. Ezt a funkciót fejezi ki a rajzolás képessége is, és a nyelv elsajátítása. Ettől kezdve a visszajelző és kommunikációs

képességek tízszeresükre növekszenek.

– Milyen korban képes erre egy gyermek? – kérdezte Éva.

– A reprezentációs funkció 18 hónapos kor táján jelenik meg.

– Ez azt jelenti, hogy egy kétéves gyerek megszerezte az intelligenciát? – kérdezte István.

– Nem, a pszichológusok számos szakaszt különböztetnek meg a teljes intellektuális képesség megjelenéséig. Magát a nyelvet is hosszú ideig tanuljuk. Két évesen egy gyermek körülbelül húsz szót használ. Hatévesen 2500 szó a szókincse, és csak kilenc-tíz éves kora körül sajátítja el teljesen a mondatant és a mondatok megalkotását.

– De még ezzel a kezdetleges szókészlettel is képes kommunikálni a gyermek, és ennek következtében gyorsabban tanul – tette hozzá Zsuzsa.

– Igen, ez radikális változás. Ez azt is jelenti, hogy a szellemi fejlődés nem választható el a társas fejlődéstől, és, amint majd látni fogjuk, az érzelmi fejlődéstől. Egy szeretettől, törődéstől és kedvező környezettől megfosztott gyermeknek komoly nehézségei lesznek a nyelv elsajátításakor.

– Ezt nap mint nap látjuk az iskolában – mondta Zsuzsa. – A hátrányos helyzetű gyerekeknek sokkal korlátozottabb a szókincse. Ez egyáltalán nem azt jelenti, hogy kevésbé intelligensek, hanem hogy kifejező és kommunikációs képességeik korlátozottabbak, és ugyanakkor lassabban tanulnak.

– Tehet itt valamit a cserkészlet? – kérdezte István.

– Persze. Egy órs vagy raj olyan másodlagos környezetet jelent, amely ösztönző élményeket nyújthat a gyermeknek, valamint gazdag és teljes emberi kapcsolatokat egy őt elfogadó csoportban. Nagyon jól kiegészíti a családot és az iskolát.

– Mi történik ezután? – kérdezte László.

– Alapvető a logikus módon való gondolkodás képessége, amely lassanként fejlődik ki. Jean Piaget, a svájci pszichológus a fejlődésnek különösen ezt a vonatkozását tanulmányozta. Megfigyelte, hogy nyolc éves korától a gyermek képes a tárgyakat kategóriákba sorolni, növekvő vagy csökkenő sorrendbe állítani őket, és végül elsajátítja a számok fogalmát. A szellemi fejlődésnek ezt a szakaszát a konkrét műveletek szakaszának hívja.

– Ezeket a fogalmakat természetes módon sajátítjuk el a korról, vagy meg kell őket tanulni? – kérdezte László.

– Ez a kérdés máig nem hagyja nyugodni a pszichológusokat. Melyik a fontosabb: az öröklés, ami a génekbe van írva, vagy a környezet hatása általi tanulás? Nagyon nehéz a dolgokat számba venni, de afelől nincs kétség, hogy a társas kapcsolatoknak nagyon nagy a befolyása. Bizonyított, hogy a kísérletezés és a tanulási folyamat felgyorsítja a logikus gondolkodás elsajátítását. És még ennél is jobban az, és ez fog titeket érdekelni, hogy az olyan kísérletek alapján, amelyek lehetővé tették, hogy különböző helyzetekben összehasonlítsák a gyermekek viselkedését, a pszichológusok rámutattak a kortárs csoportban működő társas kapcsolatok pozitív szerepére.

– Kortárs csoport? – kérdezte István.

– Hasonló emberek, azonos korú fiatalok csoportja. A csoportmunka minden tagnak lehetővé teszi, hogy többet haladjon, mintha ezt egyedül végzett munkával tenné. A tanulási folyamat felgyorsítja a képességek elsajátítását, de ennek feltétele egy bizonyos biológiai érettség. Más szóval minden lehetséges tanulási folyamat ellenére sem fogunk tudni megtanítani egy kétévest a másodfokú egyenletek megoldására.

László örült sebességgel jegyzetelte a professzor szavait, majd megszólalt:

– Ezért vannak a fejlődésnek egymást követő szakaszai.

– Pontosan. Az egymást követő funkciók fokozatosan kerülnek a helyükre a biológiai fejlődés és a környezettel való kapcsolat kettős hatására. Ezért figyelhetünk meg számos egymást követő szakaszt minden egyénél, de az egyéni és társas különbségek miatt időbeli különbségekkel.

– Milyen korban fejeződik be a szellemi fejlődés? – kérdezte István.

– Az ember fejlődésében nem lehet semmilyen határt megállapítani. Mindenki folyamatosan fejlődik egész élete során. Manapság „élethosszig tartó” fejlődésről beszélünk. Az egyén állandó alakulásban van, a felnőtt sem hagyja abba a változást. Mindazonáltal a pszichológusok általában egyetértenek abban, hogy a logikus gondolkodás kialakulásának utolsó szakasza 11-12 éves kortól 14-15 éves korig tart.

– És mi jellemzi ezt a szakaszt? – kérdezte István.

– Annak a megjelenése, amit hipotetikus-deduktív gondolkodásnak hívunk.

– Te jó ég!

– Ne ess kétségbe, István! Az előző szakaszban a 8–11 éves gyermekek csak tárgyairól tudnak logikusan gondolkodni. Ezért hívjuk ezt a konkrét műveletek szakaszának. 11-12 éves koruktól képessé válnak verbális

hipotézisek alapján deduktív műveletekre, vagyis szóbeli feltételezésekből is következtetni tudnak. A gondolkodásuk nem kötődik többé konkrét helyzetekhez.

– Nem vagyok benne biztos, hogy én már elértem ebbe a szakaszba... – mondta István.

– Tévedsz, István. Ha egy tizenkét évesnél fiatalabb gyermek egy problémával találkozik, akkor abban a pillanatban elkezd cselekedni. Kísérletekkel és hibákkal halad előre, megkockáztat egy megoldást, amelyet aztán ellenőriz bizonyos tényezők kategorizálásával, de egyáltalán nem alaposan, hiszen gondolkodása még a konkrét helyzethez kötődik: nem tud általánosítani. Ezzel ellentétben a serdülők tesznek néhány kísérletet, aztán összeállítanak egy felsorolást a lehetséges megoldásokból, amelyeket azután szisztematikusan végigellenőriznek oly módon, hogy egyszerre csak egy tényezőt változtatnak. Biztos vagyok benne, hogy a szakmádban nap mint nap csinálsz ilyent.

– Vagy legalábbis megpróbálom – válaszolta István.

– Melyek azok a legfontosabb pontok, amelyeket észben kell tartanunk a szellemi fejlődés támogatásánál? – kérdezte Éva.

– Piaget azt válaszolná, hogy abban kell segíteni a gyermeket, hogy ki tudjon lépni a saját nézőpontjából, és össze tudja azt hangolni más emberek nézőpontjával, hogy objektíven tudjon egy-egy jelenséget megvizsgálni. Én azt hiszem, hogy ez három szakaszt jelent:

1. Az információ megszerzése. A gyermek természetesen kíváncsi mindenre. Ezt a természetes kíváncsiságot nem szabad elnyomnunk, hanem épp ellenkezőleg, ösztönöznünk kell. Meg kell tanítanunk, hogy hogyan tud olvasással, kérdéssel és megfigyeléssel információhoz jutni.

2. Az információ feldolgozása. Ha összegyűjtötte az információt, meg kell tanítanunk a gyermeket, hogyan ellenőrizze, elemezze és osztályozza, hogy memorizálhassa.

3. Harmadszor problémamegoldó technikákat kell megtanulnia. A gyermeknek meg kell tanulnia, hogyan dolgozzon ki különféle megoldásokat, ha egy problémával szembesül, és azután hogyan ellenőrizze ezeket szisztematikusan, a különféle tényezők elkülönítésével. Fejleszti a kreativitást, ha ezt a technikát eleinte konkrét, majd elvontabb kérdésekre alkalmazzuk.

– Azt javaslom, hogy írjuk fel az összefoglalást a táblára, ahogy a testi fejlődésnél is tettük – indítványozta Éva. – Egyetértetek?

Az egész csoport bólintott, és a következő fél órában összegyűjtötték a professzor által kiemelt kulcsfontosságú pontokat a táblán. Amikor végeztek, Éva gratulált a csoportnak, és szünetet javasolt.

– Süt a nap. Menjünk ki a friss levegőre.

...

V. Érzelmi fejlődés

Kint enyhe szellő mozgatta a fák leveleit, de a nap ragyogott. A csoport csöndben a falhoz sétált, hogy rálásson a völgyre. A Zöld-sziget szikrázott a fényben.

– A középkor hajnalán a kolostorok valójában a civilizáció előőrsei voltak – mondta a professzor. – Nem csak könyvtáraik őrizték az ókor tudását, hanem egyben a kísérletezés és a fejlesztés színterei is voltak, aminek eredményeit azután mindennapi életükben is hasznosítottak. A kolostori élet ritmusa a fizikai és a szellemi munka, a közösségi élet és a lelki tevékenységek tökéletes egyensúlyán alapult.

– Ezek szerint a középkor egységes egészként tekintett az emberre? – kérdezte István.

– Pontosan. Az elmélet Arisztotelésztől származik, majd Aquinói Szent Tamás is átvette: az embernek van egy „növényi lelke” (vegetatív lélek), egy „állati lelke” (érzéki lélek) és egy „értelmi lelke” (intellektuális lélek), és csak úgy élhet teljes életet, ha minden általa birtokolt lehetséges képességet kifejleszt. Arisztotelész szerint az ember, mint aki a teremtés létrájának legmagasabb fokán áll, az egyetlen teremtmény, amely ésszerűen tud gondolkodni, ami azt jelenti, hogy az isteni értelem egy magját birtokolja.

– Beszéljünk az érzelmi fejlődésről – javasolta István.

– Várj egy kicsit! Itt nem tudunk dolgozni. Minden jegyzetemet bent hagytam! – kiáltott fel Éva.

– Semmi gond, átveszem a jegyzetelést – ajánlotta fel László, miközben jegyzetfüzetet és ceruzát vett elő zsebéből.

– Pszichológia a szabadban; ez nem lehet rossz – lelkesedett István.

– Igazad van – helyeselt Zsuzsa az őszi napba pislogva.

A professzor elmosolyodott, leszakított egy fűszálat és belekezdett:

– Azzal kell kezdenünk, hogy meghatározzuk azokat a fogalmakat, amelyeket használunk. Ha valami érzelmi, az öröm, fájdalom, félelem, szeretet – más szóval érzések és emóciók. Ez tesz minket valóban élővé, nem, István? Milyen lenne az élet érzelmek nélkül?

– Elég unalmas, szerintem...

– Igazad van. De ugyanakkor az érzelmek zavaróak is. Jönnek és

megzavarnak. Ha valakibe szerelmes vagyok, akkor lőttek a kiegyensúlyozottságomnak. Félek, hogy nem viszonzózzák a szerelmemet. Féltékeny vagyok, vagy türelmetlenül vagy aggódva várom a visszatértét, ha szerelmem tárgya távol van. Kant, a filozófus az érzelmeket a lélek betegségeként határozta meg. Platón azzal vádolja őket, hogy megzavarják a gondolkodásunkat. Néhány keleti filozófus azt ajánlja, nyomjuk el érzelmeinket, hogy elérjük a békességet. A mi kultúránkban hagyományosan arra neveljük a gyermeket, hogy uralja és ellenőrizze érzelmeit.

– Amikor kicsi voltam, szüleim azt mondták, hogy egy erős fiú nem sír – jegyezte meg István.

– Igen. A sírás a lányoknak való volt! – mondta Zsuzsa ironikusan.

– De az érzelem nem csak zavar – tiltakozott László. – Például itt, ezen a csodálatos helyen, nyugalmat és boldogságot érzek. És ez jó érzés.

– És nem akarsz elmenni. Az érzelmei olyan energiát képviselnek, amely irányítja az életünket – tette hozzá a professzor. – Az örömet és a kényelmet keressük. Próbáljuk elkerülni a szenvedést és a kényelmetlenséget, és ez kényszernek vagy igénynek tűnik. Például éhes vagyok. Izgatott leszek, és úgy érzem, valami arra kényszerít, hogy ételt találjak. Miután ettem, az előbb megtapasztalt kényszer eltűnik, és öröm-érzést hagy maga után. Ezt hívta Sigmund Freud örömelvnek.

– Freud, a pszichoanalízis megalapítója? – kérdezte László.

– Igen.

– A pszichoanalitikusok nem azt mondják, hogy érzelmeinket úgy kell kifejezni, hogy nem gátoljuk őket, és hagyjuk, hogy ők vezessenek minket?

– Nem. Freud mutatott rá arra, hogy az ember nem kizárólag racionális lény. Megzavarják kényszerek, gyakran tudatalatti kényszerek, amelyek az ösztönök vagy a mély vágyak kifejeződésai. Freud ezekre a kényszerekre „id” néven hivatkozik. Az újszülött a legcsekélyebb szűkenekedés nélkül, automatikusan kimutatja ezeket a kényszereket. Sírt, hogy tudassa, ételre vagy törődésre van szüksége. Ő teljes mértékben az „id”, vagyis az örömelv vezérli. Ez az elv nem tűnik el. Egész életünk során velünk marad, csak lassanként megtanuljuk mérsékelni a vágyainkat és a kényszereket, hogy megfeleljünk azoknak a társadalmi normáknak, amelyek között élünk. Megtanuljuk szabályozni az örömelvet, mégpedig egy új elv, a valóságelv figyelembe vételével. Ahhoz, hogy egy általam érzett igényt kielégítsek, nem ülhetek és ordíthatok, amíg csak nem jutok valami kielégüléshez, mert tapasztalatból

megtanultam, hogy ez nem vezet sehová. Az örömelv és a valóságelv közötti szabályozást Freud szerint az „egó” végzi.

– Tehát egy gyerek nevelése azt jelenti, hogy segítjük eljutni az örömelvtől a valóságelvig? – kérdezte László.

– Nem. Az örömelv alapvető az élethez. Nem létezhetünk nélküle. De ha nem vesszük figyelembe a valóságelvet, akkor felelős módon nem teljesíthetjük vágyainkat. Az a cél, hogy segítsünk a gyermeknek, hogy mindkettőnek tudatában legyen, és tudja, mit akar. Ez segít felépítenie az „egóját”.

– Ez a felelősségre való nevelés – bólintott Zsuzsa.

– Pontosan. Az „id” és az „egó” mellett Freud rámutat egy harmadik részre is, amelyet „szuperegónak” hív. Gyermekkorunktól kezdve szembesülünk erkölcsi követelményekkel, szabályokkal és tiltásokkal, amelyeket szüleink vagy más felnőttek fejeznek ki. Elsajátítjuk őket, és ezek alkotják később azt, amit Freud „szuperegónak” hív. Egy rendkívül tekintélyelvű nevelési stílus, amely a tiltásokat anélkül hangsúlyozza túl, hogy a gyermek szabad döntésére és felelősségére hivatkozna, az egó kárára fejleszti a szuperegót. Freud valójában bemutatta, hogy a szuperegó a tudatalatti tartomány része. Minden olyan vágyat, amely nem felel meg a szülők szabályainak, kiűzünk a tudatos tartományból. A gyermek azon igyekszik, hogy kizárja őket az értelméből és elfelejtse őket, de azok rejtve ott maradnak, mert azt a döntést, hogy ne elégítse ki őket, nem tudatos úton hozta meg az alany, vagyis az egó.

– Ez meglehetősen elméleti és elvont – sóhajtott fel István.

– Rendben. Megkísérlem egy személyesen Freud által javasolt képpel bemutatni azt, amit az előbb mondtam. Képzeltetek el egy politikai ülést. A szónokot egy bekiabáló zaklatja, aki buta megjegyzésekkel, zajokkal stb. állandóan megszakítja. Egy idő után felkel egy kidobóember, és kivezeti a bekiabálót a folyosóra, hogy folytatódhasson az ülés. A példában a szónok az „egó”, az ülésterem a lélek tudatos része, a bekiabáló az „id”, vagyis a vágy és a kényszer, a kidobóember a „szuperegó” és a folyosó a tudatalatti.

– Aha, értem – mondta István. – De nem akar majd a bekiabáló visszamenni a folyosóról az ülésterembe?

– Nagyon jó észrevétel, István. Valóban, nem mondhatta el az utolsó szót. Majd újra be akar jutni, talán éppen rejtőzködve. Freud bemutatta, hogy folyamatosan elfojtott vágyak nyomása alatt élünk, amelyek igyekeznek elérni a

tudatot. A tudatalatti gondolatok vagy reakciók így irányítják érzéseinket vagy cselekedeteinket, és különös formában bukkannak fel.

– Ez mit jelent?

– Például véletlenül kicsúszott vagy hibásan megválogatott szavakra. Néha egy-két dolog „kicsúszik a szánon”, s nevetünk, mert azt gondoljuk, hogy jelentéktelen. Freud viszont bemutatta, hogy az ilyen hibák néha rejtett tudatalatti gondolatok nyílt megnyilvánulásai.

– És feltételezem, hogy minél izgatottabb emberek vannak a folyosón, annál feszültebbé válik a helyzet.

– Pontosan. Ha túl sok bekiabáló gyűlik össze a folyosón, az ego elvesztheti a helyzet feletti ellenőrzést. Freud bemutatta, hogy a kényszerek szuperegó általi elfojtása szükséges, de nem hosszú távú megoldás. Nem szabad elrekesztenünk a folyosó és az ülésterem, vagyis a tudatalatti és a tudatos közötti ajtót. Minden a tudatalattiba kényszerített probléma megoldatlan marad, és vissza kell térnie a tudatosba, hogy az ego foglalkozhasson vele, és tudatosan megoldhassa.

– Ez mit jelent?

– Visszatérve az előző képhez: azt mondhatjuk, hogy a szónoknak tárgyalnia kell a bekiabálókkal, hogy megegyezésre jussanak. A problémát a szónoknak, vagyis az „egónak” kell megoldania, nem pedig a kidobóembernek, aki csak a végső megoldás, akkor lép közbe, amikor az „ego” túl gyöngé. Az igazi nevelésnek az „ego” fejlesztésére kell irányulnia; ez segíti a fiataalt abban, hogy önmagáért felelős „alannyá” váljon, ahelyett, hogy az „id” kényszereinek vagy a „szuperegó” tiltásainak rabszolgája legyen. Baden-Powell pontosan erre gondolt. Ennek bemutatására ki is írtam két idevágó idézetet:

A cserkészvezető önkifejezésre való bátorítással neveli a fiút, ahelyett, hogy az elnyomás rendőrségi módszerével fegyelmezné.⁴

A közvetlen erkölcsi utasítás, mint például a fegyelmezési gyakorlatok, tetszetős burkolatot teremt ugyan, de – hacsak nincs alatta megfelelően érett jellem – nem fogja megállni az idő próbáját.⁵

Freudot – mindenekelőtt a volt kommunista országokban – úgy tekintették, mint a vágyak és kényszerek féktelen kielégítésének ügyvédjét.

⁴ Robert Baden-Powell, *The Scouter*, August 1934

⁵ Robert Baden-Powell, *The Wolf Cub's Handbook*

Valójában a tudatosság fontosságát mutatta be, és annak szükségességét, hogy az ember felelős legyen önmagáért. A lelki betegségek elemzése alapján kifejlesztette a gyermekkortól a felnőttkorig tartó érzelmi fejlődés elméletét, amely rávilágít a személyiség vagy jellem fejlődésének feltételeire és különböző szakaszaira.

– El tudná mondani a főbb pontokat? – kérdezte Éva.

– Megpróbálom. Eleinte egy olyan kisbaba számára, aki még nincs tudatában önmagának, a környezettel való kapcsolat az étkezési funkció köré épül. Az éhség a legfontosabb igény, és a szopási tevékenységhez (vagyis a tej megszerzéséhez) és a szájhoz öröm társul; innen ered az orális szakasz kifejezés.

– Ezt már érintettük, amikor a szellemi fejlődésről beszéltünk – mondta Zsuzsa. – A tanár úr akkor azt mondta, hogy a gyermeknek eleinte egyszerű reflexei vannak, mint például egy tárgynak a szájához való illesztése és szopása.

– Remekül emlékszel, Zsuzsa!

– Tehát egy újabb kapcsolat a különböző növekedési területek között – jegyezte meg Éva.

– Igen, ezúttal a szellemi és az érzelmi fejlődés között – mondta a professzor. – Ráadásul később majd látni fogjuk, hogy ez a kapcsolat nagyon erős. Freud után a pszichoanalitikusok felfedezték az anyával való kapcsolat fontosságát a gyermekkorban. Saját környezetében egy kisbaba fokozatosan ismer fel egy olyan közeledő arcot, amelyhez étel, gondoskodás és babusgatás társul. Három hónapos kora körül elkezdi mosolygással válaszolni egy-egy emberi arc közeledésére. Hat és nyolc hónapos kora között képes felismerni az édesanyját, és közeledtére örömet mutat, megpróbál rácsimpaszkodni, vagy követni szeretné. Ezzel ellentétben viszont először nyugtalansággal reagál, amikor egy ismeretlen személy közeledik. Egy-egy új arc felfedezésekor és az anya távollétében a kisbaba félelmet mutat, hogy édesanyja elhagyja. A kisbaba már képes felismerni az anyját, azonosul vele és utánozza. A tiltás jele az első olyan viselkedés, amelyet a gyermek utánoz, vagyis megrázza a fejét, mintha nemet mondana, és első kiejtett szavainak egyike is a „nem”.

– Miért a „nem”? – kérdezte Éva.

– Kétségtelenül azért, mert a kisbabának nagyon megrázó élmény, amikor a mama valamit megtilt, nemet mond. Erős kellemetlen érzés fogja el, frusztrált lesz, és heves agresszivitást érez. Így, miután édesanyja viselkedése frusztrálja és szeretne ellenállni neki, a gyermek viszonzásként a tagadás jelét fogja

utánozni, és azt mondja „nem”. A pszichológusok a „nem” megjelenések szakaszát úgy értelmezik, hogy a gyermek képes teljes egészében megkülönböztetni önmagát a mamájától, és elkezdte felépíteni saját identitását. Ez jelenti egyben a társas kommunikáció kezdetét is.

– Tehát a kommunikáció azzal kezdődik, hogy azt mondjuk: „nem”? – kérdezte László.

– Első ránézésre ez valóban ellentmondásnak tűnhet – válaszolta a professzor. – De gondolatok bele. A kommunikációhoz két ember kell. Képesnek kell lennünk megkülönböztetni magunkat a másik személytől, hogy elválaszthassuk magunkat tőle. Ha azt mondjuk „nem”, az azt jelenti „én tőled különböző személyként létezem”. Minden valós kommunikáció szükséges feltétele, hogy elutasítsuk azt, hogy egyek vagyunk egy másik személlyel. Ez a szeretetnek is szükséges feltétele – és a nevelésnek.

– Itt tehát kapcsolat van az érzelmi és a társas fejlődés között – állapította meg Éva.

– Jó meglátás – mondta a professzor. – Magyarázd el ezt a kapcsolatot nekünk is.

– Hát, az anyához fűződő érzelmi kapcsolatnak köszönhető, hogy a gyermek önmagát mint az anyától, majd másoktól is független személyt érzékeli, és el tud kezdeni kommunikálni; és itt kezdődnek a társas kapcsolatok, nem?

– Jól van, Éva, tökéletesen megértetted. Ezen kívül az olyan lelki betegségek is, amelyeknél az ember nem tud önmagából kilépni és másokkal kommunikálni, valószínűleg legalább részben a hibás vagy elégtelen anyakapcsolat következményei.

– Bevallom, számomra megdöbbentő ezeket hallani – mondta István.

– Várjál, ez még csak a kezdet. Még csak kétéves kornál járunk – válaszolta Zsuzsa.

– Rengeteg dolog történik a második életév során: járás, szobatisztaság, a saját identitás felépítése és a nyelv elsajátítása. Hihetetlen!

– Hát akkor folytassuk az elképedést – folytatta a professzor. – Hároméves kor körül úgy szakasz kezdődik. A gyermek nagy szexuális érdeklődést kezd mutatni. Érdeklődik a nemi szervek iránt, és rájön, hogy megérintésük öröm forrása. Érdekli a nemek közötti különbség és a szülei közötti kapcsolat. Elkezd az életről kérdezni, honnan jövünk, halál stb. Ez a kérdések kora,

amelyet minden szülő megtapasztal. A pszichológiai zsargonban ez a felfedezési és tanulási kényszer szakasza.

– Minden kérdést meg kell válaszolni? – kérdezte Éva.

– Igen. Ha a gyermek nem kap világos választ, akkor máshol fog információt keresni, összekeveri az igazat a hamissal, és miután elfogja a bűntudat, Freud szerint fennáll annak a kockázata, hogy a szexuális életet „valami szörnyű és gusztustalan dolognak bélyegzi meg”. De az információ nem elég önmagában. A szorongás és a bűntudat elkerüléséért még fontosabb a felnőtt figyelmes és elfogadó magatartása. A gyermekek ilyen korban mutatott szexuális kíváncsisága valójában teljesen normális, és fejlődésüknek egy nagyon fontos lépését jelenti.

– Mi ez a lépcsőfok? – kérdezte István.

– Freud Ödipusz-komplexusnak hívja. Biztosan emlékeztek Ödipusz király tragédiájára, amelyet Szophoklész, a nagy görög költő írt.

– Ödipusz megöli az apját, és feleségül veszi az anyját – mondta László.

– Ez velős összefoglalás volt. De épp erről van szó! Freud az Ödipusz-komplexus fogalommal írja le a gyermek ellenkező nemű szülőjéhez való szerelmes ragaszkodását, és ellenségességét az azonos nemű szülőjével szemben, akit vetélytársának érez. Kisfiúktól gyakran lehet hallani „*ha nagy leszek, feleségül veszem anyut*”, vagy kislányoktól, hogy „*férjhez megyek apuhoz, ha majd idősebb leszek*”.

– De ez csak gyerekbeszéd! – kiáltott fel István.

– A gyerekek beszédét nem szabad felszínesen kezelni! Valójában az történik, hogy a gyermek először nagyon szoros kapcsolatot tapasztal meg az édesanyjával, és ezután az apa harmadik félnek tűnik. Freud úgy magyarázza, hogy a gyermeknek két lehetősége van: vagy férfi módjára elfoglalja az apa helyét, hogy megtapasztalja a szerelmes kapcsolatot az anyjával, ebben az esetben az apa akadály vagy vetélytárs; vagy nő módjára az anya helyébe lép, hogy szerelmes legyen az apjába, ami az anyát teszi fölöslegessé.

– Ez elég logikus – mondta István.

– Így is mondhatjuk. Vegyük egy kisfiú példáját. Felfedezi a nemek közti különbségeket. Pénisze van apjához hasonlóan, akihez kettős érzések kötik. Egyrészt azonosul vele, ugyanakkor ellenséges is, mert riválisnak érzékeli az anyáért folytatott küzdelemben. Ugyanakkor az apja iránt kialakuló agresszió miatt bűntudatot is érez, és azt képzei, hogy kasztrálással büntethetnék, vagyis

megfosztanak péniszétől. Fokozatosan számot vet a valósággal, és feladja a „mama feleségül vételére” irányuló terveit. Kétféleképpen tehet így, Freud szerint: vagy azonosul az édesanyjával, vagy erősíti az apjával való azonosulást, amely lehetővé teszi, hogy szerelmes kapcsolatban maradjon az anyjával. Az utóbbi esetben, amelyet a leginkább szokásosnak tekintenek, erősödik a férfias identitása.

– És a lányok? – kérdezte Éva.

– Hasonlóan: a kislányban kettős érzések alakulnak ki az anya felé. Azonosul vele, miközben vetélytársnak érzi az apa szerelméért. Végül általában azonosul az anyával és így kialakítja női identitását.

– Ez azt jelenti, hogy az Ödipusz-komplexus alapján alakítja ki egy fiú a férfi-identitását, egy lány meg a női identitását? – kérdezte Éva.

– Így van. A Ödipusz-komplexusnak nagyon fontos következményei vannak a gyermek fejlődésében. Ebből ered a szexuális vágy tudatalatti elfojtása, és annak létrejötte, amelyet Freud szuperegónak hív, vagyis hogy a gyermek elsajátítja a szülők szabályait, tiltásait és erkölcsi ítéleteit. Nagyon fontos szerepet játszik a személyiség strukturálásában és a szocializációban, hiszen létrehozza a nemek közötti különbséget és lehetővé teszi egy alapvető törvény elsajátítását, nevezetesen a vérfertőzés tilalmát, ami Freud szerint minden emberi társadalom alapja.

– Elképzelhető, hogy az Ödipusz-komplexus nem pozitív módon oldódik meg? – kérdezte László.

– Természetesen igen, ha valamelyik szülővel nem lehet pozitív kapcsolatot létesíteni, például ha a gyermeket elutasítják, vagy rossz bánásmódban részesül, vagy ha annyira rossz a szülőképe, hogy képtelenség azonosulni vele.

– Ilyenkor mi történik?

– Megakadályozhatja a gyermek nemi identitásának kialakulását, vagy az egyéb érzelmi fejlődés megrekedhet gyermeki szinten, és mentális betegségek vagy neurózis léphet fel.

– És mi az érzelmi fejlődés következő lépcsőfoka? – kérdezte István.

– Ez után a felfordulás után öt-hat éves kor körül egy nyugalmasabb időszak kezdődik, amelyet a pszichológusok lappangó időszaknak hívnak és egészen a pubertásig tart. Freud szerint ezt a szakaszt három jelenség jellemzi. Az első az elfojtás, amit már említettem. A gyermek tudat alatt elfojtja minden szülei iránt érzett szerelmes és agresszív vágyát, és ehelyett szerető érzéseket

alakít ki feléjük. Szó szerint elfelejtí a felkavaró, szenvedélyes érzéseket, és Freud szerint ezért ritkák az Ödipusz komplexus előtti gyermekkori emlékek; ez négy-öt éves kor körül van. A második jelenség, amelyre Freud felhívja a figyelmet, a szublimáció. Az energia eltérítődik a szexualitástól, és más irányba fordul, mint a tudásszomj, kulturális érdeklődés stb. A harmadik jelenség a szülőkkal való azonosulás, amely a szerelmes és agresszív vágyak helyét veszi át. Amint már említettem, a gyermek ilyenkor magáévá teszi szülei bizonyos viselkedéseit vagy elgondolásait, sőt, itt kezdődik az erkölcsi tudatosság.

– Erről az jutott eszembe, hogy nem említette az erkölcsi vagy lelki fejlődést a növekedés négy területe között, amelyeket javasolt – mondta Éva. – Nem gondolja, hogy ez azért fontos volna?

– Nagyon jó meglátás, Éva. Feltételezem, szeretnéd, ha elmagyaráznám, ugye? Igen, szerintem a növekedésnek mindenekelőtt négy területe van, fizikai, szellemi, érzelmi és társas, amelyek hozzájárulnak egy szabad és felelős személy, másnéven „alany” kifejlődéséhez. És azután ennek az alanynak kell saját fejlődését a legmagasabb erkölcsi és lelki értékek felé irányítania. Ez egy másik szinten történik, amelyet majd később nézünk meg.

– Nem hagyjuk, hogy elfelejtse!

– Rendben.

– Még nem említette a serdülőkori érzelmi fejlődést. Bár az inkább válság, nem? – kérdezte László.

– Nagyon igaz, László. Most meg kell vizsgálnunk a serdülőkort. Amikor a testi fejlődésről beszéltünk, láttuk, hogy a serdülőkorra a felgyorsult növekedés és a nemi szervek kifejlődése a jellemző. Igen, ez újabb szexuális érdeklődéshez vezet, és az Ödipusz-komplexus egyfajta feléledéséhez. Freud ezt úgy magyarázza, hogy a serdülő legfőbb feladata, hogy elszakadjon a szüleitől, hogy felszabaduljon, és független személlyé váljék. Vitatja szülők által parancsolt tekintélyt és szabályokat, amelyeket korábban elfogadott. A fiatal az identitását keresi. Aggasztják az önmagán észlelt változások, és azzal reagál, amit a pszichológusok védekező mechanizmusoknak hívnak. Néhány serdülő például úgy próbálja meg ellenőrzése alatt tartani a vágyait, hogy az aszketizmusba menekül: túlzott diétára kényszeríti magát, vagy korlátozza az alvásidőjét. Szigorú és kompromisszumok nélküli erkölcsi vagy esztétikai elveket tesznek magukévá. Kritika nélkül csatlakoznak radikális értékrendszerekhez vagy idealisztikus és megvalósíthatatlan vállalkozásokhoz. Amikor, gyakran a szülővel való bizalmas kapcsolat hiánya miatt, képtelenek szóban kifejezni kérdéseiket vagy szorongásaikat, „kicselekszik” őket, vagyis

kihívás- vagy segítségkérés-szerű cselekedetekkel fejezik ki azt, amit másként nem tudnak kifejezni.

– Milyen cselekedetekkel?

– Mindannyian kitalálhattok egy-két példát. Bármilyen lehet, az enyhén őrült hűsködéstől kezdve egészen a patológiás viselkedésig, mint a bulimia, az agresszió, a bűnözés, az alkoholizmus, a kábítószer vagy akár az öngyilkossági kísérlet.

– És hogyan segíthet a cserkészzet ennek a serdülőkori válságnak a megoldásában?

– Azt hiszem, hogy a felnőttekkel (tanárokkal, cserkészvezetőkkel és hasonlókkal, akik olyan helyzetben vannak, hogy kiegészítik a szülőket, és nem a riválisaik) való bizalmi kapcsolat segíthet a krízis ellenőrzésében és a túlságosan komoly kitérések megelőzésében. Mindazonáltal tudomásul kell vennünk, hogy ez a serdülőkori krízis önmagában szükséges és egészséges. A fiataloknak ebben a korban egész személyiségüket újra kell szervezniük, hogy függetlenebbek legyenek, és felnőtté váljanak. Ez nem történhet meg bizonyos dolgok megkérdőjelezése nélkül.

– Azt mondta, hogy a serdülők néha túlságosan is idealisták, de nekem gyakran mégis az a benyomásom, hogy levertek, nincsenek céljaik. Ismeri a híres punk jelmondatot: no future, nincs jövő.

– A túlzott idealizmus és a leverett szomorúság ugyanannak az éremnek a két oldala. A fiatalok hajlanak arra, hogy hősi példaképekkel azonosuljanak és idealizálják saját személyiségüket. Ezért megvalósíthatatlan célokat tűznek ki maguk elé. Aztán amikor észreveszik a valóság és az elérhetetlen ideál közti szakadékot, akkor természetesen fennáll a kockázat, hogy levertek lesznek. A felnőtt nevelő célja nem az, hogy csökkentse ezt az idealizálásra való hajlamot, hanem hogy ezt valósabb célkitűzések és modellek felé irányítsa, és hogy elismerje az előrelépést, hogy ezáltal a fiatal azt érezze, hogy fejlődésére tett erőfeszítéseit jutalmazza és támogatják.

– De a kamaszkori „depresszió” – tette hozzá László – abból a szakadékból is származhat, amely a felnőttek által szóban hangoztatott ideálok, és valós viselkedésük között van, nem?

– Persze. Ezért fontos, hogy a felnőttek a fiatalokkal őszinte kapcsolatban álljanak. Nem szabad azt színlelniük, hogy ők mindenható hősök, hanem be kell vallaniuk próbálkozásaikat és hibáikat, anélkül, hogy lemondanának az ideálokról. A felnőtteknek szabályokat és korlátokat kell állítaniuk, ugyanakkor

„kísérniük” is kell a serdülőket, vagyis meg kell állapodniuk, hogy együttműködnek a serdülőkkel problémáik megoldásában tapasztalataik és képességeik megosztásával.

– A serdülőkor a barátságok és a szerelmek kora is – jegyezte meg Éva.

– És a romantikáé! Nagyon igazad van, Éva! Több lépcsőt is megkülönböztetünk ilyen tekintetben. Eleinte, tizenegy és tizenhárom éves koruk között a gyerekek mindenekelőtt a közös tevékenységek alapján alakítanak csoportokat. Ezek a csoportok maguktól ritkán lesznek vegyesek. Sőt, a másik nemet néha el is utasítják. Később, tizennégy és tizenhat éves kor között elérkezünk a kölcsönös bizalomra épülő barátságokhoz. A barát az ember hasonmása. A serdülőkor végén, tizenhét éves kor után a kapcsolatok kevésbé szenvedélyesek, és az egyéni különbségeket elfogadják és a gazdagodás forrásának ismerik el. Már nem a hasonmásunkat keressük, hanem olyasvalakit, aki kiegészít. A serdülőkor a nemi identitás kialakulásának az időszaka is. A serdülő felismeri nőiességét vagy férfiasságát, és szexuális vágyait általában az ellenkező nem felé irányítja. A szerelmes kötődést gyakran rendkívüli, idealizált, és mindent elnyelő kapcsolatnak éli meg. Időbe telik, amíg rájön, hogy a valódi szerelem két szabad és független ember között létezik, akik elfogadják különbségeiket és kölcsönösen tisztelik egymás identitását.

– A vegyes kamaszcsoportokban nem áll fenn koraérett szexuális kapcsolat kockázata? – kérdezte Zsuzsa.

– A kockázat a serdülőkor természetes jellege folytán valóban fennáll, hiszen különbség van a testi és szexuális érettség illetve az érzelmi és társas érettség között, mivel ezek közül az első általában pár évvel megelőzi a másodikat. A felnőttek általában két ellentétes módszerrel „kezelik” ezt a kockázatot. Nézeteim szerint mindkettő káros, mert gyerekként kezeli a serdülőt, és hátráltatja abban, hogy felelős személyiséggé váljék. Az első módszer szexuálisan engedékeny, és ellátja a serdülőt fogamzásgátlóval. A második megerősített szexuális elkülönítést alkalmaz, tiltásokkal.

– Van esetleg harmadik módszer is? – kérdezte Éva.

– Azt hiszem, igen. Ez a nevelési „kísérlet”. A cserkészlet nagyon sokat tehet ezen a szinten úgy, hogy lehetőséget kínál a serdülőknek, hogy olyan csoportokhoz csatlakozzanak, ahol fiúk és lányok közösen valósítanak meg valamilyen tervet. Felnőttek – egyenlő mértékben felelős nők és férfiak – segítségével ez lehetővé teszi számukra, hogy őszinte és egyenlő kapcsolatot alakítsanak ki egymással. Az ilyen csoportokban találhatják meg a fiatalok, amit

keresnek, a valódi szerelmet. A valódi szerelem két egymást egyéniségnek elismerő társ közötti kötődés, és ennek többön kell alapulnia a puszt szexuális kapcsolatnál. Mindazonáltal semmilyen nevelő sem küszöbölheti ki a kockázatokat. A kockázatok az élet részei. De – még egyszer – ez választás kérdése. Vagy felelős személyekké akarjuk nevelni a fiatalokat, vagy egyszerűen örök kiskorúaknak akarunk ellenőrzési technikákat és tiltásokat létrehozni.

– De hogyan segíthetünk a fiataloknak, hogy sikeresen teljesítsék ki érzelmi fejlődésüket? – kérdezte Zsuzsa.

– Azt hiszem, ezen a téren három főbb nevelési irány van. Az első az érzelmek és vágyak azonosítása és felismerése. A nevelőnek segítenie kell a gyermeket az őt irányító érzelmek azonosításában, felismerni, hogy amit érez, az kívánság vagy utálat; hogy agressziót, aggodalmat, szeretetet stb. érez. A hagyományos nevelés a fiatalnak úgy akar segíteni, hogy azt követeli tőle, oly módon tartsa ellenőrzése alatt vágyait és érzelmeit, hogy visszautasítja és megtagadja őket. Pedig, amint már láttuk, nem ez a megfelelő hozzáállás, mivel azt kockáztatjuk, hogy vágyaink rabjai leszünk, ha a tudatalattiba kényszerítjük őket.

– A kidobóember problémája.

– Így van. A második irány az érzések és érzelmek kifejezés. A nevelőnek segítenie kell a fiataalt, hogy kifejezze és mások felé is kommunikálja, amit érez. Itt válnak érdekessé a különféle kifejezési technikák, mint például a színészet, tánc, zene és festés. Általában azt mondjuk, hogy „amit tisztán érzünk, azt világosan ki is tudjuk fejezni”, viszont ennek az ellenkezője talán még inkább igaz: „amit kifejezünk, azt könnyebben fel tudjuk fogni és meg tudjuk érteni”.

– Arra gondol, hogy ha például nem tudom kifejezni azt az agressziót, amit valamiféleképpen érzek, akkor nem is tudom felismerni vagy az okát megérteni?

– Pontosan. És a harmadik irány ennek logikus folytatása, amit önfegyelemnek hívunk. De itt vigyáznunk kell. Valójában két fajtája van a „fegyelemnek”, a helytelen fajta egyszerűen a tiltásoknak való passzív engedelmeskedés, a helyes fajta viszont megfontolt és tudatos döntésből származik, miután a tiltásokat elsajátítottuk. Nevelőként célunk, hogy a fiatalokat a független, felelős „alannyá” való fejlődésben segítsük, akik elutasítják mind azt, hogy saját vágyaik túsza legyenek, mind pedig azt, hogy rajtuk kívül álló tiltások foglyai.

– Ez azt jelenti, hogy minden tiltás rossz? – kérdezte Éva.

– Nem erre gondoltam. A tiltásokat nem lehet megszüntetni. Szükségesek, hogy segíthessük a gyermekeket a függetlenség elérésében. Az emberi társadalom két alapvető tiltásra épül: a vérfertőzésére és a gyilkosságára. Mindazonáltal a tiltásokat nem szabad kizárólag megparancsolni. A gyermeknek meg is kell értenie őket, és értéként elfogadni, ami lehetővé teszi számára, hogy a függetlenség és felelősség magasabb szintjére lépjen. Az erőszak tilalmát például úgy kell megérteni, mint mások tisztességének és méltóságának elfogadását és tiszteletét. Majd akkor fogunk ezzel foglalkozni, amikor a társas fejlődésről és az erkölcsi nevelésről beszélgetünk.

Éva megköszönte a professzornak a gondolatokat, és azt javasolta, hogy szánjanak újra néhány percet a beszélgetés következtetéseinek összefoglalására. Miközben hatékonyan vezette a beszélgetést és mindenkit hozzászólásra biztatott, László felírta a főbb pontokat a táblára.

...

VI. Társas fejlődés

Szeptember 26., szombat, 13 óra

Szólt a monostor harangja.

– Hívnak ebédre – jegyezte meg Éva. – Majd később folytatjuk.

A számukra kijelölt közösségi teremben felszolgált ebédet igen gyorsan elfogyasztották. Egy tál leves volt, kolbász káposztasalátával és egy alma. László farkaséhes volt, így felmarkolt még néhány szelet kenyeret, mielőtt felállt volna az asztaltól.

Egy fiatal szerzetes kiosztotta a munkaruhákat, és az építkezéshez vezette őket, ahol már folytak a munkálatok a leendő csoportszállásként szolgáló épületen. A munka abból állt, hogy kőfalat kellett rakni egy öreg kőműves felügyeletével. Néhány magyarázatra szükség volt, de aztán a csapat gyorsan szétosztotta maga között a különféle feladatokat: habarcskeverés, a kövek lemosása és feladogatása kézzel az állványzat tetejére, elhelyezésük a habarcsrétegen, függőleges helyzetük ellenőrzése, és fugázás. Az idős professzor ragaszkodott hozzá, hogy maga is csatlakozzék, de aztán barátja, az apát, elhívta, hogy a könyvtár elrendezéséhez adjon néhány tanácsot. Fokozatosan kialakult a csapat munkaritmusa, így gyorsan nőtt a fal. Délután öt körül az idős kőműves jelzett, hogy megállhatnak. Nem volt több habarcs, így aznapra véget ért a munka.

– Jó volt építkezni! – kiáltott fel Zsuzsa, miközben levette cementtel borított kesztyűit.

– Jó dolog csapatban építkezni – tette hozzá Éva.

Az apát és a professzor is csatlakozott hozzájuk.

– Jó munka volt! Zuhanyozzatok le, aztán találkozunk az ebédlőben egy kis uzsonnára – mondta az apát.

Néhány perccel később mindannyian az ebédlő hatalmas faasztalán gőzölgő teáscsészék körül gyülekeztek.

– Javasolnék egy kis pihenést – mondta a professzor. – Derítsük fel a monostor alatti szigetet! Jót fog tenni egy kis séta a szabadban.

– És mi lesz a munkánkkal? – kérdezte Éva.

– Beszélgethetünk menet közben is, vagy leülhetünk a fák alá, mint a görög

filozófusok.

– Ne aggódj, Éva. Jól haladunk – nyugtatta meg István.

– Pontosan hétkor van vacsora. Ne késsetek! – tette hozzá az apát.

A professzor ment előre a régi öszvérúton, amely a monostortól vezetett le a hegyoldalra a folyóhoz. Korához képest meglepően gyorsan járt, ügyesen kerülgette a guruló köveket. A többiek igyekeztek lépést tartani vele, miközben a kemény építkezés miatt ugyancsak érezték a lábukat. Az ösvény eltűnt a fenyves sötétjében. Már hallották maguk alatt a folyó zúgását. Rövidesen erős mentaillat keveredett a tűlevelűek részegítő illatához. Átvágtak az erdő szélén, és hirtelen a lenyugvó nap fényében találták magukat. A folyó csillogott. Szajkócsapat röppent fel éles visítózással. Az ösvény a zsombékos folyópártot követte. Felbukkant a sziget. Megálltak – újfent elbámulva a táj szépségén. Pára terjengett a folyó fölött; a nyírfák ezüstsínű törzse és rozsdás lombozata tömege tükröződött a vízben. Öreg, mohos kőhídon lehetett a szigetre átjutni. Átmentek a hídon, és rövidesen elérték a régi malom romjait.

– Nézzétek – mondta a professzor, miközben az épületen túlnyúló töltésre mutatott –, a sziget felső végénél felduzzasztották a vizet, és ezzel a vízvezeték-félével vezették le ide. Aztán itt függőlegesen zuhant, hogy a lehető legtöbb energiát adja. Gyertek, nézzétek!

A nagy, emeletes malom felé indultak. A tető részben beomlott, de a földszint még sértetlennek tűnt. Egy meglehetősen alacsony, szederrel befutott nyíláson léptek be. Döngölt talajon jártak, sötét volt. István elemlámpát vett elő a zsebéből. A fénycsóva megmutatta, ami a két irdatlan, vízszintesen elhelyezett lapátkerékből maradt, amelyek tengelyei – két megfeketedett fatörzs – a boltíves mennyezethez csatlakoztak. A professzor a csoportot a helyiség végébe vezette, ahol két falból kiálló, kőből készült cső nyúlt a kerekek felé.

– Ezek a csövek vezették a vízsugarat a lapátkerekre, hogy meghajtsák őket. A vizet irányítani lehetett, hogy több vagy kevesebb energiát adjon, vagy hogy megállítsa a kerekeket. A tengelyek különféle gépeket hajtottak az emeleten, kétségkívül egy kerékrendszer segítségével.

– Milyen gépeket? – kérdezte István.

– Fűjtatókat, hatalmas mechanikus kalapácsokat és préseket fémek kovácsolásához és formálásához.

– Én azt hittem, hogy a malmokat gabona őrlésére használták! – kiáltott fel Zsuzsa.

– Nem csak – válaszolt a professzor. – Egészen régtől fogva használták a vízenergiát gyárakban is, amíg fel nem találták a gőzgépet. Most egy gyárban vagy egy kohászati műhelyben, másnéven vashámorban vagyunk, ha úgy tetszik. A középkorban a monostorok voltak a technológiai újítások és a gazdasági fejlődés központjai.

– Helyre kellene állítani ezt az épületet, és múzeummá alakítani – mondta László.

– Igazad van. A legtöbb embernek fogalma sincs arról, mekkora fejlettségi szintet értek el már a tizenkettedik-tizenharmadik századra. Néhány akkoriban tökéletesedett technológiát négy-ötszáz éven keresztül használtak megszakítás nélkül. Ez bizonyosan ennek a malomnak az esetében is így volt. A megújuló energia remek példája!

Otthagyták a malmot, és felmásztak egy emelkedőn, hogy elérjék az épület emeletét.

– Látjátok – magyarázta a professzor –, igavonó állatok, vagy akár egész kocsik is feljöhettek ide ezen a lejtőn, hogy ki- és berakodják a nyersanyagokat és az elkészült termékeket.

Széles ajtó vezetett a műhelybe. Minden romokban hevert. Az emeletet felverte a bozót; a tető és a fal felső részeinek törmeléke borította. Több mint egy méter magasan tornyosultak a gerendák, deszkák és kövek, így szinte lehetetlen volt bejutni.

– Ezt mind el kellene takarítanunk, hogy megtaláljuk a tűzhelyeket és a gépek alapjait – mondta a professzor. – És talán szerszámokat és öntött fémeszközöket is találnánk! Az egyik kémény még sértetlen.

Eltávolodtak az épülettől, hogy bejárják a szigetet, amely nagyjából másfél kilométer hosszú volt, és háromszáz méter széles. A közepén kicsi, sziklás domb-féle emelkedett, rajta nyírfákkal, amelyek egészen a folyópartig tartottak itt-ott természetes tisztásokat alkotva. A professzor az egyik ilyen tisztásra vezette a csoportot.

– Fantasztikus ez a sziget – mondta László. – Hihetetlen jó táborhely lenne!

– Különös légkört lehet itt érezni – mormolta Éva.

– A sziget sokáig lakatlan volt. Története van – tette hozzá a professzor.

Keszeli János egészen természetes mozdulattal ült le egy fatuskóra és a többiek köréje telepedtek.

– Mi lenne, ha most beszélnék a társas fejlődésről? Mit gondoltok?

– Jó ötlet – válaszolta István. – De ne kapkodjunk annyira. Az agyam nem vág annyira, mint reggel!

A nap már alacsonyan járt. Elhatározták, hogy összegyűjtenek néhány száraz ágat, és tüzet raknak pár kő közé. Nemsokára felcsaptak a lángok és imbolygó fényeket vetettek az arcokra.

A professzor megszólalt:

– A gyermekre születésétől kezdve hat a társas környezet. Teljesen függ az őt körülvevő emberektől, akik gondoskodást és ételmet biztosítanak számára, amelyekre szüksége van a túléléshez és a növekedéshez. Az ezekkel az emberekkel való kapcsolat során az első reflexes viselkedések fokozatosan különböző érzelmeket kifejező gesztusokká válnak: félelem, szomorúság, türelmetlenség és öröm. Létrejön a kommunikáció egy egyszerű formája. Már láttuk, hogy az első életéve során a kisbaba elkezd megkülönböztetni magát az édesanyjától.

– A dackorszak – tette hozzá Zsuzsa.

– Pontosan. Elkezd megkülönböztetni magát a „többiektől”, és megtanulja utánozni őket. Az utánzásnak rendkívül fontos szerepe van a szocializációban. Eleinte a gyermek akkor képes egy másik személy viselkedését utánozni, amikor az a személy jelen van. Ezután válik képessé a késleltetett utánzásra. A modell távollétében ismétli az utánzott viselkedését. Olyasvalakit jelenít meg, aki nincs ott. Ez a reprezentációs funkció kezdete; innen ered a gondolkodási folyamat és az, amit „tegyük fel, hogy...” játéknak vagy szimbolikus játéknak hívunk rajzban és nyelvben; más szóval a társas kommunikáció.

– Nem igazán értem a szimbolikus játék és a nyelv közötti kapcsolatot – mondta István.

– Amint erre a fogalom is utal, a szimbolikus játék jelképeken alapul. A gyerek például egy gyufásskatulyát tologat körbe-körbe az asztalon és egy autó hangját utánozza. A doboz egy autót jelenít meg, vagyis reprezentál vagy jelképez. Ha autót rajzol, a gyermek egy téglalappal fogja megjeleníteni, és négy karikával, amelyek a kerekek. Ez is szimbólum. A gyufásdobozt vagy a téglalapot a nyelvben egy hangsor vagy más fogja helyettesíteni: egy olyan szó, amely az autó jelentéstartalmához társul. A nyelv tehát feltételezi a reprezentációs vagy szimbolikus funkció meglétét.

– Értem.

– A gyermek a nyelvvel lép be a társadalomba – mondta Zsuzsa.

– A gyermek kezdettől fogva a társadalomban él, mivel az őt körülvevő kultúrától függ az a mód, ahogyan születésétől fogva gondozzák: a születés, az etetés, hordozásának módja, a kapcsolat az édesanyjával stb. De a nyelv segíti a kulturális tanulási folyamat felgyorsulását. A gyermek nagyon fogékony az édesanyjától hallott dalokra és történetekre, amelyek segítik, hogy beavatódjon annak a társadalomnak a kultúrájába és hagyományaiba, amelyben él. Mindazonáltal a valódi társas kommunikáció létrejöttéhez bizonyos mennyiségű időre van szükség.

– Az iskola kulcsszerepet játszik!

– Pontosan, Zsuzsa. A gyermek társas környezete, amely eleinte a közvetlen családra korlátozódik, egyre inkább kiterjed, mindenekelőtt amikor iskolába megy, más gyermekekkel játszik egy csoportban, olyan tanórákon kívüli tevékenységeken vesz részt, mint a cserkészet, és így tovább. De hogy visszatérjünk a nyelvhez, vizsgálatokkal mutatták be, hogy az öt-hatéves gyerekek által kiejtett szavak legalább felének nincs társas funkciója. Valójában nem kommunikációra használják őket, hanem egy cselekvés kísérésére vagy helyettesítésére.

– Arra gondol, hogy a gyerekek magukban beszélnek? – kérdezte László.

– Pontosan. Vagy hogy valami mást társítsanak azzal, amit tesznek. Ez egy „egocentrikus”, énközpontú nyelv, mivel a gyermek kizárólag magáról beszél, és nem próbálja meg a dolgokat mások szemszögéből látni. A pszichológusok egyenesen „kollektív monológrol” beszélnek...

– Micsoda? – kiáltott fel István.

– Már vártam a reakciódat, István! Monológ, mert a gyermek anélkül fejezi ki magát, hogy bárki mást figyelembe venne. Kollektív, mert csoportos környezetben kerül rá sor.

– Van egy olyan érzésem, hogy már láttam valami ilyesmit, amikor a tévében politikai vitákat közvetítettek – fűzte hozzá László.

A professzor cinkosan kacsintott:

– Egy egyéni monológban az egyén magának beszél, mintha hangosan gondolkodna. A kollektív monológban az egyén kifejezi, amit gondol, vagy kommentálja, amit éppen csinál, és ehhez társítja a többieket, de nem igazán próbál kapcsolatba lépni velük.

– A többiek amolyan hallgatóság az illető saját előadásához. Pontosan ezt

látni a tévében – bólintott László.

A professzor szívből nevetett.

– Igazad van, László. Lehet, hogy bizonyos politikusok viselkedésére ez jó meghatározás. De hogy visszatérjünk a kollektív monológra, Piaget, a pszichológus azt állítja, hogy a gyerekek nem tesznek erőfeszítéseket, hogy beszéd közben világosan fejezzék ki magukat, hiszen meg vannak győződve arról, hogy az, akihez beszélnek, azonnal megérti őket, sőt már előre tudja, hogy mit is akarnak mondani.

– Ez a mágikus gondolkodás – jegyezte meg Zsuzsa.

– Úgy van. És a másik gyermek, aki figyel, elégedett, és nem kérdez semmit, mert azt gondolja, hogy mindent megértett. Ez a gyerekek beszélgetésének első szakasza. A második szakaszra hatéves kor körül kerül sor, amikor a gyermek már képes valódi beszélgetést folytatni, jöllehet ez még a jelen lévő tárgyakra, és az éppen zajló történésekre korlátozódik. A nyelv csak a harmadik szakaszban, körülbelül a gyermek hétéves korától válik valóban a társas kommunikáció eszközévé, és ekkor teszi lehetővé a közvetlen cselekvéshez nem kötődő tárgyú beszélgetést. A gyerekek ekkortól képesek a mondandójukat a megszólított személyhez és a megfelelő szövegösszefüggéshez igazítani. Képesek magukat a másik helyébe képzelni, és beszédüket a másik személy reakcióihoz igazítják.

– A nagymamám mindig azt mondta, hogy hétéves korában jön meg az ember esze! – jegyezte meg István.

– Ez így van. Emlékezz, mint mondtunk a szellemi gondolkodásról. A gyermek hétéves kora körül kezd logikus módon gondolkodni a konkrét műveletekről. Mint már láttuk, nagyon szoros kapcsolat van a szellemi, az érzelmi és a társas fejlődés között. Most szeretnék egy olyan elméletről beszélni, amely döntő a társas fejlődés szempontjából, illetve a nevelési koncepciókhoz is nagyon fontos, ez pedig a szerepvállalás. Ahhoz, hogy valakivel hatékonyan tudjak kommunikálni, jól kell ismernem az illetőt, nem?

– Igen – válaszolta Zsuzsa. – Hiszen ha ismerem valakit, akkor tudom, hogyan fog reagálni, észre tudom venni azokat a pillanatokat, amikor a kommunikáció nem működik, és ehhez alakíthatom azt a módot, ahogyan kifejezem magam.

– Pontosan, Zsuzsa. És a legjobban úgy ismerhetünk meg valakit, ha „az ő bőrébe bújunk”. Ahhoz, hogy a másik viselkedését érzékelhessük, és előrejelezhessük, felvesszük az illető a szerepét. A gyermeknek eleinte talán

van valami elképzelése a többi emberről, de nem igazán tudja megkülönböztetni a többiekéről alkotott gondolatait attól, ahogyan másokat érzékel. A második szakaszban a gyermek képes különbséget tenni a saját nézőpontja és másvalakié között, de nem hiszi, hogy bármi is közös lehetne a másik emberrel. A harmadik szakaszban a gyermek képes magát egy másik személy helyébe képzelni, mégpedig úgy, hogy saját gondolatait az illető személynek tulajdonítja. Végül a gyermekben tudatosodik a másik ember nézőpontja és a sajátja közötti különbség. A gyermekek körülbelül hatéves korukra érik el ezt a negyedik szintet.

– Ez teszi lehetővé az elmozdulást a kollektív monológtól a valódi kommunikáció felé?

– Igen, Zsuzsa. De van egy másik fontos pont is, amit meg kellene jegyeznünk a munkánk hátralevő részéhez. Láttuk, hogy a gyermekek a másokkal való kapcsolat során alakítják ki saját emberi identitásukat. Társas kapcsolatokra van szükségünk, hogy független emberré válhassunk. A szerepek vállalásakor a gyermekeknek meg kell szabadulniuk attól az illúziótól, hogy azt higgyék, a többi ember ugyanúgy lát, gondolkodik és cselekszik, mint ők. Piaget ezt hívja „decentrációs folyamatnak”. E folyamat során képesek leszünk különbséget tenni magunk és mások között, és a dolgokat a másik ember szemszögéből nézni ahelyett, hogy saját gondolatainkat és érzékelésünket vetítenénk ki rá.

– És hogyan tanulja meg a gyermek egy szerep elvállalását? – kérdezte István.

– Alapvetően játék közben. Mindjárt visszatérünk erre.

– De vannak előre meghatározott szerepek is – mondta Zsuzsa.

– El tudnád magyarázni, mire gondolsz, Zsuzsa?

– Hát, a társadalom és a társas környezet nyomást gyakorol a gyerekre, hogy bizonyos társadalmi szerepek vállalására kényszerítse...

– Igen – tette hozzá Éva –, ilyenek a nemekhez kötődő szerepek: hagyományos férfi és hagyományos női szerepek!

– Vagy a családi szerepek – folytatta Zsuzsa. – Az idősebb szerepe, a fiatalabb szerepe stb. És ne feledkezzünk meg az iskolai szerepekről sem!

– Nagyon igazatok van. A társadalom arra készíti a fiatalokat, hogy utánnzással és azonosulással bizonyos szerepeket vállaljanak. Már egészen korán kényszerítve érzik magukat, hogy megfeleljenek a körülöttük élők többé

vagy kevésbé közvetlenül kifejezett elvárásainak. Ezek a szerepek a szocializáció, vagyis a társadalomba való beilleszkedés szempontjából előnyösek is lehetnek. Mindazonáltal negatív eredményeket is hozhatnak. Különösen a hagyományos férfi és női szerepekre gondolok, amelyek hátráltathatják a fiatalok fejlődését.

– Pontosan hogyan? – kérdezte István.

– István, egyetértesz azzal, hogy minden embert arra kell ösztönözni és abban kell segíteni, hogy minden képességét kibontakoztathassa? – kérdezte a professzor.

– Persze. Ez alapelvem!

– Hát, ma még vannak olyan foglalkozások, vagy szakmai szerepek, amelyekről általánosságban azt gondolják, hogy inkább férfiaknak vagy inkább nőknek vannak fenntartva. Tegyük fel, egy lány érdeklődést és rátermettséget mutat egy általánosságban férfi-szakmának minősített foglalkozás iránt, vagy egy fiú egy általában nőknek fenntartott szakma iránt érdeklődik. Személyes vágyaik beteljesítéséhez egy csomó, a férfiak és a nők társadalmi szerepéről szóló előítéletet kell majd legyőzniük. Ez fontos kérdés a nevelőknek. Más szóval: úgy támogassuk az egyén fejlődését, hogy a saját maga választotta szerep betöltésében segítjük, vagy könnyítsük meg a társadalmi beilleszkedését oly módon, hogy a társadalom normáit tiszteletben tartjuk?

– Ami engem illet, egyértelmű a válaszom – jelentette ki Éva. – Én az egyén oldalát venném, különösen ha lányokat akarunk a társadalomban vállalt egyenlő felelősség vállalásában támogatni. És ez nem csak foglalkozás kérdése, hanem a mindennapi életé is. A nőknek mindig másodlagos szerepük van. Passzívan kell követnie a férjét, de a valós mindennapi életben a szakmája mellett ő viseli a háztartásban végzett munka és a gyerekek nevelésének a terhét is.

– Igazad van, Éva. A társadalom női és férfi szerepeit nem lenne szabad úgy tekintenünk, mint amelyek a női és férfi identitáshoz kötődnek. Tudnunk kell megfelelőképpen kétségbe vonnunk őket, hogy férfi és nő között valódi egyenlőséget teremthessünk.

– Már elég korán elkezdődik ez a férfi és női szerepek közötti hagyományos megkülönböztetés, nem? – kérdezte Zsuzsa. – Például a gyerekek játékaiban.

– Ez nagyon igaz. A lányoknak babát adnak, miközben a fiúknak cowboyfelszerelést. A lányokat már nagyon fiatal koruktól, gyakran tudat alatt arra

nevelik, hogy finomak és passzívak legyenek, és társadalmilag elfogadható viselkedést alakítsanak ki. A fiúknak ellenben meg kell tanulniuk agresszívnak lenni, és versengő magatartást tanúsítani. De ha egy lány érvényesülni akar, és felelősséget akar vállalni, egykönnyen megvádolják azzal, hogy „fiús”. Erős a hajlam arra, hogy a nemi szerepeket a nemi identitással azonosítsuk.

– Nem egészen értem a kettő közti különbséget – mondta István.

– Az identitás egyéni folyamat. Mindannyiunknak ki kell alakítanunk az identitásunkat, vagyis tudatosítanunk kell, hogy nő vagy férfi vagyunk. A szerep ellenben társadalmi tényező. A társadalmi hagyományok határozzák meg a férfiak és a nők viszonylagos szerepét a társadalomban. Képesnek kell lennünk megkérdőjelezni ezeket a szerepeket, ha igazságtalanságot és egyenlőtlenséget hordoznak, vagyis ha fennáll annak a kockázata, hogy fiúk és lányok identitásuk kialakítása közben egy nemek közti egyenlőtlenséggel terhelt helyzetet fogadnak és sajátítanak el, amelyet a szerepek hagyományos elkülönítése parancsol. Különösen ha a fiúknak és a lányoknak fenntartott képességek megkülönböztetése már tendenciává válik...

– Értem – mondta István. – A nagyszüleim például azt gondolták, hogy teljesen normális, ha a fiúk nem törődnek a házimunkával.

– A szüleidnél más volt a helyzet? – kérdezte Zsuzsa.

– Azt hiszem, manapság eljött annak az ideje, hogy a fiúkkal és a lányokkal ugyanazokat a képességeket sajátíttassuk el, és arra neveljük őket, hogy egyenlő társakként éljenek – állapította meg Éva. – Pont ugyanolyan fontos a fiúknak és a lányoknak, hogy ki tudjanak vasalni egy inget, fel tudjanak varrni egy gombot vagy le tudjanak vezetni egy megbeszélést. Majd vissza kell térnünk erre a pontra, mert ez érinti a nevelési koncepciónk jó részét.

– Nagyon is egyetérték – mondta László.

– Nem csak társadalmi szerepek vannak, hanem szabályok és erkölcsi normák is – folytatta a professzor. – Tudjátok, hol és hogyan tanulják meg a gyerekek a szabályok tiszteletét?

– Szüleiktől? – vetette fel István.

– Igen. Láttuk, hogy a gyerekek azután sajátítják el a szüleik által közvetített erkölcsi normákat, miután megoldották az Ödipusz-komplexust. De most valami másról beszélék, nevezetesen a szabályokról. Látjátok már, hová akarok kilyukadni?

– Játék közben? – próbálkozott László.

– Pontosan, László. Különösen társas játékok alkalmával, vagy szabályokkal rendelkező játékokban. Minden gyermek játszik ilyen játékokat az iskolában, és itt jönnek rá a szabályok jelentőségére, amely minden társas élet alapja.

– Arra gondol, hogy a gyerekek sokkal inkább a játszótéren tanulják meg, hogyan éljenek a társadalomban, mint az osztályban? – kérdezte László, miközben csípkelődve Zsuzsára hunyorított.

– Pontosan, drága Lászlóm! Remélem, Zsuzsa, ez nem rendít meg?

– Egyáltalán nem, tanár úr! A játszótér is az iskola része!

– Jól mondtad, Zsuzsa! Ha megfigyelitek a gyerekeket, amint szabályokkal irányított játékokat játszanak, például golyóznak, észrevehettek néhány érdekességet. Piaget tanulmányozta ezt a jelenséget.

– És mire jött rá? – kérdezte István.

– Eleinte, két-három éves koruk körül a gyermekeknek semmilyen szabálytudatuk nincs. Úgy játszanak a golyókkal, ahogy éppen kedvük tartja. Leejtik őket a magasból, elássák, dobálják stb. Aztán, öt-hat éves kortól kilenc-tíz éves korig a szabályok szentek és sérthetetlenek. A gyermekek úgy gondolják, hogy a szabályok a felnőttektől származnak, hiszen ők maguk nem tudnák kitalálni őket. Tíz-tizenegy éves korukban aztán elkezdnek kölcsönös egyetértésen alapuló törvényként tekinteni a szabályokra. Ekkor úgy gondolják, hogy a szabályok nem a felnőttektől származnak, hanem ők maguk találják ki őket, és meg is változtathatják, ha erről megegyeznek.

– Ez a demokrácia – jegyezte meg István.

– Pontosan! Sőt, túlzás nélkül állíthatjuk, hogy állampolgári tanulási folyamat kezdődik a golyókkal. Azt kell megértenünk, hogy a szabály nem más, mint kompromisszum két ellentétes vágy között: a győzelem vágya, hogy mi legyünk a legerősebbek, és érvényesüljünk a többiekkel szemben; és a velük való közös játék folytatásának vágya között. Ha mindig győzni akarok, annak az lesz a vége, hogy felbosszantom a többieket, akik aztán nem fognak játszani velem. A játék folytatódásáért el kell fogadnom, hogy a többieknek is legyen esélyük nyerni. Képesnek kell lennem az ő bőrükbe képzelni magam. Így tehát el kell fogadnom azokat a szabályokat, amelyek objektíven határozzák meg a játékosok jogait és kötelességeit, és azt, hogyan lehet győzni. A kisgyermekek még túlságosan el vannak foglalva a saját érvényesülési vágyukkal, és még képtelenek magukat mások helyébe képzelni, hogy így valóban el tudják fogadni a szabályokat. Utánozzák a nagyobb gyermekek

szabályait, de nem tudják, hogyan tartsák be őket. Mindig van valaki, aki csal, mert túl erős a győzelem vágya, ami azt jelenti, hogy mindenki veszekszik, megáll a játék, a játékosok újra megegyeznek, és a játék újraindul, hogy aztán néhány perccel később új viták közepette újra megálljon.

– Ez így igaz – mondta nevetve Zsuzsa. – Nap mint nap látjuk az iskolában.

– Igen. Ez nehéz tanulási folyamat, jó pár évet vesz igénybe – folytatta a professzor. – De a szabályok elfogadása és betartásra nélkül az egyének nem tudnak teljes mértékben együttműködni. Hét-nyolcéves kor előtt a gyermekek nem képesek igazán együttműködni egy csoportban. Arra sem képesek, hogy a közös cél elérése érdekében megosszák a felelősséget.

– A szabályok az erkölcsöket is magukba foglalják – vetette fel Éva.

– Igen. A játékszabályokról tovább fogunk lépni az erkölcsi szabályokra. Piaget ezt a fejlődést is tanulmányozta. Hét- vagy nyolcéves korig a felnőttektől származó szabályok megsérthetetlennek minősülnek. A kisgyermekek például azt hiszik, hogy minél valószínűtlenebb egy hazugság, annál súlyosabb. Egy ostoba tett súlya az általa okozott anyagi kártól függ. A szándék nem számít. A büntetést vezeklésnek tekintik. Az elkövetőt elég szigorúan kell megbüntetni ahhoz, hogy biztosan megértse a hiba súlyosságát. Ebben a szakaszban a gyermek valójában nem maga ítéli meg a cselekedeteket, hanem megelégszik azzal, hogy a kulturális normáknak megfelelően besorolja őket: „jó” vagy „rossz”, „helyes” vagy „helytelen”. A gyermek kizárólag abból a szempontból dönt a büntetés elkerülése és a tekintélynek való engedelmesség között, hogy melyikből tud azonnali személyes hasznot húzni.

– Sok felnőtt még mindig ezen a szinten van – jegyezte meg Éva.

– Sajnos igazad van! Még egy felnőtt is megrekedhet az erkölcsi gondolkodás első szakaszánál. A következő a hagyományos erkölcsök szakasza. A gyermekek szüleiktől vagy más társadalmi csoporttól elvárt szerepekhez igazodnak: „jó kisfiú”, „jó kislány”. A „törvény és rend”, és a tekintély tisztelete mindenek fölött áll. Hét- vagy nyolcéves kortól kezdve, amint képes lesz logikus módon gondolkodni, a gyermek fokozatosan eléri az erkölcsi függetlenség szakaszát.

– Mit jelent ez tulajdonképpen? – kérdezte István.

– Azt jelenti, hogy a gyermekek többé nem bíznak vakon a felnőtt tekintélyben. Elkezdik megítélni a saját és a mások cselekedeteit. Az erkölcsi

elveket a csoportjukon belüli jogok és kötelességek megosztásával fogadják el. Tizenkét éves koruk körül a gyermekek úgy tekintik a szabályokat, mint egyének közti szerződést. A szabályok nem sérthetetlenek többé, és közös megegyezéssel megváltoztathatók. Végül, a serdülőkorban a fiatalok elérik az általános értékek szakaszát: igazságosság, kölcsönösség, egyenlőség és méltóság. Az erkölcsi elvek inkább egy „társadalmi idelálhoz” kötődnek, semmint a társadalmi valósághoz. Az ezekhez az elvekhez való tudatos és személyes kötődés alapján határozzák meg, hogy mi a „helyes”.

– A tanár úr beszélt a nyelvről és a kommunikációról, a társadalmi szabályokkal való azonosulásról, szabályokról és erkölcsi normákról, de úgy tűnik, elfelejtett valami fontosat – mondta Éva.

– Ez egykönnyen előfordulhat, Éva. Mi az?

– Hát, azt hiszem, hogy a társas fejlődés magába foglalja a felnőttkorba való belépést és a társadalomba való beilleszkedést is.

– Igazad van. A gyermeknek számtalan tanulási tapasztalaton kell átmennie, hogy felkészülhessen arra, hogy elfoglalja helyét a felnőttek társadalmában. Ennek a tanulási folyamatnak az iskola a legfőbb, de nem az egyetlen helyszíne. A család és a cserkészethez hasonló ifjúsági szervezetek is fontos szerepet játszanak. Talán érdekesnek találjátok, hogy általánosságban három tanulási helyzetet azonosítottak. Az első gyámságnak hívják. A gyámsági helyzetben van egy mester (rendszerint egy felnőtt), aki a tudás birtokában van, és egy újonc, aki tanulni próbál. A mester ellátja az újoncot hasznos információkkal és megmutatja neki, hogyan használja a szükséges eszközöket. A mester a gyermek képességeihez igazítja a tudást, úgy közvetíti azt, hogy az újonc el tudja sajátítani. A gyermek fejlődésével a mester háttérbe vonul, hogy több teret engedjen az újonc kezdeményezéseinek és irányításának, de nehézség esetén közbelép, hogy segítsen.

– Ez a tanár–diák kapcsolat – jegyezte meg Zsuzsa.

– Igen. Ez a tanulási kapcsolat leggyakoribb fajtája. Egy orosz pszichológus, Lev Vigotszkij megkísérelte meghatározni „a legközelebbi fejlődési zóna” fogalmát, ami annak a fejlődésnek a szintje, amelyet a gyermek egy adott pillanatban elérhet. Szerinte ez az, amit egy gyermek abban a bizonyos pillanatban képes megtenni, gyámsági kapcsolatban egy felnőttel. Ez az elmélet rendkívül fontos a nevelési célkitűzések meghatározásakor.

– De a gyermekek egymástól is tanulnak a csoportban – szakította félbe László.

– Igen. Ez megfelel a második tanulási mechanizmusnak, amelyet „együtt-épülésként” ismerünk. A gyámsági helyzettel ellentétben az együtt-épülés kapcsolatokban és képességekben viszonylagos egyenlőséget feltételez a két vagy több egyén között. Ebben a helyzetben a társak összeadják ötleteiket és tudásukat, hogy elérjék a közös célt.

– A cserkészeten ez a legáltalánosabb helyzet – jegyezte meg László. – Nem csak maguk a fiatalok között, hanem a fiatalok és a felnőttek között is.

– El tudnád ezt egy kicsit jobban magyarázni?

– Arra gondolok, hogy egy cserkészvezetőnek nem kell minden területen szakértőnek lennie. Gyakran előfordul olyan helyzet, amikor nevelési szempontból szerencsésebb, ha a vezető a fiatalok szintjére helyezi magát, és azt javasolja, hogy adják össze ötleteiket és képességeiket, hogy együtt oldják meg a problémát.

– Ez nagyon igaz. Ilyen módon gazdagabb nevelői kapcsolatot építhetünk ki, és a fiatalokat magasabb fokú függetlenség eléréséhez segíthetjük.

– És melyik a harmadik szituáció? – kérdezte Éva.

– Az utánzási mechanizmus, amelyet már néztünk. Az utánzás egy modellhez való viszonyítást jelent (vagy egy külső modellhez, vagy egy már elsajátítotthoz), hogy az ember ellenőrizze és értékelje erőfeszítéseit.

– A fiatalok gyakran minket választanak modellnek, anélkül hogy tudnának róla – szólt közbe Zsuzsa.

– Nem veszélyes ez? – kérdezte Éva.

– Azt hiszem, egy nevelő számára az a veszélyes, ha a három tanulási mechanizmus közül csupán egyre korlátozza a tevékenységét, vagyis ha kizárólag mester, példakép vagy társ akar lenni, és ha anélkül helyezkedik bele ebbe a szerepbe, hogy különböző helyzeteket tudomásul venne. Fontos, hogy mindhárom stílust alkalmazni tudjuk, és képesek legyünk akkor váltani egyikről a másikra, amikor szükséges.

– Szeretnék egy pillanatra visszatérni a csoporthoz. Azt hiszem, nagyon fontos szerepet játszik a társas fejlődésben, nem? – kérdezte László.

– Minden pszichológiai és neveléstudományi tanulmány kimutatja a csoport nevelő szerepét a fiatalok életében, különösen a serdülőkorban. Függetlenségük keresése közben a fiatalok szeretnének megszabadulni szüleik gyámságától, és a kortárs csoport kedvező környezetet jelent fejlődésükhöz.

– Miért akarnak a serdülők olyan nagyon csoporthoz tartozni? – kérdezte Éva.

– Minden korban szükségét érezzük, hogy elismerjenek, és hogy szerepünk legyen egy csoportban vagy közösségben. De igaz, hogy serdülőkorban a csoportélet rendkívül fontos szerepet játszik. Ahhoz, hogy ezt megérthessük, kicsit vissza kell mennünk az időben, hogy lássuk, hogyan fejlődnek a dolgok a gyermekkortól. Láttuk, hogy hét-nyolcéves kor előtt a gyermek még nem elég érett ahhoz, hogy egy csoportban megfelelően együttműködjék. Aztán kilenc és tizenegy éves kora között elérkezik a társas fejlődésnek egy amolyan aranykora. A legtöbb esetben a gyermekek harmóniában vannak a családjukkal és az iskolával is. Tizenegy vagy tizenkét éves kor körül a pubertás és az új szellemi képességek megérkezésével megkérdőjeleződik a gyermekkor csodálatos egyensúlya. Ha egy gyermeket megkérdezünk, mit gondol valakiről, hajlik rá, hogy mindössze néhány külső jellemzőjét írja le. A fiatal serdülők viszont képesek megítélni a jellemet. Kezdik felfedezni az egyén mélységeit és egyediségét. Képesek mások véleménye alapján megítélni saját cselekedeteiket, tudatosodnak bennük az önmagukban lezajló változások. Elkezdik önmagukat is megkérdőjelezni, ami esetleg szorongást okozhat. Ezért próbálnak tudattalanul is önmagukhoz hasonlóakhoz csatlakozni. A serdülőkor elején, tizenegyétől tizenhárom éves korig, a spontán csoportok gyakran elkülönülnek nemek szerint: a fiúk az egyik oldalon, a lányok a másikon.

– Ez még a vegyes iskolákban is megfigyelhető – jegyezte meg Zsuzsa.

– Igen. Ebben a korban a lány-fiú találkozások gyakran a két csoport találkozásai, amikor is csúfolódással, szarkazmussal és a férfi-nő sztereotípiák használatával próbálnak felülkerekedni a másik nem jelenléte által okozott szorongáson. De a csoportok mindenekelőtt közös tevékenységek alapján jönnek létre. Ha nem érdekel az adott tevékenység, akkor nem akarsz az adott csoporthoz tartozni.

– De a helyzet tizenöt-tizenhat éves kor körül megváltozik, ha tapasztalataim nem csalnak – mondta László.

– Valóban. A tizennégy-tizenhatéves kor a barátságok kora. Rendkívüli és szenvedélyes kapcsolat jön létre valakivel, aki azonos korú és nemű, és úgy érezzük, mintha a saját másunk volna. Úgy tűnik, a fiatalok szükségét érzik annak, hogy a csoport tagjaiban megtalálják azokat a tulajdonságokat, amelyekről úgy gondolják, hogy önmagukra is jellemzőek, vagy szeretnék, ha jellemzőek volnának. Szükség van a kölcsönös azonosulásra, sőt konformizmusra, ami egészen addig mehet, hogy azonos módon öltözködnek és fejezik ki magukat. A fiatalok a bensőségességet keresik, és a csoportlétszám

spontán módon lecsökken. Tizenhét éves kor után, a serdülőkor végén a kapcsolatok egyre kevésbé szenvedélyesek; a fiatalok elfogadják és a gazdagodás forrásának ismerik el az egyéni különbségeket. Egymást kiegészítő tulajdonságok szerint képeznek csoportokat, és a különbségeket keresik az egyszerű hasonlóság helyett.

– Arra gondol, hogy egy saját identitását kereső fiatalnak egy magához hasonló egyénekből álló kortárscsoportozáshoz kell tartoznia, viszont ha egyszer ez az identitás világosan kialakul, akkor a fiatal már inkább a kiegészítést fogja keresni a tőle különböző emberekben?

– Ez az, Éva.

– De tizenhét-tizennyolc éves korban társas szempontból az a fő kérdés, hogy hogyan integrálódjunk a társadalomba, nem?

– Igen, ezzel kapcsolatban még kell egy kicsit beszélgetnünk a serdülőkorral. Mi a serdülőkor? Az a pillanat, amikor a fiatalok ugyan már elérték a felnőttiséghez szükséges intelligenciát, testalkatot és szexuális érettséget, de a társadalomban még nem foglalhatnak el egy felnőttnek való helyet. Biztosan tudjátok, hogy ez új jelenség. A múltban nem létezett serdülőkor, vagy nagyon rövid volt; amint a természeti népeknél ez ma is így van. A gyermekkorból a felnőttkorba való átmenetet csak rítusok és szertartások jelezték.

– Vallásos szertartások? – kérdezte László.

– Igen, persze. De ezeknek a rítusoknak nagyon erős társadalmi funkciójuk is volt. Általában a pubertásban került sor rájuk, és egyfajta visszavonulási időszakokkal kezdődtek, amikor is a serdülőt elválasztották a körülötte élőtől, vagyis jelképesen megszakították az anyához fűződő kapcsolatot. A fiatal aztán bizonyos titkos tudásba avatták be, mielőtt részt vett volna azokon a szertartásokon, melyek során szimbolikusan is megkapta a felnőtteket megillető státuszt, minden joggal és kötelességgel. Idehaza a közelmúltban bizonyos mértékig a sorkatonai szolgálat játszotta ezt a szerepet. A modern társadalom viszont többé nem jelzi a felnőttkorba való átmenetet, és úgy tűnik, a serdülőkor egyre hosszabbra nyúlik. Ez az egyre tovább tartó oktatásnak köszönhető, illetve a munkanélküliségnek, amely késlelteti a gazdasági függetlenedést, és így a felnőtté válást.

– Azt hiszem, ettől szenvednek is a fiatalok.

– Azt hiszem én is, László. Szeretnének elismertté válni és felnőtt szerepeket vállalni, de a társadalom nagyon hosszú ideig elutasítja a

felelősségvállalásukat. Azt gondolom, hogy a tizennyolc-húszéves fiatalok legnagyobb kihívása a társadalmi és szakmai beilleszkedés. Sok fiatal lemondott már róla, hogy ezt valaha is elérje: biztos kilátások nélkül nyújtja a tanulmányait, vagy beleragadt munkanélküliség nyűgjeibe. Úgyhogy saját identitását és társadalmi beilleszkedését bandákhoz vagy csoportokhoz csatlakozva keresi, mivel a társadalom elutasítja.

– Mit tehet ilyenkor egy cserkészethez hasonló szervezet? – kérdezte Éva.

– Úgy látom, hogy a cserkészetnek az a hivatása, hogy segítse a fiatalokat beilleszkedni a társadalomba, mégpedig nem valami passzív vagy alkalmazkodó módon, hanem aktívan és ötletesen. Ehhez kapcsolódva én három fő irányt látom a munkánknak:

1. Kapcsolat és kommunikáció. Manapság sokan szenvednek a magánytól, és elszigetelve érzik magukat. Ők valójában bezárultak önmagukba, és képtelenek másokkal nyitott, bizalmon alapuló kapcsolatot kialakítani. A másokhoz való kapcsolatot meg kell tanulni. Ez nyitottságot igényel, a különbségek elfogadását és az odafigyelés képességét. Olyan társadalomban élünk, ahol a modern kommunikációs technika egyre magasabb színvonalú. De vajon javítja-e az információhoz, kapcsolatokhoz való hozzáférésünket és más kultúrák megismerését, vagy manipulálja a tömegeket? Meg kell tanítanunk a fiatalokat ezeknek a technikáknak az olyan magas szintű kezelésére, hogy elkerülhessék a manipulációt, és képesek legyenek másokkal kommunikálni.

2. Együttműködés és vezetés. Egyetlen társadalom sem fejlődhet, ha tagjai nem képesek együttműködni a problémák elemzésében és megoldások kialakításában, egymással összhangban álló projektek által. A cserkészetnek arra kell nevelnie a fiatalokat, hogy aktív és felelős tagjai legyenek azoknak a közösségeknek, amelyekhez tartoznak. Ez a jó szabályok és törvények elfogadását jelenti, illetve a rossz vagy nem megfelelő törvények megkérdőjelezésére és megváltoztatására való hajlandóságot. Magában foglalja a többiekkel való együttműködést, és a csoporton belüli felelősség elosztását is.

3. Testvériség és szolgálat. Célunk, hogy olyan polgárokat neveljünk, akik eltökéltek egy igazságosabb, toleránsabb társadalom létrehozására, amely ösztönzi a alulról jövő kezdeményezéseket és a felelősséget, anélkül hogy a peremre szorítaná vagy kizárná a gyöngéket és szegényeket. A fiatalokat ezért segíteni kell a civilizáció értékeinek felfedezésében és elsajátításában, mint pl. az erőszak elutasítása, a viták rendezése, a férfiak és a nők méltóságának tisztelete, valamint az igazságosságnak a megerősítése, a fajgyűlölő előítéletek

visszaautasítása, és ehelyett a nemzetközi együttműködés fejlesztése. A cserkészlet által a fiatalok felfedezhetik ezeket az értékeket, amelyeket mindennapi életükben konkrétan gyakorolhatnak az elvont és távoli elméletek helyett.

A kövek között izzott még egy kis parázs. Istvánban hirtelen tudatosodott az őket körülvevő sötétség: fölkapcsolta az elemlámpáját és ránézett az órájára.

– Majdnem hét óra – mondta.

– Észre sem vettem az idő múlását – jegyezte meg Zsuzsa. Köszönjük, tanár úr. Rendkívül érdekes volt.

– El kell indulnunk, ha nem akarunk elkésni a vacsoráról.

László és István befedte a köveket, hogy kialudjék a parázs, s a csoport felkerekedett a monostor felé vezető ösvényen.

...

VII. Lelki fejlődés

Szeptember 27., vasárnap, 6.45

Éva álmából ébredt – illetve inkább rémálmból. Megpróbált visszaemlékezni arra a jelenetre, amely annyira megrémítette, hogy felébredt. A szövetségi közgyűlés a szabadban ült össze, a Zöld-szigeten. Éva hatalmas tömegnyi vezető között ült. Fából építettek egy irdatlan emelvényt, amelyen a szövetség legmagasabb tisztségviselői foglaltak helyet. A levezető elnök kalapácsával az asztalra csapott, és sztentori hangon kiáltotta a nevét. Éva rájött, hogy azért hívják, mert be kell mutatnia a szövetség új nevelési programját. Felállt és megpróbált utat csinálni magának a tömegben, de abban a pillanatban mindenki fölkelt és énekelni kezdett. Éva testek összefüggő tömegébe ütközött, amely megakadályozta az előrejutásban. Kérte, hogy engedjék át, megpróbálta elmagyarázni, hogy oda kell jutnia az emelvényhez, de senki sem figyelt rá. Aztán a tömeg táncolni kezdett. Összevissza lökdösték és taszigálták, Éva dühösnek és tehetetlennek érezte magát. Ekkor ébredt fel; kiverte a hideg veríték. Még mindig szorongva elhatározta, hogy fölkel. Mezítláb lelépett a hideg kőre, fogta a törölközőjét, kinyitotta a cella ajtaját, és a zuhanyzó felé indult. Megcsapta a hideg vízsugár, és ez segített, hogy magához térjen. Még nedves hajjal tért vissza a szobájába, és gyorsan felöltözött. Úgy döntött, lemegy a közösségi terembe, hogy átolvassa a jegyzeteit.

Amikor belépett, Lászlót látta, amint buzgón írt a táblára.

– Szevasz Lacil Te már ébren?

– Épp a tegnapi jegyzeteimet válogattam a társas fejlődésről.

Éva egy sóhajtással leült mellé.

– Szörnyűt álmodtam... Ott voltunk a közgyűlésen, hogy bemutassuk a nevelési programunkat, és senki se figyelt ránk. Eléggé megriasztott az elvégzendő feladat terhe...

– Ez igaz, Éva. Egy kicsit én is aggódom, ugyanakkor lenyűgöz, amit a professzor mesél nekünk! Meg fogjuk csinálni, ne aggódj. Nézd, összefoglaltam a társas fejlődést.

Éva megfogta a lapokat, amelyeket László feléje nyújtott, és átnézte őket.

– Mit gondolsz? – kérdezte László.

- Pontos és világos. Nagyon jó!
- Látod? Minden növekedési területen meg tudunk fogalmazni nevelési célkitűzéseket.
- Mikor keltél, Laci?
- Pontban hatkor. Miért?
- Úgy rémlik, mintha te általában inkább késői kelő volnál...
- Igen, az vagyok. De most nagyon motivál ez a munka. Szeretnék haladni vele. És ha nem foglalkuk össze a következtetéseinket miközben haladunk, sehová sem fogunk elérkezni!
- A lelkesedésed mindig fölvidít engem is. De ha így is van, azért ne vidd túlzásba.

László az ablak felé lépett.

- Nézd! Most kel a nap. Nincs kedved kijönni a friss levegőre?
- Hát... Elég hűvös lehet odakint!

László az ajtó felé indult. Éva egy gyors lépéssel követte. Kint csontig hatoló hideg volt. László átölelte Éva vállát. Lassan sétáltak, lépteik alatt ropogott a zúzmara. Finom pára lebegett a fák fölött. A fényes, vörös nap lassan a sötét erdő fölé emelkedett. Hirtelen úgy tűnt, elszakad a horizonttól és vakítóan megvilágítja a fagyott ágakat.

- Gyönyörű – mondta Éva.

Egy hosszú pillanatig nem szóltak, figyelték az új nap indulását. Gondolataikat a monostor harangja szakította meg.

- Reggeli dicséret – mondta Éva. – Jobb, ha elindulunk. A többiek várni fognak ránk.

Az imaóra után, amelyet László hosszúnak és unalmasnak talált, mindannyian a refektóriumban találkoztak a bőséges reggelin. László féig-meddig követte az Éva és a professzor között kezdődő beszélgetést. Agya gondolatok és képek nélkül zümmögött – a professzor szavai, a tegnapi jegyzetek, Éva mosolya... Valaki megrázta a vállát. István volt:

- Ez nem az álmodozás ideje, Lacám. Dolgunk van!

A csoport már elindult a közösségi terem felé. Egy sóhajtással László is fölkel. Valóban sietniük kell, ha délig be akarják fejezni. Miközben barátai

helyet foglaltak az asztal körül, ő kitűzte a jegyzeteket a táblára, és összefoglalta, miről beszélgettek addig.

Éva kopogott az asztalon, hogy mindenki rá figyeljen, és átadta a szót a professzornak.

– Áttekintettük az egyén négy fő dimenzióját – mondta – a testi fejlődést, a szellemi fejlődést, az érzelmi fejlődést és a társas fejlődést. Ma délelőtt egy másik dimenzióval fogunk foglalkozni, mégpedig a lelkiével.

– A magam részéről van némi problémám azzal, hogy mit értek „lelki” alatt – mondta László. – Az jut róla eszembe, hogy ez a valóság elutasítása és az elképzeltbe való menekülés.

– Ez kezdésnek egész jó – válaszolta a professzor. – Akkor vizsgáljuk meg még egy kicsit a fejlesztés tárgyát és próbáljuk meg tisztázni a dolgokat. Nem szoktál kíváncsi lenni az életedre, a jövődre, László?

– Gyakran, de sokszor elég homályosak a gondolataim.

– A kíváncsiság számít. Az ember a kezdet kezdetétől kíváncsi. Kik vagyunk? Hová megyünk? Miért vagyunk itt? Az ember kísérletezni kezdett, aztán az eredményeket folyamatosan helyesbíteni és javítani próbálta. Korokon át folytatta a felfedezéseit, és összehasonlítgatta őket a történelem által felvetett égető, napi kérdésekkel. Így jöttek létre a mitológiák, filozófiák és különféle vallások, mind egy-egy kísérlet az ember és a teremtés titkának felfedezésére. Az ember nagyszerűsége abban áll, hogy rá tud kérdezni a sorsára és az élet értelmére. Ez a lelki dimenzió. Az a képesség, hogy megragadjuk a dolgoknak a közvetlenül láthatón túli jelentését is. Képesség az élet, a szeretet, a születés, a szenvedés, a gonosz és a halál értelmének megtalálására.

– Ez sokaknak nem sikerül – jegyezte meg Éva.

– Sajnos nem. Azért mondom, hogy sajnos, mert nem hiszem, hogy valóban emberi életet lehet élni anélkül, hogy reflektálnánk rá. Néhányan valóban elutasítják, hogy ilyen módon reflektáljanak, vagy érzéketlenek maradnak ez iránt a keresés iránt. Elborítják őket a mindennapok, és csak egyik napról a másikra élnek.

– De ott a vallás – mondta Zsuzsa.

– Igen, a vallások ennek a lelki dimenziónak a kifejeződésai. Az „Isten” szó azt a titokzatos valóságot jelenti, amelyet az ember már a kezdet kezdetétől érez maga körül.

László megszólalt.

– A múltban azt tanították nekünk, hogy csak a tudomány révén érthetjük meg a teremtés és az ember titkát.

– A tudomány nagyon sok dolgot megvilágít, de a lelki gondolkodás másik szint. A Biblia például nem elsősorban természettudományos könyv akar lenni, sokhelyütt még csak történelmi könyv sem.

– És akkor miért értékes? – kérdezte László.

– Személyes élményeinkhez kell kapcsolni, hogy megérthessük. Életünk bizonyos pillanataiban szükségét érezzük annak, hogy reflektáljunk ezekre, és visszamenjünk az időben, hogy megértsük, „hogyan jutottunk ide, ahol vagyunk”. Tanúkat is megkérdezhetünk, hogy megpróbáljuk rekonstruálni életünk fontos történéseit. Kereshetünk bizonyos nyomokat a múltban, fényképeket, emlékeket, leveleket és hasonlókat, amelyek nem szükségképpen tényeket jelentenek, hanem lehetővé teszik számunkra, hogy újra felfedezzük azokat az érzéseket, amelyeket már megtapasztaltunk. Ha ezeket az összetevőket mind összegyűjtjük, akkor rájövünk, hogy soha sem leszünk képesek tárgyilagos módon rekonstruálni a múltat. De végső soron nem is ez érdekel minket igazán. Azt keressük, hogy „mi történt a fejünkben”. Nem az a célunk, hogy a történelmet a történelem kedvéért rekonstruáljuk, hanem hogy fejlődésünk korábbi szakaszaira emlékezve tisztább rálátásunk legyen jelenlegi helyzetünkre. Amikor a múlt eseményeire emlékezünk, az foglalkoztat, hogy megtaláljuk a megértésükhöz szükséges kulcsot. Ezért megpróbáljuk értelmezni őket, hogy meghatározhassuk a jelentésüket, és amikor megpróbáljuk ezt a jelentést kifejezni, akkor gyakran rájövünk, hogy a mindennapi nyelv erre nem alkalmas. Ezért aztán lehet, hogy végül egy dalt vagy egy költeményt választunk, hogy érzéseink mélységeit kifejezhessük. Pontosan ezt a módszert követi a Biblia.

– Tehát szó szerint véve nem érthetjük meg a Bibliát?

– Nem mindig. Például a bibliai teremtéstörténet sem tudományos igénnyel íródott, így elsősorban nem azt próbálja elmagyarázni, hogy a világmindenség a valóságban hogyan jött létre. Az a célja, hogy lelki üzenetet közvetítsen. Az anyagi világot és az emberiséget egyazon sors köti össze, amely veszélybe kerülhet, ha az ember mindenható vagy totálisan független akar lenni. Ez a lelki igazság, amelyre a mi korunk előtt évezredekkel jöttek rá az emberek, keményen érint minket manapság, és rávilágít jelen helyzetünkre, pontosan akkor, amikor a tudomány képessé tesz bennünket a bolygó elpusztítására.

– Nincs ez a lelki dimenzió eleve belevésve mindannyiunkba?

– De igen. Az ember úgy van megteremtve, hogy természetes módon válik

kíváncsivá élete értelmére. De ez a képesség eltompulhat vagy elgyöngülhet, különösen a mai ipari társadalomban, amikor az azonnali eredmény minden másnál fontosabb. Sőt, maguktól a gyermekek gyakorlatiasan, eszüköszerűen és haszonelvűen tekintenek a valóságra, és segíteni kell nekik, hogy fokozatosan megnyíljanak a lelki dimenzió felé. A nevelőnek tehát az a célja, hogy képessé tegye a gyermeket arra, hogy a csupán tapasztalati és gyakorlati igazságon túllépjen, hogy elérjen egy másfajta életfelfogást, egy másfajta kapcsolatot a világgal.

– Tanár úr – mondta László –, volna egy kérdésem. A Cserkészmozgalom Világszervezetének alapokmánya az Isten iránti kötelességet a cserkészlet három alapelvének egyikeként határozza meg, a másik kettő az önmagunk és a mások iránti kötelesség. Idehaza viszont, negyven év ateista propaganda után, a fiataloknak már Istenről is nehéz beszélni, az „Isten iránti kötelesség” pedig még elvontabbnak és ijesztőbbnek tűnhet. Mit gondol?

– Hogyan határozza meg ezt az alapokmány?

– Most nincs előttem...

– Nálam viszont itt van – mondta Éva.

Piros borítójú füzetet nyitott ki, és megkereste azt a mondatot, amelyre László hivatkozott.

– Itt van. Az első fejezetben. Fölolvasom:

Isten iránti kötelesség

Ragaszkodás a lelki elvekhez, hűség az ezeket kifejező valláshoz, és az ezekben szűrőkövető kötelességek elfogadása.⁶

– Jól van – bólintott a professzor. – Nézzük meg közelebbről is ezt a szöveget. Hány részre tudjuk bontani?

– Háromra – válaszolta László. – Először is a „ragaszkodás a lelki elvekhez”.

– Ezt úgy értelmezem, mint annak szükségességét, hogy a gyermeket bevezessük a lelki gondolkodásba, amint ezt már kifejtettem.

– „Hűség az ezeket kifejező valláshoz”.

– Mindannyian valamilyen emberi közösségben növünk fel, amelynek van bizonyos lelki öröksége, és ezt javarészt valamilyen vallás fejezi ki. Hazánk

⁶ Cserkészmozgalom Világszervezete (WOSM), alapszabály

például a keresztény kultúrkörhöz tartozik. Vannak katolikusok, protestánsok és ortodoxok, de mindannyian keresztények. Idehaza abszurd lenne azt követelni, hogy a gyermeket e keresztény valóság nélkül vezessük be a lelki dimenzióba. Ezért fontos annak annak a közösségnek a lelki örökségét tisztelni, amelyben a gyermek felnő, és segíteni neki, hogy felfedezze és megvizsgálja ezt az örökséget, hogy valóban megtalálja benne a helyét. Erről szól a vallás iránti hűség, vagyis nem passzív befogadás, hanem egyfajta felfedezési és reflexiós folyamat kezdete, hogy képesek legyünk személyesen dönteni.

– Vannak nálunk zsidók és muszlimok is.

– A folyamat attól még ugyanaz. Minden gyermeknek joga, hogy fölfedezze a közösség lelki örökségét, bővítse róla tudását, valamint hogy befogadó legyen más közösségek felé és tisztelje a sajátjától különböző hiteket. Hazánkban minden fiatalnak fel kellene fedeznie, hogy a zsidó vallás például mennyire gazdagította nemzeti kultúránkat.

Megint László szólalt meg:

– Az idézet harmadik része „az ezekből származó kötelességek elfogadása”.

– Javíts ki, ha tévedek, László, de azt hiszem, téged leginkább a „kötelesség” kifejezés nyugtalanít.

– Igaza van! Véleményem szerint ez egy tekintélyelvű és mindenható Isten képét idézi fel, aki azt akarja, hogy féljünk tőle és szó nélkül engedelmeskedjünk neki. És nem igazán lelkesít, hogy ezt a képet terjesszem a fiatalok között.

– A „kötelesség” szó manapság már valóban nem divatos. Olyan „kényszer-íze” van, ugye? Mindamellet a reflexió és Baden-Powell írásai alapján azt mondanám, hogy az „Isten iránti kötelesség teljesítése” egyszerűen annyit jelent, hogy azt tesszük, amit Isten vár tőlünk.

– És honnan tudjuk, hogy Isten mit vár tőlünk?

– Még mindig nem világos abból, amit már az ember fejlődése kapcsán megnéztünk? Mindannyian életet kaptunk és a megteremtődtünk, de valahogy hiányos módon. Emlékezzetek, mit mondtunk az „ember kicsinyéről”. Az ember nem készen jön világra. Létre kell hoznunk önmagunkat. Hosszú és nehéz folyamatra vagyunk hivatottak, hogy minden képességünket kibontakoztathassuk, és hogy másoknak is segítsünk ugyanezt elérni. Teljesen kifejlődni, teljes életet élni, tudatában lenni a világ csodálatosságának, és egyetérteni azzal, hogy vigyázzunk rá, hogy befejezzük a teremtés utolsó

érintéseit, amikor egy igazságosabb, emberibb társadalmat építünk... Ezt jelenti az Isten iránti kötelesség.

– Lehetséges, hogy valaki cserkész legyen és ateista? – kérdezte Zsuzsa.

– A Cserkészmozgalom Világszervezetének alapokmánya szerint a cserkészségnek vagy a vezetői létnek követelménye az istenhit, ebben nincs kétség. De mit jelent Istenben hinni, és mi az ateizmus? Swami Vivekananda, egy hindu misztikus ezt mondja:

Ugyanúgy, ahogy a világban bizonyos vallások ateistának hívják azt az embert, aki nem hisz egy önmagán kívül létező létező Istenben, mi a magunk részéről azt mondjuk, hogy ateista az az ember, aki nem hisz saját magában. Saját lelkünk ragyogásában nem binni – ezt hívjuk mi ateizmusnak.

– És Isten különböző embereknek különböző dolgokat jelenthet – tette hozzá László.

– Igen, és ki mondhatja, hogy ő az, aki teljes mértékig megértette Istent? Sokan közülünk egész készletre való hamis istenképet örökölték, és amikor az emberek magukról azt állítják, hogy „ateisták”, vagy nem hisznek Istenben, az gyakran azt jelenti, hogy képtelenek elfogadni ezeket az istenképeket, amelyek valójában valódi lelki jelentés nélküli bálványok. Egyik barátom, Roger Barralet atya, az Egyesült Királyság Cserkészszövetségének lelkésze ezt írja:

Néha, amikor az emberek azt mondják, hogy nem hisznek Istenben, valójában azt mondják, hogy nem hisznek a fabábuikban, Istenről alkotott képükben. Ezek a képek talán a korai gyermekkorból erednek. Lehet, hogy egy olyan Isten képei, aki mint valami főrendőr csak arra vár, hogy elkapjon minket a gaztetteinkért. Ilyen vagy olyan okok miatt gyermekkorunkban sok istenképet szedhetünk össze, amelyeket aztán a felnőttkor felé haladva teljes joggal vethetünk el mint elfogadhatatlanokat. De ez nem jelenti azt, hogy szükségszerűen Istent is el kell vetnünk.⁷

– De honnan tudjuk, hogy ezek rossz istenképek? – kérdezte István.

– Emlékezzetek, mit láttunk, amikor az érzelmi fejlődésről beszélgettünk. Három-négyéves kora körül a gyermek a szuperegő formájában elsajátítja a szülei által kifejezett tiltásokat. Ennek eredményeként azonosulhat egymással ez a mindenható és fenyegető tekintély és az Istenről alkotott elképzelés. A gyermek úgy képzei el Istent, mint aki mindenható, szemmel tart és mindent lát, és aki megbüntet, „ha nem vagy jó”. Ezt az elképzelést gyakran a szülők és néhány nevelő is erősíti, aki „Istent” arra használja, hogy büntudatot ébresszen

⁷ Father Roger Barralet, OFM, *What's all this about, God?* Hazel Chewter, The Scout Association

a gyermekben. Amikor a gyermek eléri a serdülőkort, feszültség keletkezik a gyermekkori tiltásokhoz kapcsolódó gyermekkori istenkép és a fiatal újdonsült vágyai között. Minthogy a serdülő a jövőjét építi, és egyre érettebb és függetlenebb lesz, egyre inkább eltávolodik Istentől, pontosabban saját hamis istenképétől.

– És akkor hogyan tudjuk ezt korrigálni?

– Ha a gyermeknek bűntudatkeltő, hamis istenképe van, ez annak a következménye, hogy valódi lelki fejlődésének alapjai nem kerültek a helyükre. Úgyhogy a feladat az, hogy ezt kezeljük.

– Itt komoly problémánk van – szakította meg Éva. – A legtöbb vezetőnk úgy véli magáról, hogy teljesen tájékozatlan lelki téren. A leghalványabb elképzelésük sincs arról, hogyan hozzák szóba ezt a témát.

– Nekik maguknak is problémáik vannak ilyen téren – tette hozzá László. – Nem biztosak benne, hogy „hisznek-e Istenben”.

– Az első lépés ennek az Isten-felfogásnak a tisztázása. Számtalan elképzelés van Istenről, de én azt hiszem, hogy alapjában véve az „Isten” szó annak az hatalomnak az emberi jelképe, amely mindennek a kezdete volt, mindennek a léte, és majd mindennek a vége lesz. Vegyük a teremtetést: növények, állatok, csillagok és emberiség. Valószínűtlen, hogy mindez a maga végtelen összetettségében egy szerencsés vagy szerencsétlen véletlen folytán jött létre. Így kell, hogy létezzen egy olyan hatalom, amely mindezt létrehozta, egy olyan erő, amely továbbra is közreműködik és megújítja a teremtetést. Az „Isten” fogalom ezt az erőt jelképezi.

– Követem – mondta László –, de nekem nagyon elvontnak és távolinak tűnik Istennek az ilyen meghatározása. Mit jelent ez a fiatalok mindennapi életében?

– Ha gondolod, a kérdés megválaszolására bemutatok egy képet vagy egy tanmesét. Mit jelent a „Scout”, magyarul cserkész szó? „Ösvénytaláló”, németül szó szerint is így van: *Pfadfinder*. A „Scout” szó első jelentése tehát olyasvalaki, aki képes megtalálni a legjobb ösvényt, a legjobb utat minden helyzetben, akár kint a szabadban, az erdőben vagy a mocsárban. És mit kell egy cserkésznek magával vinnie, hogy egy portyán a megfelelő útvonalon maradjon, István?

– Ööö... Térképet, természetesen... És iránytűt.

– Pontosan. És ugyanígy a mindennapokban is. Ahhoz, hogy megtaláljam a megfelelő utat életem problémáin keresztül, szükségem van iránytűre.

Nevelőként az a feladatunk, hogy segítsünk a fiataloknak ennek a jelképes iránytűnek – amely sokkal fontosabb és hasznosabb, mint a valódi – a megtalálásában, és használatának megtanulásában.

– Tényleg létezik ez az iránytű?

– Igen, István, létezik. Mindannyian megtapasztalhatjuk a saját életünkben. Baden-Powell boldogságnak hívta.

– Boldogságnak?

– Igen. Mindannyiunknak van egy belső iránytűje, amelyet boldogságnak vagy örömmek hívnak. Amikor sok közül a helyes utat választjuk, amikor valakivel megosztjuk valaminket, amikor kimutatjuk szeretetünket vagy megbocsátásunkat, amikor segítünk valakinek szabadabbá válni, vagy amikor mi szabadítjuk meg magunkat egy minket megbéklyózó szabályozástól, örömet és békét érzünk, boldogságot. Ez az érzés nem valami anyagi dolog, mégis tudjuk, hogy bennünk van. Valódi. Nevelőként az a feladatunk, hogy segítsünk a fiataloknak ennek a lelki iránytűnek a felismerésében és elfogadásában. Ez annak a hatalomnak vagy „lelki valóságnak” kifejeződése, amely mindennek a kezdete, létezése és vége. Ily módon megadjuk nekik mindazt a meggyőződést, hogy képesek legyenek életükben a helyes ösvényt választani: a boldogság felé vezetőt. Ez a lelki fejlődés.

– Olyan egyszerűnek látszik!

– Egyáltalán nem bonyolult. Baden-Powell ezt hívta a „vallás természetes formájának”. Figyeljete csak, kijegyzeteltem egy szöveget, amely ezt a fogalmat írja le. Itt van:

A vallás természetes formája olyan egyszerű, hogy még egy gyermek is képes megérteni. Belülről fakad, a lelkiismeretből, a megfigyelésekből, a szeretetből, hogy mindarra alkalmazható legyen, amit a fiú tesz. Nem külsőség, vagy kívülről előadott dogmatikus köntös, amelyet vasárnaponként felvesszünk... Épp ezért valódi része a fiú jellemének, lelkének fejlődése, és nem olyan más, amely lekophat.⁸

– Elég sok vallás nem ismerne magára ebben a meghatározásban – jegyezte meg Éva.

– Igen – tette hozzá Zsuzsa –, meglehetősen felületesnek látszik.

– Azért, mert alap, nem pedig felépítmény. Egyszerű, de szilárd alap, mert része az egyén általános fejlődésének és élettapasztalatának. Ezen az alapon

⁸ Robert Baden-Powell, The Scouter, April 1918

lehet egy bizonyos vallásra jellemző nevelést építeni, de az kérdés, hogy feladata-e a cserkészletnek, hogy ennek a felelősségét felvállalja.

– Arra gondol, hogy a vallásos nevelés nem része a cserkészprogramnak?

– Arra gondolok, hogy nem hiszem, hogy egy cserkészvezetőnek feladata, hogy hittanár legyen, vagy hogy a vallásról adjon elő.

– És akkor mit tegyen a vezető?

– Gondoskodjék róla, hogy a cserkésztevékenységek lehetővé tegyék a fiataloknak, hogy felfedezzék ezt a lelki valóságot, avagy belső iránytűt, és hogy ennek teljes értelmét kutassák életükben. A vezetőnek abban is segítenie kell, hogy a fiatalok ezt az élményt összekössék közösségük lelki örökségével.

– Ki tudná fejteni ezt kicsit jobban? – kérdezte Éva.

– Megpróbálom fölvázolni, de ez csak egy szempont, amelyet azután majd részletesebben meg kell vizsgálnotok. Kezdjük azzal, hogy a mi kereszténységgel átitatott kultúránkban az „Isten” szó egyrészt a teremtőt, mindennek a létrehozóját írja le, másrészt pedig az abszolút jóságot, a megváltás forrását, amely az emberi történelemben folyamatosan működik. Ezért aztán két lehetséges módon fedezhető fel és ismerhető meg jobban ez a lelki valóság: egyrészt a teremtés vagy a természet csodáinak felfedezésével, másrészt az emberi közösségen belüli élet megtapasztalásával.

– Vegyük először a természetet – javasolta István.

– Rendben. Azt hiszem, van a lelki fejlődésnek egy elve, amelyet talán „kíváncsiságnak” hívhatunk, más szóval a természet és az élet csodáinak felfedezése és csodálata. Baden-Powell hitt abban, hogy a természetben végzett tevékenységek kulcsszerepet játszhatnak a fiatalok lelki fejlődésében. A *Leánycserkészletben* ezt írja:

A természet tanulmányozásának célja, hogy kialakítsuk Istennek, a Teremtőnek a felismerését, és a természet szépségének érzékelését.⁹

A *Cserkészvezetőben* található egy másik fontos szakasz:

Számomra minden csodák legnagyobbika az, ahogy néhány tanár elhanyagolja a természetismeretet, ezt az egyszerű és kiapadhatatlan nevelési módszert, és azon igyekszik, hogy egy izgatott, élénk fiúnak első lépésként a bibliaismeretet rakja a nyakába, amely által majd emelkedettebb dolgokra fog gondolni.¹⁰

⁹ Robert Baden-Powell, *Girl Guiding*

¹⁰ Robert Baden-Powell, *Aids to Scoutmastership*

– Ezeket hallgatva eszembe jutott valami – mondta Zsuzsa –, mégpedig az, hogy a Szentírás vagy az evangélium mennyi természethez kötődő szót és képet használ: hegy, folyóvíz, tűz, fa és így tovább.

– Így van, Zsuzsa. És szerinted ez mit jelent?

– Nem tudom. Talán a természet valóságára van szükségünk, hogy kifejezzünk egy lelki tartalmat.

– Ez nagyon fontos észrevétel. A természetet figyelve az ember olyan jelképekre bukkan, amelyek lehetővé teszik számára, hogy kifejezze és közölje lelki felfedezéseit. Egy lelki élményt nem fejezhetsz ki racionális vagy műszaki nyelven, ahol minden szónak pontos, egyedi jelentése van. Képekre és jelképekre van szükség.

– És a természettel való kapcsolat közben lehet megtanulni a szimbolikus nyelvet?

– Jórészt igen.

– Tudna mondani egy példát? – kérdezte István.

– Most eszembe jut egy. Az evangéliumban van egy történet, amely sokáig izgatott. Azt meséli el, hogy Jézus éhes volt, odament egy fügefához, hogy pár gyümölcsöt találjon rajta. A szöveg ezt mondja: „Semmit sem talált rajta, csak levelet, mert nem volt fügeérés ideje.” Úgyhogy Jézus ezt mondta a fának: „Senki ne egyék rólad gyümölcsöt”, és másnap a tanítványok látták, hogy a fa gyökerestől kiszáradt. Nektek nem furcsa ez a történet?

– De igen – mondta István. – Teljesen normális, hogy nem talált fügét, mert nem az év megfelelő időszaka volt.

– Pontosan ez az! A történet szó szerint véve abszurd. Miért haragszik meg Krisztus egy olyan fára, amely nem tud a rendes érési időszakon kívül gyümölcsöt hozni? Igen ám, csakhogy a fügefa jelkép. Ez egyértelmű, hiszen Jézus személyként szól hozzá. A „mert nem volt fügeérés ideje” szavak ebből a szemszögből nyerik el valódi jelentésüket. Túlságosan gyakran „nincs fügeérés ideje” számunkra sem: túl korai, hogy békét kössünk vagy túl késő, hogy megnyíljunk mások felé, vagy becsületességet mutassunk. Mindig, amikor visszautasítjuk emberi felelősségünket, kiszáradt lényekké válunk, mint szegény fügefa.

– De – mondta László – nem lehetett volna ezt közvetlenül kifejezni, jelkép használata nélkül?

– Azt hiszem, nem. Az az egész üzenetet egyszerű erkölcsi leckévé

csökkentette volna, nem volna mélysége. Élettapasztalatunk és érzéseink minden tisztaságukkal és zavarosságukkal, vagyis mélységükkel, jelképekben fejeződnek ki. Azok, akik nem birtokolják a szimbolikus nyelvet, kizárólag gyakorlati szinten képesek életükről beszélni. Ez a mindennapos mókuskerék világa. Mivel nem tudnak lelkileg kommunikálni, képtelenek saját életükre reflektálni, és így erőtlen áldozataivá válnak minden elképzelhető nyomásnak és szabályozásnak, amelyet nap nap után megélnek, és nap nap után kibírnak valahogy.

– Más szóval – mondta Éva – a természetben folytatott tevékenységek két lelki megközelítést tesznek lehetővé: egyrészt a teremtés csodáinak és nagyszerűségének felfedezését, és az ember és természet közötti kapcsolat megértését; másrészt a szimbólumok nyelvének megtanulását.

– Így igaz. Ráadásul sok, cserkészek által a természetben folytatott tevékenység az emberiség alapvető élményeinek felel meg, amelyek maguk is nagyon erős lelki jelentéssel töltenek: felfedezni vagy kialakítani egy területet, felépíteni egy menedéket vagy otthont, összegyűlni a tábortűz körül, egy patakot visszafelé a forrásáig követni stb.

– És melyek a lelki fejlődés más útjai? – kérdezte Éva.

– Hát mit láttatok itt, a monostorban? Azt hiszem minden olyan közösség, amely lelki kalandba fog, ugyanazokat az alapvető elveket fedezi fel. A „kíváncsiság” után az következik, amit én „fogadjistennek” neveznék; vagyis minden olyan tevékenység, amely elősegíti a másokra való odafigyelést és a felénk való megnyílást, különösen azok felé, akik szegényebbek és sérülékenyebbek. Az ilyen tevékenységek teszik lehetővé a fiataloknak, hogy megtapasztalják az együttérzés és a megosztás érzését.

– A csoporton belül és más közösségekkel találkozva?

– Igen. Biztos vagyok benne, hogy szerveztetek már olyan tevékenységeket, amelyek ilyen élményeket jelentenek. A következő elvet nevezhetnénk „munkának”, és ez magába foglal minden olyan tevékenységet, amely a fiatalra ösztönzi, hogy aktív szerepet játsszon egy csoportban, megossza a feladatokat, együttműködjen másokkal, és rájöjjön, hogy a társadalmat szolgálattal és közösséget bevonó akciókkal lehet megváltoztatni és megjavítani. Ezután jön a „bölcsség”, más szóval olyan tevékenységek, amelyek segítenek a fiataloknak, hogy felelősséget vállaljanak önmagukért, és legyen önfegyelme. És utoljára, de nem utolsósorban ott az „imádat”, vagyis azok a tevékenységek, amelyek a fiatalokat arra ösztönzik, hogy gondolják át azokat az eseményeket, amelyeken keresztülmentek, és értsék meg ezeknek az

élményeknek a teljes jelentését és értékét. Az ilyen fajta tevékenységek – csönd, meditáció és önkifejezés – által ismerhetik fel a fiatalok, hogy szükségük van az imára és Isten imádatára.

Éva szólalt meg:

– Abból, amit most hallottunk, az a benyomásom, hogy a lelki fejlődés nagyon mélyen kötődik a többi növekedési területhez.

– Igen, igazad van, Éva. A lelki fejlődés nem más, mint az értelem felfedezése az ember fejlődésének és tevékenységének minden formája által.

– Tehát – vette át a szót László – gondoskodnunk kell róla, hogy a felajánlott tevékenységek elég érdekesek legyenek ahhoz, hogy lelki tartalmuk is legyen: felfedező és természetben sorra kerülő tevékenységek, megnyílni mások felé, szolgálat, tevékenységek megosztása és így tovább. És aztán időt kell hagynunk az értékelésre, amikor a fiatalok egy felnőtt vezető segítségével végiggondolják és kifejezik az általuk megélt élmények jelentését.

– És ezt a jelentést kell ahhoz kötni – tette hozzá Éva –, amit a közösség „lelki örökségének” hívtunk, és amelyhez a fiatal tartozik, hogy lehetővé tegyük számára ennek a jelentésnek az elmélyülését.

– Nagyon jó összefoglaló volt – bólintott elismerően a professzor.

...

VIII. Jellemfejlődés

Szeptember 27., vasárnap, 11 óra

Egy rövid szünetet követően Éva újra elindította a beszélgetést:

– Beszéltünk testi fejlődésről, szellemi fejlődésről, érzelmi fejlődésről, társas fejlődésről és lelki fejlődésről. Mi maradt még?

– Az igazat megvallva, szerintem mindent részletesen átbeszéltünk – mondta István. Nem hiszem, hogy bármikor is gondolkoztam ennyit életemben. Biztosak vagytok benne, hogy még nem fejeztük be?

– Elég biztosak – mondta László. – Van még egy összetevő, amivel nem foglalkoztunk, ez pedig a jellem. Teljesen belemerültem egy könyvbe, amelyet a tanár úr adott: Baden-Powelltől a *Cserkészvezető*; 1920-ban adták ki először. Minden olyan növekedési területtel foglalkozik, amelyeket mi is megnéztünk: egészség és testi fejlődés, szellem és kreativitás, társas fejlődés és mások szolgálata stb. Viszont nem beszéltünk még a jellem fejlesztéséről, amelyet Baden-Powell a lista első helyére tesz. A 47. oldalon például ezt írja: *Az életben való boldoguláshoz a jellem fontosabb, mint az iskolázottság.*¹¹

– Nem elavult a jellem fogalma a pszichológiában és a pedagógiában? – kérdezte Zsuzsa.

– Olyan fogalom, amelyről rengeteget beszéltek a múltban, de úgy tűnik, mára valahogyan eltűnt – helyeselt a professzor.

– Mit mond róla Baden-Powell? – kérdezte Éva.

Minden szem Lászlóra szegeződött.

– Ööö... Egy pillanat, megjelöltem pár helyet.

Kinyitotta a kis könyvet és őrült módon lapozni kezdett.

– Hm... Majd fordítom menet közben, ahogy olvasom...

– Angolul is olvashatod – mondta Éva.

László kissé elpirult.

– Igen, miért? Itt van... Ööö...

Egy nemzet nem annyira fegyverei erejének köszönheti boldogulását... ööö... mint

¹¹ Robert Baden-Powell, Aids to Scoutmastership

inkább polgárai jellemének. Az életben való boldoguláshoz a jellem fontosabb, mint az iskolázottság. Ezért a jellem elsőrangú érték mind a nemzet, mind az egyén számára. De ha a jellem dönti el a férfi boldogulását, addig kell kifejleszteni, míg az élet útján el nem indul; amíg fiú, amíg fogékony. A jellemet nem lehet beleverni a fiúba. Csírájában már megvan benne, csak ki kell belőle bányászni, és ki kell fejleszteni.

– Ez így nagyon jó – jegyezte meg István –, de hol van itt a jellem meghatározása?

– Mire gondolsz? Teljesen egyértelmű!

– És mi az?

Éva László segítségére sietett:

– Nem az a jellem, ami az egyén személyiségét „jellemzi”, más szóval jellegzetes vonásai?

– Egyetértek – mondta Zsuzsa. – De ebben az esetben ez önmagában nem egy növekedési terület, hanem az a mód, ahogy a jellem különböző mértékben testi, szellemi, érzelmi, társas és szellemi összetevőkből felépül

– És mégis – mondta László – „erős jellemről” meg „jellemes emberről” beszélünk!

– Az az akarat erő vagy az eltökéltség – mondta István.

– A „macsó”-rész – tette hozzá Zsuzsa ironikusan.

A professzor megszakította:

– Igazad van, László, hogy Baden-Powell nem határozta meg magát a jellemet, viszont felsorol egy sor olyan erkölcsi és szellemi összetevőt, amelyekből, szerinte, a jellem felépül...

László újfent kinyitott a kis könyvet:

– Így igaz... Várjatok... Itt van: „lovagiasság és fair play”, „fegyelem”, „becsületérzés”, „önbizalom”, „az élet élvezete”... ööö... „a szemléletmód fejlesztése”... „mások tisztelete”, „önmagunk tisztelete”, és ... „hűség”...

– Ezek értékek – mondta Zsuzsa. – Nem látom, miben különbözik ez az erkölcsi fejlődéstől.

– Lehet, hogy nem különbözik – folytatta a professzor –, de ez a felsorolás kulcsot ad nekünk ahhoz, hogy megértsük. Vegyük például az önbizalmat, az élet élvezetét vagy önmagunk tiszteletét. Valami közös bennük.

– Az öntudatosság? – kockáztatta meg Éva.

– Igen, Éva. Azt gondolom, hogy a jellem első összetevője az identitás vagy öntudat, önazonosság. Emlékezzetek, mit mondtunk, amikor az érzelmi fejlődésről beszéltünk: a kisgyermeknél a dackorszak megjelenése az öntudat megszerzésének egyik első jele.

Éva belelapozott a jegyzeteibe:

– Megvan. A tanár úr azt mondta, hogy ha azt mondjuk „nem”, az azt jelenti „én tőled különböző személyként létezem”.

– Sőt – tette hozzá László –, ha valakire azt mondjuk, hogy karakteres, vagy erős jellem, arra gondolunk, hogy az illető képes önmagát, saját akaratát másokkal szemben érvényesíteni.

– Ha valaki „karakteres” – szakította félbe Zsuzsa –, azt gyakran úgy is lehet érteni, hogy „rossz karakteres”.

– Igen – vette át a szót István. – Ha azt akarjuk, hogy egy fiatal „jellemé épüljön”, akkor nem tesszük-e végső soron önzővé és a képtelenné a másokkal való együttműködésre?

– Akkor itt állunk meg egy kicsi – folytatta a professzor. – Az első összetevő az identitás. Észben kell tartanotok, hogy mindannyian egyszeri lények vagyunk. Először is családi történetünk miatt. A szüleinktől örökölt kromoszómák olyan jellemzőkkel ruháznak fel minket, mint senki más. Az arcom, a testem, a hangszínem, az a mód, ahogy járok és így tovább, mind megkülönböztet másoktól. De egyedi vagyok a saját történetem miatt is. Egyedi élményeim vannak a családomból, az iskolából és a körülöttem lévőktől. Teljességgel lehetetlen, hogy bárki másnak ugyanazok a tapasztalatai legyenek, mint nekem. És végül egyedi vagyok, ahogyan a körülöttem lévő emberekhez és tárgyakhoz viszonyulok. Senki sem érzékeli pontosan úgy a dolgokat, és senki más nem reagál rájuk úgy, mint én. Egyetértetek?

– Igen – válaszolta csoport nevében Éva.

– Tehát egyedi vagyok, és ha jogom van élni, nincs-e ugyanúgy jogom kifejezni mindazt, ami vagyok, és érvényre juttatni az eredetiségem?

– Már lárom, hová akar kilyukadni a tanár úr – mondta Zsuzsa. – A nevelőrendszerek túlságosan is gyakran működnek sablonokként. Felvett gyereklétszámról és statisztikákról beszélünk, miközben elfelejtjük az embereket.

László gyorsan lapozott könyvében.

– Várjatok csak – mondta –, olvastam egy érdekes passzust erről a szempontról. Itt van:

– Miért aggódjunk az egyéni képzés miatt? – kérdezik. Mert kizárólag így tudtok nevelni. Bárhány fiút oktathattok, egyszerre akár ezret is, ha erős hangotok és vonzó fegyelmezési módszereitek vannak. De ez nem képzés, ez nem nevelés. A nevelést jellemek építésében és férfiak kialakításában számolják.

– Oké – mondta Éva –, de azért is figyelhetünk minden gyerekre, hogy hatékonyan beleillesszük az egyetlen sablonba. Nekem kicsit homályos ez a jellem szó. Ez mindössze önmagunk érvényesítése? Egész regiment robotunk lehet, amelyek képesek leküzdeni a nehézségeket és akadályokat, mégisincs igazi jellemük.

– Nagyon igazad van, Éva – vette vissza a szót a professzor. – A jellem szót hagyományosan használjuk a cserkészletben, de alapvető megfelelően értenünk, nehogy tévútra jussunk. Az igaz, hogy a jellemes ember olyasvalaki, aki képes önmagát érvényesíteni másokkal szemben. De ha csak, Zsuzsa szavaival, a „macsó”-rész művelésére korlátozódunk, akkor tévúton járunk.

– Tehát – mondta Zsuzsa – az a kérdés, bátorítsuk-e a fiatalokat önmaguk eredetiségének megerősítésére.

– Igen, és először is abban kell segítenünk nekik, hogy tudatosodjék bennük: egyedi és megismételhetetlen lények. Azonosítottunk a különböző növekedési területeket, a fizikai és testi vonatkozást, a szellemet, az érzelmi világot, a társas életet és a spiritualitást, de mindezt minden egyes egyénnek saját eredeti módján kell irányítania és kezelnie.

– A repülőgépnak kell, hogy legyen pilótája! – tette hozzá István.

– Pontosan. Érdekes ez a pilótás gondolat, majd később visszatérünk rá egy olyan történettel, amely ezt jól példázza. Ha valakit nevelünk, akkor nem elég minden növekedési területen képességekkel felruházni, hanem segíteni kell a fiataalt, hogy tudatára ébredjen eredetiségének, és képes legyen szabadon és függetlenül viselkedni.

– Ha jól értem – mondta László –, akkor agyba-főbe fejleszthetjük a testet, a szellemet, az érzelmeket, a társas létet és a lelket, de mindez céltalan, ha nem vagyunk képesek abban segíteni a fiataalt, hogy saját kezébe vegye fejlődését.

– Ez az. Legvégső soron a nevelés célja, hogy segítsünk minden egyénnek önmagát független, felelős személyként elismerni, hogy azt mondhassa, „én”. Ezért nem hitte Baden-Powell, hogy a jellemet kívülről belénk lehet sulykolni. „*Csirája már megvan a fiúban, és ezt ki kell bontakoztatni és terjeszteni.*” És ezért is

hangsúlyozta az önnevelést: ha én egy egyszeri és megismételhetetlen személy vagyok, akkor senki sem tudja megoldani azokat a problémákat, amellyel én kerülök szembe, és senki, legyen bármilyen jószándékú, nem tudja megmondani, hogy nekem mit kell tennem.

– A jellem fejlesztése – szakította meg Éva – az autonómia fejlesztése.

– De – vetette közbe Zsuzsa – ennek túlhangsúlyozása nem teszi önzővé és individualistává az embereket?

– Ez a kockázat valóban létezik. A személyes autonómia fogalmát gyakran összekeverik az individualizmussal és az énközpontúsággal. Individualista az, aki csak magára gondol és mindent saját vágyai szerint tesz, anélkül hogy mások a legcsekélyebb mértékig is érdekelnék; mintha csak ő lenne az egyetlen ember a világon. Énközpontú az, aki minden önmagához viszonyít és önmagát véli a világmindenség közepének. Minden körülötte szerveződik, és mások csak a vele való kapcsolatban léteznek, azért, hogy szolgálatot tegyenek neki. A modern nyugati társadalmakban erős tendenciák figyelhetők meg az individualizmus és az énközpontúság, más néven egocentrizmus irányába. Ezeknek tudatában kell lennünk, hogy küzdhessünk ellenük, de mindez nem szabad, hogy az autonómiáról való lemondáshoz vezessen. Az autonómia az a képesség, hogy a személy saját maga válasszon, maga hozzon döntéseket, a valóság alapján kezelje a környezetével való kapcsolatait, hogy szabad legyen, és felelős ezért a valóságért; hogy támogasson másokat, de nem függjön tőlük.

– De valamilyen mértékig mindig függünk másoktól, nem?

– Azt próbálom mondani, hogy nem hagyhatjuk, hogy mások szabják meg a viselkedésünket, döntsenek helyettünk, sőt, hogy elhanyagoljuk önmagunkat a másoknak való segítség örve alatt. De az természetes, hogy nem vagyunk egyedül. Folyamatosan kapcsolatban állunk a környezetünkkel. A másokkal való kapcsolat által fejlődünk és ismerjük meg önmagunkat. Ahhoz, hogy világosan megértsük az autonómia fogalmát, össze kell kapcsolnunk a kölcsönösséggel.

– Itt nekem szükségem volna némi magyarázatra – mondta István.

– Rendben. Mondtuk, hogy minden személy egyedi. Ezen kívül mindenki fel van ruházva olyan lehetőségekkel és képességekkel, amelyek lehetővé teszik számára, hogy megoldjon bármilyen problémát, amellyel szembekerül, és hogy egyensúlyt találjon. Mindannyiunknak megvannak az eszközei ahhoz, hogy fölépítsük saját boldogságunkat. Ha engedünk annak a kísértésnek, hogy másoknak „saját érdekükben” megoldásokat írjunk elő, akkor ezzel függővé tesszük őket, és nem hagyjuk, hogy saját maguk vezessék saját életüket, elérjék

az autonómiát, igazán önmaguk legyenek. Ezzel azután alulfejlettségre kárhoztatjuk őket. Ezért kell a nevelésnek minden embert arrafelé vezetni, hogy önmagától tanuljon és fejlődjön.

– Ez az autonómia, de hol a kölcsönösség?

– Most jön. Nem szabad elfelejtenünk, hogy ugyanakkor mindenkinek vannak korlátai is. Nem élek meg, érzek vagy tapasztalok mindent, amit mások megélnék, éreznek és tapasztalnak. Ahhoz, hogy jobban megértsek másokat, meg kell értenem, hogyan látják ők magukat. Ezért tisztelnem kell őket és figyelnem rájuk, ahelyett hogy helyettük döntenék. De fordítva is: nekem is szükségem van mások nézeteire, hogy jobban megértsem önmagam. Bennem megvan mindaz, ami biztosítja saját fejlődésem, viszont szinte biztosan szükségem van mások segítségére, hogy azonosítsam a gyengeségeim, amelyeket ellensúlyoznom kell, és az akadályokat, amelyeket le kell győzőm.

– Ahhoz, hogy elérjük az autonómiát, szükségünk van mások segítségére, és hogy mások valóban segítsenek, nekünk is segítenünk kell, hogy kialakíthassák saját autonómiájukat.

– Ez az, István.

– És ugyanez érvényes a nevelőre is – tette hozzá Zsuzsa.

– Pontosan. Az a nevelő, aki elfelejti saját magát azért, hogy a fiataloknak segíthessen, nem képes őket igazán a függetlenségre vezetni. Azzal, hogy függővé válik tőlük, a nevelő elkerülhetetlenül egy függő kapcsolatba börtönzi a fiatalokat, míg ha valakit valóban szeretünk, akkor lehetővé tesszük számára, hogy szabad és független személyé váljék.

– Nagyon is egyetérték – szakította meg László –, de valami még zavar.

– Éspedig, László?

– Azt gondolom, hogy a cserkészlet egyik fő célja az is, hogy erős jellemeket neveljen, akik képesek szembeszállni a nehézségekkel, döntéseket hozni és elkötelezni magukat. Ezt nem igazán látom abban, amit eddig mondtunk.

– Szívesen válaszolok, ha megengedi, tanár úr – mondta Éva. – Nincs ellentmondás, Laci. Pontosan azért köteleződhetünk el igazán, és szállhatunk szembe a nehézségekkel, ha biztosak vagyunk saját identitásunkban, és képesek vagyunk önállóan választani a lehetőségek közül. Ott a probléma, hogy gyakran nem merjük hagyni az embereket, hogy maguk válasszanak. A „Nagy Társadalmi Értékek” nevében megszabjuk, hogy mi jó nekik és a társadalomnak. De ennek semmi értelme, hiszen ez arra ösztönzi őket, hogy az

individualizmusba meneküljenek és elutasítsák a társadalmi felelősségvállalást. Pontosan ez történt a kommunizmusban. A hangzatos beszédek soha nem győztek meg senkit.

László némiképp meghökkent azon a szenvedélyen, amellyel Éva beszélt.

– Értem az aggodalmaid, László – mondta a professzor –, de azt hiszem, Évának igaza van. Ha szabad, felelős emberek nevelését állítjuk előtérbe, az azért van, mert hiszünk azokban az alapvető értékekben, amelyek méltók arra, hogy világosan kifejezzük őket.

– És akkor mik ezek? – kérdezte István.

– Ezek az emberi jogok, ahogy az Egyesült Nemzetek Szervezete, az ENSZ megfogalmazta őket; ezek alapozzák meg az ember méltóságát. Én azt is szeretem, ahogy ezeket az *Egyén jogainak és szabadságainak kartája* fejezi ki, a kanadai Quebec tartomány egyik alaptörvénye.

A professzor kis műbőr noteszt vett elő zsebéből. Kinyitotta és ezt olvasta:

„Mivel minden embernek belső jogai és szabadságai vannak, amelyek védelmét és fejlődését szolgálják; mivel minden ember azonos értékű és méltóságú...”

Az idős professzor gondosan hangsúlyozta az utolsó szavakat, majd egy pillanatra elhallgatott és a csoportra nézett. Aztán folytatta:

„...Minden egyénnek alapvető szabadságai vannak, mint a lelkiismeret szabadsága, a vallás szabadsága, a gondolat szabadsága, a kifejezés szabadsága...”¹²

– Most nem folytatom. Mióta bizonyos tapasztalataim vannak, ezt a szöveget mindig magamnál tartom. Egyértelműen kimondja, hogy mindannyiunknak joga van arra, hogy „személyként” tiszteljenek, aminthogy mindannyiunknak tisztelnünk kell a másikat. Mindannyian önmagunk vagyunk cselekedeteink, gondolataink és érzéseink első bírái, ahogyan mi vagyunk az első, akik ezek következményeikért felelünk. Mindannyiunknak joga, hogy fejlődjék, tanuljon és kibontakozzék. Mindannyiunknak joga, hogy a boldogságot keresse, miközben tekintettel van másokra. Ez az emberségnek egy mélysegesen lelki megközelítése, amelynek minden cselekedetünket át kell hatnia, különösen a nevelés terén.

Egy hosszú pillanatig csönd volt. Mindannyian tudták, hogy Keszeli János nagy árat fizetett azért, hogy hitt az emberben.

¹² Charter of the Rights and Liberties of the Individual, A Fundamental Law of the Province of Quebec, Canada

István szakította meg végül a gondolataikat.

– És a pilótás történet?

A professzor elmosolyodott, amikor ránézett.

– Szeretem azt a történetet. Egy francia pszichoanalitikus, Marie Balmary könyvében bukkantam rá, amelynek elég meglepő címe van: *Az isteni eredet: Isten nem embert teremtett*.

– Ez valóban elég paradox – mondta Zsuzsa.

– Valójában a könyv az emberben való mélységes hitét írja le, amelyet a pszichoterapeutai tapasztalata alapján szerzett. A Biblia szerint az ő olvasatában Isten csak életet adott a „hímnemű és nőnemű” emberi lénynek. Ettől kezdve már az embertől, a férfitől és a nőtől függ, hogy megalkotja-e magát mint független személyt, mint „alanyt”, és hogy ezt a szándékot szemléltesse, leírja „a rakéta tanmeséjét”.

– Rakéta? – érdeklődött István meglepetten.

– Igen. A történet így szól. Az ember élete a rakétához hasonló. A kilövés pillanatában, vagyis az élet kezdetén, a rakétának két fokozata van: a második és a harmadik. Az utas az alacsonyabb fokozatban ül, a harmadikban. Aztán az utas felmegy a második fokozatra, és mindkét fokozaton kiépül az élet: a harmadikon és a másodikon. A rakéta a kilövésakor meghatározott pálya szerint kering az űrben, és egy napon majd visszahullik a Földre, és megsemmisül. Viszont ha a rakéta utasa képes megépíteni egy első fokozatot, akkor az a fokozat nem fog visszaesni a Földre a másik kettővel együtt, hiszen az már nem a Földön épült, nem vonatkoznak rá a földi szabályok. Ez az első fokozat az utas műve, és kizárólag ő építheti meg. Ha az utas képes megépíteni egy ilyen első fokozatot és föl tud mászni bele, akkor ő lesz a rakéta építője és egyben pilótája, és elkerüli a rakéta többi részére váró pusztulást. Követitek a történetet?

– A pilótává válás egyértelmű – mondta István. – Mindenkinek meg kell tanulnia önmagát kormányozni.

– Igen, de miért építünk egy harmadik szintet? – kérdezte Éva.

– És miért hívjuk a harmadik szintet az elsőnek? – tette hozzá Zsuzsa.

– Hadd magyarázzam el. Az egyén a harmadik fokozaton kezdi az életét; úgy is mondhatjuk, harmadik személyben. Jóval mielőtt a gyermek képes lenne beszélni, szülei és mások „róla” beszélnek, harmadik személyben. A gyermeknek nincs identitása. Amikor már képes másokkal beszélni és

kommunikálni, a gyermek másoknak „te” lesz és fordítva is, ahogy azokkal azonosul, akik hozzá beszélnek, fokozatosan megtanul „én”-t mondani. Ez bonyolult. Eleinte a gyermek mindig harmadik személyben beszél önmagáról. Hosszú időbe telik, amíg elkezd „én”-t mondani. De még miután ez megtörtént, a gyermek továbbra is „tárgy” marad ebben a szakaszban. A gyermek még nem építette föl igazi személyes identitását. És többé-kevésbé mindent mások döntenek el helyette. A gyermek a rakéta második és harmadik fokozatán lakik.

– Értem – mondta Zsuzsa. – A harmadik szint a nyelvtani harmadik személynek felel meg: „ő”, és a második szint a második személynek: „te”.

– Akkor az első szint lesz az „én”? – érdeklődött László.

– Igen. A rakéta első szintjének elérése azt jelenti, hogy „alannyá” válunk, aki képes „én”-t mondani, képes a saját életét vezetni ahelyett, hogy olyasvalaki legyen, aki a mások által számára fölépített életet éli. Ez a jellem fejlődése.

– De miért mondja azt a történet – kérdezte István –, hogy ha az utas eléri az első fokozatot, akkor nem fog visszahullani a Földre, és meghalni?

– Ez a lélek halhatatlansága? – kérdezte Éva.

– Igen. Hívhatjuk léleknek vagy szellemnek. Mindannyiunknak van egy alapvető identitása. Gyakran a legborzalmasabb megpróbáltatások közepette derül ki, hogy ez milyen is, és belülről átformálja az embert. Akik például átmentek a koncentrációs táborok tapasztalatain, azok ezt túlságosan is jól tudják. Ha tudatosodik bennünk identitásunk, akkor ez erősebbnek bizonyul minden hátránynál, minden megpróbáltatásnál, minden betegségnél, sőt, néhányan azt állítják, hogy még a halálnál is. Ez az ember méltósága. És ezért van, hogy véleményem szerint az a folyamat, amely lehetővé teszi az egyén számára, hogy önmagát tudatosítsa, mélységesen lelki folyamat. Mary Balmory ezt mondja:

*Minden lélegző emberi testben marad egy meg nem teremtetten lény, amely szeretné elmondani önmagát, és üzenetet kapni egy másik jelenlétéről. A legelhagyatottabb és leggonoszabb emberekben is van valaki.*¹³

Zsuzsa szólalt meg, mindannyiuk gondolatait egy kérdés és egy kötelezettség formájában foglalva össze.

– A nevelés célja tehát az, hogy lehetővé tegyük a gyermeknek, hogy

¹³ Mary Balmory, *La Divine Origine, Dieu n'a pas créé l'homme*

fölfedezze magában ezt a személyt és kibontakoztassa?

Éva köszönetet mondott a professzornak, és lezárta az összejövetelt. Odakint ragyogóan sütött a nap. A professzor szerint épp ideje volt, hogy ebéd előtt még kicsit kinyújtóztassák a lábukat. Kimentek – László kivételével, aki még ott maradt egy kicsit, hogy átolvassa az imént leírt jegyzeteit. Újra kinyílt az ajtó, Éva állt ott:

– Mit csinálsz? Hagyd már a papírjaid, és gyere ki velünk egy kicsit!

– De figyelj, Éva. A következtetések már csak pár sor. Elfelejtettem volna valamit leírni?

Éva elvette tőle a papírt és elolvasta. Aztán nevetve Istvánra nézett:

– Hát, szerintem semmi baj nincs velem!

– De figyelj már! Semmit sem találtam, amit a fejlődési szakaszokhoz írhatnánk!

Éva elmosolyodott és összeborzolta István haját.

– Ez teljesen normális így, Laci. Az egyén a különböző növekedési területek alapján alakítja ki saját személyiségét. Már leírtuk korábban. Gyere már! Gyere ki a friss levegőre! Szükséged van rá!

Megragadta a kezét és kivonszolta a szabadba.

Örömkialtásokkal és nevetéssel üdvözölték őket. A szerzetesek közben felállítottak egy asztalt némi aperitívként szolgáló frissítővel kint a napsütésben.

...

IX. Végső nevelési célkitűzések

Szeptember 28., hétfő

Zsuzsának kemény napja volt. Előző nap, amikor férje, András elment érte autóval a Szent Gellért-monostorhoz, nagyon későn értek haza. Az ország második legnagyobb városában éltek, egy régi, történelmi városban; óriási volt a légszennyezés a teljesen elavult, hatalmas acélművek miatt, amelyek képtelenek voltak állni a nemzetközi versenyt. Nagyjából 220 kilométer volt az út a monostortól kis házukig, amely az egyik városra néző domb tetején állt. Ikerlányaik, Emese és Sára nem akartak addig lefeküdni, amíg szüleik haza nem érnek, és Brigitta, egy farkaskölyök-vezető, aki felajánlotta, hogy vigyáz rájuk a hétvégén, igen komolyan küzdött, hogy ágyba dugja őket.

Hétfőn reggel az egész családnak keserves ébresztő volt a vekker csörgése, Zsuzsának rohannia kellett, hogy el ne késsen az iskolából. Egyik munkatársa megbetegedett, és így a saját osztálya mellé a kolléga osztályából is át kellett vennie néhány diákot. A tanítás végét jelző csengőszókor Zsuzsa megkönnyebbülten sóhajtott fel. Miközben diákjai a holmijukat szedték össze, és kiáltozva rohantak a játszótérre, ő is összeszedte a tanári asztalon lévő papirokat, betette őket a táskájába, és az ajtó felé sietett. Még el kellett hoznia az ikreket az óvodából, és be kellett vásárolnia, mielőtt elkészíthette volna a vacsorát. András – aki a középiskolában tanított – szerencsére a tömegközlekedést választotta, és átengedte neki kis Skodájukat.

Amikor leparkolt a házuk előtt, Emese már tizedszer akarta megmutatni az óvodában készített rajzát, miközben Sára a szoknyáját cibálta, és valami édességet kért. András kinyitotta az autó ajtaját, és a két lány a karjába szaladt.

– Tedd el az útból ezt a két kis szörnyeteget, amíg beviszem, amit vásároltam – esedezett Zsuzsa.

– Vendéged van – mondta András.

– Micsoda?! Na ne! Ki az?

– Egy cserkész, Viktornak hívják.

– Gömöri Viktor?!

Pont erre volt szüksége a nap végén! A vásárolt dolgokkal megrakodva Zsuzsa az ajtó felé indult, miközben el sem tudta képzelni, hogy miért jöhetett Viktor. Letette a zacskókat a konyhaasztalra, és könyörögve nézett Andrára.

– Majd figyelek az ikrekre – mondta ő. – Egy fél órát elvagyok velük, mielőtt segítségre lenne szükségem, talán háromnegyedet is. Nézd meg a látogatodat.

– Drága vagy! Remélem, nem lesz túl hosszú.

Gyengéd pillantást vetett férjére, aki épp azt mutatta meg a lányoknak, hogy hogyan kell bepakolni az ennivalót a hűtőbe; és bement a nappaliba.

Viktor felállt, amint meglátta, és meghajolt, hogy kezet csókoljon. Zsuzsa nem üdvözölte ilyen melegen. Nem szerette Viktornak ezt a szörnyen udvarias modorát. Sőt, még arra is gondolt, hogy egyáltalán nem szereti Viktort. Körülbelül 30 éves volt, és olyan elegánsan öltözködött, hogy az már túlzottan feltűnő volt. A város legelegánsabb negyedében indított cserkészcsapatot, és úgy irányította, mint egy igazi vállalatot. Viktor szerette, ha üzletembernek tekintik. Nagybátyja külkereskedelmi vállalatát vezette. Azt pletykálták, hogy több alkalommal is csak politikusok támogatásával sikerült elkerülnie a csődöt.

– Foglalj helyet, Viktor. Mit tehetek érted?

– Köszönöm, Zsuzsa. Bocsáss meg, hogy váratlanul látogatlak meg. Nem akarom túl sok idődet igénybe venni. Koncz Mihály nevében vagyok itt.

Zsuzsa homlokán összefutottak a ráncok. A legutóbbi országos közgyűlésen Koncz Mihály önmagát jelölte elnöknek Garamszegi Péterrel szemben, aki végül csak hajsza hűján győzött. A 75 éves Koncz Mihály a szövetség konzervatív szárnyát képviselte. Amellett volt, hogy tisztán és egyszerűen úgy valósítsák meg a hagyományos cserkészprogramot, mint a '30-as években. Idős cserkészként nagy tiszteletnek örvendett, ami erkölcsi súlyt adott neki, és ezt nagyon ügyesen tudta felhasználni saját nézeteinek érvényesítésére. Az újjáalakulás óta ő volt az Országos Bizottság elnöke.

– Égek a kíváncsiságtól, mi vezetett hozzá, hogy az Országos Bizottság ily kiváló tagját – jegyezte meg Zsuzsa maró gúnnyal.

Viktor felsóhajtott.

– Ne így fogd fel, Zsuzsa. Ismered Mihályt. Olyan férfi, akinek világos jövőképe van hazánk cserkészéről. Valamikor együtt dolgozott apáddal, és nagyra becsül téged. Egyszerűen csak azt kérte, mondjam meg, hogy számít rád a jövőben.

– Ez mit jelent, Viktor?

– Figyelj, nem titok, hogy Mihálynak kell kezébe venni a szövetség irányítását, hogy végre olyan vezetése legyen, amilyenre szükség van. De ehhez

minőségi emberekre van szüksége maga körül. Te kitűnő nevelő vagy, és szeretné, ha elvállalnád a lány-részleg nevelési programját.

– Lány-részleg?

– Igen. Koncz Mihály hiszi, hogy a cserkészletnek mindkét nem jellemzőit figyelembe kell vennie. Amikor a szövetséget 1920-ban megalapították, volt fiú-részlege és lány-részlege. Nemzeti kultúránknak sokkal inkább megfelel egy ilyen rendszer, mind a koedukáció. Meg aztán, a fiúknak inkább férfias tevékenységekre van szükségük...

– Ha jól értem kedves Mihályunkat, akkor szeretne visszatérni a tegnap jó, öreg módszereihez.

– Te nem hiszed, hogy a férfiaknak és a nőknek különböző szerepük van a társadalomban, és hogy a cserkészletnek ezekre kellene felkészíteni őket?

– Szerintem ami igazán számít, az az, hogy minden egyén képes legyen teljesen kibontakoztatni a benne rejlő képességeket, anélkül hogy mindenféle feltételezett női meg férfi szerepek korlátoznák. A fiúknak és a lányoknak meg kell tanulniuk együttműködni, mégpedig elsősorban egyéni tulajdonságaik alapján, nem pedig nemük alapján.

– Lehet, hogy ez nagyon jó a nyugat-európai országokban, de nem felel meg a mi kultúránknak! Szilárd cserkészprogramra van szükségünk, amely nemzeti értékeink átadására összpontosít! Mihály ezt akarja elérni, és hidd el nekem, a legtöbb vezető mögé fog állni. Ha azt szeretnéd, hogy jövőd legyen a szövetségben, akkor jól tennéd, ha gondosan választanád meg, melyik oldalra állsz.

Zsuzsa küzdött, hogy megőrizze hidegvérét.

– Beszéljünk nyíltan, Viktor! Nem értek egyet Mihály nézeteivel arról, hogy milyen irányt kell vennie a szövetségnek. A társadalmunk éppen drasztikus változásokon megy át, és nekünk a fiatalokat egy teljesen más világra kell felkészítenünk, mint amiben a szüleink és mi magunk felnőttünk. Természetesen fontosak a múlt értékei, de a fiataloknak abban kell segíteni, hogy ezeket az új környezetben is el tudják helyezni. Olyan nevelési rendszert kell kialakítanunk, amely kulturális és erkölcsi értékeinkre épül, de ez nem lehet egyszerűen a múlt újraélése. Manapság a szabadságot kell előmozdítanunk, és a fiatalokat abban kell segíteni, hogy elérhessék vágyaikat és megtanulják kezelni a változásokat. Ez az, ami számít, nem az a vágy, hogy fontos pozícióm legyen a szövetségben.

– Kedves Zsuzsám, ne legyél ilyen agresszív. Egy ilyen szövetségben, mint

a miénk, teljesen normális, hogy különböző nézőpontok ütköznek. Az a fontos, hogy konszenzusra jussunk. Ez Mihály legfőbb gondolja. Megkért, hogy mondjam el neked, hogy nagyon aggódik a Programbizottság munkájának eredménye miatt. Szívesen megvitatná veled az ügyet. Ha a Bizottság végső javaslata nem fektet elég hangsúlyt nemzeti hagyományainkra, az elkerülhetetlenül komoly nehézségekhez fog vezetni.

Zsuzsa egyre nehezebben tudta kontrollálni dühét. Képtelen volt Viktor simulékony és dagályos beszédmódját elviselni.

– Mit akarsz ezzel mondani?

– Őszinte leszek, Zsuzsa. A szövetségben egy csomó vezető nem érti, hogy miért bíztak ekkora felelősséget olyan tapasztalatlan emberekre, mint Éva és László. Nincs bizalmuk a Programbizottság munkájában, és, hogy őszinte legyek, te is jobban tennéd, ha eltávolodnál tőlük.

Zsuzsa hirtelen fölugrott.

– Viktor, egy jótanács: ne gyere ide, hogy besározd a barátaimat! A Programbizottság keményen dolgozik, és jól halad! Évának és Lászlónak pedig több tapasztalata van, mint neked. Nem személyes érdekek vezetik őket, hanem az a szándék, hogy hasznosak legyenek a fiataloknak és a Mozgalomnak. És ez nem mondható el mindenkiről!

Viktor is fölállt.

– Nem akarok felidegesíteni, Zsuzsa, de közülünk sokan gondolják úgy, hogy a munkátok haszontalan és kétségkívül veszélyes. Van egy cserkészprogramunk, amely megfelel a Mozgalom hagyományainak, és az egyetlen dolog, amit tennünk kell, az, hogy a rajvezetőket kiképezzük ennek a gyakorlatba való átültetésére. Sokuknak nincs képesítése. Nincsenek tisztában a cserkészlet alapelveivel, úgyhogy ha új ötletekkel állunk elő, az csak össze fogja zavarni őket. Erős ellenállásra számíthatok az Országos Bizottság részéről, ha bemutatjátok az elgondolásaitokat. Ezért érdeked, hogy beszélj Mihállyal. Ő tapasztalt ember, tud néhány tanácsot adni annak érdekében, hogy a barátaidat a helyes út felé tereld.

Anélkül, hogy akárcsak egy szót is szólott volna, Zsuzsa kinyitotta a szoba ajtaját, és félreállt az útból. Viktor szélesen rávigyorgott, és fölvette a tanácsadói szerepét.

– Köszönöm, hogy fogadtál, Zsuzsa. Hidd el nekem, mi párbeszédet akarunk, nem konfrontációt. Mindenesetre Koncz Mihály szívesen lát.

– Mondd meg neki, hogy beszélek a Bizottság többi tagjával. Minden becsületes és őszinte párbeszédre nyitottak vagyunk.

Zsuzsa gondosan hangsúlyozta az utolsó szavakat, miközben egyenesen Viktor szemébe nézett. Viktor ajkán finom kis mosollyal biccentett egyet, és az ajtó felé indult. András és az ikrek nézték, amint távozik.

– Ő rossz bácsi, anyu? – kérdezte Sára.

– Azt csak a jövő tudja – válaszolta Zsuzsa, miközben átölelte. – Gyertek, készítsük el a vacsorát, majd később fölhívom Évát. András, lányok, nektek is van dolgotok: terítetek, legyetek szívesek.

Miközben a vacsorát készítette, Zsuzsa visszagondolt a Viktorral folytatott beszélgetésére. Képtelen volt megszabadulni a benne forrongó haragtól. Koncz Mihály tisztességes ember volt, de ebben a helyzetben valahogy túl nagy fába vágta a fejszét, és hagyta, hogy olyan, a legrosszabb fajtából való, törtető, rámenős emberek befolyásolják, mint Viktor. Azonnal figyelmeztetnie kell Évát. Viktor meg fogja kísérelni, hogy a munkájuk ellen egyesítse a szövetség konzervatív részét. Hogyan reagáljanak? Nem szabad pánikba esni, mondta magában. Mindenekelőtt nem szabad hagyniuk, hogy aláássák a munkájukat, hanem folytatniuk kell, és olyan javaslatot kell készíteni, amelyet a többség valószínűleg támogatni fog.

Vacsora után András vállalta, hogy lefekteti a lányokat és mesél nekik. Zsuzsa rendet rakott az asztalon, és a telefonhoz sietett, hogy fölhívja Évát. A telefon sokáig csöngött, de senki sem vette föl. Megpróbálta László számát, de ott sem járt sikerrel, úgyhogy úgy döntött, hogy fölhívja Istvánt. Muszáj volt a csapatból valakivel beszélnie. István a második csengetésre fölvette, és nem szakította meg Zsuzsát, ahogy elmesélte Viktor látogatását.

– Na, mit gondolsz, Pisti?

– Állati undok fickó! Félek, hogy bajt okoz nekünk. Figyelmeztetnünk kell Évát!

– Megpróbáltam, de nincs otthon.

– Lehet, hogy ülésen van. Figyelj, megpróbálom elkapni. Szerintem ülünk össze szombaton, hogy átgondoljuk a helyzetet. De szerintem először is azon kellene dolgoznunk kőkeményen, hogy minél előbb befejezzük a javaslatunkat. Te hogy állsz a saját részeddel?

– Ma este szeretnék a nevelési célkitűzéseken dolgozni. Ha szombaton találkozunk, addig biztosan lesz egy első tervezetem, amit már átnézhetek.

– Tökéletes! Ne aggódj túlzottan Viktor miatt. Holnap elmegyek Évához, és megkérem, hogy hívjon föl téged. Ne ess kétségbe!

Zsuzsa letette. Istvánnak igaza volt. Nem engedhetik meg maguknak, hogy mindenféle homályos fenyegetések megzavarják őket. Végülis úgyssem várhatták el, hogy minden vezető egyhangúan támogassa a javaslatot. Leült az íróasztalához, és összeszedte a papírjait. Megígérte a többieknek, hogy átgondolja a nevelési célkitűzések kérdéskörét a monostorban töltött hétvége eredményei alapján. Eltökélte, hogy nem hagyja magát eltéríteni a feladattól.

– Először is értékeljük a helyzetet! – mondta fennhangon.

László odaadta neki a Szent Gellértben készített jegyzeteinek másolatát: egy-egy összefoglalás minden növekedési területről, nevelési sávokkal kiegészítve. Zsuzsa végig akart menni minden egyes sávon, hogy végül egy sor nevelési célkitűzéshez jusson.

– Oké, de első lépésként egyértelműen meg kellene határozni, hogy mi is az a „nevelési célkitűzés”...

– Magadhoz beszélsz?

Zsuzsa összereszt. Nem hallotta Andrást lefelé jönni a gyerekek szobájából.

– Alszanak?

– Remélem, igen. Háromszor kellett nekik a Hamupipókért elmesélnem. Van még valami munkád?

– Igen. Kell írnom Évának és a többieknek egy tervezetet a nevelési célkitűzésekről. Nincs kedved segíteni?

– Alighanem akkor segítenék leginkább, ha elmosogatnék. Ha ezzel készen vagyok, akkor pedig szeretnék megfürödni és leülni a tévé elé. Ma este van a kupadöntő. De ha szeretnéd, hogy kicsit megkritizáljalak, akkor kiabálj le a tévéhez.

– Aranyos vagy!

Zsuzsa elővett a fiókból egy nagy papírlapot, és nekiállt, hogy írásban definiálja a nevelési célkitűzést:

„A nevelési célkitűzés egy adott nevelési folyamat várható eredménye. Azokat az új képességeket írja le, amelyekről szeretnénk, ha a gyermekben vagy a fiatalban tudás, képesség és viselkedés formájában kialakulna.”

– Aha... Nem rossz, bár egy kicsit komplikált. Próbáljuk meg egyszerűsíteni.

„A nevelési célkitűzés azokat az új képességeket – tudástartalmak, készségek és viselkedésformák – írja le, amelyeket egy nevelési folyamat segítségével akarunk az egyénben kialakítani.”

– Így már jobb!

Zsuzsa kinyitotta a mappát, amelyet egy tavalyi UNICEF-képzés után készített.

*Nevelés és változás Közép- és Kelet-Európában*¹⁴

A képzést Nora Godwin, az UNICEF fejlesztési neveléssel foglalkozó részlegének vezetője nyitotta meg. Zsuzsa érdeklődéssel olvasta újra a jegyzeteit:

A mai világban a rendkívül gyorsan változó körülmények – gazdasági visszaesés, erőszakos cselekmények, politikai zűrzavar, környezeti változások, gyors műszaki fejlődés – között az egyetlen dolog, amelyben biztosak lehetünk, az maga a változás. Gyermkeinknek, ha életben akarnak maradni, meg kell tanulniuk kézben tartani a változásokat.

Emlékezetében felidézte azt a borzalmas képet, amelyet az UNICEF-tisztviselő a mai világról festett: a javak egyenlőtlen elosztása; az erőszak mint a konfliktuskezelés fő formája; kulturális különbségek, amelyeket áldás helyett fenyegetésként élnek meg; állandó fajgyűlölet, szexizmus, nemzeti sovinizmus és agyonszabályozottság, amelyek gyűlölethez és kirekesztéshez vezetnek; az emberi jogok megsértése; alultápláltság és járványok. Remélheti-e bárki is, hogy ez mind megváltozik? Igen, lehetséges, jelentette ki Nora Godwin. A Közép- és Kelet-Európában lejátszódott események megmutatták a világnak, hogy a helyzet megváltozhat, és korábbi örökölt folyamatok is megfordulhatnak, ha a közvéleményben mély vágy él a változásra. De ahhoz, hogy ez lehetővé váljék, nem elég, ha az emberek világszerte tudatában vannak a valós problémáknak, hanem testvériséget kell érezniük a fejletlen vagy igazságtalanságtól szenvedő emberekkel, és képeseknek kell lenniük tenni valamit mind saját közösségükben, mind pedig nemzetközi szinten. Ez volt a háttere annak, hogy az UNICEF kidolgozta a fejlesztési nevelés folyamatát.

Zsuzsa rászánt némi időt, hogy újra átolvassa a folyamat alapvető fogalmainak meghatározását.

¹⁴ UNICEF, Education and Change in Central and Eastern Europe

- *Egymásrautaltság*

Megtanulni, hogy a világban minden egyetlen, szorosan összefüggő és érzékenyen kiegyensúlyozott rendszer része; képesnek lenni, hogy egy helyi tevékenységet tágabb, globális összefüggésbe helyezzünk.

- *Kép és észlelés*

Más életmódokat megismerni mind a saját, mind más országokban; és eljutni oda, hogy a különbség inkább gazdagít, mint fenyeget; megtanulni a sztereotípiák és nemzeti sovinizmus hatásmechanizmusainak felismerését.

- *Társadalmi igazságosság*

Megtanulni az emberi jogok alapjait és azt a számtalan módot, amelyekkel társadalmi és gazdasági, valamint politikai és kulturális tényezők által ezeket megsérthetik vagy előmozdíthatják; ezeket saját életünkre és cselekvéseinkre alkalmazni.

- *Konfliktus és konfliktuskezelés*

Megérteni a konfliktusok különböző forrásait, megjelenési formáit és okait; eljutni odáig, hogy megértsük: számos módon lehet konfliktusokat megoldani, amelyek közül az erőszak csak az egyik; elsajátítani a konfliktuskezelés képességét és meglátni, hogyan lehet minden szinten a békéért dolgozni.

- *Változás és a jövő*

Megérteni, hogy amint a múltban tett cselekvések befolyásolják a jelenlegi helyzetet, ugyanígy a mai cselekvések is befolyásolják a jövőt; megtanulni, hogyan nézzünk szembe a lehetséges jövőképekkel, és hogyan tudjuk munkánkat megtervezni annak érdekében, hogy ezeket a jövőképeket valóra válthassuk.

Nora Godwin azzal zárta, hogy a fejlesztési nevelés megvalósításához vezető folyamathoz három szakaszt határozott meg:

- *Felfedezés*

A kíváncsiság-érzést felkelteni és megfigyelni; megtanulni, hogy egy adott problémáról megszerezzük és elemezzük a hasznos információkat.

- *Válaszadás*

A megszerzett információ összekapcsolása a tapasztalatainkkal; az életünkéből és környezetünkéből tanultak alkalmazásának képessége.

- *Cselekvés*

Készségek lenni eldönteni, milyen konkrét és reális cselekvést végezzünk, és személyesen

is bevonódni a probléma megoldásába.

Ez mind szorosan kötődik a nevelési koncepciókhoz, gondolta Zsuzsa.

– Hogyan tovább?

András hajolt a papírokkal borított asztal fölé felgyűrt ingujjban, kezében egy pohár sörrel.

– Elmosogattál?

– Küldetés teljesítve, kedvesem! – jelentette ki büszkén András, miközben leült egy karosszékbe.

– Andris, szeretnék kérdezni valamit. Azt olvasom itt egy UNICEF-dokumentumban, hogy a fiatalok számára alapvetően fontos, hogy felkészítsék őket arra, hogy a változásoknak ne passzív elszenvedői legyenek, hanem aktív résztvevői, akik képesek a folyamatokat menet közben befolyásolni, és hosszú távon a közjó irányába fordítani őket. Mit gondolsz? Felkészített téged a neveltetésed a változások kezelésére?

– Jelenlegi viselkedésem már önmagában is válasz, nem? – kacsintott feleségére András. – Patriarchális családból származom egy férfi-soviniszta társadalomban, és nézz rám: tökéletesen alkalmazkodtam ahhoz, hogy egy felszabadított nővel éljek együtt. Miközben ő szellemi tevékenységet végez, én elmosogatok! Nem ez a módja annak, hogy a világot jobbá tegyük?

Zsuzsa fürgén megragadta a pohár sört, és visszalökte Andrást a karosszékbe.

– Bolond! Komoly választ kérek!

– Úgyis tudod a választ, Zsuzska. Olyan rendszerben élünk, amely elnyomta az egyéni felelősséget. A nevelés a tanárra összpontosított, és nem befogadó oldalon lévőkre. Fontosabb volt tudni a helyes választ, mint megtanulni, hogyan tanuljunk. A társadalom tetején állók tudták az igazságot, és az alján állóknak ezt kellett elfogadniuk. Ennek megfelelően nem az eredetiséget jutalmazták, hanem az alkalmazkodást és a passzivitást. A nevelés abból állt, hogy függőséget alakítsanak ki a hatalommal szemben, ahelyett hogy lehetővé tették volna az információhoz való hozzáférést és a hatalommegosztást. Szerencsére az emberek sokszor képesek voltak ellenanyagot kifejleszteni az ilyen tanokkal szembeni reakcióhoz.

– Szerinted ez a hozzáállás kimondottan a kommunizmus sajátja?

– Egyáltalán nem. Sok kapitalista országban is létezik ugyanez a tendencia.

Minden megszilárdult rendszer hajlik arra, hogy az alkalmazkodást részesítse előnyben az autonómiával szemben. Megpróbálják elmondani az embereknek, hogy mit kellene gondolniuk, ahelyett hogy őket magukat ösztönöznék gondolkodásra.

Zsuzsa visszaadta Andrásnak a pohár sört.

– Igen, sőt, kétségtelenül ez jár Koncz barátunk és Viktor csatlósa fejében is... De egy másik kérdés is nyugtalanít. Ha a nevelésnek az a célja, hogy a fiataloknak lehetővé tegye, hogy ne megismételjék a létezőt, hanem segítsenek a társadalom jobbá tételében, akkor a nevelés sikerét azzal lehet mérni, hogy a fiatalok mennyire képesek aktív szerepet játszani a változás folyamatában.

– Igen, de ez csak az idősebbeknél lehetséges. El kell érniük egy bizonyos szintet tudásban, képességekben és viselkedésformákban, mielőtt konkrét cselekvésekhez kezdenénk a társadalomban.

– Pontosan ezt akartam hallani tőled. Ebből rögvest le is lehet vonni egy fontos következtetést, mégpedig hogy a legidősebb korosztály kardinális fontosságú, ha a cserkésznet nevelési jövőképének sikerét akarjuk felmérni.

– Persze! Pontosan ott tapintható ki a cserkésznet nevelési programjának sikere vagy kudarca, hogy a legidősebb korosztályban a 20-22 éves fiatalok milyen mértékig képesek alkotó szerepet játszani a társadalomban.

– Kíváncsi vagyok, hogy tulajdonképpen mit csinálnak azok a cserkészszövetségek, amelyeknek nincs igazi rover-korosztályuk... Mindenesetre most már egyértelmű iránymutatásom van a munkához. Először is meg kell határoznom a legidősebb korosztály nevelési célkitűzéseit, amelyek egyben az egész cserkésznet végső célkitűzései is lesznek, aztán definiálnom kell a többi korosztály nevelési célkitűzéseit is, egyenként lefelé egészen a legfiatalabbakig.

– De mire alapozod ezt az egészet?

– Egyszerű. A csapatban már feltérképeztük a személyes növekedés különböző területeit és mindegyikhez meghatároztunk egy-egy nevelési sávot. A szellemi fejlődésnél például:

- Az információ összegyűjtése – kíváncsiság, felfedezés, kivizsgálás, megfigyelés stb.
- Az információ feldolgozása – az adatok elemzése, válogatása és osztályozása, memorizálás stb.
- Problémamegoldás – feltalálókedv és kreativitás, kísérletezés,

feltevések és levezetések kitalálása...

Akkor most újra átnézem ezeket a sávokat és megpróbálok mindegyikhez egy vagy több végső nevelési célkitűzést megfogalmazni. Más szóval meg fogom határozni a cserkészlet utolsó korosztályának, vagyis a rovereknek a célkitűzéseit; úgy is mondhatjuk, hogy azokat a viselkedésformákat, képességeket és tudást, amelyet egy fiatalnak cserkész-pályafutása végére el kell érnie a korábban meghatározott nevelési sávok mentén.

– Ez iszonyú nagy feladat! Ugye nem egyedül kell megcsinálnod?

– Nyugi. A szombati találkozónkig csak nagy vonalakban kell egy vázlatot megterveznem néhány egyedi példával. Aztán majd egymás közt felosztjuk a munkát. Ma este másfél vagy két órát próbálok erre szánni. Menj, és nézd a meccset. Megérdemled!

– Figyelj! Megpróbálok kölcsönkérni egy számítógépet az irodából. Hasznos lenne a munkához. Büszke vagyok rád. Ne dolgozz túl sokáig!

Megcsókolták egymást, és Zsuzsa mosolyogva munkához látott.

– Hát akkor kezdjük az elején – mormolta.

Elővett egy nagy lapot, és ráírta a címet: „Testi fejlődés”. Aztán egy hosszú, függőleges vonallal két oszlopra osztotta. A bal oldali tetejére ezt írta: „Nevelési sávok”, a jobb oldali fölé pedig: „Nevelési célkitűzések”. A Lászlótól kapott jegyzetek között kotorászva rátalált a testi fejlődésről írt nevelési sávokra. Pirossal aláhúzta az alapvetőnek vélt részeket, aztán hozzáfogott, hogy nagy és szabályos kézírásával leírja saját ötleteit.

...

Október 3., szombat, 14.45

Hideg, sűrű eső hullott a városra. László sietett, és megpróbálta kikerülni a tócsákat: nem volt könnyű, mert egyre kevésbé látott át a szemüvegén. Átrohant az úton, miközben épphogy elkerült egy nagy teherautót, amely a járdaszegély mellett zúgott el, és lefröcskölte a lábát. Miután teljesen átázott, egy kis időre egy kapualjban keresett menedéket. Elkésett az összejövetelről, és ez bosszantotta. Fölhajtotta bőrdzsekije gallérját, és dühöngve kilépett a zuhogó esőbe.

Amikor pár perccel később lélekszakadva beesett a szövetség országos

irodájának ajtaján, Éva, Zsuzsa és István már egy papírokkal megrakott asztal körül ült.

– Sziasztok! Micsoda rohadt idő! Bocs, elkéstem...

A többiek elszörnyedve bámultak rá.

– Laci, ne gyere közelebb az asztalhoz! – kiáltotta Éva. – Úgy nézel ki, mintha úszva jöttél volna át a Dunán. Minden mappámat összevizezed.

Kicsit később, miután fölakasztotta dzsekijét a fogasra, levette átázott cipőjét, megtörölte a szemüvegét, és elfogadott Zsuzsától egy csésze gőzölgő kávé, a jó hangulata is visszatért.

Éva szólalt meg:

– Zsuzsa a végső nevelési célkitűzéseken dolgozott. Mindjárt elmondja, hogy mit végzett. Halljuk, Zsuzsa!

Zsuzsa kihajtogatott pár nagy milliméterpapírt, és rajzszögekkel a falon függő táblára erősítette őket.

– Oké. Kezdjük azzal, hogy átgondoljuk, mit is kell elvégeznünk. Amikor a professzorral dolgoztunk, minden növekedési területen meghatároztunk bizonyos számú olyan nevelési sávot, amelyről úgy véltük, hogy megfelel a hazai ifjúság igényeinek. Most tehát azt az eredményt kell a lehető legpontosabban meghatároznunk, amelyet ezeknek a nevelési sávoknak a végén szeretnénk kapni.

István felmordult. Zsuzsa folytatta:

– Mielőtt elkezdenénk a munkát, meg kell állapodnunk a „célkitűzés” szó jelentésében. Még az egyetemi jegyzeteimet is előástam, hogy pontos definíciót adhassak nektek. Bocsánat, ha kicsit úgy fogok hangzani, mint a professzor, de azt hiszem, erre szükség van.

Fogott egy darab krétát, és jelentősegteljesen a tábla felé fordult.

– Legelőször is különbséget kell tennünk „nevelési cél” és „nevelési célkitűzés” között. A „nevelési cél” a nevelő által kifejezett cél. Ha úgy tetszik, megfelel a nevelési sávoknak, amelyeket már meghatároztunk: például a testi fejlődés terén a fiatalok erőnlétét, hajlékonyságát és ügyességét szeretnénk fejleszteni. A szellemi fejlődés terén azt a célt fogalmaztuk meg, hogy segítjük a fiatalok kíváncsiságának fejlesztését, és szeretnénk támogatni őket, hogy megtudják, hogyan gyűjtsenek és elemezzenek információkat. Mindez azoknak a nevelési döntéseknek felel meg, amelyeket már megtettünk. Ez mind tőlünk,

nevelőktől ered. Ezek a mi céljaink, amelyek a mi elvárásainknak felelnek meg.

– És akkor a célkitűzés, az valami más? – kérdezte László.

– Igen. Egy nevelési célkitűzés meghatározásához a fiatalokra kell tenni a hangsúlyt, az ő helyükbe kell képzelnünk magunkat, és figyelembe kell vennünk képességeiket, igényeiket és azokat a lépéseket, amelyeket meg tudnak tenni, hogy pontosan meghatározhassuk azt az állapotot, amelyet el kell érniük.

– Nem igazán látom a különbséget – mondta István.

– Igyekszem konkrétabb lenni. De legyenek szívesek, próbáljátok meg követni, amit mondok. Ez nagyon fontos. Ugyanezt tapasztalom a munkám során én magam is. Az iskolában például kétféleképpen találnak ki nevelési programokat. Az első mindössze a nevelési célok meghatározásából áll. Figyelembe vesszük a gyermek által elért állapotot, és meghatározunk egy célt. Nézzük például, mit történik az általános iskola első osztályának kezdetén. Az óvodából érkező gyerekek még nem tudnak olvasni, és a tanárnak az a célja, hogy megtanítsa őket erre. Ennek megfelelően mindent elképzelhetőt meg fog tenni, hogy támogassa a haladásukat.

– Igen. Ez egyszerű.

– Egyszerűnek hangzik! De ha itt megállunk, akkor nem tesszük lehetővé magunknak, hogy minden egyes gyermek helyzetét vagy a gyerekekkel elérendő végeredményt figyelembe vegyük. Mit jelent az, hogy megtanulunk olvasni? Képesnek lennie felismerni a betűket és kibetűzni egy szöveget, vagy képesnek lenni egy elolvasott mondat értelmét megragadni és elmagyarázni?

– Más szóval: meddig akarjuk vezetni a gyermeket – állapította meg Éva.

– Illetve: pontosan milyen új képességet szeretnénk, ha elsajátítana? Ha nevelési célkitűzésekről beszélünk, akkor pontosan kell meghatározunk azt a teljesítményt, azt a konkrét eredményt, amelyet a gyermeknek egy adott időszak végéig, például a tanév végéig el kell érnie. Nem elég általában csak annyit mondani, hogy „majd meg fogjuk tanítani olvasni”.

– Valójában tehát arról van szó, hogy konkrétabbak és pontosabbak legyünk az elérendő cél meghatározásakor – mondta László.

– Nem kizárólag. Két hozzáállásról van szó, a hozzájuk tartozó meglehetősen különböző nevelési gyakorlatokkal.

– Akkor ezt magyarázd el – mondta István.

– Rendben. Az első kérdés az, hogyan értékeljük a diákok sikerességének mértékét. Ha leragadunk a „megtanul olvasni” nevelési célnál, akkor megkíséreljük a lehető legjobban segíteni a gyermeket, hogy biztosítsuk az ilyen irányú haladását, ugye?

– Igen, persze.

– Viszont mivel nem határoztuk meg az elérendő pontos eredményt, hogyan fogjuk értékelni a diákok sikerességének mértékét?

– Ez egyszerű – mondta István. – Íratunk velük egy olvasás-dolgozatot, és akkor képesek leszünk különbséget tenni a legjobb és a legkevésbé jó olvasók, illetve az átlagosak között.

– Jól van, István. Pontosan ezt vártam, hogy mondani fogod! Vagyis akkor szépen egymáshoz képest értékeljük a diákokat, és lesznek nagyon jók, jók, átlagosak, bénák és ostobák! És akik az átlag alattiak, azok akár meg is bukhatnak, nem?

– Igen... ööö... aha, azt hiszem...

– De min buknak meg, hiszen nem határoztuk meg az elérendő eredményt? Az a diák, aki az egyik osztályban átlag alatt, a másikban átlag fölötti is lehet... A rendszerünk igencsak híján van az objektivitásnak, nem?

– Így igaz.

– Sőt, két nagy hibája is van. Az első és legnyilvánvalóbb az, hogy bizonyos diákokat olyan helyzetbe hoz, hogy megbukjanak, vagy akár kimaradjanak az iskolából, és ezért elkedvetleníti őket. Másodszor, ami talán kevésbé komoly, az az, hogy nem teszi lehetővé, hogy minden egyes gyerek egyéni helyzetét és tanulási folyamatát figyelembe vegyük.

– Nem igazán látom, hová akarsz kilyukadni – mondta István.

– Egy nevelési célkitűzés meghatározása az jelenti, hogy pontosan meghatározzuk a képességeknek azt a szintjét, amelyet egy gyermeknek egy adott idő alatt el kell érnie. Ez magától értetődően oda vezet, hogy meghatározzuk a lépéseket, azt az utat, amelyet a gyermeknek követnie kell, hogy elérje az eredményt. A nevelő úgy állapítja meg az elérendő szintet, hogy figyelembe veszi a gyermek kiindulási szintjét is, és a kettő között egymást követő lépéseket határoz meg. A nevelő így képes lesz arra, hogy értékelje, hogyan halad a gyermek az úton, és ehhez illesztheti a nevelési megközelítést.

– Más szóval, ha meghatározunk egy nevelési célkitűzést, akkor a gyermek egyéni haladását értékelhetjük, ahelyett hogy egyszerűen csak a többiekhez

hasonlítanánk.

– Pontosan. Az egyes gyerek sikerességi foka számít, nem pedig az osztályzata. Valójában az a nagy gond – folytatta Zsuzsa szenvedélyesen –, hogy az első megközelítés arra a ki nem mondott feltételezésre épül, hogy a bukás elfogadható: vannak a jók és a rosszak; vannak azok, akiknek sikerül, és azok, akik megbuknak. Ezt elfogadjuk, mint elkerülhetetlent, és a tanítás funkciója mindössze az elit kiválogatására korlátozódik. A második megközelítéssel ellenben megkíséreljük, hogy *minden* fiatal elérjen egy bizonyos szintet, amit előzőleg határozunk meg. Ez egy olyan nevelési folyamatot tesz lehetővé, amely a bukás helyett a sikeren alapul.

– Értem, amit mondasz, Zsuzsa – szakította félbe István –, de eszembe jutott egy kifogás. Ha egy olyan pontos eredményt határozunk meg, amelyet mindenki elérhet, akkor nem lehet-e, hogy elutasítjuk a különbségeket, és minden gyereket egy kalap alá vesszünk?

– Ez a legáltalánosabb kifogás, és van is benne valami igazság. Valójában az volna a kockázat, ha a nevelési célkitűzéseket az egyes fiatalok sajátosságaira, motivációjára és személyes haladására való tekintet nélkül, abszolút parancsként határoznánk meg és tennénk kötelezővé. A nevelési célok meghatározása viszont három olyan elemet vezet be, amelyeket én alapvetőnek vélek. Először is egy elérendő objektív eredmény meghatározása lehetővé teszi, hogy megvitassuk, értékeljük és módosítsuk, ha már nem megfelelő. A nevelésben túlságosan is gyakran használunk ki nem mondott, hallgatolagos célokat, amelyeket ezért lehetetlen kritikával illetni és megváltoztatni. A második kulcsfontosságú elem az, hogy a célkitűzések meghatározása lehetővé teszi a nevelő számára, hogy ráfókuszáljon minden egyes fiatalra, haladására és fejlődésére, ahelyett hogy leragadjon mindenféle homályos vagy előítéleteken alapuló céloknál. Végül, ha nevelői munkánkat a mindenki számára meghatározott célkitűzésekre alapozzuk, akkor könnyebb az egyes fiataloknak abban segíteni, hogy tudatában legyenek személyes helyzetüknek, és ennek megfelelően határozzák meg személyes céljaikat.

– Arra gondolsz, hogy a célkitűzéseket hozzá kell igazítani minden egyes fiatalhoz? – kérdezte István.

– Teljesen. Ahogy a nagypapám mondogatta annak idején, a lovat elvezetheted a vízhez, de nem kényszerítheted ivásra. A nevelő feladata, hogy minden fiatalat annak felfedezésére motiváljon, hogy miben és hogyan akar előrehaladni, valamint hogy személyesen elérendő célkitűzéseket határozzon meg.

– Jó – szakította félbe István –, visszatérhetünk a nevelési folyamatra is, de megnézhetnénk esetleg kicsit közelebbről, hogy hogyan is fogjuk tulajdonképpen ezeket a zavaros célkitűzéseket megírni?

– Nyugi, Pisti – vetette közbe Éva. – Ne kapkodj. Zsuzsának pontos elképzelése van arról, hogy mit akar nekünk elmondani, de én először is szeretném, ha kicsit többet mondana a célkitűzések meghatározásáról. Nem tapogatózhatunk a sötétben legalább valami minimális módszertan nélkül.

– Remélem, nem leszek túl unalmas, de azt hiszem, fontos visszaemlékeznünk néhány összetevőre, mielőtt nekikezdünk a feladatnak. Először is, mik a jellemzői egy jó célkitűzésnek?

– SMART! – mondta László

– Mi? – kérdezte István.

– Igen, Lacinak igaza van. S-M-A-R-T! El tudnád magyarázni, Laci?

– Ööö, hát jó... S mint „specifikus”, egyedi...

– Ez azt jelenti, hogy a célkitűzést pontosan kell megfogalmazni, és egyetlen eredmény elérését célozza meg.

– M mint... ööö...

– M mint „mérhető”. Egy célkitűzés meghatározásának olyan eredményt kell leírnia, ami a lehető legobjektívebb módon megfigyelhető. Mi a következő, Laci?

– Ööö, A mint... Már megint mi?

– „Achievable”, azaz elérhető. Más szóval megfelel az érintett személy képességeinek.

– Oké, R mint „releváns”... Valós igényeknek kell megfelelnie.

– És a T?

– T mint „timed”, időhöz kötött. A célkitűzésnek kell, hogy legyen határideje. Más szóval ki kell jelölnünk egy időtartamot, amelyen belül a várt eredményt el kell érni.

– Helyes – mondta István – akkor szép „SMART-osított” célkitűzéseket fogunk írni, de mindez még mindig nagyon elméleti. Egész egyszerűen azt szeretném tudni, hogyan írjuk meg őket!

– Oké, Pisti, megpróbálok egy példa segítségével konkrétabb lenni. A testi

fejlődés terén azonosítottunk egy nevelési sávot, amelyet a „igények azonosításának” neveztünk, mivel arra gondoltunk, fontos, hogy a fiatalok felismerjék saját testük igényeit. Olyan végső nevelési célkitűzést javaslok, amely megfelel ennek a nevelési sávnak.

Zsuzsa a falon függő táblához ment és egy mondatot írt rá, amelyet aztán pirossal bekarikázott. Felolvasta:

Képes leírni a testet szabályozó biológiai folyamatokat, elfogadja saját testi képességeit és aktívan védi egészségét.

István nem tűnt olyannak, mint akit meggyőztek.

– Te tényleg azt hiszed, hogy a gyerekek képesek lesznek erre?

– Óvatosan – folytatta Zsuzsa. Most a végső nevelési célkitűzésekről beszélünk, vagyis azokról az eredményekről, amelyeket a cserkész-élmény végére, magyarul a rover-korosztály végére szeretnénk elérni.

– Akkor tehát a végső célkitűzések a legidősebb korosztály célkitűzései?

– Igen, a végső célkitűzéseket a legidősebb korosztály végére kell elérni, de a rover-korosztálynál ezen kívül meg kell határozni egy vagy két köztes célkitűzést is, amely a végső célkitűzéshez vezet; ugyanígy a többi korosztálynál is.

– Mi lenne, ha kipróbálnánk? – vetette fel László. – Például az érzelmi fejlődésnél vegyük az „önismeret és tudatosság” sávot, és gyártsunk hozzá egy végső célkitűzést.

– Hm... „Megismeri önmagát” – ajánlotta István.

– Ez valóban célkitűzés? – kérdezte Éva. – Nem úgy hangzik, mint egy elérendő eredmény. Inkább azt javasolnám, hogy „képes megérteni az érzelmeit”.

– Egy pillanat – szakította félbe Zsuzsa. – A „megérteni”, az nem jó szó!

– Miért?

– Hogyan tudod értékelni, hogy valaki megértett-e valamit vagy nem?

– ...ha képes elmagyarázni?

– Jól van, Laca. Egy nevelési célkitűzés megtervezésekor az első szabály az, hogy szigorúan elkerüljük az olyan kifejezéseket, mint „megért”, „tud”, „megtapasztal”, „megtanul” stb. Ezek a kifejezések célt hordoznak, de a célkitűzésekhez nem ez a megfelelő nyelv. Lehetetlen azt értékelni, hogy valaki

megértett-e valamit avagy sem; ehhez bele kellene látnunk az illető fejébe. Azt ellenben képesek vagyunk értékelni, hogy valaki képes-e valamit világosan leírni vagy elmagyarázni. Ezek olyan „objektív” viselkedés, amely megfigyelhető.

– Speciális szókincs kell a célkitűzések megfogalmazásához?

– Igen, elsősorban olyan kifejezéseket kell használnunk, amelyek egy konkrét, megfigyelhető helyzetet írnak le. Például a „tud” helyett használjuk inkább a „leír”-t vagy a „felsorolást készít”-et...

– Akkor – mondta Éva –, hogy visszatérjünk a példánkhoz, az „önismeret és tudatosság” sávhoz tartozó végső nevelési célkitűzés hangozhatna így: „képes elmagyarázni az általa érzett érzelmeket”.

– Igen, ez az. Mondhatnánk azt is, hogy „kifejezi” vagy „leírja az érzelmeit”.

– Ha minden világos, akkor lássunk munkához és próbáljunk meg minden nevelési sávhoz legalább... hm... egy végső célkitűzést megfogalmazni. Jó lesz így, Zsuzsa?

– Mivel általában három nevelési sávot határoztunk meg növekedési területenként, ez összesen 18 végső nevelési célkitűzést jelent – tette hozzá István.

– Sőt, minden bizonnyal többet. Egy-egy nevelési sáv megfelelő „lefedéséhez” egészen biztosan több nevelési célkitűzésre lesz szükség. De ne aggódj, már elég sokat megcsináltam. Kezdhetjük az én javaslataimmal.

– Akkor kezdjük azokkal!

– Főzők még egy kis kávé – mondta István.

Zsuzsa egy nagy dossziéból összetűzött papírkötegeket osztott ki barátainak.

– Lefénymásoltam a javaslataimat. Végigmehetünk rajtunk közösen, és javíthatunk rajtuk.

...

Október 3., szombat, 18.30

– Phú, vége! – sóhajtotta István, és kinyújtózkodott.

Zsuzsa lemásolta jegyzetfüzetébe az utolsó célkitűzés szavait.

– Nem egészen. Meglátogatott „kedves barátunk”, Gömöri Viktor, és erről muszáj beszélnem.

– Már megint ő – nyögött fel László.

– István már tud róla – folytatta Zsuzsa. – Múlt hétfőn eljött hozzám Viktor, és kiderült: komoly problémákra kell készülnünk az Országos Bizottságnál.

– Figyelünk – mondta Éva komoly arccal.

Zsuzsa részletesen elmesélte Viktor látogatását. Amikor befejezte, a csoportban egy pillanatra csönd lett.

– Ez várható volt – mondta István.

– Ja, túl szép lett volna azt remélni, hogy hagynak békében dolgozni, és majd az eredményeket mérlegelik – jegyezte meg László.

– Túl nagy a tét – folytatta Éva. – Teljesen normális, ha kifogások vannak. Végő soron a mi megközelítésünk messze nem élvez egyhangú támogatást.

– Jó, de az a mód akkor is undorító, ahogy ez a pacák belepofázik! – kiáltott föl István, és hatalmas öklével az asztalra csapott.

– Nyugodjunk le – folytatta Éva. – Az a fontos, hogy a lehető leggyorsabban befejezzük a munkát.

– De nem szabad, hogy az Országos Bizottság döntése leállítson minket!

– Igazad van, Zsuzsa. A következő, november 21-i ülésre egy zseniális jelentést kell összeállítanunk.

– Igen, és be kell tudnunk mutatni, hogy jelentős haladást értünk el!

– Azt hiszem, gyorsan ki kellene bővítenünk a csoportot – tette hozzá István. – Túlságosan is kiválasztottakként dolgozunk. Magunk köré kell gyűjtenünk egy csomó fiatal, akik hozzánk hasonlóan gondolkodnak.

– Egyetértek. Nem lenne szabad elszigetelten dolgoznunk. Gyorsan kell cselekednünk; össze kell vetnünk a javaslatot a valósággal, és ki kell próbálnunk a gyakorlatban is. Kell néhány kísérleti cserkészcsapat, és szerintem természetesen István van a legjobb helyzetben ahhoz, hogy

megszervezze őket – zárta le Éva.

– Ezt magyarázd el!

– Hát, elég egyértelmű. Semmire sem jutunk a munkánkkal, ha az egész tisztán elméleti marad. Azt kell szembeállítanunk a kritikákkal, hogy a javaslatunkat a gyakorlatban is kipróbáltuk, és működik. István, te a tettek embere vagy, és rengeteg vezetőt ismersz. Úgyhogy ki tudsz választani tíz különböző gazdasági, társadalmi és kulturális háttérű cserkészcsapatot. A vezetőikkel kapcsolatba kell lépünk, hogy leteszteljék a javaslatunkat a cserkészekkel, és visszajelzést adjanak róla.

– Éva, zseniális vagy! Pontosan ez kell, hogy befoghassuk Viktornak meg a haverjainak a száját: egy jó „terepjelentés”, amely bemutatja, hogy a javaslat működik.

– Az életben nem fogjuk tudni megcsinálni november 21-ig – vetette közbe László. – Sőt, egyáltalán milyen konkrét részeket kell már most tesztelnünk?

– Ha november 21-én be tudnánk mutatni egy olyan tervet, amely bemutatja azokat az eredményeket, amelyeket tíz vagy tizenöt csapattal el akarunk érni, az már valószínűleg elegendő volna, hogy megkapjuk a Bizottság támogatását – jegyezte meg Zsuzsa.

– Meg nem kellene újból föltálnunk a spanyolviaszt...

– Mire gondolsz, Éva?

– Arra, hogy nem gondolhatjuk, hogy mindent egyedül mi csinálunk. Biztosan más szövetségek is végigjárták már ugyanezt az utat, és érdemes lenne fölvenni velük a kapcsolatot, és beszélni velük, hogy osszák meg velünk az ötleteiket meg a tapasztalataikat, amivel időt nyerhetünk. És ezzel kapcsolatban van is egy ötletem.

– Csupa fül vagyunk – mondta Zsuzsa.

– Tegnap találkoztam Lindával, az új nemzetközi szakvezetőnkkal. A kezembe nyomott egy meghívást, amelyet nemrég kaptunk az Európai Cserkészirodától. Október 25. és 31. között Strasbourgbán szerveznek egy workshopot a nevelési programról. Ideális lehetőség lenne, hogy más szövetségek képviselőivel találkozzunk, nézeteket és ötleteket cseréljünk, és esetleg partnerségre lépjünk...

– Biztos vagy benne, hogy elérjük azt a színvonalat? – aggodalmaskodott László.

– Persze! – torkolta le Zsuzsa. Nem vagyunk hülyék, és szerintem néhány hét alatt is nagyot haladtunk előre. Én teljesen támogatom Éva ötletét. El kell küldenünk valakit, hogy kapcsolatokat kössön a többi olyan szövetséggel, amely ugyanezen dolgozik. De... megvan hozzá a költségvetésünk?

– Linda megnyugtatót, hogy az Európai Cserkészrégió tud minket támogatni.

– De kit tudunk kiküldeni? – kérdezte László.

– Én csak egy lehetőséget látok – válaszolta Éva ravasz mosollyal.

– Mi? Én? Egy pillanat! Ki mondta, hogy én alkalmas vagyok?

– Akárki megy is, tudnia kell angolul – tette hozzá Éva higgadt hangon.

– És mi mindannyian dolgozunk, míg te munkanélküli vagy – folytatta Zsuzsa.

– De lehet tanfolyamom, vagy időszakos munkám!

– Éppen most ráérsz vagy nem érsz rá akkor?

– Nem terveztem semmit október végére, de...

– Rendben, köszönjük – kiáltott föl István, keményen meglapogatva szegény László hátát. – Egyhangúlag megválasztottak a Bizottság képviselőjének! Erre inni kell! Én fizetek!

...

X. Fejlődési szakaszok és korosztályok

Október 25., vasárnap, 15.10

László szunyókált, alig hallotta a hajtóművek zúgását.

Most repült először életében, de az első pár perc izgalmai után gyorsan mély álomba merült, amelyből csak annyi időre tért magához, hogy elfogyassza az egyszerű ebédet, amelyet egy mosolygó utaskísérő szolgált föl. Az utolsó néhány nap őrült rohanásban telt, és a napok túl rövidek voltak ahhoz, hogy mindent előkészítsen a képzésre; nem is beszélve a sok bürokratikus akadályról, amelyen át kellett verekednie magát, hogy vízumhoz jusson. A képzésre végül nem Franciaországban, Strasbourgban került sor, hanem a Gilwell Parkban, az angol cserkészszövetség képzési központjában. László rettentő izgatott lett, ha arra gondolt, hogy egy ilyen cserkésztörténelmi jelentőségű helyre juthat el. A repülőtérré István vitte ki, aki szerette volna elkísérni, de sajnos a szövetség anyagi ereje nem tette lehetővé, hogy két embert küldjenek.

A hajtóművek sebessége hirtelen megváltozott, és a gép enyhén balra billent. A pilóta bementa, hogy a Heathrow repülőtér felé közelednek, és megkérte az utasokat, hogy kapcsolják be biztonsági övüket, állítsák üléseik támláját függőleges helyzetbe, és csukják vissza az előttük lévő ülés hátán található kis asztallapot. László oldalt hajolt, hogy kilásson az ablakon. Néma ütdést érzett, és erősen megszorította az ülés karfáját. A gép sebessége gyorsan csökkent.

– Csak a féklapok – motyogta egykedvűen a szomszédja, miközben kinyújtotta a karját, hogy összehajtogasson egy vastag Sunday Times-t.

Az Airbus átvágott egy felhőrétegen, és hirtelen láthatóvá vált az angol vidék, amint a sápadt, alacsony őszi nap megvilágította. László izgatottan figyelte, hogyan vonul el szeme előtt a lilliputi táj, csodálkozott az alatta lévő viéket tarkító ezernyi érdekességen: szinte azonos házakból álló falvak, amelyek itt-ott utakhoz, folyókhoz és erdőkhoz kapcsolódnak, miniatűr személy- és teherautók az autópályán. Vajon a Gilwell Park is látható? Nem volt kedve megkérdezni a szomszédját.

A gép már a Heathrow repülőtér körül manőverezett leszállási engedélyre várva, és az utaskísérők kis fehér belépési űrlapokat osztottak ki. László elővette zsebéből az útlevelét, hogy számát ráírja a kártyára. Hirtelen aggódni kezdett. Hogyan fogadják majd a Gilwell Parkban? Képes lesz majd követni a

képzés menetét? És az első probléma, amellyel szembe kell néznie: hogyan fog a londoni metró labirintusában eltalálni Chingfordba, ahol valószínűleg valaki majd várja...

A gép végül simán leszállt, és László rövidesen egy sorban találta magát a többi útlevel-ellenőrzésre váró utassal együtt. Egy fiatal, mosolygó bevándorlási tisztviselő ellenőrizte a vízumát, lepecsételte az útlevelét, és üdvözölte az Egyesült Királyságban. Miután a szállítószalagról visszaszerezte a hátizsákját, és megtalálta az Exit feliratot, két falnak dőlő vámtisztviselő közönyös tekintetétől kísérvé végighaladt egy folyosón, és egyszerre a repülőtér kozmopolita nyüzsgésében találta magát. A pénzváltó ablaknál a pultot egy óriási férfi foglalta el, aki turbánt viselt gondosan nyírt bajusszal és szakállal, amelyet egy kis háló tartott a helyén. „Életemben először látok igazi szikhet” – mondta László magában, miközben átnyújtott néhány bankót, hogy felváltsa. Az indiai tíz fontot és némi aprópénzt adott neki, anélkül, hogy akárcsak egy szót is szólt volna.

Elégé zavarta a nyüzsgés és a zaj. Kisilabizált egy zsebtolvajokra figyelmeztető plakátot, majd az „Underground” feliratot követve a metró felé indult. Egyfajta spirális alagút vezetett a metró bejáratáig, ahol egy újabb sorba kellett beállnia, hogy jegyet váltson, majd a peronra érkezett, ahol rövidesen meglátta a furcsa, félhenger alakú metrókocsikat. Milyen kicsi, csodálkozott László, aki a hatalmas szovjet gyártmányú szerelvényeket szokta meg. Belépett a tolóajtón, levette a hátizsákját és leült. A szerelvény csikorogva indult, majd a hosszú alagútban felgyorsult. Rövidesen a London környéki vidéken haladt a vonat, és László előhúzta zsebéből a pultról elvett térképet, hogy ellenőrizze a megállókat: Hatton Cross, Hounslow West, Hounslow Central, Hounslow East, Boston Manor, North Fields... Jó vonalon ült, de az út sehogy sem akart véget érni. Lászlónak a zötyögés ellenére is komolyan küzdenie kellett, hogy el ne aludjon. Baron’s Court, Earl’s Court, Gloucester Road, South Kensington...

László az egyik megállóból való elinduláskor fölállt; már Londonban jártak, és a le kellett szállnia a következő, Victoria állomáson. Amikor a szerelvény megállt, át kellett küzdenie magát a tömegben, miközben néhány utast félretolt az útból. Nagy sietségében beverte a fejét a keskeny ajtó keretébe, és beszorult a hátizsákja. Valaki hátulról megtolta, ő pedig esetlenül kihuppant a peronra. Két borotvált fejű, zöld és vörös tarajt, valamint orrában és fülében fémkarikákat viselő punk ment el mellette vihogva. Félelmei ellenére könnyedén megtalálta a másik metróvonalat. Felirat jelezte a vonat érkezését: még három perc... két perc... egy perc... megjött a szerelvény.

László levette hátizsákját és az egyik kocsi felé indult. Ez ezúttal nem volt annyira tele. Állomások vonultak el: Green Park, Oxford Circus, Warren Street. A Walthamstow Central (hogy a csodába ejtik ezt ki?!) állomásnál át kellett szállnia, hogy Chingfordba jusson. Minden megállónál csökkent az utasok száma. Végül László egyedül maradt egy nagydarab karibi hölgygel, aki vele szemben horkolt. Mintha csak érezné, hogy könnyebb lett, a vonat beszánguldott egy végtelen alagútba. A kocsit erős zökkenések rázták, a vágányok csattogtak a kerekek alatt. László erősen kapaszkodott: félt, hogy ráesik a nagydarab hölgyre, aki zavartalanul folytatta sziesztáját.

Chingford, végre! László kilépett az állomásról, és pontosan olyan helyen találta magát, amilyennek egy essexi kisvárost elképzelt. Baloldalt kis, fedett buszmegállóhoz hasonló taxiváro volt, amelyben csak le kell akasztani a telefonkagylót és tárcsázni a taxivállalat számát. Az út másik oldalán keskeny emeletes busz távolodott. Néhány ház állt a környéken, és gyalogosok sétáltak. Az egész nagyon nyugodt volt és békés.

A sarkon egy Ford mikrobusz fordult be, és megállt a járda mellett. Magas, vékony, vörös hajú férfi szállt ki belőle. Drapp egyenruhát, és zöld, öltönyhöz való nyakkendő-t viselt. Határozottan kezét nyújtott Lászlónak, borzalmasan ejtve ki a nevét, és bemutatkozott.

László csak a keresztnévét értette, John, és megrázta a kezét. Villámgyorsan a mikrobuszba került László hátizsákja, aztán ők maguk is, és a jármű a Gilwell Park felé vette az irányt.

Lászlót lenyűgözte a Gilwell: a park szépsége, az épületek stílusa, a kedves fogadtatás, a kifogástalan rend és tisztaság. John vezetésével regisztráltatta magát, és megkapta a szobája kulcsát. A vacsorát este hétkor szolgálták föl, úgyhogy addig szabad volt.

Benyitott a szobába, amelyet majd valaki mással fog megosztani, és helyeslőleg bólintott az egyszerű, de kényelmes bútorzat láttán. Letette a hátizsákját a padlóra, és kipróbálta az ágy keménységét. Aztán fölkelt, kinyitotta az ablakot, és mélyet lélegzett az angol ősz friss levegőjéből.

A park hívogatta. Végigrohant a folyosón és leszánguldott a lépcsőn. Széles ajtó vezetett kifelé. Végigsétált egy ösvényen, és megállt Baden-Powell mellszobra előtt. Kis bronztábla hirdette, hogy a mexikói cserkészek ajándéka. A cserkészlet alapítója szabályos egyenruhában, katonásan, szigorúan nézett. László visszaemlékezett egy fényképre, amely Baden-Powellt indiai álruhában ábrázolja, huncut, élénk csillogással a szemében. Az jobban tetszett neki, mint a szobor. Hátra arcot csinált, és egy lakókocsi féle felé indult, amelyet tető

védett az időjárástól. Éppen tanulmányozni kezdte, amikor megszólalt mögötte egy hang:

– Ez az a lakókocsi, amelyet a '29-es Birkenhead Jamboreen a cserkészek B.-P-nek ajándékoztak. Volt hozzá egy Rolls-Royce is, hogy vontassa, de az nincs itt.

László megfordult. Klasszikus cserkész-egyenruhát – égszínkék ing, sötétkék nyakkendő és rövidnadrág – viselő vékony, napbarnította fiatalember állt mögötte.

– Mario vagyok Olaszországból – mondta mosolyogva. – Itt van Baden-Powell lábnyoma. Jó nagy, mi?

Folyékonyan beszélt angolul, enyhe akcentussal. László bemutatkozott, és megrázta Mario kezét. Megvizsgálták az Alapító lábának lenyomatát, és közösen folytatták a Gilwell Park fölfedezését. László percek alatt megszerette Mariót. Jogászhallgató volt, és az olasz katolikus cserkészszövetség, az AGESCI országos rover szakvezetője.

– Vannak roverek a ti szövetségekben? – kérdezte Mario.

László elmesélte, hogy épp milyen munkában vannak, hogy felülvizsgálják a szövetség teljes ifjúsági programját.

– Ez nagyon jó – mondta Mario. – Szívesen segítek, ha tudok. Természetesen először is azt tanácsolnám, hogy építsetek ki egy nagyon szilárd rover-korosztályt. Ez adja a szövetség erejét.

Mario szenvedélyes beszámolóba fogott, elmesélte, hogyan működik a rover korosztály Olaszországban, mik a célkitűzései, a felépítése és a tevékenységei. László figyelt, közben pedig szórakozottan rágicsálta egy százszorszép szárát, amelyet a gyepről szakított. Elképedt Mario lelkesedésén, aki időről időre megszakította elbeszélést, hogy egy újabb részletet meséljen el a Gilwell Parkról, amelyet valóban nagyon jól ismert.

– Nem most vagy itt először, ugye? – kérdezte László.

– Nem, voltam már itt néhány képzésen. Odahaza kiképző is vagyok. Nagy csodálója vagyok a brit képzési rendszernek. A Gilwell Park egy kicsit a cserkészet Mekkája, tudod. Baden-Powell itt szervezte az első cserkészvezetőknek szóló képzéseket. Sokáig minden nemzeti szövetségből itt kellett elvégeznie egy képzést valakinek, ha saját országukban képzéseket akartak szervezni. Ma ez már a múlté, és minden elismert nemzeti szövetség maga csinálja a vezetőképzéseit, de a Gilwell tekintélye tovább él.

Hirtelen harangszót hallottak.

– Vacsoraidő van – mondta Mario. – Menjünk! A többi résztvevő valószínűleg most érkezik.

Igaza volt. Az étteremben néhány asztalt már elfoglaltak az első vendégek, és az ételosztó pult előtt rövid sor alakult ki. Mariót követve László is fogott egy tálcát, és beállt a sorba. Kiválasztotta az ételt, és rövidesen egy olyan asztalnál találta magát, ahol rajta kívül három fiatal nő és egy férfi ült. Mario mutatta be őket egymásnak. László megpróbálta megjegyezni a nevüket és azt összekötni az arcukkal: Maarti Finnországból, Erika Svédországból, Katarina Görögországból, és Christiane Svájcban. Elnézést kért, hogy még nem tűzte ki az érkezéskor kapott kis névtáblát az ingére. Jókedvű társalgás kezdődött. Lászlóra csak úgy záporoztak a kérdések. A közép- és kelet-európai szövetségeket még nem ismerték, és ezért nagy volt a kíváncsiság.

– Nézzétek, ki jön ott! – mondta Mario.

Többekkel együtt egy magas, mosolygó, fiatal nő lépett a helyiségbe.

– Ő Jane, az európai ifjúsági programigazgató. Igazán kedves teremts.

Vacsora után mindenki a bár felé vette az irányt, amelyet a cserkészlet kezdeteit ábrázoló festmények díszítettek. Közvetlen és baráti volt a légkör. László belesüppedt egy nagy bőrfotelbe.

– Nem hittem volna, hogy ilyen klassz...

– Nagyon angol – válaszolta Mario, és egy sört nyújtott felé.

László tétován figyelte a beszélgetések moráját, miközben sörét kortyolgatta. Barátaira gondolt, különösen Évára.

Ábrándozásait egy pohár falához ütődő kiskanál csengése szakította meg. Valaki csöndet kért.

– Ez John. Benne van a Gilwell Park szervezői csapatában – súgta oda Mario.

– Már találkoztam vele – bólintott László.

John mindenkit üdvözölt, és bemutatta Jane-t, az Európai Cserkésziroda ifjúsági programigazgatóját. Jane átvette a szót, először angolul beszélt, azután franciául. Köszöntötte a szeminárium már jelen lévő résztvevőit, és megemlítette, hogy néhányan csak éjszaka fognak megérkezni. A képzés másnap kezdődik. Reggelizni 7.30-tól lehet, és az első összejövetel 9-kor kezdődik. Majd mindenkinek nagy papírlapokon kell bemutatnia önmagát és a

cserkészszövetségét valamint azt, hogy mit vár a képzéstől. A gyakorlati részletekről és az írószerekről másnap gondoskodnak. Mindenkinek kellemes estét kívánt, és figyelmeztetett, hogy ne maradjanak fent túl későig, hogy másnap reggel fel tudjanak kelni. László a többiekkel együtt megtapsolta, majd hátradőlt a fotelben. A beszélgetésekből és a nevetésből kellemes háttérzaj alakult ki, amelyre már egyáltalán nem figyelt. Kezdte magát fáradtnak érezni az utazástól.

Mario újabb itallal kínálta meg, amelyet udvariasan visszautasított.

– Köszi, inkább nem. Azt hiszem, csöndesen távozom. Nagyon korán keltem, hogy elérjem a repülőt.

Mario jelezte, hogy megérti, és Erikával és Maartival folytatta szenvedélyes beszélgetését. László diszkréten az ajtó felé indult, végighaladt az Egyesült Királyság főcserkészeinek hivatalos portéival díszített folyosón, és kilépett a parkba. A fákat megvilágította a telihold, csöndesen susogtak az enyhe szellőben. A levegő hűvös volt és nyirkos. Szobájába érve megmosta a fogát, egy szempillantás alatt levetkőzött, ruháit egy székre dobta, fölvette régi pizsamáját, és boldogan bebújt az egyik ágyba. Szinte egy csapásra elaludt, anélkül hogy észrevette volna a falnak támasztott másik hátizsákot.

...

Október 26., hétfő, 7 óra

Lászlót borzalmas csörömpölés verte föl álmából: egy fölboruló szék robaja, majd visszhangzó szitkozódás. Fölkapcsolta az ágy melletti kislámpát és felült. Szoros, fluoreszkáló zöld színű melegítőt viselő, roppant méretű fenék bámult rá. Aztán a hátsó rész eltűnt, és helyére pirospozsgás arc került szőke hajkorona alatt.

– Annyira sajnálom. Le akartam csapni azt a nyomorult vekkert, csak nem vettem észre ezt a rohadt széket.

Ez egy óriás, futott át Lászlón, miközben a fölé magasodó fiatal férfit nézte. A szoba egész aprónak tűnt körülötte.

– Emmanuel a nevem, de a barátaim csak Manunak hívnak. Te vagy László, ugye?

László meglepetve bólintott. Manunak furcsa kiejtése volt.

– Belgiumból jöttem. Nem beszélek túl jól angolul. Tegnap éjjel sikerült úgy bejőnnöm, hogy ne ébresszek föl, de ma reggel nem jött össze. Bocs.

– Semmi gond – mondta László az órájára nézve. – Pont hét óra. Ideje fölkelni. Elmegyek zuhanyozni.

Háromnegyed nyolckor László és Manu átmentek az étterembe. Ők voltak az elsők, grillezett bacon ínycsiklandozó illata fogadta őket.

– Éhen halok – mondta Manu, és megragadott egy tálcat, amely egész kicsinek látszott hatalmas kezében.

László tetőtől talpig végigmérte: ránézésre legalább 1 méter 95 és 110 kiló, bölcs dolog lesz jóban lenni vele...

Reggeli közben aztán László megszerette a belga óriást. Szellemes volt és művelt, a komolyzene lelkes tisztelője. Fuvolázott, rajongott a számítógépekért, CAD, vagyis számítógéppel segített tervezés volt a végzettsége, ezen kívül buzgó cserkész, a szövetség ifjúsági programjáért felelős vezető.

– Vigyáznom kell, diétázom – mondta Manuel, miközben a harmadik szelet piritóst pusztította el vajjal és lekvárral. Ivott egy korty kávé, és megkérdezte:

– Miért jöttél ide? Személy szerint én szeretnék többet megtudni a többi szövetség serdülőkkel tett tapasztalatairól. Rengeteg tagot veszítünk 13-14 éves kor körül, és úgy látjuk, hogy felül kellene vizsgálni a rendszert.

László néhány szóban elmondta, milyen munkát végeznek barátaival.

– Ejha! Ezzel azt mondd, hogy a szövetség egész programját átdolgozzátok? Micsoda meló!

– A legnagyobb problémánk az elszigeteltség – válaszolta László. – Abszolút a semmiből kell kezdenünk. Rettentő sokat segítene, ha tudnánk, más szövetségek mit csinálnak, annál is inkább, mivel nincs egyhangú támogatottságunk a tagság részéről. Vannak néhányan, akik minden változást elutasítanak, és a '30-as évekből származó kézikönyveket szeretnék továbbra is használni.

– Ismerem a helyzetet. Mindig ugyanaz a történet. Sokan összekeverik a cserkészlet alapvető elemeit a külső megjelenésével. Elutasítják a megjelenés megváltoztatását, és ugyanakkor elsúróják az egészet, mert képtelenek megfelelni a fiatalok elvárásainak. Elég sok embert ismerek Európában. Be tudlak mutatni néhány más szövetség vezetőinek... Ez itt például Mario,

mellesleg. Olaszországból jött. Már bemutatnak neki?

Az étterem ajtajában Mario bukkant fel, és feléjük integetett.

– Igen, tegnap este találkoztunk. Rajta kívül emlékszem még Maartira Finnországból, Erikára Svédországból, Katarinára Görögországból, és egy svájci lányra, akinek már nem tudom a nevét.

– Látom, nem vesztegetted az idődet.

Öt perccel 9 előtt László újdonsült barátaival átment a képzési terembe. A bejáratnál mindenki kapott egy fejhallgatót a szinkrontolmácsoláshoz. Manu a csoportot egy üres széksorhoz vezette, és megkönnyebbült sóhajjal leült. A szék felnyögött alatta, de tartott. John beállította az írásvetítőt, a tolmácsok pedig elfoglalták helyüket a terem végében található fülkékben.

Tíz perc múlva minden résztvevő a helyén ült. László összesen nagyjából harmincat számolt meg. John szólalt meg, mindenkinek hasznos napot kívánt, és elmondott néhány gyakorlati tudnivalót az időbeosztásról és az étkezésekről. Jóindulattal rámutatott, hogy öt perc késéssel kezdenek, és ennek nem szabad szokássá válnia. László föltette a fejhallgatóját, és épp akkor kapcsolt a francia tolmácsolásra, amikor John a rendszer használatát kezdte magyarázni. Ezután Jane vette át a szót, miközben László eredménytelenül küzdött a készülék kapcsolójával, hogy megtalálja a megfelelő csatornát. Szitkozódott és lerakta a fejhallgatót. Amikor körülnézett, hirtelen rájött, hogy szomszédai furcsán nézik. Mivel a fejhallgatótól az előbb semmit sem hallott, hangosan káromkodott. Elvörösödött és elsüllyedt a székében.

Eközben Jane a képzés célkitűzéseit ismertette: a különböző fejlődési szakaszok elemzése gyermekkortól serdülőkorig Európában, és az európai cserkészszövetségek által alkalmazott korosztályi rendszerek értékelése; a különböző korú fiatalok igényeinek azonosítása, és a mód, ahogy a szövetségek ezeknek az igényeknek megfelelni próbálnak; az európai cserkészlet minőségi és mennyiségi fejlődése szempontjából legérdekesebb megoldások megosztása. A témát majd Dorthé Hansen asszony, norvég egyetemi tanár fogja bevezetni, aki a fiúk és a lányok összehasonlító fejlődésének szakértője. Mindezek előtt azonban az első lépés, hogy minden résztvevő bemutatkozzék, illetve megossza a többiekkel tapasztalatait és elvárásait. A képzés sikere valójában attól függ, hogy a résztvevők mennyire képesek egymással kommunikálni, és aktívan hozzájárulni a folyamathoz.

John ezután felkérte a résztvevőket, hogy oszoljanak kiscsoportokra, majd a Park műszaki segítői minden csoportnak nagy papírokat és filctollakat osztottak ki. A gyakorlat célja az volt, hogy készítsenek két posztert, az

egyiken önmagukat és a tárgyjal kapcsolatos elvárásait mutassák be, a másikon pedig szövetségük viszonyát a képzés témájához. Az eredményeket azután minden kiscsoportban megosztották egymással.

László teljesen elveszettnek érezte magát; egyáltalán nem volt tapasztalata az ilyen fajta módszerekben. Egy képzés számára előadások sorozata volt. Normálisan csak figyelni kell, és jegyzetelni. A fejét vakarta, és csüggedten nézte a fehér lapot. Manu észrevette zavarát, és odament hozzá. Néhány személyre szabott kérdéssel kedvesen a megfelelő irányba kormányozta Lászlót, és segített neki, hogy kifejezhesse gondolatait.

László rájött, hogy kiváló hasznát veheti művészi érzékének, és néhány perc alatt két eredeti és tetszetős posztert készített, amelyek az egész csoport érdeklődését és elismerését kiváltották. Fokozatosan, a többiekkel beszélgetve megértette a módszer hasznosságát. A többiekre figyelve minden résztvevőben megerősödött az egymás iránti bizalom, és ez segített a közös nyelv és közös viszonyítási pontok kialakításában.

A kávészünet után minden rajz kikerült a falra. Jane elmagyarázta, hogy a poszterek egészen a képzés végéig ott maradnak, hogy a napi és a végső értékeléseknél hozzájuk viszonyíthasson a csoport, és hogy emlékeztessen: a képzés célja mindenekelőtt az, hogy mindenki elvárásának megfeleljen. Aztán Jane bemutatta Dorthé Hansent, aki magával ragadó előadásban hasonlította össze a fiúk és a lányok fejlődésének szakaszait a gyermekkortól egészen a serdülőkorig. Az előadót figyelve Lászlónak eszébe jutott a Szent Gellértben töltött hétvége, és az öreg Keszeli professzor fejtegetései. Elképzelte a Zöld-szigetet a régi vashámmal, és Éva sziluettjét a lenyugvó nap fényében. Hiányzottak a barátai, hiányzott Éva...

...

Pontosan ezekben a percekben Éva, István és Zsuzsa megbeszélést tartott a szövetség központjában harminc cserkészvezetővel: a programbizottság tagjaival és nagyjából tizenöt cserkészcsapat képviselőivel.

Arról beszélgettek, hogyan szervezzék meg és működtessék a kísérleti hálózatot.

– Azt szeretnénk – mondta Éva –, hogy az ötleteinket és a feltevéseinket valóban kipróbáljuk, a gyakorlatban is. Nem bizonytalan ötleteket akarunk javasolni az Országos Bizottságnak, hanem pontos elképzeléseket, amelyeket a

gyakorlatban is teszteltünk és megerősítettünk. Ezért van szükségünk rátok. Képesített vezetők vagytok, akik valamelyik korosztályra specializálódtatok. Az lesz a feladatotok, hogy kipróbáljátok a javaslatainkat a fiúkkal és lányokkal, és értékeljétek, mennyire megfelelők. A ti megfigyeléseitek alapján fogjuk felülvizsgálni a javaslatunkat.

– Ez hogyan fog működni a gyakorlatban? – kérdezte az egyik résztvevő.

– Átadom a szót Istvánnak, aki elmagyarázza az általunk ajánlott módszert.

István fölállt, kiment a nagy táblához és beszélni kezdett, szavait pedig gyorsan felvázolt grafikonokkal illusztrálta.

– Tizenöt kísérleti cserkészcsapat vezetői vagytok, különféle korcsoportokhoz tartozó rajokkal. Így tehát azt gondoljuk, hogy ti megfelelően jelenítitek meg az ország különböző részeit, és azokat a különböző környezeteket, ahol a szövetség működik. Velünk együtt hálózatot fogtok alkotni, ha szeretitek a nagy szavakat, akkor tevékenységkutatási hálózatot.

– Nem kellene többen lennünk, ha már reprezentatív mintának kell lennünk?

– De igen, de sajnos az Országos Bizottságtól kapott költségvetésünk nagyon korlátozott, és nem tudunk tizenötönél több kísérleti csapatot működtetni.

– Hogyan fogunk kommunikálni egymással?

– Hát igen, az ideális megoldás a számítógép lenne, és akkor e-mailen kommunikálnánk, de sajnos egyelőre a „csigapostánál” kell maradnunk. Lassabb lesz, és nem mindig nagyon rendszeres, de ez az egyetlen út. Minden hónapban kaptok egy gépelt, fénymásolt füzetet, amelyben föl lesz vázolva egy olyan vizsgálat, amelyet a következő két hónap során kell elvégeznetek. Tőletek szeretnénk a vizsgálat végén részletes jelentést kapni, lehetőség szerint fényképekkel, sőt, akár magnó- vagy videófelvételekkel. Más szóval negyedévenként egy témát tesztelünk. Szeretnénk, ha negyedévenként össze tudnátok jönni, hogy megosszátok egymással az észrevételeiteket, és következtetéseket vonjatok le. Igen, Sanyi?

Az egyik déli nagyvárosból emelte föl kezét egy vezető.

– Melyek a tesztelni kívánt szempontok?

Megint Évánál volt a szó.

– Mint tudjátok, az a feladatunk, hogy előterjesszünk egy új ifjúsági programvázlatot az Országos Bizottságnak, aztán a Közgyűlésnek. Mostanáig egy neveléskonceptió-tervezetet, és végső nevelési célkitűzéseket határoztunk meg a szövetségnek. Ezeknek a dokumentumoknak a másolatait megkaptátok. A következő lépések: (1) a korosztályi rendszer kiigazítása és nevelési célkitűzések meghatározása a különféle korosztályoknak; (2) a különböző korosztályok érdeklődési körének megfelelő tevékenységek meghatározása, amelyek révén elérhetők a nevelési célkitűzések; (3) a korosztályi módszerek és a próbarendszer kidolgozása.

– Miért nem a korosztályi módszerekkel kezdjük?

– Szeretnénk gyakorlatiasan közelíteni a témához, és tudjuk, hogy a szövetségnek arra van legnagyobb szüksége, hogy a cserkészlet gyakorlati megvalósításának módját javítsuk. Szeretnénk, ha sokrétűbbek lennének a tevékenységek, hogy jobban összhangban álljanak a fiatalok érdeklődésével, és pontosan megfeleljenek a nevelési célkitűzéseknek. Azután ennek alapján fogjuk felülvizsgálni a korosztályok módszereit. Meg kell értenetek, hogy a tesztelés eredményeit a lehető leghamarabb hozzáférhetővé kell tenni minden vezetőnek, hogy jobb munkát végezzenek, és felkelthessék a fiatalok érdeklődését. De innen már István folytatja.

– Köszönöm, Éva. Ezért három fő témánk van, és mindegyiknek legalább egy negyedét szentelünk: novembertől januárig a korosztályok és a korosztályi célkitűzések; február-márciusban a tevékenységek; és április-májusban a korosztályi módszerek és a próbarendszer. Végül jövő nyáron szeretnénk az összes kísérleti csapatnak egy országos tábort szervezni, hogy az egész programot egyben teszteljük. A részleteket majd a maguk idejében elmondjuk. Most a hónap végéig megkapjátok az első kipróbálandó anyagot a korosztályokról és a korosztályi módszerekről. Reméljük, januárban megkapjuk tőletek az első jelentéseket, és februárban szervezünk egy értékelő összejövetelt, hogy levonjuk az első szakasz következtetéseit és megindítsuk a másodikat.

– Eldöntöttétek, hogy megtartjátok-e a hagyományos korosztályokat?

– Jó kérdés. Még nem született döntés. Szeretnénk kipróbálni a különböző megoldásokat. Erről Zsuzsa többet tud mondani.

– A korosztályok az egyik olyan kulcsfontosságú téma, amellyel foglalkozunk. László ebben a pillanatban is Angliában van, a Gilwell Parkban. Egy európai képzésen vesz részt, amely a különféle korosztályi rendszerekkel foglalkozik. Valószínűleg hasznos információkkal fog hazatérni. Föl fogunk

vázolni néhány elképzelést, amelyet azután a ti segítségetekkel fogunk a gyakorlatban kipróbálni.

– Tervezték esetleg az 5-7 éveseknek egy farkaskölykök előtti korosztályt is, mint az angolok vagy a kanadaiak?

Zsuzsa figyelmét nem kerülte el, hogy ki tette föl a kérdést: Anna volt, egy fővárosi farkaskölyök-vezető.

– Anna, tudom, hogy érdekelne egy hód-korosztály...

– Egy kanadai ismerősömmel levelezünk erről, és elmondta, hogy érdekes eredményeik vannak. Meg kellene próbálnunk nekünk is.

– Sajnálom, Anna, de a testület nem osztja ezt a véleményt. Nem gondoljuk, hogy a szövetségnek lenne elegendő erőforrása, hogy belefogjon egy ilyen kísérletbe. Egyelőre be kell érned a farkaskölykökkel, ezen a területen van szükségünk a szakértelmedre.

Zsuzsa látta, amint Anna arca megkeményedik, és elhatározta, hogy a szünetben beszél vele. Egy másik vezető emelte föl a kezét. Márk volt, egy régi jóbarát. Éva megadta neki a szót.

– Azt hallottam, hogy november 21-ig le kell tennetek az Országos Bizottság asztalára az első javaslatot. A kísérlet viszont aligha fog addig elkezdődni...

– Az a cél, hogy a Közgyűlés jövő októberben meg tudja vitatni és el tudja fogadni az új ifjúsági programot. Az Országos Bizottság szorosan be van vonva a munkába, és minden egyes lépést jóvá kell hagyniuk. November 21-én remélhetőleg be tudjuk mutatni Bizottságnak az első eredményeket és a választott munkamódszert.

– Igen, Éva, de ne tegyünk úgy, mintha nem tudnánk a nehézségekről. Mindannyian tudjuk, hogy az Országos Bizottságban nincs konszenzus. Egy erős kisebbségnek nem tetszik ez az ötlet, hogy új cserkészprogramot fejlesszünk ki.

– Nagyon is tudatában vagyok a nehézségeknek, amelyeket le kell győznünk, de a munkánk egy demokratikus folyamat része. Olyan megbízás alapján dolgozunk, amelyet a legutóbbi Közgyűléstől és az Országos Bizottságtól kaptunk. Nekünk e megbízás alapján kell dolgoznunk, és majd a demokratikus testületek hoznak döntést. Szeretném hozzátenni, hogy véleményem szerint a ti segítségetekkel elvégzett munka minősége lesz a döntő tényező. Ha első osztályú javaslatot készítünk, akkor megkapjuk a legtöbb

vezető támogatását. De ha a javaslatunk gyöngébb minőségű, akkor elutasítják. Ez a játék alapszabálya, és mi elfogadjuk ezt.

– Adja Isten, hogy így legyen! Mi mellettetek állunk, hogy egy olyan új programot fejlesszünk ki, amely megfelel a mai fiatalok igényeinek, de azért figyeljünk azokra is, akik nem a demokrácia szabályai szerint akarnak játszani!

Márk megjegyzése nyomán morajlás futott végig a jelenlévőkön. Évának többször is az asztalra kellett ütnie, hogy csönd legyen.

– Márk, megértem az aggodalmaid, és osztom őket. Nagyon résen kell lennünk bizonyos húzásokkal szemben, de újra csak azt mondom, hogy az ilyenekkel való szembeszállás legjobb módja, ha nyíltan dolgozunk, és meggyőző eredményeket produkálunk. Most pedig javaslok egy szünetet, mielőtt Zsuzsa bemutatja az általunk kiválasztott általános célkitűzéseket.

Miközben a programbizottság néhány tagja kávéét szolgált föl, Zsuzsa csoportról csoportra járva kereste Annát. Éppen Márkkal vitatkozott hevesen, amikor meglátta. Anna háttal állt neki, így nem vette észre, hogy közeledik.

– Mondhatsz, amit akarsz, Márk – mondta Anna. – Beszéltem róla Gömöri Viktorral. Kisebb lenne az ellenállás, ha beérnénk a mostani program javításával. Értelmes változásokba mindenki beleegyezne. Akkor jelenik meg az ellenállás, amikor olyan forradalmi ötletek jelennek meg, amelyek természetesen drágábbak, és amelyek megakadályozzák például egy hód-korosztály kialakítását, pedig a hódokkal villámgyorsan több ezer tagot toborozhatnánk.

Márk égneke emelte a szemeit.

– Egy dolgot elfelejtesz, Anna – szakította meg finoman Zsuzsa. – A közgyűléstől kapott megbízatásunkban semmi sincs egy farkaskölyköket megelőző korosztály kialakításáról.

Anna elsápadt és keményen válaszolt:

– Akármiből csinálhattok úgynevezett demokratikus folyamatot, csak aztán vigyázzatok, nehogy visszaüssön!

Hátad fordított, és elment. Zsuzsa utána akart menni.

– Hagyd – mondta Márk. – Lehetetlen megértetni vele a dolgokat. Nem fog részt venni a kísérletben. Azt hiszem, Viktor az orránál fogva vezeti. Megígérte neki, hogy Koncz Mihály létre fog hozni egy hód-korosztályt, ha megválasztják elnöknek.

– Mi?!

– Ezt akartam elmondani Évának. Itt valami manipuláció bűzlik!

– Nem igazán tudom, hogy tudná Koncz Mihály magát elnökké választatni. Az Országos Bizottság jórésze ellene van.

– Akkor is legyünk résen – zárta le Márk.

A szünet vége előtt Zsuzsa még sort kerített rá, hogy röviden elmondja Évának Márkkal és Annával folytatott beszélgetését.

– Koncz Mihály és csatlósa, Gömöri Viktor főznek valamit ellenünk...

– Tényleg, de ne ess kétségbe. Egyelőre annyit tehetünk, hogy a munkánkra összpontosítunk, hogy gyorsan eredményekhez jussunk. Remélem, Laci hoz majd valami érdekes információt.

...

Aznap valamivel később a Gilwell Parkban László épp a napi értékelésnél tartott Marióval, Maartival, Erikával, Christianéval, Katarinával és Manuval egy csoportban. Dorthé előadása egyértelműen megvilágította a gyerekek fejlődésének főbb szakaszait, illetve a fiúk és lányok közti különbségeket. A délután az európai cserkészszövetségek korosztályi rendszereiről való eszmecserével telt. László kifejezésre juttatta meglepetését, látva, hány különböző felosztás létezik.

– Teljesnek látszik az összevisszaság – tette hozzá. – Néhány szövetség megőrizte a hagyományos három korosztályos rendszert farkaskölykökkel, cserkészekkel és roverekkel, ahol mindössze egy korosztály szól a serdülőknek 12–17 év között. Mások ugyanennek a csoportnak két cserkész-korosztályt biztosítanak 12–14 és 14–17 évig. Aztán vannak, akik bevezették a hódokat 5–7 éves korig, és olyanok, akik eltörölték a rover-korosztályt, és 16 évesen leállítják a rendszert, és még olyanok is vannak, akiknél a legidősebb korosztályt egészen 22 éves korig tart... Zavarba ejtő!

– Ez az egész Európa sokszínűségét tükrözi – válaszolta Katarina. – Miért akarnánk mindenütt ugyanazokat a korosztályokat alkalmazni, amikor országról országra annyira különböznek a kulturális és gazdasági körülmények, nem is beszélve az iskolarendszerekről?

– Igen, a cserkészetnek az az erőssége, hogy képes a különféle helyzetekhez

alkalmazkodni – tette hozzá Christiane.

– Lehet, hogy így van, de nekem akkor is vannak kétségeim – szakította félbe Manu. – Dorthe egyértelműen bemutatta, hogy a gyermek fejlődésében vannak olyan azonos szakaszok, amelyek a kulturális vagy gazdasági körülményektől jórészt függetlenül egymás után következnek.

– Ez igaz, amennyiben ezek tényleg ugyanúgy követik egymást, de az egyik szakaszból a másikba való átmenet a körülményektől függően egy-két évvel előbb vagy később is bekövetkezhet.

– Egyetértek, de kíváncsi vagyok, hogy egyik-másik nem vált-e mérhetetlenül bonyolulttá. Szívesen megtudnám például, miért érzi néhány szövetség szükségét annak, hogy a 8–11 éveseknek két korosztályra legyen.

– Az egy vagy két évig tartó korosztályok az iskolarendszert tükrözik – magyarázta Mario.

– Igen – tette hozzá Maarti. – Olyan körülmények között megvalósíthatatlan az őrsi rendszer.

– Miért? – kiáltott föl Christiane.

– Mert az őrsi rendszer a különböző mértékű tapasztalatok, és az őrsvezető és az őrstagjai közti korkülönbség elvére épül.

– Ez nem igaz! – vágott vissza Christiane. – Szerintem elsősorban a kortárscsoporton belül együttműködésre épül.

– És akkor hogyan alkalmazható 7 év alattiaknál? – kérdezte Manu. – Ahogy Dorthe is elmondta, 6-7 éves kor alatt a gyerekek nem képesek valóban rendszeresen együttműködni egy csoportban.

– A magam részéről azt gondolom – mondta László –, hogy a cserkész módszert minden irányba megnyújtották, úgyhogy minden olyan célra alkalmas...

– Lehet, hogy így van, de akkor is fejlődnie kell – vágott köze Erika. – Nem rekedhetünk meg annál, amit Baden-Powell az első világháború előtt javasolt!

– Nem, de vannak alapvető összetevők, amelyeket tiszteletben kell tartanunk. Egyébként nem cserkészlet lenne – jegyezte meg Manu.

– Lassan a testtel! Nem azért vagyunk itt, hogy vitatkozzunk! Valami mederbe kellene terelnünk a beszélgetést.

Mario fölállt, kitarta a karját és csöndet kért.

– El kell ismernünk és fogadnunk, hogy minden cserkészszövetségnek joga, hogy úgy fejlődjék, ahogy akar, feltéve, hogy tiszteletben tartja a cserkészzet alapvető elemeit. Európa-szerte nagyon különbözőek vagyunk, ez tény. Viszont az ilyen képzések haszna épp az, hogy lehetővé teszik, hogy kicseréljük nézeteinket, megértsük a különbségeket, megvizsgáljuk vagy akár kétségbe is vonjuk a döntéseinket, tehát előreléphetünk.

– Igazad van – szólott közbe Maarti. – Semmi értelme ellentmondásos érveket ordítózni egymásnak! Ezen a ponton az a fontos, hogy észrevegyük a vitatható részeket, és együtt dolgozzunk.

– Egyetértek – mondta Katarina.

– Oké, csináljuk így! – jelentette ki Mario. – Fölirom őket a táblára.

– Szerintem a serdülők a legnagyobb probléma – mondta Manu. – Sok szövetség veszít tagokat 14 év fölött. Szívesen beszélgetnék olyan módszerekről, amelyeket már kipróbáltak a probléma megoldására.

– Én pedig kíváncsi lennék rá – tette hozzá Erika –, hogy mi a farkaskölykök előtti hód-korosztállyal kapcsolatos fenntartások alapja.

– Ha szabad – szakította félbe Mario. – A probléma nem magával a hód-korosztállyal van, hanem a „cserkész-pályafutás” hosszával, amelyet nem lehet időben a végtelenségig kihúzni. Akik fiatalabb korban csatlakoznak a cserkészethez, fiatalabb korban is fogják elhagyni. Ezért van, hogy azoknál a szövetségeknél, ahol sok a hód, ott olyan kevés a rover.

– Nem értem, hol a probléma – válaszolta Erika. – Az egyéni cserkész-tapasztalat számít. Végső soron a kitűnő hód-élmény bizonyára ugyanolyan fontos a jellemnek, mint a kitűnő rover-élmény.

– Ezt erősen kétlem – rázta a fejét Mario. – A fiatalok jelleme 16 és 20 éves koruk között alakul ki, és ekkor találják meg helyüket a társadalomban.

– Hé, gyerekek! Ne kezdjétek már megint! Senki sem akarja eltörölni sem a hódokat, sem a rovereket – lépett közbe Maarti. – Az viszont igaz, hogy figyelmet kell fordítanunk az általunk kínált cserkész-pályafutás hosszára. Eleinte a cserkészzet 10 évig tartott: 8-tól 18 éves korig. Manapság néhány szövetségben elméletileg akár 17 évig is tarthat: 5–22 éves korig. Nem túl sok ez? Biztosan vannak olyan korlátok, amelyeket tiszteletben kellene tartani.

– Én még azt is hozzátenném – mondta Christiane –, hogy ugyan senki sem akarja eltörölni egyik vagy másik korosztályt, attól még ott van a

különböző korosztályok közötti egyensúly kérdése.

– Mire gondolsz? – kérdezte László.

– Szerintem ahhoz, hogy egy szövetségnek kiegyensúlyozott korosztályi rendszere legyen, a tagság egyik felének 12 évnél fiatalabbnak, másik felének 12 évnél idősebbnek kell lennie. Ma délután vettem észre, hogy néhány szövetségben a tagság majdnem 90%-a 12 év alatti.

– És ez miért veszélyes? – kérdezte László.

– Egy ilyen helyzetben lévő szövetség azt kockáztatja, hogy amolyan gyerek-szövetségnek fog látszani, és elhagyják a serdülők.

– Abszolút egyetértek – szólt közbe Manu. – Ez borzasztó fontos.

– És még valami! – mondta Katarina. – Nem szabad megfélemlenünk a fiúk-lányok kérdésköréről. Elképesztő, hogyan fejlődik a koedukáció Európában.

– Ellenzed? – kérdezte Erika.

– Nem, azt hiszem egy csomó előnye van annak, ha fiúkat és lányokat együtt nevelünk. Segít nekik, hogy megtanuljanak együttműködni, és megszabaduljanak a nemi előítéletektől. Mindazonáltal, amint Dorthe is elmondta, a fiúknak és a lányoknak, különösen a korai serdülőkorban, külön-külön tevékenységekre is szükségük van, lányok itt, fiúk ott, különösen mivel nem ugyanolyan sebességgel érnek.

– Hogyan fejezhetnénk ki ezt?

– Korosztályok és koedukáció – javasolta Maarti.

– Vagy inkább: korosztályok és nemi szempontok. A ko-edukációt, vagyis az „együtt nevelést” gyakran összekeverik a kevert neveléssel. A „nemi szempontok” azt jelenti, hogy figyelembe vesszük a fiúk és a lányok közti különbségeket és speciális igényeiket, mind azokban a helyzetekben, amikor együtt vannak, mind akkor, amikor külön-külön.

– Oké, elfogadva – mondta Mario. – De az is dolgunk volna, hogy értékeljük a mai napot. Mit gondoltok?

– Azt hiszem, tényleg a szövetségeink kulcsfontosságú témáival foglalkozunk – válaszolta Erika. – És szeretem, amikor fölhevül a vita!

– Azt hiszem, Erika mindannyiunk nevében beszél – hagyta jóvá Manu. – Ez jó kezdés volt a képzésnek, de szeretnénk valóban azokkal a témákkal

foglalkozni, amelyeket alapvetőnek vélünk.

– És nem felejtésék el, hogy ma van a nemzetközi est. Még éppen van idő felkészülni.

...

Október 26., hétfő, 21 óra

A Gilwell Park konferenciaközpontjának nagy csarnokában zsibongtak a nemzetközi est résztvevői. Mint mindenki, László is hozott magával néhány hazai specialitást: egy palack bort, kis főtt húst és süteményt. Meglepetten és élvezettel fedezte fel az európai nemzetközi cserkész-összejöveteleknek ezt a hagyományát. Standokat állítottak fel gyorsan a különféle országok térképeivel és zászlóival. Néhány résztvevő népviseletbe öltözött, míg mások hagyományos dalokat énekeltek gitárkísérettel, vagy néptáncot tanítottak. Az egész nagyon színes és zajos volt, tele nevetéssel. László egy asztalhoz került egy szlovák résztvevővel, Jurajjal. Megkérte, hadd hagyja egyedül egy kicsit, amíg meglátogatja a többi standot.

– Semmi gond, László. Ha visszajöttél, akkor föl tudsz váltani te is engem fél órára?

László fölemelt hüvelykujjal jelezte, hogy áll az alku, és nekiindult, hogy megnézzé a többi standot. Az egyik legnépszerűbbet Mario és barátja, Cristina vezette, aki az olasz nem-katolikus szövetséghez, a CNGEI-hez tartozott. Különböző olasz sajtokat, pármái sonkát és Chianti vörösbort kínálgattak, valamint egy hatalmas tál spagettit, amelyet a park személyzetének segítségével főztek. Mario régi barátként üdvözölte, és megkínálta egy tányér, parmezánnal meghintett spagettivel és egy pohár Chiantival.

László leült az egyik asztalhoz, hogy megkóstolja a csemegét; Manu csatlakozott hozzá.

– Szevasz László! Sörrel és sült krumplival vár rád a belga stand!

– Kösz! Majd elnézek arra is, de most épp az olasz specialitásokat próbálom ki. Jó nagy gyomorra van szükség, hogy az ember túlélje ezeket az estéket!

– Ajánlom az izlandi standot. Van néhány nagyon eredeti specialitásuk.

– Tényleg? Micsoda? Nem igazán ismerem az izlandi konyhát.

– Most nem mondhatok többet, próbáld ki magad... Találkozunk később. Most vissza kell mennem a saját standomhoz.

László már a spagetti vége felé járt, amikor Jane ült le az asztalhoz mosolyogva.

– Hogy vagy, László? Még nem tudtunk beszélgetni. Jól érzed magad a képzésen?

– Hát... Nagyon érdekesnek ígérkezik. Odahaza elkezdtek felülvizsgálni a cserkészprogramunkat, és szükségünk van rá, hogy lássuk, más szövetségek hogyan csinálják. Így összegyűjthetünk néhány jó ötletet és elkerülhetünk jópár hibát.

– Tudnál mesélni egy kicsit a programon végzett munkátról? Hová akartok eljutni? Nincsen szükségetek segítségre?

– Már jó sok munkát elvégeztünk, de iszonyú nagy feladat, és nagyon korlátozottak az erőforrásaink. De nagyon lelkesek vagyunk a nehézségek ellenére is, és meg fogjuk csinálni.

Jane bátorítására László elmesélte a csoport hátterét, célkitűzéseiket és az eddig elvégzett munkát.

– Fantasztikus! – kiáltott föl Jane. – Olyan jó lenne sok ilyen szövetséget látni, akik ilyen megközelítéssel állnak hozzá a dolgokhoz. Hallottál már róla, hogy a hozzátok hasonló szövetségek segítségére egy új módszer kifejlesztésén dolgozunk? Úgy hívják, hogy RAP, Renewed Approach to Programme, a cserkészprogram megújított megközelítése.

– Van valami kiadvány, amit esetleg használhatnánk?

– Néhány van, de szeretnénk először egy hálózatot felállítani a programjuk átdolgozásával foglalkozó szövetségekből, hogy megkönnyítsük a tapasztalatcserét és az együttműködést. Nem sokat érne, ha olyan dokumentumokat adnánk ki, amelyeket még nem próbáltunk ki.

– Részt vehetnénk mi is ebben a hálózatban?

– Persze. Tulajdonképpen minden itteni résztvevőre számítanék, hogy segítsen kifejleszteni.

– Feltétlenül érdekelné minket a részvétel, de nem tudnál esetleg személyesen eljönni, hogy konkrétan is iránymutatást adj a munkához?

– Elképzelhető, hogy el tudok. A Világiroda valójában meg is kért, hogy a lehető leggyorsabban lépjek kapcsolatba a szövetségekkel. Hogy őszinte

legyek, némi aggodalmak merültek föl veletek kapcsolatban...

– Mire gondolsz?

– Hónapok óta holtponton van a szövetségetek tagként való elismerése a WOSM részéről.

László mehökkent. Tudta, hogy a rendszerváltás után újraalapított szövetség pályázot a Cserkészmozgalom Világszervezetéhez, hogy ismerje el tagjának, de semmilyen problémáról nem tudott.

Jane folytatta:

– Talán tudsz róla, hogy tavaly elutaztam hozzátok, és Péterrel, az elnököttökkel dolgoztunk az új alapszabályon, amelyet ahhoz kellene elfogadni, hogy a Világszervezet elfogadja a tagsági kérelmeteket.

– Nem, nem tudtam róla. Akkor még nem voltam benne ebben az országos munkacsoportban.

– Amikor a szövetségeket három éve újjáalapították, akkor a '40-es években hatályos alapszabállyal folytattátok. Viszont ez már nem felel meg a Világszervezet jelenlegi feltételeinek. Egy csomó módosítást kell végrehajtanotok a Világbizottság elvárásai alapján.

– Igen. A legutóbbi közgyűlés tényleg elfogadott egy új alapszabályt...

– Amelyet be kell jegyeztetni az Igazságügyi Minisztériumban. De erről hónapok óta semmit sem hallottunk. Tudsz valamit arról, hogy mi történik?

– Sajnálom, de semmit. Pétert kellene megkérdezned.

– Megpróbáltuk, de nem sikerült, és eléggé aggódunk, mivel az idő telik, és semmilyen információnk sincs. Ha bejegyezték az alapszabályotokat, akkor tartunk egy postai szavazást a tagszövetségek között, hogy véglegesítsük az elismeréseket. De pillanatnyilag minden áll.

– Föl tudom hívni Évát, a programbizottság elnökét, és kérdezd meg őt.

– Az nagyon hasznos volna. Köszönöm. De ne engedd, hogy tovább akadályozzalak az est élvezetében. Meghívhatlak egy pohár francia vagy olasz borra?

László mélyen gondolataiba merülve hagyta magát vezetni. A Jane-nel folytatott beszélgetés után okot érzett az aggodalomra. Minden barátja türelmetlenül várta, hogy a WOSM elismerje a szövetséget. Dehát akkor Péter miért nem válaszol a Világirodának? Valami előre nem látható akadályba

ütközött?

Hirtelen egy erős kar ragadta meg. Manu volt.

– Szevasz László! Belgium vár rád!

– Bocs, Jane-nel beszélgettem.

– De Jane is meg van hívva! Mit szólnál egy Gueuse sörhöz?

– Éppen egy finom pohár borért indultam, de miért ne lehetne sör helyette!

– Mivel épp itt az izlandi stand, ez remek lehetőség volna, hogy Lászlót megismertessük az izlandi specialitásokkal, nem, Jane?

A javaslatot rögvest tett követte: Manu egy ételektől roskadozó, izlandi zászlóval díszített asztalhoz vezette Lászlót.

– Nincs itt senki! – kiáltott fel László.

– Valószínűleg épp a többi standon néznek körül. Annyi baj legyen! Próbáld ki, és mondd el, tetszik-e – mondta Manu, miközben egy tálcát nyújtott feléje kis, fehéres négyzetekkel.

Jane csintalan mosollyal nézte.

– Mi ez? Sajt? Nagyon erős szaga van! – jegyezte meg László, miközben óvatosan hátralépett.

– Nyugil! Próbáld ki! – noszogatta Manu. – Föl kell fedezned Európa kulturális sokszínűségét!

László elvett egy darabot, és óvatosan bekapta.

– Igazán különös íze van – mondta, miközben nehezen nyelt. – Valami furcsa sajt-féle...

– Sajt? Ez nem sajt!

Az egyik izlandi résztvevő épp visszatért, és bosszantotta, hogy László nem tudja, mit eszik. Manu hangosan röhögött.

– Ez nem sajt! Cápa! – folytatta az izlandi.

– Cápa? – dadogta László.

– Igen, de nem akármilyen cápa. Rothadt cápa, nemzeti specialitásunk. Nagyon jó, nem? – tette hozzá az izlandi büszkén, miközben László arca zöldes árnyalatot vett föl, és Manu még hangosabban nevetett.

– Állj meg, Manu – szakította félbe Jane mosolyogva. – Vagy földühíted a barátainkat. Minden országnak megvannak a maga specialitásai, és meg kell tanulnunk megbecsülni őket – tette hozzá László felé fordulva. – Na, Manu, most pedig jössz nekünk egy runddal, hogy leöblítsük az izlandi cápát. Habár én nagyon szeretem!

...

Október 27., kedd, 8.55

A Gilwell Park konferenciatermében épp véget ért a meditációs idő. Mario és László az első összejövetelre várva beszélgettek.

– Tetszett a nemzetközi est? – kérdezte Mario.

– Nagyszerű volt – válaszolta László. – Még egy skót táncot is megtanultam. Képzelheted, kicsit nehéz volt ma reggel megmozdulni.

– Á, itt jön Sophie a Világirodától. Ő az egyik, aki a ma délelőtti témát bemutatja.

Egészen kislányos, fiatal nő ment a pulpitushoz, szőke, göndör haja volt, és fitos orra. Lehajtotta a mikrofont, hogy megfeleljen a testmagasságának, és beszélni kezdett.

– Jó reggelt mindenkinek. Remélem, élveztétek a nemzetközi estet, és az éjszaka nem volt túlságosan rövid. Szeretném, ha figyelnétek, és remélem, hogy az előadás végéig ébren tudtok maradni. Azután remélhetőleg marad még némi időnk beszélgetni.

Arra kértek, hogy beszéljek ma délelőtt arról a kutatásról, amelyet a cserkésznet nevelési hatásával kapcsolatosan végeztünk. A kutatást a Cserkészmozgalom Világszervezetének Kutatási és Fejlesztési Bizottsága végezte; a cél az volt, hogy felmérjük, hogyan ültetik át gyakorlatba a cserkésznetet, és milyen hatásai vannak a 14–18 éves serdülők fejlődésére. A vizsgálat két évig tartott, és három egyetemi kutató végezte három európai országban: az Egyesült Királyságban, Franciaországban és Belgiumban. Az én feladatom az eredmények elemzése és a következtetések összeállítása volt. Már előkészítés alatt áll egy dokumentum, és nemsokára közzé fogjuk tenni, a címe: *A cserkésznet nevelő hatása: három serdülőkorú esettanulmány.*

De mindenekelőtt szeretnék emlékeztetni arra, amit Dorthe mesélt tegnap.

Általánosságban szólva a gyermekkortól a serdülőkorig tartó fejlődési folyamatban bizonyos szakaszok könnyen meghatározhatók, és nem különösebben vitatottak.

Ilyen például a késő kisgyermekkor, amely 7-8 éves kortól 10-11 éves korig tart. Ezt a korszakot bizonyos fokú stabilitás jellemzi. A gyermek harmóniában van saját testével, elfogadja a felnőtt tekintélyt és könnyen beilleszkedik egy-egy csoportba. Ez a farkaskölyök-korosztály.

Ezt a stabilitást 10 és 12 év között számos változás zavarja meg: gyors testi növekedés, pubertás, a logikus gondolkodás új szakasza stb. Ezt hívják a pszichológusok korai serdülőkori krízisnek. A gyermekkori szabályok elutasítása, a felnőtt tekintély megkérdőjelezése, szorosabb kötődést nyújtó csoportok keresése stb. jellemzi. Aztán 13 és 15 éves kor között a szexuális éréssel és az elvont logikus gondolkodás megjelenésével új szakasz kezdődik.

Mindazonáltal a 11-12 éves korban elkezdődött újrarendeződési folyamat folytatódik, és egészen 16-17 éves korig nem áll helyre a stabilitás.

Úgyhogy a 11–16 éves kor meglehetősen zavaros időszak, ahol a fejlődés ritmusa mind nemek szerint, mind pedig társadalmi és kulturális hatások alapján változó. A szövetségek ezért alkalmaznak ilyen sok különböző korosztályi rendszert.

Azonban általában különbséget tesznek a korai serdülőkor (10-11-től 14-15 éves korig) és a késői serdülőkor (14-15-től 17-18 éves korig) között. Ez után a fiatalkor szakasza kezdődik, ahol a legfőbb kihívás a felnőtt szerepek elvállalása és a társadalomba történő beilleszkedés.

Mint tudjátok, a 14. életév körül rengeteg cserkészszövetségnek csökken a létszáma, különösen az ipari országokban.

A minket érdeklő kérdés itt az, hogy képes-e még a cserkészlet a serdülők igényeinek megfelelni, és ha igen, akkor hogyan. Azt mondhatjuk, hogy a serdülőkor az az életszakasz, amikor a fiatal már nem gyerek, de még nem fogadják el felnőttnek. A serdülőkor elég nagy részben társadalmi jelenség, amelyet az iskolába járás elhúzódása, és az egyre későbbre tolódó munkába állás idéz elő.

Ez az átmenet mind hosszabb és hosszabb lesz. Olyan tapasztalat ez, amelyet világszerte nagyon sok fiatal mondhat magáénak. A pozitív oldaláról nézve lehetőséget ad nekik, hogy jobban fölkészüljenek a felnőttkorra. Ugyanakkor hátrányai is vannak, hiszen a serdülők szenvednek attól, hogy túlságosan sokáig marginális helyzetbe vannak szorítva elismert felelősség

nélkül. Amint Stephen F. Hamilton leírja *A felnőttkor inasévei: a fiatalság felkészítése a jövőre* című könyvében, „túl fiatalok ahhoz, hogy megházasodjanak; jórészt ki vannak zárva a szakmai életből; nem szavazhatnak; közösségükben nem játszhatnak valódi szerepet politikai, üzleti, pénzügyi vagy kulturális szinten”.

A társadalomtudósok úgy vélik, hogy fejlődésük elősegítése érdekében a serdülőknek olyan lehetőségeket kell találniuk a családon kívül, ahol valódi felelősséget vállalhatnak, és ahol szüleiken kívül más felnőttekkel találkozhatnak, akik mentoraik lehetnek.

Kicsoda a mentor? Valaki idősebb és bölcsőbb, aki úgy próbálja a fiatal jellemének és képességeinek fejlődését támogatni, hogy fokozatosan egyre összetettebb gyakorlatok és feladatok megoldása felé vezeti.

Ezért tételezzük fel, hogy a cserkészzet a serdülőknek is érdekes lehet, és segítheti fejlődésüket, ha képes a következőket nyújtani:

1. Felnőtt modellek, akik bizonyos értékeket hordoznak, és pozitív énkép elsajátítására ösztönöznek.

2. Tevékenységek, amelyek lehetővé teszik a fiataloknak, hogy saját maguk és mások által is társadalmilag jelentősnek és hasznosnak vélt képességekre tegyenek szert, és szerepeket próbáljanak ki, ami felkészíti őket a felnőttkori felelősségvállalásra.

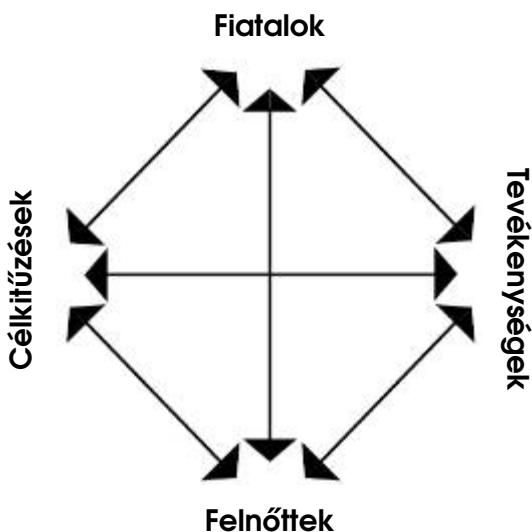
Hogyan igazoltuk ezt a feltételezést?

Minőségi megközelítést alkalmaztunk, ami különböző nézőpontok összegyűjtéséből állt: cserkészvezetők és szülők nézőpontjai, és különösen maguké a fiataloké, annak érdekében, hogy megértsük a különböző gyakorlati megvalósításokat, és ezek hatását a fiatalok fejlődésére. Az információt mélyinterjúk révén és a csoportok tevékenység közbeni megfigyelésekor szereztük meg. A kutatás 1991 októberétől 1992 májusáig tartott, és három rajra összpontosult: egy belga rover-raj Charleroi-ból, egy francia rover-raj Bourges-ből és egy brit cserkész-korú raj Edinburgh-ból.

A megkérdezett fiatalok 29%-a 13-14 éves volt, 41%-uk 15-16, a fennmaradó 30% pedig 17 évesnél idősebb. Csak a belga és a francia raj volt vegyes, így a lányok a kutatásban alul voltak reprezentálva. Mindhárom esetben három-öt felnőtt vezető volt. A skót csapatnak csak férfi vezetői voltak, míg a belga és a francia csapatot férfiak és nők vezették.

Melyek a kutatás fő eredményei? Nem akarok elveszni a részletekben, és ezért inkább ezt az ábrát fogom röviden elemezni.

Sophie bekapcsolta az írásvetítőt, és a következő ábra jelent meg a vásznon.

– Elneveztem ezt a cserkészet „gyémántjának”, mert az általunk használt nevelési dinamika fő elemeit mutatja be: a felnőtt vezetők és a fiatalok közötti kapcsolatot, a nevelési célkitűzések és az azok elérésére hivatott tevékenységek közötti kapcsolatot, illetve a csapat életét, amelyet felépítése és működése határoz meg. Nézzük először a felnőtt vezetők és a fiatalok közötti kapcsolatot, a gyémánt függőleges vonalát.

Először azt a kérdést tettük fel magunknak, hogy milyen mértékig jelent a felnőtt vezető modellt a fiataloknak. Minden megkérdezett fiatal nagyra becsülte vezetőit, de nem érezték őket igazán példaképnek. A legtöbb fiatal nem gondolta úgy, hogy vezetőinek közvetlen befolyása volna rá, de elfogadták, hogy motivációs szerepet játszanak. Nem mentornak vélték őket, hanem legjobb esetben is csak tanácsadónak, iránymutatónak, barátnak. Úgy tűnt, mindhárom rajban a tisztelet, a hűség és a kölcsönös elkötelezettség jellemzi a fiatalok és a felnőttek közötti kapcsolatot. A kapcsolat viszont inkább a felnőttek csoportja és a fiatalok csoportja között létezett, semmint az egyes személyek között.

Az idősebb serdülők a csoporton belüli kapcsolatok jellemzésekor gyakran

említették a partnerség fogalmát. Főként ezen az önkéntes részvételen, párbeszédén és egymást kiegészítő ötleteken és tapasztalatokon alapuló partnerségen múlik, hogy erős, nemzedékek közötti kapcsolatok jöttek létre a felnőtt vezetők és a fiatalok között. Ennek bemutatására most szeretném idézni, mit mondott az egyik fiatal valamelyik vezetőről:

Persze, Marc egy kaszal embert ismert, és ennek köszönhető, hogy egy halom dolgot meg tudunk csinálni. A dolgok 95%-ában benne van, de még ha nem is ilyen sokban, a mi részvételünk is számít, mert ahogy mi nem tudunk nélküle csinálni semmit, úgy ő sem tud nélkülnk semmit sem kezdeni.¹⁵

Kíváncsiak voltunk, hogyan segítik a felnőttek a fiatalokat önálló értékrendjük felépítésében, és a felnőttek világában lévő leendő szerepük megtalálásához szükséges döntések meghozatalában.

A fiatalok többsége megemlített egy vagy több értéket, amikor azokról a képességekről kérdeztük őket, amelyek cserkészként sajátítottak el. Sok ilyen érték a csapattól függetlenül azonos volt, például a felelősség, a mások iránti tisztelet, a közösség életébe való beilleszkedés és az abban való részvétel, a megosztás, a tolerancia... Más értékek egy-egy csapatra voltak jellemzők, mint például a briteknél a fegyelem.

Ebben a tekintetben elmondhatjuk, hogy minél inkább próbálták a felnőttek a kölcsönös tisztelet és bizalom légkörét erősíteni, a fiatalok annál inkább voltak fogékonyak a párbeszédre, és képesek véleményüket kifejezni. Miközben a csapat energiájának mederben tartásához elismerték a felnőtt vezetők tekintélyét és bizonyos kényszerek szükségességét, a fiatalok nagyra becsülték és különösen is keresték azt a fajta kapcsolatot a felnőtt vezetőkkel, amely a családban és az iskolában tapasztaltnál inkább az aktív figyelésre és kommunikációra épült. Nagyra értékelték, hogy a cserkészlet bármi egyébnél több lehetőséget biztosít számukra arra, hogy önállóak legyenek.

A serdülők sokszor kifejtették, hogy amint egy számukra személyesen jelentősnek vélt értékkel azonosultak, attól fogva megpróbálták személyes attitűdjeiket és viselkedésüket is oly módon megváltoztatni, hogy az adott értéket megélhessék. Az ilyen erőfeszítéseket persze az ismétlés erejével kell életben tartani és megerősíteni.

Az egyik résztvevő szót kért. László vörös ingéről felismerte, hogy francia.

– Igen? Mit szeretnél kérdezni? – kérdezte Sophie.

¹⁵ World Scout Bureau, *Three Case-studies on Adolescence - A Research Report*

– Meg tudatok figyelni valamit a lelki értékeknél is? Azt hiszem, a serdülőkorban ez nagyon fontos kérdés.

– Teljesen igazad van, és éppen rá akarta térni erre a szempontra. Az interjúk szerint a legtöbb fiatal jelentőséget tulajdonít a lelki értékek keresésének, de sokuk rendkívül kritikus azzal a formális vallási gyakorlattal szemben, amelyen részt kell vennie. Például gyakran az érzik, hogy csak szépeket mondanak nekik, ahelyett, hogy segítséget kapnának saját életük lelki értelmének megtalálásához. Fájlalják, hogy csak ritkán van aktív szerepük a plébániai szertartásokon, úgy látják, hogy a vallási szertartások nem ösztönzik a hallgatóságot a többiekkel való kapcsolatra, hanem inkább a liturgiára összpontosítanak. Másrészt viszont a legtöbb fiatal nagyra tartja a cserkészlet keretein belül szervezett vallási szertartásokat, mert aktív szerepet játszhat bennük, és mert lehetővé teszik számára, hogy kifejezze saját kapcsolatait és tapasztalatait jelentését.

Nézzük akkor a tevékenységek és a nevelési célkitűzések közötti kapcsolatot, a „gyémánt” vízszintes vonalát. Föltettük magunknak a kérdés, hogyan nyújt a cserkészprogram a fiataloknak olyan kihívásokat és komoly szerepeket, amelyek megfelelnek a serdülők igényeinek.

14-15 éves korban a fiatalok azokat a tevékenységeket részesítik előnyben, és azok járulnak hozzá leginkább személyes fejlődésükhöz, amelyek megfelelnek annak az igényüknek, hogy szélesedjék a látókörük, és minél nagyobb élettapasztalatra tehessenek szert. Mind a fiatalok, mind szüleik úgy vélték, hogy a cserkészlet ilyen tekintetben nagyobb lehetőségeket kínál, mint a család vagy az iskola.

A legtöbb fiatal kifejtette, hogy az „egzotikus” kalandokat kedveli, mint például külföldi táborozások, amelyek új helyek felfedezésére és önmaguk felülmúlására lehetőséget nyújtanak.

Az idősebbek a másfajta életmódok és kultúrák felfedezése iránti érdeklődést hangsúlyozták. Mindannyian nagy jelentőséget tulajdonítottak annak, hogy aktívak, értelmesen töltik az időt a családon kívüli kortársaikkal, új helyeket és embereket ismernek meg, és az gyakorolják, hogy egyre inkább önállóak tudjanak lenni.

Minthogy személyesen be vannak vonva a projektek kiválasztásába, valamint megtervezésükbe és értékelésükbe, ez segít a fiataloknak, hogy tudatára ébredjenek képességeiknek és előrehaladásuknak saját maguknál és a csoport többi tagjánál.

A belga és francia rajban a tevékenységeket viszonylag hosszú távú

projektek alapján válogatták ki. A brit rajban inkább a cserkészstudás elsajátítása (tájékozódás, csomózás, elsősegély stb.) és az őrök közötti sportversenyek álltak a középpontban, ami a testi fejlődést, a mozgáskoordinációt és az őrön belüli együttműködési fokozta. Nagy hangsúly fektettek a szórakoztatási szempontra, hogy felkeltsék a 11–14 évesek érdeklődését, akik a csapat java részét kitették.

A francia és a belga csapatokban inkább a szakmai képességek elsajátítását helyezték előtérbe: kőművesség, gépészet, főzés, famegmunkálás, könyvelés, újságírás, fényképezés, dráma stb.

A francia és a skót fiatalok gyakran említettek különleges sportágakat, amikor az elsajátított képességekről beszéltek: hegymászás, sziklamászás, kenuzás, kajakozás stb. A különböző rajokban az ismereteket a fiatalok személyes érdeklődésük és rátermettségük alapján sajátították el. Néhány fiatal kezűgyességet és műszaki ismereteit fejleszti, mások inkább saját maguk kifejezésére összpontosítanak (újságírás, fényképezés stb. által), megint mások észreveszik, hogy összejevetek és műsorok szervezésére van tehetségük. Mindenesetre bármilyenek is az ismereteik és a jellemük, minden fiatal hangsúlyozta, hogy a cserkészlet tanította meg a felelősségvállalásra és mások elfogadására.

Ezt a véleményt a szülők is osztották: 86%-uk vélte úgy, hogy a cserkészlet legfőbb hatása, hogy a fiatalok megtanulnak felelősséget vállalni és elfogadják tetteik következményeit.

A fiatalok néha fenntartásaiknak adtak hangot a rajon belül elvégzendő szolgáltatásokkal kapcsolatban. Nem vitatták, hogy a másik szolgáltatának elve a cserkészlet egyik alapértéke, de rosszalították, hogy részükre felajánlott szolgáltatások gyakran unalmasak és idegesítőek.

Megemlítették például a karitatív szervezeteknek szóló pénzgyűjtést. Legtöbbjük inkább olyan tevékenységeket szeretne, amelyek során kapcsolatok jönnének létre, és kölcsönösen gazdagodnának. Példaként említették egy fogyatékos gyermekeknek szóló iskola felépítését, gyermekek meglátogatását a kórházban, megajándékozásukat, és valami szórakoztató műsor szervezését nekik stb. Az ilyen típusú tevékenységekben leginkább az új környezet felfedezésének lehetősége, és nehéz sorsú emberekkel való közvetlen és kölcsönösen jótékony hatású kapcsolatok kialakítása érdekli őket. Az ilyen fajta élmények segítenek tudatosítani a csoport értékeit.

Általánosságban úgy tűnik, hogy az ilyen tevékenységek során tanultak (a gyakorlati ismeretektől eltekintve) kevésbé a tevékenység témájához kötődnek,

hanem inkább az ebből fakadó általános tapasztalathoz. Ebben áll a nevelési célkitűzések és az egész „cserkész-pályafutás” alatt kínált tanulási lehetőségek közötti összhang fontossága.

Most pedig vessünk egy pillantást a „gyémánt” közepére, a csapatéletre. A kutatás rámutat a fiatalok közötti kapcsolat – nevelési értelemben vett – alapvető fontosságára.

Mindhárom rajban a tevékenységek irányítják a csoportdinamikát. Az előrehaladás vágyát ez a dinamika ösztönzi, és az a lehetőség, hogy a jövőben még kalandosabb és még csábítóbb tevékenységeken lehet részt venni az ismerős kortársakkal. Az emlékezetes tevékenységeken való részvétel erősíti a fiatalok közötti kötődéseket, és elősegíti a szolidaritás és a csapathoz tartozás érzését. Minél összetartóbb egy csapat, a fiatalok annál inkább azt érzik, hogy egyre többet követelő tevékenységekre is vállalkozni tudnak. Hasonlóképpen, minél izgalmasabb egy tevékenység, a fiatalok annál inkább ösztönözve vannak, hogy túllépjenek saját határaikon, és büszkéek legyenek közös és egyéni teljesítményükre. Egyértelmű, hogy a kortárscsoport az együttműködés és az ösztönzés legerősebb tényezője.

Minden fiatal a csapatélet révén tanulja meg, hogy a legtöbb élmény, amellyel találkozik, közös erőfeszítés gyümölcse. Ezért aztán mindenki hozzá akar járulni ehhez a közös erőfeszítéshez, hogy a csoportélmény még gazdagabb és izgalmasabb legyen, és így kialakul az egymásrautaltság fogalma. A legtöbb fiatal azt mondta, hogy a cserkészetben lévő, csapaton belüli kapcsolatai mélyebbek és hitelesebbek, mint iskolai vagy más kapcsolatai. E kapcsolatok minősége döntő tényezőnek látszik a cserkészet iránti érdeklődés fenntartásában és erősítésében.

Ráadásul úgy tűnik, a kortárscsoport élete alapvető szerepet játszik abban, hogy minden fiatal elsajátítsa azokat a viselkedésmintákat és értékeket, amelyek a legtöbb szülő szerint a cserkészet legfontosabb nevelési hatását jelentik: felelősségérzet, mások elfogadása és a rájuk való odafigyelés, megosztás és tolerancia stb.

Ezeknek az értékeknek az elsajátítása, úgy tűnik, nem kötődik közvetlenül a felnőttek befolyásához. A fiatalok általánosságban hallgatnak arra, amit a felnőtt vezetők mondanak, és figyelik, hogyan reagálnak bizonyos helyzetekben. De értékrendjük kialakulásakor a személyes tapasztalat tűnik a legerősebb tényezőnek, illetve ennek a tapasztalatnak az értékelése a fiatalok között, vagyis magán a kortárscsoporton belül.

Sophie elhallgatott egy pillanatra, és ivott egy korty vizet. Aztán

megkérdezte.

– Eddig minden érthető? Nem vagyok túl gyors? Van esetleg valakinek kérdése az eddigiekhez?

Maarti megnyomta a mikrofonján lévő piros gombot, és fölemelte a kezét.

– Úgy vettem észre, hogy a kutatás egyik legfontosabb eredményének azt tekinted, hogy az elsajátított értékek kapcsán a kortárs csoporton belüli kapcsolatok játsszák a döntő szerepet. Ez egyben azt is jelenti, hogy a felnőtteknek ebben semmilyen szerepe sincs?

– Egyértelműen nem. A cserkésznet nevelésének továbbra is alapvető eleme az, amit a felnőttek az értékekkel kapcsolatos személyes élményeikből el tudnak mondani. Ettől eltekintve is mindenképpen nyomatékosítani kell egy dolgot: jóllehet a három raj rendkívül különböző szervezeti felépítéssel és módszerekkel működik, a fiatalok mindhárom esetben strukturált keretek között dolgoznak, ami mindannyiukat arra ösztönzi, hogy a csapat iránt felelősséget vállaljanak.

Ez olyan feladatok által történik, amelyeket vagy rájuk osztanak, vagy maguk választhatják meg őket. A felnőtt vezetők alapvető szerepe tehát az, hogy helyre tegyék ezt a struktúrát, irányítsák a működését, és mozgassák benne a fiatalokat. Ennek a keretnek valójában nélkülözhetetlen nevelési szerepe van, hiszen hozzájárul egy speciális élettér kialakításához, amelynek saját stílusa, szabályai, hagyományai és értékei vannak, amelyek konkrét tevékenységek végzése közben fedeztek fel és próbáltak ki.

Lezárásként szeretném összefoglalni, mit éreztek maguk a fiatalok a cserkészettől kapott legfontosabb dolgoknak.

A fiatalok közül sokan rámutattak, hogy a csapaton belüli élet döntő az életre való rálátásuk kiszélesedése szempontjából, hiszen megsokszorozza a másokkal való találkozások és a saját felfedezések lehetőségeit, és lehetőséget nyújt arra, hogy az igazán fontos pillanatokat megosszák egymással.

Sokan hangoztatták, hogy azok a kihívások, amelyekkel a cserkésztevékenységek során szembesültek, az a lehetőség, hogy részt vehettek a döntéshozatalban, kipróbálhatták ismereteiket, és még hibákat is elkövethettek, megtanította őket, hogy elemzőbben és érettebben reagáljanak. Ezáltal pedig jobban felkészültek az előttük álló életre.

Az évek során szerzett tapasztalataiknak köszönhetően sokkal inkább képesnek érzik magukat arra, hogy előre nem látható körülményekre is megfelelően reagáljanak, és a mindennapi élet problémáit megoldják.

Ez tehát a kutatás összefoglalása, tudomásom szerint az első olyan kutatásé, amelyet tudományos alapon végeztek a cserkészetről. Nemsokára elérhető lesz a teljes jelentés. Akkor van-e még kérdés?

Katarina emelte föl először a kezét.

– Katarina vagyok Görögországból. Rendkívül érdekesnek találom az előadást, de szeretném tudni, hogy a kutatás jutott-e valamilyen eredményre a koedukációval kapcsolatosan?

– Említettem, hogy csak a belga és a francia raj volt vegyes. Mindkét esetben úgy érezték a fiatalok, hogy a fiúk és lányok együttes jelenlétének pozitív hatása van a csoportra. Úgy tűnik, 14-15 éves kortól erre van szüksége a fiataloknak. A vegyes rajokban minden megkérdezett fiatal nagyra értékelte, hogy olyan környezetben van, amely megkönnyíti a fiúk és a lányok közötti kommunikációt. Úgy érezték, hogy az iskola nem adja meg ugyanezt a légkört.

– Befolyásolta-e a koedukáció a csoport által végzett tevékenységek fajtáit? – a kérdés egy brit résztvevőtől érkezett.

– A vegyes rajok megfigyelése azt mutatta – válaszolta Sophie –, hogy ha fiúkat és lányokat egy csoportba teszünk, akkor ez nem akadályozza meg őket abban, hogy olyan projektekre vállalkozzanak, amelyek mind a fiúkat, mind a lányokat érdeklik. Mindazonáltal a tevékenységeket úgy kell kieszelni, hogy figyelembe vegyünk a tagok egymástól különböző érdeklődését és képességeit. Azt vettük észre, hogy a projektek során és a csapatéletben mindenekelőtt személyes érdeklődés alapján választották meg a tevékenységeket és a személyes feladatokat, és nem nemi sztereotípiák alapján. Más szóval a csapatban nem jelentek meg például tipikusan fiúknak vagy tipikusan lányoknak fenntartott szerepek. Válaszaikban a fiatalok azt mondták, hogy a koedukált csapatokat nem annyira azt különbözteti meg az egynemű csapatoktól, hogy milyen jellegű tevékenységeket végeznek, hanem sokkal inkább a csoporton belüli hangulat, és tevékenységek végzésének módja különbözik, ha fiúk és lányok együtt dolgoznak.

Egy másik résztvevő tette föl a kezét. Jane megadta neki a szót.

– Ovidiu vagyok Romániából. Tudnál arról beszélni, hogyan reagáltak a szülők a koedukált csoportokra?

– Az összegyűjtött válaszok alapján a koedukált rajokban cserkészkedő fiatalok szülei túlnyomórészt rendkívül pozitívan vélekedtek a koedukációról. Eleinte erős fenntartásuknak adtak hangot, amikor megszületett a fiúk és lányok egy csoportban való neveléséről szóló döntés. A szülők szexuális

szabadosságtól féltek, de a felnőtt vezetők hozzáállása megnyugtatta őket. Ezen kívül általában maguk a fiatalok ellenezték a párok létrejöttét, mert úgy érezték, hogy annak negatív hatása lenne a csoportdinamikára és a projektek alakulására.

Manu is bekapcsolódott:

– Rájöttetek-e valamire a csoporton belüli különbségek kapcsán?

– Mindhárom rajban – válaszolta Sophie – az idősebb tagoknak, különösen a vezetőknek volt fontos szerepük a fiatalokkal való foglalkozásban. Például ők segítettek tanácsokkal és ösztönzéssel, hogy az újonnan érkezőkkel megértessék a csoport működését, ami megkönnyítette a beilleszkedésüket. Segítettek a tevékenységekben való részvételhez szükséges alapvető ismeretek elsajátításában is. A fiatalabbak gyakran bizonyos csodálatot fejeztek ki az idősebbek által mutatott képességek láttán, de anélkül, hogy igazán versenyezni akartak volna velük. Számos hozzászólás kiemelte, hogy a tagok kora közötti túlságosan nagy hézag már nemkívánatos eredményre vezetne, mert akkor a fiatalabbak megérkezésekor az idősebb tagok már nem éreznék magukat igazán jól.

– Arra gondolsz, hogy ha túl nagy a korosztályi rés, akkor a 15-17 éves, idősebb tagok már nem érzik magukat otthon a csoportban?

– Pontosan.

– Nem ez a fő oka a 14-15 éves kor fölötti tagvesztésnek?

– Biztosan ez az egyik ok. Ahogy már az előbb is mondtam, a kortárs csoporton belüli kapcsolatok minősége döntő tényezőnek látszik a fiatalok cserkészeti iránti érdeklődésének fenntartásakor és erősítésekor. De ha túlságosan nagy a hézag a legfiatalabb és a legidősebb között, akkor az már nem kortárs csoport. Túlságosan különbözőek az érdeklődési körök, a reagálás módjai stb.

Jane is beszállt a beszélgetésbe:

– A nevelésben két dolog fontos: először is az idősebb befolyása a fiatalabbra. Ezt hívta Piaget, a híres genfi pszichológus „egyoldalú tiszteletnek”. Ez egy kicsit a mester-tanonc vagy szülő-gyerek kapcsolathoz hasonlít. Tiszteljük a tanárainkat és a szüleinket, és még a cserkészvezetőnket is, és figyelünk a megjegyzéseire és a tanácsaira. Új dolgokat tanítanak nekünk, és mi értékeket veszünk át tőlük, amelyek egész életünkben érvényesek maradnak.

– Ez a szerep-modell – mondta Manu.

– Igen, de amint a kutatás is kimutatta, van egy másik tényező is, amelynek még nagyobb hatása van, ez pedig az egyenlők csoportján, vagyis a kortárscsoporton belüli együttműködés. Piaget ezt „kölcsonös tiszteletnek” hívta, amely az egyenlők közötti kapcsolatokon alapul. A csoporton belüli kapcsolatok ösztönzik a fiatalokat, bátorítják őket, hogy új dolgokat tapasztaljanak meg, motiválják őket új ismeretek megtanulására és értékek elsajátítására. De hát miért nagyobb a kortárs csoport befolyása, mint a felnőtt vezetőké? Végülis azért, mert valódi élményt tesz lehetővé. A felnőtt vezetők persze ott vannak, hogy rámutassanak a helyes útra, és létrehozzák a kereteket, de a fiatalok csoportján belüli élettapasztalat nélkül semmi sem volna lehetséges. Viszont ha a legidősebb és a legfiatalabb között túl nagy a korkülönbség, akkor az „egyoldalú tisztelet” erősödik meg. Ez történik, ha az őrsvezető 16-17 éves. A 12-14 éves serdülőknek képes tanácsot adni, és támogatni őket. De a „kölcsonös tisztelet” meggyöngyül, mert túl nagy a 16-17 évesek és a 12-14 évesek közötti érettségbeli különbség ahhoz, hogy valóban kortárs csoportról beszélhessünk.

– És a fiatalok elsősorban a kortárs csoport élményéért csatlakoznak a cserkészethez!

– Igen, egy nagyjából azonos korú baráti társaság az, amellyel rengeteg kalandot megélhetünk. Az őrsi rendszer erről szól. Amit mindenképpen figyelembe kell vennünk, az az, hogy a korosztályi rendszer alapvető funkciója, hogy az őrsi rendszerrel együtt lehetővé tegye a kortárs csoport-élményt. Ha túl nagy a korkülönbség, akkor az őrsi rendszer nem tud megfelelően működni, mert az őrsők nem igazán kortárs csoportok. Ez nem csak a cserkész-korosztályra érvényes, hanem az összes többire is a gyermekkortól a fiatalokig: az egymással a kortárs csoporton belül megosztott élmények döntő fontosságúak.

Mario szólalt meg:

– Igen, de akkor sem fog működni az őrsi rendszer, ha a korkülönbség túlságosan kicsi!

– El tudnád magyarázni, mire gondolsz, Mario?

– Hát, tegyük fel, hogy fel szeretnénk állítani egy egyéves korosztályt. Minden gyermek pontosan azonos korú, és így nagyban csökken az őrsvezető szerepe, mert nincs több tapasztalata vagy komolyabb ismerete, amit a többiekkel megoszthatna. Úgyhogy azt hiszem, hogy ez a kapcsolat, amit én öcs-báty vagy hűg-nővér kapcsolatnak neveznék, nagyon fontos.

– Így igaz – folytatta Jane. – A korosztályokat tehát úgy kell létrehozni, hogy elkerüljük ezt a két kelepécet. Ha túlságosan nagy a hézag a legfiatalabb és a legidősebb között, akkor már nincs igazán kortárs csoportunk. Másrészt pedig ha a korkülönbség túlságosan szűk, akkor nem hagyunk teret a tapasztalatok átadásának a legidősebbtől a legfiatalabb felé.

– Szeretnék egy másik fontos szempontra is rámutatni – mondta Sophie. – Láttuk a kutatásban, hogy a belga és a francia raj olyan projektekre vállalkozott, amelyeket a fiatalok maguk választottak ki és szerveztek meg, míg a brit rajban a tevékenységek hagyományosabbak voltak, és jórészt a felnőtt vezetők szabták meg őket. Nem elhanyagolható, hogy a belga és a francia rajban 14–17 évesek voltak, míg a brit rajba 12–17 évesek jártak. Valóban sokkal nehezebb megtalálni a közös érdeklődést, ha a nagy a korkülönbség.

– Igen – válaszolta Manu. – Ráadásul ahogy említetted, a brit egységben a tevékenységek inkább a 12-14 évesek érdeklődésének álltak a középpontjában, akik a csoport többségét alkották. Ezért is nehezebb fölkelteni az idősebbek érdeklődését, hacsak nincsen vezetői felelősségük a csoport fiatalabb tagjaiért. De ez csak egy kis számnál lehetséges, mondjuk legfeljebb a csoport egynegyedénél. Szerény véleményem szerint ezért van, hogy ha túl széles a serdülő-korosztály, akkor nagy a kockázata, hogy a 14 éven felüliek nagy részét elveszítjük. Lényegében mindazokat, akiknek nincs esélyük őrsvezetővé válni.

– Ráadásul – tette hozzá Sophie – a túlságosan széles korosztályban sokkal könnyebben előfordulhat, hogy csökken a fiatalok bevonása a döntéshozatali folyamatba.

– Miért?

– Te magad mondtad, hogy egy 12–17 éves korosztály java része valószínűleg 12–14 éves lenne nagyon kevés 15–17 évessel, akiknek őrsvezetői vagy segítői feladataik lennének. Ily módon viszont azt kockáztatnánk, hogy hierarchikus felépítésű rendszer épül ki, ahol az idősebbek vezetik a fiatalokat, anélkül, hogy elegendő beleszólást hagynának nekik a dolgokba. Az idősebbek azt tapasztaltatják meg a fiatalabbakkal, amit annak idején olyan idősen ők is megtapasztaltak. A tevékenységek nagyon ismétlődővé válnak. Mindig a „hagyomány” dönt. Ezzel ellentétben kisebb korkülönbségnél nagyobb lesz a csoporton belüli forgalom, kevésbé lesz erős a hagyomány és így nagyobb lesz a spontaneitás, viszont nehezebb lesz az ismeretek átadása. Tehát végső soron azt tudjuk leszűzni, hogy meg kell találnunk a lehető legjobb egyensúlyt.

– Van még kérdés? – kérdezte Jane. – Nincs. Rendben, akkor szeretnék köszönetet mondani Sophie-nak a rendkívül izgalmas előadásért és a

figyelemre méltó kutatásért. Remélem, érdekesnek találtátok az előadást, és segített abban, hogy azonosítsátok leendő munkátok néhány fontos pontját, különösen ami a 14 évnél idősebb tagság elvesztésének égető problémáját illeti. A szünet után kiscsoportokban fogtok néhány, európai cserkészszövetségekből származó esettanulmányon dolgozni, hogy a különböző korosztályi rendszereket és hatásait elemezzétek. Ennek segítségével rá fogtok jönni, hogyan lehet kiegyensúlyozott korosztályi rendszert kialakítani. Mindenekelőtt azonban élvezzük a jól megérdemelt szünetet. Kész a kávé.

László kihasználta a szünetet, és megkérdezte Johnt, hogy haza tudna-e telefonálni. Már nagyon türelmetlenül várta, hogy beszéljen Évával.

...

Ezekben a percekben vagy ezer kilométerrel arrébb Éva épp a lakásából sétált lefelé a lépcsőn. Előző éjszaka ügyeletes volt a kórházban, és néhány óra alvás után úgy döntött, hogy bevásárol. Amikor leért a földszintre és kilépett a járdára, fekete bőrruhába öltözött, fekete bukósisakos motorost látott az út másik oldalán. Úgy tűnt, várakozik, úgy gubbasztott kis japán cross-motorján.

Néhány száz méterrel odébb Éva átment az úton, és fürgén a közeli téren található piac felé indult. Nagyokat lélegzett, élvezte a csodás őszi napon a lágy napsütést, amely színes foltokat vetett a zöldséges bódékra.

Hirtelen egy teljes gázzal gyorsító motor zaját hallva megfordult. A motoros pontosan felé száguldott. El akar fordulni, de a motoros elkapta a táskája vállpántját, és kibillentette az egyensúlyából. A táskát durván lerántották a válláról, ő pedig a földre zuhant.

– Állj! Tolvaj! – kiáltotta egy férfi.

De a motoros fürgén eltűnt a közlekedésben. Jópáran összeverődtek Éva körül, aki nehézkesen próbált föltápáskodni. Éles fájdalom hasított a vállába. Kezek nyúltak fölé, hogy segítsenek, mások a ruháját porolták le.

– Ellopta a táskámat!

– Mindent láttam! – kiáltotta egy alacsony, sötét hajú, zöldségeskötényt viselő férfi. – Föl kell jelentenie!

– Micsoda szégyen! Micsoda világban élünk! – siránkozott egy idős hölgy. – Hogy van, kedveském?

– Rendben vagyok – sikerült Évának kimondani, még mindig kábán és kicsit összezavarodva.

Érezte, hogy megindulnak a könnyei, és megpróbálta visszatartani őket. Rendőr tűnt fel:

– Mi történik itt?

Tíz hang is válaszolt neki zavaros magyarázatok és leírások kakofóniáját idézve elő.

– Ööö... Megtámadtak, uram. Elvette a táskám, a pénzem, a papírjaim, mindent...

A rendőr gyorsan úrrá lett a helyzeten, mentőt hívott, és följegyezte a tanúk nevét és címét. Néhány perccel később Éva tiltakozása ellenére is egy hordágyra került, és beemelték egy mentőautóba.

– Nem jó dolog akadékoskodni, hölgyem! Csúnyán elesett, és szüksége van rá, hogy a kórházban megvizsgálják. Aztán majd el kell jönnie a rendőrségre, hogy feljelentést tegyen, és leírja a dokumentumait – magyarázta a rendőr. Éva kimerülten bólintott. A mentő szirénázva elhajtott, a bámészkodók kis csoportja pedig lassacskán eloszlott.

A kórházból, miután a rutinvizsgálat néhány zúzódáson kívül semmi komolyt sem talált, sikerült fölhívnia Istvánt:

– Halló, Pisti? Szia, itt Éva. Kellene egy kicsit segítened...

– Szia Éva! Mi van? Zavarodott a hangod.

– Semmi komoly. Inkább idegesítő. Megtámadtak, és ellopták a táskámat minden papírommal, pénzzel és a lakáskulccsal...

– Micsoda? Ez örület! Biztosan nem sérültél meg?

– Nem, tényleg. Viszont el kell mennem a rendőrségre, hogy feljelentést tegyek, aztán meg kell találnom egy lakatost, hogy kinyissa az ajtómat és kicserélje a zárat. Kíváncsi vagyok... El tudnál vinni a céges autódon? Megrázó volt...

Ez az első alkalom, hogy Éva ilyesmit kér, nagyon komoly megrázkódtatásnak kellett érnie, gondolta István.

– Persze. Indulok is. Hol vagy?

– A kórházban. Annyira köszönöm, Pisti.

Néhány perccel később István a városháza karbantartó részlegének mikrobuszával elvitte Évát a rendőrségre, ahol elvégezték a szükséges eljárást, aztán felkerestek egy lakatost, aki beleegyezett, hogy elmegy velük Éva lakására.

Amikor a lépcsőfordulóhoz értek, minden vér kiszaladt Éva arcából. Belemarkolt István karjába. Nyitva volt a lakás ajtaja.

– István, nyitva van az ajtó!

– A keserves mindenit! Nem hiszem el!

Belül az elképzelhető legnagyobb felfordulás fogadta őket. A bútorok felhasítva, a fiókok kiborítva, a padlón mindenütt papírok és ruhák.

Éva egy székre rogyott. A lakatos a látványt szemlélve a fejét vakarta:

– Azt hiszem, szüksége lesz egy új zárra, mégpedig egy erősebbre!

Éva könnyekkel a szemében Istvánhoz fordult:

– Aki ellopta a táskámat meg a kulcsaimat, nem vesztegette az idejét. Föl tudnád hívni a rendőrséget, Pisti? Én képtelen vagyok rá.

István bólintott, és a telefonhoz ment, ami épp abban a pillanatban kezdett csörögni. Fölemelte a kagylót.

– Halló! Nem, István vagyok. Éva is itt van. Adom. – István a mikrofon-részre tette a kezét, és így szólt Évához:

– Péter. Beszélni akar veled. Sürgős!

Éva elragadta a telefont Istvántól, miközben azon csodálkozott, hogy Garamszegi Péter, a szövetség elnöke mi a csodáért akar vele beszélni. Szinte sohasem használt telefont, jobban szerette a személyes beszélgetéseket.

– Halló Péter. Nem, nem zavarasz. Figyelek. Mi van? ... Micsoda?!

István látta, amint Éva arca még sápadtabb és feszültebb lesz.

– Nem, Péter! Nem! Lehetetlen. Ezt nem teheted. Találkoznunk kell. Muszáj! Igen, akár ma este is, ha úgy szeretnéd. Kilenckor nálad? Rendben, ott leszek!

Éva letette, és csukott szemmel az asztalra borult.

– Mi történt, Éva?

– Péter volt. Nem értem! Úgy döntött, hogy lemond, és átadja az

elnökséget Koncz Mihálynak! Beszelnünk kell vele, Pisti. Ha megmarad ennél a döntésénél, akkor hiába dolgoztunk! Megbeszéltem vele ma estére egy találkozót. Neked is el kell jönnöd!

...

XI. Korosztályi nevelési célkitűzések

Péter egy kis házban lakott egy régi lakónegyedben, az egyik városra néző dombon. Kacsaringós út vezetett oda, amely egy nyírfákkal és tűlevelűekkel teli parkot keresztezett. István Péter ősrégi Volgája mellé parkolt. A verandán meggyulladt a villany, és Péter jelent meg a lépcsőn. Mosolyogva üdvözölte Istvánt és Évát, és mutatta az utat az előszobába.

– Főztem egy kis teát, kértek?

Az asztalkára már ki volt készítve néhány csésze és egy teáskanna. Éva és István leült, és egy szót sem szólt. Péter kitöltötte a teát, és pipára gyújtott.

– Köszönöm, hogy ilyen gyorsan jöttetek. Rá kellett jönnöm, hogy nagy nehézséget okoztam a szövetségnek, és ezért magyarázattal tartozom nektek...

Éva nem tudta visszatartani az első kérdést:

– Péter! Először az mondd meg, hogy miért döntöttél így?

– Attól tartok, nincs más választásom, Éva. Hadd magyarázzak el mindent az elejétől... Tavaly összehívtuk a közgyűlést, amely elfogadta a szövetség új alapszabályát, és megválasztotta az új Országos Bizottságot. Sajnos nem tartottuk be a szükséges eljárást...

– Hogyan?

– A közgyűlés összehívásának időpontjában az az alapszabály volt hatályban, amely már az 1946-os betiltás előtt is létezett. A szövetség újjáalakulásakor, 1989-ben elővettük – anélkül, hogy különösebben gondolkodtunk volna rajta. Ez az alapszabály úgy rendelkezett, hogy minden volt cserkésznek részvételi és szavazati joga van a közgyűlésen... Ez természetesen olyan rendelkezés, amelyet képtelenség volt tiszteletben tartani, ha azt akartuk, hogy a közgyűlés elfogadja az új alapszabályt. A legtöbb volt cserkész Koncz körül csoportosulva ellenzett minden változást. Pontosan olyan formában szeretnék újjáéleszteni a szövetséget, amilyen az a háború előtt volt, és mint tudjuk, többen vannak a szövetségben, mint az aktív vezetők.

Az új alapszabályt előkészítő munkacsoport elnökeként az én feladatom volt a közgyűlés összehívása. Azt hittem, megkockáztathatjuk, hogy nem hívjuk meg a volt cserkészeket, hanem az új alapszabály elfogadásával remélhetőleg kész tények elé állíthatjuk őket, és majd beleegyeznek, hogy az aktív vezetők döntsenek helyettük. Ráadásul elkerülhetetlen volt az alapszabály módosítása. A Cserkészmozgalom Világszervezetének alapszabály-bizottsága kérte, hogy módosítsuk, és így lehetővé váljék, hogy elismert tagszövetség

lehessünk. Manapság a WOSM nem fogadja el, hogy egy szövetség közgyűlésén a volt cserkészek ugyanolyan arányban szavazhassanak, mint az aktív vezetők.

Eleinte tehát azt hittem, hogy sikerülni fog. Mint ti is tudjátok, az aktív vezetők elsőprő többséggel elfogadták az új alapszabályt. Továbbítottam az Igazságügyi Minisztériumba, hogy bejegyezzék, ahogy ezt az új egyesületi törvény előírja. Elég naiv voltam, és azt hittem, hogy ez csak egyszerű formaság...

– És mi történt? – kérdezte István.

– Mivel a minisztérium nagyon lassan válaszolt, nekünk viszont szükségünk volt az igazolására, hogy ezzel teljes legyen a WOSM-nál az elismertetési anyagunk, kapcsolatba léptem a minisztérium egyesületi osztályával. És ekkor értesültem a katasztrófáról...

– Milyen katasztrófáról, Péter? Mondd már el a lényegét!

– Koncz fellebbezett az Igazságügyi Minisztériumhoz az új alapszabály elfogadása ellen...

– Micsoda? Ez hogyan fordulhatott elő?

– Ha emlékeztek, a legutóbbi közgyűlés előtt ő volt a felügyelőbizottság elnöke. A régi alapszabálynak megfelelően az ő feladata volt, hogy biztosítsa, hogy betartják az eljárásokat. Semmit sem reagált, amikor a létező eljárásrendet megkerülve hívtuk össze a közgyűlést, hiszen egyértelmű, hogy be akart nyújtani egy fellebbezést, hogy megsemmisítesse az új alapszabályt.

– És erre mi történt?

– Az egyesületi osztály vezetője természetesen nagyon zavarba jött. Teljesen tisztában van az alapproblémával, de a jog Koncz oldalán van. Épp most kaptam meg a hivatalos értesítést a minisztériumból, hogy a közgyűlés döntései érvénytelenek és meg nem történtnek tekintendők.

– Ebben az esetben csak egy másik közgyűlést kell összehívni. Majd megpróbáljuk meggyőzni az öregeket, hogy muszáj módosítanunk az alapszabályon, ha csatlakozni akarunk a WOSM-hez.

– Nem érted, István. Mivel a közgyűlést nem szabályszerűen hívták össze, ezért annak minden döntését megsemmisítették, ideértve az új Országos Bizottság megválasztását is. Más szóval már nem vagyok elnök, és semmi hatalmam sincs. A régi alapszabály alapján, amely megint hatályos, az egyetlen olyan személy, akinek joga van új közgyűlést összehívására, a

felügyelőbizottság elnöke, vagyis...

– Koncz!

István és Éva kétségbeesetten néztek egymásra.

– Higgyétek el, hogy minden lehetőséget mérlegeltem, de semmit sem tehetünk. Holnap át kell adnom a hivatalt Koncznak.

– És mi lesz a mi munkánkkal? – kérdezte Éva tompán.

– Sajnos azt kell mondanom, hogy a Programbizottság az összes többi országos testülettel együtt nem létezik többé jogi szempontból, hacsak Koncz nem engedélyezi, hogy folytassátok a munkát, amíg a következő közgyűlés valamilyen döntést hoz.

– Ez sajnos elég valószínűtlen. Koncz teljes mértékben ellenez minden program-újítást. Azt akarja, hogy úgy maradjanak a dolgok, ahogy fél évszázaddal ezelőtt voltak!

Péter csüggedten csóválta a fejét:

– Ismerem Konczot. Óvatosabbnak kellett volna lennem. Soha sem fogom megbocsátani magamnak!

– Tényleg azt hiszed, hogy föladjuk? – nézett rá keményen Éva.

– De hát mit tehetünk? Semmiféle eszközünk vagy hivatalos funkciónk sincs.

– Ezzel nem értek egyet. A legtöbb aktív vezető bízik bennünk. Nem hagyhatjuk őket cserben. Lehet, hogy Koncz oldalán van a törvény, de senki sem fogja követni. Csak papíron van hatalma, a valóságban nincs!

– Évának igaza van – mondta István. – Nem adhatjuk föl, Péter. Küzdenünk kell! Koncz össze fog hívni egy újabb közgyűlést, és minden tőlünk telhetőt meg kell tennünk, hogy többségünk legyen, és visszaszerezzük a szövetség vezetését.

– Figyelmeztetnünk kell a barátainkat, és nyomban össze kell hívnunk őket – folytatta Éva.

– Alighanem igazatok van, de nem tudom, nekem van-e erőm hozzá – sóhajtott Péter. – Koncznak hatalmas szövetségesei vannak. Jópáran vannak, akik politikai célokból szívesen átvonnének egy újra megjelenő, cserkészethez hasonló mozgalmat.

– Annál több ok, hogy küzdjünk – zárta le Éva. – Holnap be kell mennünk

a központba, és el kell hoznunk a Programbizottság minden papírját. **Mindenképp** el kell kerülnünk, hogy a munkánk Koncz kezébe kerüljön. Laci szombaton visszajön. Összehozunk egy vésztalálkozót a csoportnak, hogy készítsünk egy cselekvési tervet. Remélem, te is eljössz, Péter.

...

Október 28., szerda

A Gilwell Parkban elkezdődött a munka az egyéni projekteken. Manu és László elmerült a közös munkában egy fából készült pavilonban, amelyben egy durva asztal és padok kaptak helyet. Kora reggel óta szitált az eső.

– Kíváncsi vagyok, mit mondott az időjárás-jelentés – kérdezte László a szürke eget vizsgálva.

– Felhős és nyirkos. Újra a szokásos angol idő...

– Legalább enyhe. Haladtál valamennyit az új korosztályok tervezésével?

– Igen, legalább két fontos dologra rájöttem – válaszolta Manu. – Jelenleg négy korosztályunk van: hódok 5–8 évig, farkaskölykök 8–12-ig, cserkészek 12–17-ig és roverek 18–21-ig. Valójában farnehez az egész rendszer: túl kevés a rover, alig néhány rajnyi; és a legtöbb cserkész is 12–14 éves. Képtelenek vagyunk megtartani az idősebb serdülőket. A tagság 60%-a 12 év alatti, és csupán 11% idősebb 15 évesnél. Túlságosan instabil az egész.

– Tehát mit javasolsz?

– Először is a hódok kezdjék kicsit később, 6 éves korban. Túlságosan korán kezdjük velük, jóval azelőtt, hogy a gyermek képes lenne valóban együttműködni csoportban, és ennek az az eredménye, hogy nehéz alkalmazni a cserkész-módszert. Ezért aztán két gyerek- vagy serdülőkor előtti korosztályunk lesz, mindkettő három éves: hódok 6–9 és farkaskölykök 9–12 között. Aztán jönne egy „serdülő-korosztály”, a cserkészek 12–15 évig, és egy serdülőkor utáni, a roverek 15–18 évig.

– Tehát végülis azt javaslod, hogy négy évvel rövidítsük le az egész programot?

– Igen. Szerintem egy rövidebb programmal jobb eredményt érhetünk el.

– De nem félsz attól, hogy még alacsonyabb lesz a serdülők részaránya?

– Nem, mert a rövidebb serdülő és serdülőkor utáni korosztályok lehetővé tehetik, hogy homogénebb csoportjaink legyenek, jobban azonosíthassuk a fiatalok igényeit, jobban bevonhassuk őket a döntéshozatali folyamatba, és végül hogy minimálisra csökkentsük a 14 év fölötti veszteséget. Az a célom, hogy a 15 év fölöttiek részaránya elérje a 25%-ot.

– De kihagytad a 18 év fölöttiket, nem?

– Nem. Egyértelmű döntést ajánlok nekik. Jelenleg nálunk a szövetségben nagyon zavaros a 18 évnél idősebbeknek a helyzete. Nem egyértelmű a fiatal vezetők és a roverek közötti különbség. Azt javaslom, hogy fejezzük be az ifjúsági programot 18 éves korban. Nálunk ekkor lesz az ember jogilag nagykorú. Nincs eszközünk, hogy ezen túl is törődjünk velük. A 18 év fölöttiek felnőtt vezetők lehetnek. És ez az, ami...

– Sokat gondolkoztam ezen a kérdésen. Nekünk sincs sok erőforrásunk, mégis meg vagyok győződve róla, hogy a cserkészprogram sikere attól függ, hogy van-e egy erős legidősebb korosztályunk. Szükségünk van rájuk, hogy előrevigyük a mozgalmat. Nálunk olyan 17–20 éves roverekre van szükség, akik lendületesek, vállalkozó szelleműek, és társadalmi hatású projektekben vesznek részt, hogy így kézzelfoghatóan is bemutassák azokat a tulajdonságokat és képességeket, amelyeket a fiatalok a cserkészletnek köszönhetően sajátíthatnak el.

– Tehát mit javasolsz?

– Azt hiszem, hogy a négyéves korosztályok jó kompromisszumot jelentenek: egyrészt megfelelnek a fiatalok azon igényeinek, hogy közös érdeklődési körük legyen, és valóban megtapasztalják a kortárs csoport élményét, ugyanakkor lehetővé teszi az idősebbeknek, hogy tapasztalataikat átadják a fiatalabbaknak.

– Szerinted mikor kellene elkezdeni a programot?

– A farkaskölyköknek 7 évesen, amikor már kialakult az a képességük, hogy csoporton belül együtt tudnak működni. Ha később kezdenénk, akkor fennáll a kockázata, hogy ezzel egy farkaskölyök előtti korosztály alapjait teremthetjük meg, ami nálunk aligha prioritás.

– Tehát akkor vannak a 7–11 éves farkaskölykök?

– Igen. Aztán cserkészek 11–14-ig, ami nálunk az középfokú oktatás első szintjének felel meg. Megtartom a korosztályok közötti egyéves átfedések ötletét, hogy rugalmasabbá váljék a rendszer, és könnyebben lehessen egyedi esetekre alkalmazni. Utána jönnek a kószák 14–17-ig, és a roverek 17–20-ig.

– Nálatok nem 18 évesen lesznek a fiatalok nagykorúak?

– De igen, de azt hiszem, kicsit tovább kell kísérnünk őket. Még szükségük van némi nevelési támogatásra, hogy sikeresen illeszkedhessenek be a felnőtt életbe.

– Hány évesen lehet nálatok valaki vezető?

– 18, amikor jogilag is nagykorúvá válik. De sajnos sok csapat már 16 vagy 17 évesen vezetővé teszi a fiatalokat. Hogy megkönnyítsék a saját életüket... Egy legidősebb korosztály létrehozása lehetővé tenné számunkra, hogy megemeljük a vezetők átlagos életkorát. Nem lenne szabad a rover-kor vége előtt vezetőket toboroznunk, vagyis 20 évnél fiatalabbakat. De elismerem, hogy ez nem lesz könnyű.

– Nekünk is vannak túl fiatal vezetőink. Egy csomó szokásnak és az egész mentalitásnak meg kellene változnia...

– Az itteni beszélgetések alatt döbbsentem rá, hogy minden szövetség megmerevedett gondolati sémák alapján működik, amelyek nem mindig tudatosulnak az emberekben... Néhány országban például nincs felső határa a legidősebb korosztálynak, mintha természetes folytonosság létezne a fiatal cserkészek és a felnőtt vezetők között. Az emberek azt hiszik, hogy ahhoz, hogy valaki jó cserkészvezető legyen, mindössze végig kell járnia a teljes utat a farkaskölyök korosztálytól egészen a roverkedésig.

– Igen, ez sajnos nálunk is széles körben elterjedt nézet! És mivel ezzel a sémával dolgozik, sok csapatparancsnok nem hiszi el, hogy olyan felnőtteket is be lehet vonni vezetőnek, akik soha sem tartoztak a mozgalomhoz! Ha így gondolkodunk, akkor a legidősebb korosztálynak nem az a célja, hogy leendő polgárokat neveljen, és a fiatalokat a társadalmi feladatok széles körének vállalására ösztönözze, hanem csupán annyi, hogy cserkészvezetőket csináljon belőlük. Ez egy zárt boltként működő mozgalom modellje, amelynek legfőbb célja, hogy saját vezetőit alakítsa ki.

– De el kell ismerni, hogy ez nagyon praktikus: nem kell azzal fáradozni, hogy felnőtt vezetőket toborozzunk, válogassunk és képezzünk. Azok, akik korábban cserkészek voltak, megelégszenek azzal, hogy ugyanazokat a tevékenységeket végezzék el a cserkészeikkel, mint amit ők maguk tettek pár évvel korábban. Pontosan így gondolkodik nálunk néhány volt cserkész.

– Ez nálunk is megtalálható. És az az eredmény, hogy gyakran úgy cserkészkednek, mintha az csak egy tevékenységeket felsoroló katalógus volna, amelyen újra és újra végig kell haladni, anélkül, hogy egyáltalán figyelembe

vennék a nevelési célokat. Biztos recept a begyöpösödéshez néhány év alatt, hiszen a modell természetesen minden ismétlés alkalmával és nemzedékről nemzedékre satnyul.

– Amint hallom, újra belemerültetek a nevelés filozófiájába!

Jane csatlakozott újra a két baráthoz.

– Te mit gondolsz erről, Jane?

– Egyetértek veletek. Ez olyan probléma, amely a cserkészlet alapvető jellegéből ered, amit Baden-Powell nem elméletként, hanem nevelési gyakorlatként alapított. Az a fontos, hogy a cserkészlet nevelési tevékenység. De ahogy, egyébként helyesen, a gyakorlati oldalt helyezzük előtérbe, ez néha azt eredményezi, hogy elfelejtjük azokat az okokat, amelyekért ezeket a tevékenységeket végezzük. A cserkészlet egyik legsúlyosabb betegsége az „aktivizmus”; más szóval amikor a tevékenységeket önmagukért végezzük. A cserkészletprogram megújított megközelítésében, közismert nevén a RAP-ban ezért tettük a nevelési célkitűzésekre a fő hangsúlyt.

– Odahaza mi olyan végső nevelési célkitűzéseket határoztunk meg, amelyeket a fiatalnak cserkész-pályafutása végére el kell érnie – mutatott rá László.

– Igen, és most, hogy már világos tervetek van a szövetség korosztályi rendszerére, az egyes korosztályoknak is meg kellene határozni nevelési célkitűzéseket, nem?

– De, így van. Ez a szándékom. Csak sajnos gőzöm sincs róla, hogyan kezdjek neki – válaszolta László fejét vakarva.

– Azokból a célkitűzésekből kell kiindulni, amelyeket már meghatároztál – mondta Jane.

– Persze. De aztán hogyan tovább?

– A végső célkitűzések egyben a legidősebb korosztály célkitűzései is, ugye?

– Igen, hiszen a legidősebb korosztály vége egyben a fiatal cserkészútjának is a vége.

– Jó. Tehát a végső célkitűzések határozzák meg a végső állapotot, ha úgy tetszik. Akkor most meg kell határozni a kiindulási pontot, ezek azok a célkitűzések, amelyeket a legfiatalabb korosztály végére kell elérni.

– Oké. Értem. Fogom mindegyik végső célkitűzést, és megkísérlem meghatározni a felé vezető első lépést.

– Ez az. De amikor így teszel, akkor figyelembe kell vened az ilyen korú fiatalok, pontosabban inkább gyerekek, képességeit. Előveheted Dorthé előadását.

– Rendben.

– Jó. A folyamat végére lesz egy csomó célkitűzésed, a kezdeti lépéstől (vagyis amit a legfiatalabb korosztály végére kell elérni) az utolsó lépésig (amit a legidősebb korosztály végére kell elérni). Érthető?

– Kristálytisztá.

– Aztán meg kell határoznod a középső lépést, amely minden eddigi nevelési célkitűzés-párnál a „középső” korosztály végére elérendő szint.

– A cserkész-korosztályra gondolsz a farkaskölykök és a roverek között? – kérdezte Manu.

– Igen.

– De mit csináljak – kérdezte László –, ha két korosztályom van a farkaskölykök és a roverek között: például cserkészek és kószák?

– Az a legjobb módszer, ha először a cserkész-korosztály célkitűzéseit határozzuk meg, aztán a kószáké, mint a cserkészek és roverek között köztes lépést. Így azután lépésről lépésre kialakítunk egy következetes és folytonos útvonalat a farkaskölyköktől egészen a roverekig.

– De minden alkalommal figyelembe vesszük a kérdéses korosztályba tartozó fiatalok képességeit.

– Persze. Ha csak úgy magukba állítanánk föl célkitűzéseket, anélkül, hogy figyelembe vennénk a fiatalok fejlettségi szintjét, az teljesen elméleti, és meglehetősen értelmetlen gyakorlat volna.

– Tudnál esetleg mondani egy példát, hogy világosabb elképzelésünk legyen arról, hogyan is kell csinálni?

– Megpróbálok. Mondj egy végső célkitűzést, amelyet a saját szövetségeitekben tűztetek ki.

– Oké, várj egy kicsit... Itt van a tervezetünk.

László egy táskából kivett egy dossziét – a Zsuzsa vezetésével végzett munka eredményét – és lapozni kezdte.

– Itt van. A „társas fejlődés” területen az egyik végső célkitűzés, hogy „képes azonosítani a konfliktusok főbb okait, elsajátított konfliktus-kezelési

módszereket, és képes őket a mindennapi életben alkalmazni oly módon, hogy ezzel a békét építse”.

Manu elismerően füttyentett:

– Véresen nagyratörő!

– Talán. De itt, ebben az országban döntő fontosságú, hogy megtanuljuk a konfliktusok kezelését. A nyomást benntartó dugó kirepült a rendszerváltáskor, és gyakran olyan érzésünk van, hogy minden irányba robban!

– Hát... Azért mi Belgiumban is tudunk ezt-azt a konfliktusokról. Nagyon érdekes ez a célkitűzés, engem is meglehet.

– Tehát mi lenne az ennek a célkitűzésnek megfelelő első lépés a farkaskölykök szintjén? – folytatta Jane.

László bizonytalanul nézett maga elé, és semmit sem szólt.

– Azt hiszem, van egy ötletem – vette át a szót Manu. – Emlékszem, hogy Dorthé azt mondta, hogy 6-7 éves kor körül a társas együttműködés legfontosabb vonatkozása a szabályok megismerése.

– Tényleg! – kiáltott föl László. – Azt mondta, hogy egy túl fiatal vagy nem elég érett gyerek nem képes betartani a szabályokat; túlságosan erős benne a győzelem iránti vágy, úgyhogy a gyerek csal, és a többiek persze nem akarnak többé vele játszani.

– Tehát hogyan fogalmaznád meg a célkitűzést? – kérdezte Jane.

– Mondjuk, például, „képes betartani a szabályokat, és becsületesen játszani”.

– Tökéletes. Ezzel épp most vázoltál fel egy célkitűzés-irányt, amely a gyermekkori játékszabályok betartásától egészen a fiatal felnőttek konfliktuskezelési technikáig vezet.

– Hihetetlenül érdekes – szakította félbe Manu. – De van egy kérdésem: ha normális, hogy a gyerek 6 vagy 7 évesen megtanulja betartani a szabályokat, akkor minek fárasztjuk magunkat azzal, hogy ebből nevelési célkitűzést faragunk?

– Jó észrevétel – válaszolta Jane. – Normális esetben ilyen korban minden gyerek képessé válik a közös szabályok betartására, de ez ettől még bonyolult tanulási folyamat, amelyet ösztönözni kell, és meg kell erősíteni. A tanuláshoz szükséges erőfeszítést pontosan akkor, vagy éppen csak egy kicsivel azelőtt

kell megtenni, hogy az erre való képesség megjelenik a gyermekben. A László által javasolt célkitűzés így tökéletesen megfelelő farkaskölyköknek, de cserkészeknek már nem, hiszen 11 és 12 évesen fejlődésben rendesen már túlhaladtak ezen a szakaszon.

– És akkor mi lenne az ennek megfelelő célkitűzés a cserkészeknek?

– Visszatérek arra, amit Dorthé mondott a kora-serdülőkori krízisről – folytatta László. – 11 vagy 12 éves kor körül a fiatalok elkezdik kétségbe vonni a felnőttek által előírt szabályokat és tiltásokat...

– Igen. És kölcsönös konszenzussal képesek új szabályokat felállítani, a csoportban szerzett élmények alapján.

– A célkitűzésünk tehát lehetne valami olyasmi, hogy „képes a csoportban megtapasztalt problémákat elemezni, és megoldásuk érdekében új szabályokat javasolni”.

– És a kószáknak?

– Valami a cserkészek és a roverek között. 14 éves koruktól kezdve a fiatalok elkezdnek az egyetemes értékek iránti személyes elköteleződés iránt érdeklődni, mint például a béke és az erőszak visszautasítása.

– Igen, de még kézzel fogható javaslatokra van szükségük.

– Hát akkor javasoljuk, hogy sajátítsanak el vitákban közvetítői, mediációs képességeket. A célkitűzés lehetne: „képes a csoporton belüli konfliktusokban közvetítőként fellépni”...

– Briliáns! De még mindig van egy kérdésem – mondta Manu.

– Hallgatlak – mondta Jane.

– Megvitattam ezt a nevelési célkitűzéses dolgot a francia résztvevővel. Azt mondta, hogy ők a szövetségben olyan problémával találkoztak, amely megakadályozta őket a továbblépésben.

– Mi volt az?

– Minden korosztály a különböző növekedési területeknek – testi, szellemi, érzelmi, társas stb. – megfelelően javasolt nevelési célkitűzéseket, és végül annyi célkitűzésük lett, hogy lehetetlen volt őket egyetlen, összefüggő előrehaladási rendszerként kezelni.

– Ez azért van, mert ellen kell állnunk annak a kísértésnek, hogy a személyes fejlődés minden vonatkozását lefedjük, és ehelyett ki kell

választanunk néhány pontosan körülhatárolt „nevelési sávot” – ahogy ti is csináltátok – mégpedig azért, mert ezek felelnek meg fontos társadalmi témáknak.

– És mi van, ha ezek a társadalmi ügyek megváltoznak. Kitérhetünk új nevelési sávokat?

– Persze. A cserkészprogram nem lehet merev. Rendszeresen felül kell vizsgálni, hogy figyelembe vegyük a társadalom változását és a fiatalok változó igényeit.

– Térjünk még vissza a célkitűzésekhez, Jane. Van arra valami módszer, hogy meghatározzuk az optimális számukat?

– Hát, mi a RAP-ban azt javasoljuk, hogy a személyes előrehaladási rendszert, vagyis a próbarendszert a nevelési célkitűzésekre építsük. Úgyhogy a célkitűzések számát a korosztályban eltöltött évek számához kell igazítani.

– Ez mit jelent?

– A nevelési célkitűzéseknek öt növekedési területre kell kiterjedniük: testi, szellemi, érzelmi, társas és lelki, illetve (mintegy hatodikként) a jellemfejlesztés. Így csináltátok, ugye, László?

– Igen.

– És hány nevelési sávot határoztatok meg az egyes területeken?

– Általában hármat.

– Tudnál mondani egy példát?

László újra kinyitotta a dossziét.

– Lássuk csak! Az érzelmi fejlődéshez a következőket választottuk ki: (1) saját érzéseink felfedezése és tudatosítása; (2) az érzések kifejezése; és (3) felelősség és önuralom.

– Tehát az érzelmi fejlődés terén korosztályonként legalább három célkitűzésünk lesz, nevelési sávonként egy-egy darab.

– Ami korosztályonként összesen 18 nevelési célkitűzést jelent, ha minden növekedési területet egybeveszünk.

– Azt kell még meghatározni – folytatta Jane –, hogy elegendő-e ez egy három vagy négy éven át tartó korosztálynak.

– Tizennyolc célkitűzés mondjuk... mondjuk három évre, az évente hat,

vagyis kéthavonta egy célkitűzés. Ez nem olyan rossz.

– Igen – mondta Jane. – De a haladás megkönnyítése érdekében jó ötlet minden egyes célkitűzést két al-célkitűzésre bontani, hogy így a korosztályi előrehaladási rendszernek, vagyis a próbarendszernek legalább két szintje legyen. Mindenképpen azt kell célul kitűznünk, hogy a korosztály végére minden fiatal minden célkitűzést elérjen. Úgyhogy nem lehet belőlük rengeteg. Szerintem három vagy négy évre 36 al-célkitűzés a maximum.

– Azt mondtad, hogy a korosztály végére minden fiatalnak minden célkitűzést el kellene érnie. Nem túl idealisztikus ez így? Nem azonosak minden fiatalnak a képességei...

– Lényeges pontra tapintottál rá. Ezzel később részletesebben is fogunk foglalkozni, most egyelőre maradjunk annyiban, hogy a RAP-ban javasolt próbarendszer személyre szabott. A javasolt célkitűzés arra szolgál, hogy segítsen a fiataloknak megfogalmazni saját személyes célkitűzéseiket. Nincs standard szint. Minden fiataalt arra kell bátorítani, hogy addig haladjon, amíg ezt képességei lehetővé teszik.

– Értem. Például minden fiataalt ösztönzünk arra, hogy képes legyen egy konfliktushelyzetben közvetíteni, de annak meghatározása már az egyes fiataaltól függ, hogy mennyire tud belemerülni ebbe a szerepbe.

– Pontosan. Ebből a nézőpontból a nevelési célkitűzések nem elérendő szinteket jelentenek, hanem olyan iránymutatásokat, amelyek lehetővé teszik, hogy az egyes fiatalok a felnőtt vezetőkkel folytatott párbeszéd révén meghatározzák saját személyes célkitűzéseiket. Ez egy lényeges rész, amelyre majd később visszatérünk.

– Ez nagyon érdekes! De kávéidő van. Mindhármunknak jót tenne egy csésze kávé. Szerintetek? – vetette fel Manu.

A konferenciaközpont felé vették az irányt, amikor összefutottak Johnnal.

– László! Sürgős hívás. Valami Éva... A telefon a hallban van.

László elrohant a főépület hallja felé, míg Jane és Manu a park másik oldalán lévő konferencia-központ felé folytatták útjukat.

– László meg a barátai igazán figyelemreméltó munkát végeznek, nem, Jane?

– Igen, abszolút megérdemlik, hogy támogassuk az erőfeszítéseiket.

Néhány perccel később László újra csatlakozott Manuhoz és Janehez, akik

éppen élénk társalgást folytattak néhány másik résztvevővel. László töltött magának egy adag kávé, és a többiekől kicsit távolabb állt meg. Manu odament hozzá.

– Aggódni látszol, László. Rossz hír?

– Türelmetlen vagyok, haza kellene mennem – válaszolta László aggódó tekintettel. – Felgyorsultak az események. Keményen kell majd küzdenünk. Épp most beszéltem Évával, a Programbizottság elnökével. Az Igazságügyi Minisztérium eljárásjogi hiba miatt nem hagyja jóvá a legutóbbi közgyűlés határozatait. Megsemmisítették az új alapszabály elfogadását és az új Országos Bizottság megválasztását. A csoportunknak nincs többé semmilyen hivatalos funkciója.

– Mi?! Őrület! El kell mondanunk Jane-nek!

...

Október 31., szombat

Zsuzsa, Éva és István abban állapodtak meg, hogy 11-kor találkoznak a központ előtt, hogy áttekintsék a helyzetet. László gépe fél ötkor érkezett Londonból, és azt tervezték, hogy együtt mennek ki a repülőtérre, hogy találkozzanak vele.

Amikor Éva benyitott az irodába, Zsuzsát és Istvánt már ott találta.

– Szia Éva! Hogy vagy? Főztem egy kis kávé, kérsz?

Éva üdvözölte két barátját és egy székre roskadt.

– Kösz! Inkább nem kérek! Rohannom kellett a villamoshoz, féltem, hogy elkésem. Veletek mi van?

– Ez az undok Viktor fölhívott – válaszolta Zsuzsa.

– Már megint ő! Mit akart?

– Természetesen tele volt kárörömmel! „Én megmondtam, Zsuzsa: Koncz Mihály újra átveszi a hatalmat; már épp ideje. Nálunk a helyed... Mire vársz még?!”

– Így van. Mi tart vissza? – szakította félbe István.

– Ilyen piszkos fickókkal dolgozzak? Soha! – vágott vissza Zsuzsa, barátai

gyönyörűségére a dühtől kipirulva.

– És Péter? – kérdezte István. – Mi lesz vele?

– Azóta még egyszer találkoztam vele – válaszolta Éva. – Még mindig ugyanolyan levert. Koncz Mihály meglátogatta, és elkérte az országos központ kulcsait.

– És átadta őket?

– Át kellett adnia! Koncz jogosult rájuk. Azzal fenyegetőzött, hogy egy végrehajtóval jön vissza.

– Hihetetlen! – kiáltott föl Zsuzsa. – Úgy fenyeget minket, mintha valami szélhámosok lennénk, miközben ők... ők...

– Nyugodj meg, Zsuzsa – mondta Éva kedvesen, kezét Zsuzsa vállára téve. – Egyelőre kizárólag annyit tehetünk, hogy elfogadjuk a helyzetet. De még semmi sem veszett el, ami a jövőt illeti. Mindannyian pontosan tudjuk, hogy az aktív vezetők túlnyomó többsége a mi oldalunkon áll.

– Az lehet. De közben eddig teljesen hiába dolgoztunk!

– Szerintem nem, Zsuzsa. Egyszerűen meg fogjuk csinálni, csak más módon...

– Van valami terved?

– Majd mesélek róla délután, ha Laci is itt lesz. Most mindenesetre az a legfontosabb, hogy villámgyorsan kimenekítsük innen a papírjainkat, mielőtt Koncz és Gömöri Viktor átveszik az épületet.

Zsuzsa magával hozott két nagy dobozt. Kinyitott egy szekrényt, és elkezdte belepakolni a programbizottság dossziéit. Éva és István csöndben segítettek neki. Alig egy óra alatt minden dosszié a két dobozban volt – felcímkézve és csoportosítva.

– Elhozem a kávéskancsót és a csészéket is – mondta Zsuzsa. – Végülis én hoztam őket ide.

István fölemelte a két nagy dobozt, és az ajtó felé indult. Zsuzsa lehajtott fejjel követte, kezében a kávéskancsó és a csészék egy papírzacskóban. Éva gondosan bezárta a bejárati ajtót, és csatlakozott a lépcsőn álló barátaihoz.

– Egy ajtó bezárul, és egy másik kinyílik – sóhajtott.

– Kicsit távolabb van az autóm – mondta Zsuzsa. – Mehetünk hozzád, Éva?

– Igen. Minden dossziét hozzám viszünk. Aztán haraphatunk valamit, mielőtt kimennénk a repülőtérre.

István épp a két dobozt emelte be az autó csomagtartójába, amit előzőleg Zsuzsa nyitott ki, amikor Éva felsikoltott:

– Nézzétek, ki jön ott!

Fekete VW Golf állt meg a szövetség központjával szemközt, és Gömöri Viktor szállt ki belőle. Két borotvált fejű fiatal volt vele, akik farmernadrágot és fekete bomberdzsekit viseltek.

Gömöri néhány kulcsot vett elő a zsebéből, kinyitotta az ajtót, és kísérijével belépett.

– Nem vesztegették az időt – jegyezte meg Zsuzsa keserűen.

István bevágta a csomagtartót.

– Mindjárt váltok velük egy-két szót!

– Ne, Pisti! Hagyd őket. Maradj itt! Semmi jóra sem vezet, ha provokáljuk őket... – kérlelte Zsuzsa, és karjánál fogva húzta vissza Istvánt.

– Nézd, Éva! Nem ismerős?

Zsuzsa egy kis japán cross-motorra mutatott, amint épp Gömöri autója mögé áll le; fekete bőrruhás fiatal ült rajta. Éva görcsösen megragadta István arcát, és elsápadt. A motoros követte az előzőt triót az épületbe.

– Ez nem lehet véletlen!

– Ez már túl sok!

– Ő támadott meg, Éva?

– Nem vagyok benne biztos. Sisak volt rajta. De nagyjából így nézett ki...

– Üljünk be az autóba, várjuk meg, amíg kijönnek, aztán kövessük őket! – javasolta István.

– Ne! Én nem akarok ilyen játékokba keveredni! – tiltakozott Éva.

– Legalább föl kellene írunk a motor rendszámát – mondta Zsuzsa, és gyorsan az épület felé indult.

– Gyere vissza, Zsuzsa!

– Hadd csinálja meg. Igaza van. Még hasznos lehet. Várjuk meg az autóban.

Miközben átment az úton, Zsuzsa kis jegyzetfüzetet vett elő a zsebéből és fölírta a motor rendszámát. Aztán visszatért az autóhoz, eltökélten rájuk pillantott, beült a volán mögé, és egy szó nélkül indított.

– Álljunk meg a Petőfiben. Innom kell – mondta István.

– Nekem is – válaszolta Zsuzsa.

...

XII. Nevelési tevékenységek

Október 31., szombat, 16.50

A gép pár perc késéssel landolt. A repülőtéren László éppen csak átjutott az útlevél-ellenőrzésen, és a szállítószalagnál várta a poggyászát. Az üvegajtó másik oldalán, az érkezési csarnokban egy csomó embert látott tolongani, hogy barátaikat és szeretteiket üdvözljék.

A képzés a Gilwell Parkban igen jó hírrel végződött. Jane és Manu megígérték, hogy segítenek. Jane rövidesen idelátogat, hogy találkozzon az egész csapattal, és áttekintse a szövetség helyzetét. Manu a maga részéről megígérte, hogy szerez néhány használt számítógépet, ami lehetővé tenné Lászlóéknak, hogy az új program kifejlesztésében résztvevő cserkészcsapatokat felszereljék.

– Akkor majd e-mailen kommunikálhattok a kísérleti csapataitok vezetőivel. Az egyik barátomnak van egy mikrobusza. Néhány héten belül el tudjuk vinni a gépeket. Akkor aztán majd bemutatathatod az egész társaságot. Annyi mindent meséltél már róluk, hogy alig várom, hogy személyesen is találkozzunk.

László felidézte a képzés záró pillanatait, és a belga óriás forró kézszorítását.

– Sokkal szívesebben várunk, semmint hogy most elmondhatnám.

– Isten áldjon, László. Vigyázz magadra.

Hangos berregés szakította meg merengését. A szállítószalag nyikorogva megindult. Az első bőröndök rövidesen le is csúsztak a meredek lejtőn, majd megtalálták helyüket a vízszintes szalagon. Nagydarab, kopasz, bajszos férfi ütközött Lászlónak, miközben megpróbálta megragadni a bőröndjét, egy hatalmas piros tárgyat, amely épp most haladt el előttük a szállítószalagon. László fürgén ellépett az útból, és éppen sikerült elkerülnie az összeütközést a szerkezettel, amely csöpp híján kicsúszott tulajdonosa markából. Észrevette saját hátizsákját, és a legkedvezőbb stratégiai pozíciót kereste a tömegben, hogy könnyedén magához vehesse.

Éva István mellett állt, pont szemben az ajtóval; a tömeget vizsgálta, gondosan ellenőrizte minden felbukkanó utas arcát.

– Ott van – mondta István.

Éva enyhe izgalmat érzett. Tekintete megpihent László mosolygós arcán. Odarohant hozzá, és megölelte. László szeretettel megcsókolta. Az egész nagyon hirtelen történt, spontán, és utána meglepve és boldogan nézték egymást.

István megfogta László bőrröndjét. Finoman köhintett egyet, mire László feléje fordult, széles mosollyal az arcán. Szeretetteljesen kezét ráztak.

– Jó téged újra látni, Laci. Rengeteg dolgot kell elmesálnunk. Jól utaztál?

– Teljesen zökkenőmentesen ment minden. Nekem is rengeteg mesélnivalóm van. Most hová megyünk?

– Elhurcolunk, Laci. Elrablunk! Zsuzsa kint vár a kocsijával. Úgy döntöttünk, hogy haditanácsot tartunk a Szent Gellértben. Ott töltjük a hétvégét. Még Keszeli professzor barátodat is meghívtuk. Ott találkozunk vele.

– Remek! De szeretnék először gyorsan hazamenni, hogy kipakoljam a hátizsákomból, és bedobáljak némi tiszta ruhát.

– Jó, de most induljunk. Késő van! – mondta István, és a kijárat felé indult.

Zsuzsa kiszállt az autóból, és szeretettel átölelte Lászlót. Miközben István berakta a hátizsákot a csomagtartóba, Zsuzsa látta, hogy Éva szorosan átöleli László derekát.

– Rengeteg dolog történt, amíg nem voltál itt, Laci – mondta. – Van, ami aggasztó, és van ami örömteli...

László elpirult: egyszerre érezte magát butának és boldognak. Zsuzsa szívből nevetett, és cinkos pillantást váltott Évával. Beült a volán mögé, István melléje, László és Éva pedig hátulra.

A Skoda megrándult, aztán elindult.

Miután rövid időre megállt Lászlónál, az autó a Szent Gellért-monostor felé vette az utat.

Mindenki csöndben volt, mintha gondolataikba merültek volna. László fölismerte az ablak előtt elhaladó tájat, és az első hétvégére gondolt a Szent Gellértben... Szeptember 25-én volt, alig több mint egy hónapja. Annyi minden történt ilyen rövid idő alatt... Túl súlyos volt a csönd. László nem tudta elviselni, és megszólalt:

– Tehát a jog Koncz oldalán van, és mi semmit sem tehetünk?

– Semmit, azon kívül, hogy előkészítjük a közgyűlést – válaszolta Éva. – De Koncz a régi alapszabály rendelkezéseit fogja alkalmazni, ami elég kevés reményt hagy nekünk, hogy többséget szerezzünk. A régi gárda őt fogja támogatni.

– Hát akkor próbáljuk meg meggyőzni a régi gárdát, hogy a mi utunk is értelmes. Végso soron ők is derék emberek. Meg kell érteniük, hogy ideje a jövő felé fordulni!

– Ne légy naiv, Laci – mondta Zsuzsa. – A régi alapszabály értelmében Koncznak, mint a felügyelőbizottság elnökének megvan ahhoz a hatalma, hogy megakadályozza a részvételünket a közgyűlésen. Szerinte nekünk többé semmi szerepünk sincs a szövetségben, hiszen minket egy jogszerűtlen Országos Bizottság nevezett ki.

– Akkor újra vállalhatunk szerepeket cserkészcsapatokban!

– Igen, de te tényleg azt gondolod, hogy ez lehetővé teszi, hogy részt vegyünk a közgyűlésen? Koncz valószínűleg gondoskodna róla, hogy ne regisztráljanak minket időben!

Éva folytatta:

– Ne áltassuk magunkat! Az egyetlen lehetőségünk a cselekvésre, hogy folytatjuk a megkezdett munkát, és megpróbáljuk összeszedni az összes aktív vezetőt, hogy többségünk legyen a közgyűlésen, vagy különben...

– Különben mi?

– Ha minden kötél szakad, akkor még mindig létrehozhatunk egy új szövetséget azokkal, akik hozzánk hasonlóan gondolkodnak.

Eltartott egy ideig, amíg valaki válaszolt a javaslatra.

– Az a szövetség szakadását okozná – mondta László.

– Kevesen maradnának Koncz mellett – biztosította őket Zsuzsa.

– Attól még nagyon komoly lépés lenne – mondta Éva.

István fölcsettant:

– Az ég szerelmére, ez az egyetlen lehetséges dolog, amit megtehetünk, és ezt ti is nagyon jól tudjátok! Nem hagyhatjuk, hogy a mozgalmat ezek a gazemberek irányítsák! Elfelejtették a motorost, aki megtámadta Évát?

– Mi? – kiáltott fel László.

– István, megígérted.

– Tudom, Éva. De azok után, amit ma reggel láttunk, nem tudok többé hallgatni!

– Miről beszéltek? Milyen támadás? Mondjátok már el! Mi ez az egész titkolózás?

– Nyugodj meg, Laci. Nem komoly – mondta Éva. – Elmagyarázom.

Éva röviden elmondta a motorossal történt esetét, és az ezt követő betörést. Aztán István még ezt mondta:

– Ma reggel, amikor éppen eljöttünk a központból, láttuk Gömöri Viktort és legénységét, hogy jönnek átvenni az épületet. Egyikük az a motoros volt, aki Évát megtámadta! Zsuzsa fölírta a motor rendszámát.

– Gyerekek, ugye álmodom! – kiáltott fel László. – Képzelmű! Egy krimi kellős közepén vagyunk!

– Amit nem értek – mondta Zsuzsa –, az a támadás oka.

– Nem hiszem, hogy Koncz bármit is tud erről – szólt közbe István. – Ilyen alantas dologra nem lenne képes. Szerintem Viktor van mögötte. Megpróbálja eljátszani a kemény fiút, a gengsztert.

– Mindenesetre jelenteni kell a rendőrségnek. Az a legjobb módszer arra, hogy véget vessünk ennek az egésznek!

– De Laci – válaszolt Éva – mit tudok mondani a rendőrségnek? A motoros, aki elkapta a táskámat, bukósisakot viselt. Nincs bizonyíték! Azt nem mondhatjuk, hogy ugyanaz a személy volt...

– Kezdjünk el információkat gyűjteni – javasolta István. – Van egy barátom, aki a jármű-nyilvántartási központban dolgozik. Könnyen megszerezhetjük a motoros nevét és címét... Aztán majd meglátjuk.

– Nem vesztegessek az időt ilyenekre. Egyértelmű ügy. A munkánkra kell összpontosítanunk, és minden aktív vezetőt össze kell gyűjtenünk, hogy megmentsük a szövetséget. Ez az, ami tényleg számít!

– Állj csak meg egy kicsit, Évi – válaszolta László. – A biztonságod nem egyértelmű ügy!

– Hagyd már, Laci! Ismered Viktort! Álomvilágban él. Ebbe a játékba kétségtelenül azért akar belerángatni minket, hogy megfélemlítsen és ellehetetlenítsen. Ne essünk bele ebbe a csapdába úgy, hogy túlságosan nagy

jelentőséget tulajdonítunk neki!

– Túl nagy jelentőséget! Az ég áldjon meg, Évám, észrevetted, hogy mi is történt?

– Nyugodj meg, Laci – lépett közbe Zsuzsa. – Évának igaza van. Ne az érzelmeinkkel reagáljunk. Óvatosan fogunk eljárni, és információkat is gyűjtünk, ahogy István javasolja. Ha majd kezdünk gyanítani valamit, akkor hívjuk a rendőrséget. De ez ne távolítson el a feladatunktól.

– A fő feladatunk az, hogy megszervezzünk egy találkozót a hálózatnak – fűzte tovább István. Ezért vagyunk itt.

Éva László összeszorított öklére tett a kezét, és finoman egyenként kinyitotta az ujjait.

– Megjöttünk – mondta Zsuzsa.

Éva a fehér épületekre mutatott, és a Szent Gellért erdőből kiemelkedő harangtornyára. Zsuzsa lassan ráfordult a monostor bejáratához vezető földútra. Amikor az autó megállt a belső udvaron, kinyílt az épület egyik ajtaja, és egy szerzetes jött, hogy üdvözölje őket.

– Szervusztok, barátaim! Van egy üzenetem Keszeli professzortól...

– Nem tudott eljönni?

– Nem, nem erre gondoltam. Ne aggódjatok. Itt van. De a Zöld-szigeten vár rátok. Azt kéri, hogy tegyétek le a csomagjaitokat a kapusfűlkénél, és menjetek le hozzá. Az ösvény kicsit nehezen járható, de szerintem már ismeritek az utat...

– Remek ötlet. Legalább némi friss levegőhöz jutunk – helyeselt Zsuzsa. – Egy jó kis gyaloglásnál semmi sem alkalmasabb arra, hogy egy kis színt vigyen az arcotokra. Menjünk!

Gyorsan lepakolták a poggyászuikat a kapustestvér cellája mellett a folyosóra, félreálltak az autóval, és nekiindultak a Zöld Sziget felé vezető ösvénynek.

Csodálatos nap volt. Szelíd őszi napsütés világította meg a fenyvest. A folyó felé vezető ösvény első kanyarulataiból friss és illatos szellő fújt feléjük. Messze lent a sziget ékszeres doboznak látszott.

Kövek gurultak lábuk alatt, és élesen rikoltozva szajkócsapat kelt szárnyra izgatottan.

- Megváltoztak a színek – mondta Éva.
- Ősz van. Minden megbarnult.
- Úgy érted, lángoló vörös lett! Pazar!

A Zöld-sziget valóban őszi ruházatot öltött, és büszkén mutogatta izzó vörös és sárga színeit. Csöndesen megálltak, és elmélyülten szemlélték „szigetüket”. Ősztönösen közelebb húzódtak egymáshoz, a válluk összeért, és olyan csoporttá váltak, amelyet a közös lelkiület egyesít. Bágyadt izzás remegett a régi vashámor romjainál.

- Nézzétek! – kiáltott fel István. – A prof tüzet rakott. Vár ránk. Menjünk!

Megindult a lejtőn, a többiek utána.

A professzor fatuskón ült, egy kis gyertyánból rakott tűz mellett. László fölismerte a helyet, ahol az első találkozás alkalmával a társas fejlődésről beszélgettek. A tűzhely melletti köveken kicsit megdőlve ősrégi, viharvert, kormos bográcsot vett észre.

- Szervusztok! Isten hozott itthon. Foglaljatok helyet.

A rövid fűben egy fehér abroszon a professzor öt bögrét és egy teáskannát helyezett el. Egy kis hátizsákból nyugodt és pontos mozdulatokkal kanálakat, egy befőttesüveget és egy ahhoz hasonló fémdobozt vett ki. Az öreg bogrács fűtőlüni kezdett a parázson. A professzor fölemelte a teáskanna fedelét, és egy kevés forró vizet töltött bele. Aztán lassan megkavarta a vizet, hogy fölmelegítse a kannát. Ezután letette a teáskannát az abroszra, kinyitotta a fémdobozt, csipetnyi illatos fekete teát vett ki belőle, és beledobta a teáskannába.

Éva csöndesen odament hozzá. Letérdelt a professzor mellé, fölemelte a bográcsot, és lassan forró vizet öntött a teáskannába. A professzor kedvesen így szólt:

– Amikor a dolgok kaotikussá válnak, és már az fenyeget, hogy a hullámok átcsapnak a fejünk fölött, olyankor jó visszatérni a mindennapi élet egyszerű mozdulataihoz, például hogy az ember virágot szed a kertben vagy teát készít a barátainak. Ezt egy régi japán barátomtól tanultam.

A professzor lecsavarta a befőttesüveg tetejét.

– Méz az apátságából. Ajánlom a teához. Ragadjátok meg a boldogságnak ezt a pillanatát, amelyben most részesetek van. Hallgassátok a madarak dalolását, a folyó locsogását. Utánozhatatlan luxus a mai világban. Csöndben igyátok

meg a teát. Aztán majd beszélgetünk.

Éva megtöltötte a bögréket, és a mézzel együtt körbeadta őket. Segítettek egymásnak, és csöndben megitták a teát. Egy hosszú, nyugodt pillanat után megszólalt a professzor:

– Zsuzsa mesélt a szerencsétlen kalandjaitokról. Biztos voltam benne, hogy bekövetkeznek, ezért is mondogattam olyan kitartóan Lászlónak, hogy vizsgáljátok meg részletesebben a terveteket, ha úgy tetszik „a szövetség létének okát”, vagyis a nevelési koncepciót. Akik néhány éve benne voltak a szövetség újjáalapításában, azoknak nagyon különböző motivációik voltak. Ezek a különbségek sokáig homályban voltak, de most napvilágra kerültek.

– De miért vannak ilyen különbségek?

– A mai társadalmat megzavaró feszültségeket látva nem mindenkinek azonosak a nézetei azzal kapcsolatban, hogy milyennek kell lennie a cserkészetnek, vagy milyen célt kellene szolgálnia. Néhányaknak hozzátok hasonlóan ez nevelőeszköz, amelynek meg kell felelnie a mai fiatalok igényeinek és törekvéseinek. Mások viszont úgy vélik, hogy a cserkészet nem több mint egy hagyomány, amelyet fenn kell tartani... a személyes ambíciók kielégítésének egy módja...

– Vagy egy serdülőkor óta hajszolt álom.

– Természetesek az ilyen konfliktusok egy szövetségben?

– Bármikor előfordulhatnak – válaszolta a professzor. – A szövetség egyének csoportja, akik egy közös cél körül „szövetkeznek”. A találkozók, képzéseken, közgyűléseken és bizottságokban állandóan meg kell vitatni, hogy hogyan érjük el ezt a célt, hogyan közvetítjük az új tagok felé, és hogyan váltjuk valóra. Elkerülhetetlenül vannak különbségek, és újra és újra konszenzust vagy közös jövőképet kell találni, mert ez az a kötőanyag, amely a tagokat „szövetségben” tartja.

– Tehát a tanár úr azt mondja – vágott közbe István –, hogy egy szövetség nem létezhet folyamatos demokratikus vita nélkül?

– Így van. Hacsak nem szekta, vagyis olyan szervezet, amelynek a tagjai beleegyeznek, hogy egy karizmatikus, mindenható „guru” manipulálja őket, aki a szervezet küldetésének és célkitűzéseinek meghatározásáért felelős. De az ilyen fajta „szövetségek” általában kérészéletűek. A guru halálakor többnyire fölbomlik a szervezet, vagy rivális frakciókra hasadozik. Te is így gondold, Zsuzsa?

– Igen. De az a benyomásom, hogy néhány szövetség adminisztráció- vagy bürokráciaként is működhet, mindenféle valódi demokrácia vagy karizmatikus vezető nélkül.

– Igazad van. Ez mindannyiunknak ismerős a múltból. Olyan struktúrákról van szó, amelyek kizárólag saját létezésük fenntartásának biztosításáért léteznek. Olyanok, mint egy üres váz, amely kizárólag egy külső erő támogatásával tud fennmaradni. Ha ez a támogatás megszűnik, kártyavárként omlanak össze. De a ti tervetek nem egy szektaszerű vagy bürokratikus szervezetről szól, ugye?

– Nem, mert azok a tagság idomítására és passzivitására épülnek, míg a mi tervünk aktív és felelős polgárok bevonásáról szól.

– Egy pillanat – mondta István. – Arra gondoltok, hogy nevelési módszereinknek és a szövetség működési módjának összhangban kell lenniük?

– Persze – vette át a szót Zsuzsa. – Hogyan tudnánk a rajéletet a jó polgárság és a demokrácia iskolájává tenni egy tekintélyelvű vagy bürokratikus szövetségben? Nem kérheted meg a rajvezetőket, hogy olyan rendszert működtessenek, ahol a fiatalok maguk is be vannak vonva a csoportélet értékelésébe és a döntéshozatalba, ha eközben azt mondod ugyanezeknek a vezetőknek, hogy nem fejthetik ki véleményüket a szövetség életéről és haladási irányáról!

– Zsuzsa, szerinted nem erről szól a Konczcal való egész nézetkülönbségetek? – kérdezte a professzor.

– Dehogynem! Koncznak megvan a saját elképzelése a hazai cserkészetről, és ezt az egészet a régi gárdára támaszkodva akarja ráerőltetni a jelenlegi vezetésre. Ezt én nem hívnám demokráciának!

– Akkor most eljátszom az ördög ügyvédjét – folytatta a professzor –, és azt vetem föl, hogy ő esetleg egyszerűen csak a mozgalom hagyományait és lelkületét akarja megőrizni...

– Ebben az esetben demokratikus vita keretében is kifejthetné nézeteit, ahelyett, hogy az elavult alapszabály eljárásjogából húzzon hasznót, hogy hatalomra kerüljön – tört ki Éva.

– Ezért fontos, hogy az alapszabály egyértelmű és demokratikus eljárásokat tartalmazzon.

– Azt akarjuk – szólt közbe Zsuzsa –, hogy a rajokat működtető aktív vezetők jussanak szóhoz, és lehetőségük legyen résztvenni a szövetség életét

és haladási irányát érintő döntések meghozatalában. Végso soron ők tartják életben a mozgalmat. Lehet, hogy a régi gárda a történelem és a hagyományok letéteményese, de nem vesz rész a mindennapi tevékenységekben. Meg kellene elégedniük valamiféle támogatói vagy tanácsadói szereppel...

– A régi gárda mondanivalója fontos – jelentette ki a professzor. – Egy mozgalom nem nézhet úgy szembe a jövővel, hogy nincs világos képe a múltjáról, amint egy ember sem tehet így. Szerintetek bölcs dolog volna elválni magatokat az öregcserkészektől?

– Nem – válaszolta Zsuzsa. – De akkor is meg kell érteniük, hogy nem az ő feladatuk a szövetség irányítása.

– Biztos vagyok benne, hogy jórészüik megértené, ha világosan elmagyaráznák neki a szerepét – mondta István. – Azért hallgatnak Konczra, mert az ő nemzedékük, és ő ellenőriz minden hozzájuk eljutó információt. Eddig esélyük sem volt arra, hogy aktív rajparancsnokokkal találkozhassanak, és elmondhassák nézeteiket.

– Talán kellene egy ilyen találkozót szervezni! – jegyezte meg a professzor.

– Megér egy próbálkozást – helyeselt István. – Ha valóban hiszünk a tervünkben, akkor szerintem képesek vagyunk a jelenlegi vezetőket és a régi gárda java részét Koncz ellen fordítani.

– Be kell fejeznünk a munkát, hogy koherens és alapos tervet mutathassunk be – szolt közbe László.

– De hol tudjuk bemutatni? – kérdezte Zsuzsa. – Ne felejtjük el, hogy minden bizonnyal nem vehetünk részt a közgyűlésen.

– Vannak módszerek, hogy a közgyűlésen kívül is hallassuk a hangunkat: sajtó, rádió, tévé, helyi találkozók...

– Egyszerűen arról szol ez, hogy megvitassuk az elképzeléseket? – kérdezte a professzor.

István szemmel láthatóan megütközött az öregúr kérdésén.

– Hát... igen! Ellenezni kell Koncz terveit.

– Az ifjú titánok és a régi gárda csatája?

– Bizonyos értelemben igen... Nem értem, hová szeretne kilyukadni.

– Azt hiszem, az ötletek ilyen csatája, egyik álláspont a másik ellen: elméleti maradna és semmit sem érne el. Bizonyítanotok kell.

– Bizonyítani?

A professzor tudatában volt az általa okozott zavarodottságnak. Kiitta maradék teáját, így élvezte ki a pillanat ízét. Aztán elmosolyodott és így szólt:

– Gondoljatok bele. Miről is szól az egész? Meg kell szabadulni Koncztól, és véget vetni a mesterkedéseinek? És mi lesz, ha ennek csak annyi lesz az eredménye, hogy az utódja is ugyanolyan helyzetben lesz, amelyet ráadásul magának hozott létre? Nem. Arról szól a játék, hogy milyen fajta szövetséget akartok kialakítani; egy olyan tervről, amely jó eséllyel elnyeri az öreg gárda határozott támogatását, illetve a jelenlegi vezetők lelkes egyetértését is. Nagy vonalakban már le is írtátok. Próbáljunk kicsit tovább menni. Melyek az álom-szövetségek jellemzői? Mondjátok az ötleteiteket. Fölírom őket...

A professzor jegyzetfüzetet és ceruzát vett elő hátizsákjából, föltette szemüvegét, és várakozva nézett a csoportra. Csönd volt, aztán Zsuzsa egy gallyat dobott a tűzre és megszólalt:

– Olyan szövetség, amely mindenki számára nyitott, nem zár ki senkit, tekintet nélkül nemre, vallásra, társadalmi osztályra. És a hátrányos helyzetűeket is el akarja érni.

– Kész arra, hogy megfeleljen a mai fiatalok igényeinek – tette hozzá László. – Ne felejtjük el a nevelési koncepciókat.

– Igen – mondta István. – Egyetértetek. De ha biztosak akarunk lenni abban, hogy nem egyszerűen csak valami régi dolgot csinálunk, akkor a szövetséget a cserkészlet alapvető elemeire kell építeni: elveire, céljára és módszerére. Meg kell mutatnunk a régi gárdának, hogy hűségesek vagyunk a mozgalomhoz.

– Kíváncsi vagyok... – kezdte Éva.

– Mire? – kérdezte László.

– Mindennel egyetértetek, amit eddig mondtatok. Gyakran beszélgetünk erről... De van egy pont, ami eddig nem került elő... Azt hiszem... ez a hatalom megosztása.

– A hatalom megosztása?

– Igen. Ezt kell gyökeresen megváltoztatnunk.

– Ezt magyarázd el, Éva – kérte a professzor.

– Hát, ha azt nézzük, ahogy eddig dolgoztunk: kis bizottság, aki a maradék helyett gondolkodik, és előkészít nekik egy tervet, hogy elfogadják. Ez nem tűnik túl ésszerűnek. Sokkal jobban kellene a rajvezetők kérdéseire, elvárásaira

és tapasztalatára építenünk. Velük együtt kellene a tapasztalatokat, sikereket és kudarcokat értékelnünk; velük együtt kellene kitalálni, hogy milyen megoldásokat valósítsunk meg a gyakorlatban; velük együttműködve kellene meghatározni az elérendő célkitűzéseket, a használható módszereket és így tovább.

Éva rövid szünet után így folytatta:

– Olyan szövetségről álmodom, ahol a rajvezetők nem a piramis alja, hanem teljes mértékig be vannak vonva a döntéshozatalba.

– Egy fejre állított piramisra gondolsz?

– Így van. Hiszen egy nevelőmozgalomban maguknak a nevelőknek a legfontosabb a szerepe, nem?

– Évának igaza van – mondta László. – A Gilwell Park-beli képzés egyik megdöbbentő tapasztalata volt számomra, hogy mennyire ormótlanak a szövetségek, milyen rengeteg felelősségi szint van a csapatban működő vezetők és az országos szint között. A koordinációval, adminisztrációval és támogatással foglalkozó embertömegek összehasonlítva azokkal, akik tényleg nevelőként dolgoznak a fiatalokkal... Kiderült, hogy néhány szövetségben alig három fiatal jut egy felnőttre!

– Sok szövetség a közigazgatás modellje alapján épül föl – tette hozzá István. – Van országos központjuk, aztán tartományok, megyék vagy körzetek és végül a cserkészcsapat. De nem erre van szükség, hogy biztosíthassuk a jó belső kommunikációt?

– A XX. század elején esetleg így volt – mondta Éva. – De hogy még ma is nélkülözhetetlen lenne, látva, hogy mennyi kommunikációs eszköz alakult ki? Az alapvető egység a csapat. Azért, mert a cserkészlet nevelési programja valójában a különböző korosztályokhoz tartozó fiataloknak szól.

– Kint találkoztam Marióval, egy olasz vezetővel. Körömszakadtáig ragaszkodott hozzá, hogy a cserkészcsapatnak nevelő közösségként kell működnie, amely lehetőséget nyújt a vezetőknek, hogy a fiatalok nevelési igényeit a helyi körülmények között elemezzék, velük együtt határozzák meg a nevelési célkitűzéseket, és támogassák egymást, hogy javuljon a fiatalokkal végzett munka módja.

– Pontosan erre gondoltam, László! Ha ezt a gondolatmenetet követjük, akkor a cserkészszövetséget a csapatok amolyan föderációjaként képzelhetjük el.

Lászlónak eszébe jutott Manu, a belga vezető ötlete. Így szólt:

– Minden csapatot föl kell szerelni számítógéppel, és interneten kell kommunikálni az országos központtal és a többi csapattal!

– Tyű! Könnyű azt mondani! Sci-fit készülsz írni? – mondta István.

– És mit adtok, ha bejelentem, hogy néhány héten belül elkezdhetünk kiépíteni egy számítógépes hálózatot?

– Komolyan mondd?

László elmesélte Manu felajánlását. István föllekesült:

– Hihetetlen jó! Csinálhatunk egy honlapot, ahol az összes, új cserkészprogramról szóló dokumentumunkat elérhetővé tehetjük a cserkészcsapatok számára. A vezetők letölthetik őket, és kipróbálhatják a gyakorlatban, aztán e-mailen elküldhetik a véleményüket!

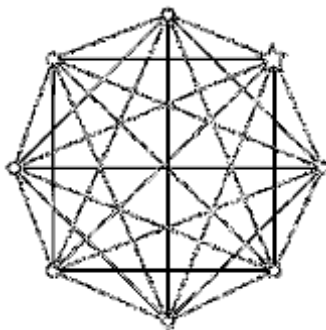
– Minden rajvezetőt be akarunk vonni a program fejlesztésébe? – kérdezte László.

– Miért ne? – vágott közbe Zsuzsa. – Nem kellene továbbra is azt gondolnunk, hogy egy rajvezetőnek meg kell elégednie azzal, hogy a nevelési programot alkalmazza. A passzív végrehajtás csak kudarcot szülhet. Valójában a jó program kicsit olyan, mint a kotta. Valakinek le kell játszania, hogy életre keljen. A rajvezető az, aki valójában fejleszti a programot, és ezáltal egy csoport fiatalnak izgalmas időtöltésben lesz része. Mit gondolsz erről, tanár úr?

– Nagy érdeklődéssel figyelem a beszélgetést. Azt hiszem, jó úton jártok. Épp egy ilyen terv megvalósításával lelkesíthetitek föl a jelenlegi vezetőket, sőt még a régi gárdát is. Koncz barátotokat pedig ez igen hátrányosan fogja érinteni...

– De a tanár úr szerint elképzelhető a valóságban is, hogy egy szövetséget egy ilyen modell alapján szervezzünk meg? Úgy értem, cserkészcsapatok hálózataként – kérdezte Éva.

– Valójában – válaszolta a professzor – egy szövetséget elég jól le lehet írni kommunikációs hálózatként. A klasszikus modell szerint a kommunikáció fentről lefelé halad az országos központból a periférián lévő cserkészcsapatok felé egy csomó köztes szinten keresztül, mint a tartományok és körzetek. Így:

– Látjátok, hogy a hálózat minden pontja közvetlenül képes kommunikálni az összes többi ponttal. Megszüntettük a szűrőket.

– De kevesebb pont van – jegyezte meg István.

– A lehetséges összeköttetések száma valójában olyan nagy, hogy több ponttal nem tudtam volna ábrázolni. De egyébként helyes észrevétel: mostanáig ez a fajta rendszer csak kis csoportok esetében működhetett, mert a kommunikáció hagyományos eszközei, vagyis a posta és a telefon, nem elég hatékonyak. De az internetes kommunikáció mindezt megvalósíthatóvá teszi, hiszen óriási mennyiségű információt küldhetünk nagyon rövid idő alatt, végtelen számú címzettnek.

– Vagyis nincs többé hierarchia, nincs többé felső szint...

– Elméletileg nincs, de a valóságban néhány feladatot mégiscsak el kell különíteni, például a forgalom szabályozását vagy a hálózat karbantartását, az információ összegzését vagy egymáshoz kapcsolását, a döntéshozatali folyamat megszervezését stb. A fő különbség, hogy ezek szolgáltatások, nem pedig a hatalomhoz kötődő szerepek. Az ábrán csillag jelöli ezeket a feladatokat.

– Hogyan lehetne a szövetséget egy ilyen kommunikációs hálózat mintájára átszervezni? – kérdezte Éva.

– Hát igen, először is a cserkészcsapatot kell az egész rendszer középpontjába állítani. Ahogy László is mondta, ez a legfontosabb elem, hiszen valójában a cserkészcsapat nyújtja a különböző korosztályokban a fiataloknak a nevelési programot. A szövetség minden más elemének a cserkészcsapatot kell szolgálnia. Egy szervezetben, és az előző rezsim alatt különösen is ez volt a helyzet, gyakran a felső vagy a középső szinteken halmozódik fel az erőforrások java. Itt vannak a legjobban felszerelt irodák, modern eszközök, jól fizetett szakemberek; míg helyi szinten korlátozott költségvetéssel, gyöngé felszereléssel és jószándékkal kell megoldani a

dolgokat. Ha valóban minőségi ifjúsági programot akartok megvalósítani, akkor pont fordítva kell szemlélnetek a dolgokat, és a humán és az anyagi erőforrások, a felszerelés javát a cserkészcsapatoknak kell adnotok.

– A cserkészcsapatról van szó, és nem az egyes rajokról vagy korosztályokról, ugye? – kérdezte István.

– Igen. A cserkészcsapatot valójában egyfajta nevelő központnak kellene tekinteni, amely képes a teljes cserkészprogram végrehajtására a gyermekkortól egészen a serdülőkor végéig. A különféle korosztályokhoz tartozó rajoknak a cserkészcsapat részét kell képezniük, és nem szabad elszigetelődniük. Nem sok értelme van egyetlen cserkész-korosztályt működtetni, anélkül, hogy törődnénk vele, hogy mi történik előtte vagy utána. Azt hiszem, a cserkészlet csak akkor lehet hatékony, ha egy gyermekkortól a serdülőkor végéig tartó folyamatos programot dolgoz ki olyan nevelési célkitűzésekkel, amelyek megfelelnek az egyes korosztályok igényeinek, ugyanakkor jól beleillenek a korosztályokon átívelő haladásba is. Ezt akarjátok, nem?

– Pontosan.

– Tehát ha ez a cserkészcsapat munkája, akkor belegendoltatok már abba, hogy ez mekkora feladat? Vannak a kapcsolattartáshoz és a kommunikációhoz kötődő feladatok (szülőkkel, helyi hatóságokkal); adminisztratív feladatok (tagfelvétel, tagdíjak beszedése); pénzügyi feladatok (költségvetés kidolgozása, forrásteremtés, bankszámlák kezelése); humán erőforrásokhoz kötődő feladatok (vezetők toborzása, alapvető képzésük és támogatásuk); nevelési feladatok (rajok megszervezése, a fiatalok igényeinek elemzése, nevelési célkitűzések meghatározása, e célkitűzések elérése érdekében vonzó tevékenységek szervezése és lebonyolítása) és így tovább.

– A cserkészcsapat tehát szinte a szövetség összes feladatát végrehajtja – jegyezte meg István.

– És ráadásul sokszor a felsőbb szintek nagyon korlátozott támogatásával – tette hozzá László.

– És a szövetség haladási irányával kapcsolatos értékelésekben és döntéshozatalban való nagyon korlátozott részvételi lehetőséggel – kapcsolódott be Zsuzsa. – Ezt kell megváltoztatni.

– Jó, akkor viszont – foglalta össze Éva – egyértelmű, hogy milyen stratégiát kell követnünk. Van vagy száz cserkészcsapatunk. Hívjuk meg őket, hogy egyesítsék erőiket egy hálózatban, amely később a szövetség gerince lesz. Ennek a hálózatnak köszönhetően képesek lesznek rá, hogy megosszák

tapasztalataikat, nehézségeiket és sikereiket, és hozzáférjenek a szükséges erőforrásokhoz. Lesz egy kisebb, országos csoport is, amely biztosítja, hogy a hálózat megfelelően működjék, és támogatja a cserkészcsapatok közötti együttműködést, mégpedig olyan eszközök és erőforrások előteremtésével, amely minden csapat hasznára válik.

– Hála az internetnek, ezeket az eszközöket és erőforrásokat majd hogyan ingyen bocsáthatjuk a cserkészcsapatok rendelkezésére – tette hozzá László. – Mit gondolsz, Pisti?

– Létre kell hoznunk egy honlapot, amelyhez minden csapat hozzáfér, és ahol lehetőségük van információhoz jutni, vitatkozni és dokumentumokat letölteni.

– Minden csapatot internethez kapcsolt számítógéppel felszerelni, az pénzbe kerül – mondta Zsuzsa.

– Minden csapatnak szüksége lenne egy szkennerre és egy nyomtatóra is, hogy digitalizálhassák és kinyomtathassák a dokumentumokat. De ez egyáltalán nem elérhetetlen – válaszolta István. – Minimális áron vehetünk használt gépeket, és az internet-előfizetés sem olyan borzasztó drága, különösen ha utána csökkenthetjük a nyomtatási költségeket, mert a kézikönyveket és a jelentéseket interneten terjeszthetjük.

– Fantasztikus! És ezt az egészet össze is tudod szerelni?

– Néhány barátom segítségével valószínűleg igen. De először kicsiben kellene tesztelnünk az egészet, hogy az eszközöket tökéletesíthessük, és bebizonyítsuk, hogy egy ilyen rendszer hasznos.

– Ne felejtsd el, hogy van 15 kísérleti csapatunk – emlékeztette Zsuzsa. – Fölváztunk velük egy cselekvési tervet, hogy véglegesítsük a korosztályi rendszert, kipróbáljuk a nevelési célkitűzéseket és tevékenységeket, és kialakítsuk a korosztályi módszereket.

– Fölszerelhetjük őket azokkal a gépekkel, amelyeket Manu fog hozni, és föllálíthatunk egy kísérleti hálózatot – vetette föl László.

– Briliáns ötlet – monda Éva. – Egyetérték a kísérleti hálózattal, de nem szabad egy kis kísérleti csoporttal elszigetelődnünk, miközben a szövetség maradvékát Koncz irányítására hagyjuk. A munkánknak a lehető leggyorsabban valami hasznosat kell létrehoznia minden cserkészcsapat számára. Nincs valami ötleted, Pisti?

– De van. Azt hiszem, kezddhetnénk a kísérleti hálózattal, ahogy már el is

határoztuk, viszont nyitva hagyhatnánk azt a többi cserkészcsapatnak is. Más szóval bármely csapat csatlakozhatna hozzánk amikor csak akar, és segítségünkkel megszerezhetné a szükséges eszközöket, mint számítógép meg olcsó internet-hozzáférés.

– Egy pillanat – szólt közbe Zsuzsa. – A hálózathoz való hozzáférés nem elég. A csapatoknak kell, hogy valami tényleges előnye származzék belőle. Tehát mire van a rajoknak már most égető szüksége?

– Tevékenységekre! – kiáltott fel István. – A vezetők legnagyobb problémája, hogy olyan izgalmas tevékenységeket kínáljanak a kölyköknek, amelyek egyúttal nevelő hatásúak is. Amennyire tudom, pillanatnyilag nem éppen rózsás a helyzet...

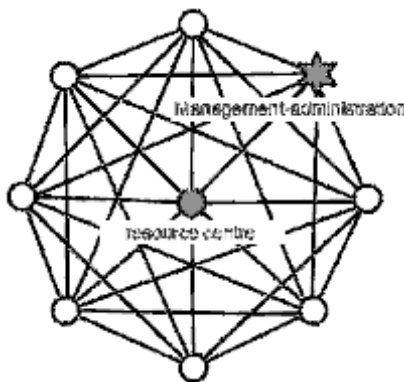
– Ez azt jelenti – folytatta Zsuzsa –, hogy a hálózatnak a lehető leggyorsabban tevékenység-leírásokat kell produkálnia, és ezeket az interneten elérhetővé kell tennie.

– Így igaz – mondta Éva. – Ily módon minden cserkészcsapatnak bebizonyíthatjuk, hogy képesek vagyunk válaszolni az igényeire, pontosabban, hogy egy mindenki számára nyitott együttműködési folyamatnak köszönhetően mindenkinek az igénye kielégíthető. Lényegesen érdekesebb és vonzóbb szövetség volna, mint amit Koncz javasol! Mit gondol erről, tanár úr?

– Még mindig nagyon tetszik a beszélgetésetek, és miközben titeket hallgatlak, befejeztem a vázlatomat. Itt az új változat.

A professzor kinyitotta a jegyzetfüzetét, hogy megmutassa az új ábrát.

– Látjátok, a hálózat középpontjába én egy erőforrásközpontot javaslok. Ez egy kis csapat lenne minden ahhoz szükséges ismerettel és eszközzel, hogy nevelési vagy technikai anyagokat gyártson a cserkészcsapatok igényei és tapasztalatai alapján. Nem ellenőrző vagy hatalmat gyakorló csoport, hanem termelő és szolgáltató team. Azt hiszem, jelenleg ez lehetne a szerepetek, ha gyűjtőtök magatok köré még néhány grafikust, szerkesztőt, titkárt és... Természetesen informatikust, az interneten való közzétételhez.

– Értem – mondta István. – Ennek az erőforrásközpontnak a feladata az ötletek és a tapasztalatok összegyűjtése és elemzése, hogy ezeket azután ihletadóként használhassa föl a nevelési vagy tevékenységi anyagokhoz, létrehozza ezeket, és elérhetővé tegye őket a cserkészcsapatok számára egy honlapon.

– Pontosan ez!

– Mikor kezdjük?

– Várjatok egy kicsit – szakította meg Éva. Ne kapkodjunk. Azt hiszem, ez elég jó stratégia, de az egészet gondosan meg kell tervezni és elő kell készíteni.

– És ezt a tevékenységi dokumentum-öltetet egy kicsit még fejleszteni kell – tette hozzá Zsuzsa. – Egyetértek Istvánnal. A cserkészcsapatoknak abszolút szüksége van ilyesfajta segítségre, de nem mindegy, hogyan. A rajvezetőknek nem csak anyagokra van szükségük, hanem különösen is szükségük van arra, hogy kiképezzék őket, hogy a világosan meghatározott nevelési célkitűzéseknek megfelelően válasszák ki és alakítsák a tevékenységeket.

– Igazad van – folytatta Éva. – Azt javaslom, hogy holnap szakítsunk arra némi időt, hogy mélyebben belemenjünk az erőforrásközpont ötletébe. Milyen anyagokat kell fejlesztenünk? És hogyan kell ehhez együttműködnünk a cserkészcsapatokkal? Milyen kommunikációs rendszert használunk stb. Álljunk meg itt mára. Azt hiszem, lassan ideje visszamennünk a monostorba vacsorázni.

László és István segítettek a professzornak összeszedni a holmiját, és gondosan eloltották a parazsat. A folyó csillogott a lenyugvó nap fényében. Bolyhos felhők kergették egymást az égen, és a fák levelei susogtak az enyhe szélben. Zsuzsa végigpillantott a szigeten, és így szólt:

– Néhány hónap múlva majd szervezünk egy nagy táborni itt, a Zöld-szigeten. Meghívjuk az összes cserkészcsapatot és a régi gárdát is, és ez lesz a mozgalom újjászületésének a tábora.

– Micsoda látnok lettél hirtelenjében! – cukkolta István vigyorogva.

– Ez nem jóslat. Ez terv – válaszolta Zsuzsa. – Ha tényleg össze akarjuk gyűjteni az egész mozgalmat, és bebizonyítani a régieknek, hogy támogatniuk kell bennünket, akkor be kell mutatnunk, hogy minőséget javaslunk.

...

November 1., vasárnap, 9 óra

Vidám hangulatban költöttek el a reggelit. Szép volt az idő, és az előző napi beszélgetés után nagy volt a lelkesedés.

Éva a közösségi terembe vezette a csapatot, és megnyitotta a beszélgetést:

– Három célkitűzésünk van mára. Először is megnézzük, hogyan tudnánk a rajvezetőket abban segíteni, hogy minőségi tevékenységet kínálhassanak a fiataloknak. Mitől lesz egy tevékenység minőségi? Milyen erőforrásokra van szüksége egy vezetőnek, hogy képes legyen egy ilyen tevékenységet előkészíteni és lebonyolítani? Hogyan tudunk ilyen erőforrásokat előteremteni és szétosztani? És ez vezet a mai második feladatunkhoz: az erőforrásközpont. Hogyan kellene megszervezni? Hogyan működjék? És végül harmadik célkitűzésünk, hogy előkészítsük a kísérleti csapatok hálózatának találkozóját, hogy megállapíthassuk, milyen eredményeket akarunk elérni, és eldöntsük, hogyan dolgozzunk tovább. Egyetértetek? Oké. Akkor gondolkodjunk közösen a tevékenység koncepcióján. Ki kezdi? Zsuzsa?

– Jó. Először is arra kell gondolnunk, hogy a cserkészlet a nevelésnek egy aktív módszere. Nem tanórákon vagy osztályokban neveljük a fiatalokat, hanem megtapasztaltatjuk velük a tevékenységet.

– Learning by doing – mondta László –, cselekedve tanulás.

– A hagyományos iskolarendszerben – folytatta Zsuzsa – a tanár és a diák között szavak útján van közvetlen kapcsolat. A cserkészletben a felnőtt és a fiatal között egy másik összetevő is megjelenik, mégpedig a tevékenység.

– De valóban lehet cselekvés által tanulni? Hogyan lehet egy tevékenység nevelő hatású? – kérdezte István.

A professzor vette át a szót:

– Ez érdekes kérdés, István. Nagyon sok vita folyik erről a neveléstudományban. Zsuzsa említette a hagyományos iskolarendszert. Kicsit sarkosan fogalmazva azt mondhatjuk, hogy ez olyan rendszer, ahol a tanuló fiatalokat egyszerűen a készen elkészített információ befogadónak tekintjük, amelyet egyoldalúan az előadó ad át. Más szóval a gyermek egy fehér papírlap vagy egy üres edény, amelyet meg kell tölteni. Érzései, motivációja és saját gondolkodásmódja nem számít. Csak a tanárok, a felnőttek birtokolnak tudást, és a nevelést leginkább úgy lehet leírni, hogy egy teli edény (a tanár) tartalmát átöntjük egy üres edénybe (a gyermek).

– A gyerek passzív. Csak figyelnie és ismételnie kell.

– Így igaz. A hagyományos nevelési megközelítés, amely néhány kultúrában és sok fejben még mindig sziklaszilárdan tartja magát, a tudást és a gyermekkort tekintve két fogalomra épül. Egyrészt a tanulást tudás összegyűjtésének tekinti, amelyet egyszer s mindenkorra meghatároztak, és egyszerűen csak szállítani kell. Másrészt a gyermekeket miniatűr felnőtteknek tartja. Gondolkodásmódjuk és érzéseik szerint nem különböznek jelentősen a felnőttekétől.

– Tehát úgy lehet velük foglalkozni, mintha felnőttek volnának?

– Igen, és ha nem reagálnak pozitívan, nem figyelnek, akkor teljes joggal hozunk erkölcsi ítéletet fölöttük: hibásak, lusták vagy engedetlenek, tehát meg kell büntetni őket.

– És miben különbözik az új nevelési megközelítés?

– Az úgynevezett új nevelés gyökeresen eltérő tanulás- és gyermekfogalomra épül. A tudás nem egyszer s mindenkorra meghatározott. Olyasmi, amit el kell sajátítani, és folyamatosan fejleszteni kell. És a korábban elsajátított biztos dolgokat a tudomány fejlődésével állandóan kétségbe vonjuk. A gyermeket ezért arra ösztönözzük, hogy legyen kíváncsi arra, hogy valójában mi igaz, és magának keressen válaszokat. Ettől kezdve a gyermeket nem tekintjük többé kicsi felnőttnek. Jean-Jacques Rousseau mondta először: *„Minden életkornak, minden életállapotnak megvan a maga tökéletessége, egyfajta megfelelő érettség.”* A gyermek egymást követő fejlődési szakaszokon meg keresztül. Minden ilyen szakaszban más és más a gondolkodásmódja és a motivációi, amelyek mind különböznek a felnőttétől.

– Tehát ha valamit meg akarunk tanítani egy gyereknek, akkor figyelembe kell venni ezeket a sajátos gondolkodásmódokat?

– Igen. És mivel a tudás nem valami előre elkészített dolog, hanem folyamatosan fejlődő valami, ahhoz, hogy rácsodálkozhasson, a gyermeknek bizonyos, a felnőtt gondolkodásmód számára idegen folyamatokon kell átmennie. Ezért aztán a követendő út az, hogy a gyermekeket bátorítsuk önmaguk keresésére, és az egymás közötti kommunikációra, hogy saját nyelvükön fedezzék föl és osszák meg egymással a dolgokhoz való viszonyukat, még akkor is, ha ezt a nyelvet egy felnőtt nem használná.

– Ez az aktív nevelés?

– Igen. Ez a learning by doing, a cselekedve tanulás elve. Az aktív nevelés módszerei a gyermeket állítják a nevelési folyamat középpontjába. Arra próbálják biztatni, hogy maga keresse meg az egy probléma megoldásához szükséges információkat, például.

– Baden-Powell is az aktív nevelés követője volt?

– Baden-Powell kapcsolatban állt az angliai New School mozgalom támogatóival, és az ő kérésükre szervezte 1907-ben a Brownsea-szigeti kísérleti táborot. Látni akarta, hogy katonai felderítők számára kifejlesztett képzési módszerei alkalmazhatók-e fiataloknál is. Van itt egy érdekes idézetem ebben a témában. 1912 januárjában ezt mondta a Headquarters Gazette-ben:

A helyes nevelés titka, hogy minden diák maga tanuljon, ahelyett hogy sablonos módon, a tudás belesulykolásával oktatnák.

Úgyhogy látjátok, itt vagyunk a cselekedve tanulás elgondolásánál. Ezen kívül Baden-Powell a híres olasz nevelővel és az aktív nevelés szószólójával, Maria Montessorival is kapcsolatban állt, aki ezt mondta:

A nevelő feladata abban áll, hogy belássa, a gyermek nem keveri össze a jót a mozdulatlansággal és a gonoszt a tevékenységgel...

Újra a Headquarters Gazette-ben, Baden-Powell így írt 1914 augusztusában:

A Montessori-rendszer kulcsa, hogy a tanár a munka megszervezésére és célkitűzések javasolására korlátozza működését, és a gyermek az ezek eléréséhez vezető eszközök kiválasztásában teljes szabadságot élvez...

És így folytatta:

A cserkészlet a Montessori-rendszer kiterjesztéseként írható le...

– Akkor tehát, ha jól értettem – szólt közbe Zsuzsa –, a cselekedve tanulás azt jelenti, hogy a gyermekeket bevonjuk egy kísérletezési folyamatba: cselekedetek és tapasztalatok alapján (egy őket vezető felnőtt támogatásával)

tanulják meg, hogyan reagáljanak egy bizonyos helyzetre vagy problémára?

– Így van.

– És ezt a kísérletezési folyamatot persze minden növekedési területen alkalmazni kell, nem csak a testi vagy szellemi fejlődésnél, hanem a társas, az érzelmi és a lelki fejlődésnél is.

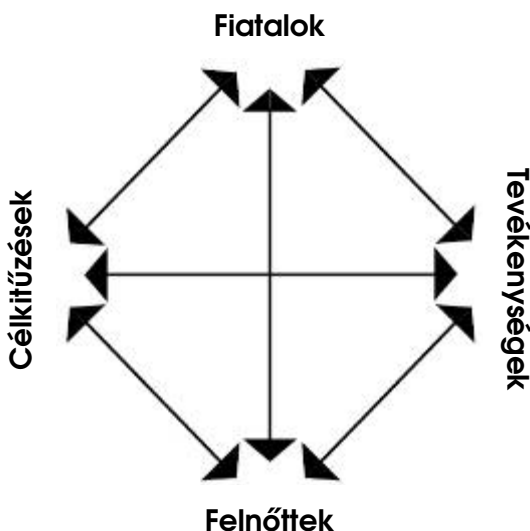
– Ez természetes.

– Lehet, hogy ez így van – vágott közbe István –, éppen itt kezdődnek a rajvezetők nehézségei. Hogyan kezdünk neki az olyan tevékenység kiválasztásának, amely ezt a kísérletezési folyamatot támogatja? És mi alapján?

– Ne kapkodj, Pisti! – szakította félbe Éva. – Szánjunk egy kis időt az eddig említett különböző összetevők elemzésére. Vannak a fiatalok, sajátos gondolkodásmódjukkal, igényeikkel és vágyaikkal. Aztán vannak a felnőttek, akik segítik és vezetik őket. Van a tevékenység és a tapasztalat. És utoljára, de nem utolsósorban vannak a nevelési célkitűzések...

– Tényleg! – kiáltott föl László. – Ez a cserkészgyémánt!

Miközben a többiek megbabonázva bámultak rá, László a táblához ment és gyémánt-formát rajzolt rá.

– A Gilwell Parkban valaki a Világirodától bemutatta egy a cserkészetről és a serdülőkről szóló kutatás eredményét. A cserkészlet négy alapvető összetevőjét gyémánt-formában ábrázolta, ez a „cserkészlet gyémántja”: fiatalok, felnőttek, tevékenységek és nevelési célkitűzések.

László fölírta a négy szót, és nyilakkal kötötte össze őket.

– A négy elem kölcsönösen kapcsolódik egymáshoz.

– Igen. Ez az, ami érdekes az ábrában, László – szólt közbe a professzor.

– A gyémánt valójában négy összekapcsolt háromszögből áll. Látjátok?

– Aha... A felnőtt-tevékenységek-célkitűzések kapcsolat – mondta István.

– Helyes! Ki tudnád ezt kicsit fejteni, István?

– Oké. A felnőtteknek képeseknek kell lenniük, hogy megfogalmazzák a kiválasztott tevékenység nevelési célkitűzéseit.

– Jó.

– Ez mindkét irányba működik – tette hozzá Zsuzsa. – Más szóval azonosítani a kiválasztott tevékenység nevelési célkitűzéseit, ugyanakkor a meghatározott célkitűzésnek megfelelően választani ki a megfelelő tevékenységet.

– Jól van! És egész bizonyosan ez az egyik fő nehézség. Számomra úgy tűnik, hogy egy csomó felnőtt vezető anélkül javasol tevékenységeket, hogy világos elképzelése lenne azokról a nevelési célkitűzésekről, amelyek elérésére az adott tevékenység szolgálna. És fordítva: ha vannak célkitűzései, akkor nehézségei vannak, hogy olyan tevékenységeket találjon, amelyek által ezek a célkitűzések elérhetők.

– Ez olyan pont, amit hangsúlyozni kell a vezetőképzéseken – mondta Zsuzsa. – Meg kell tanítani a vezetőket arra, hogyan azonosítsák és kezeljék a tevékenységek és a nevelési célkitűzések közötti kapcsolatot.

– Igen, ez alapvető. Láttok más háromszögletű kapcsolatot is? – kérdezte a professzor.

– A fiatalok-tevékenységek-célkitűzések kapcsolat – javasolta László.

– És ez mit jelent?

– Hát... talán azt, hogy a fiataloknak is van elképzelése a nevelési célkitűzésekről, amelyet a tevékenységek által szándékoznak elérni?

– Szerintem inkább arról van szó – mondta Zsuzsa –, hogy saját személyes

fejlődésükhöz a fiataloknak maguknak kell meghatározniuk a nevelési célkitűzéseket, amelyeket a tevékenységek által kell elérniük.

– Igen. Baden-Powell gondolkodásának központi eleme az önnevelés – tette hozzá a professzor.

– Én látok egy másik, kiegészítő háromszögletű kapcsolatot is – mondta Éva. – A fiatalok-felnőttek-célkitűzések kötődés. Ez nem azt jelenti, hogy a felnőtteknek támogatniuk kell a fiatalokat a tevékenységek által elérendő célkitűzések kitalálásában?

– Így igaz, Éva. Én még azt is hozzátenném, hogy a fiataloknak és a felnőtteknek közösen kell értékelnük a tevékenységeket, hogy megállapítsák, mennyire voltak hatásosak a nevelési célkitűzések eléréséhez.

– Én látok még egy fontos háromszöget – jelentette ki László. – Felnőttek-fiatalok-tevékenységek. A felnőtteknek nem szabad anélkül tevékenységet választani, hogy előzőleg ne beszéltek volna róla a fiatalokkal.

– És ugyan miért nem? – kérdezte a professzor.

– Mert ha a tevékenységek nem felelnek meg a fiatalok érdeklődésének, akkor nem lesznek motiváltak, hogy részt vegyenek rajtuk, és semmi sem fog működni.

– Rátapintottál egy kulcsfontosságú tényezőre, László. Nem annyira a tevékenységnek magának van nevelési értéke, mint inkább annak a tapasztalatnak, amelyet a fiatal a tevékenység végzése közben szerez. Ha a fiatal nem érdekli a tevékenység, akkor nem nagyon fog részt venni benne, és így az itt szerzett élmény sem lesz kielégítő, végső soron nevelési értelemben gyatra lesz az eredmény.

– A fiatalokat tehát be kell vonni a tevékenységek kiválasztásába és értékelésébe.

– És a felnőttek segítségével föl kell vázolniuk a személyes fejlődésüket szolgáló nevelési célkitűzéseket, amelyeket a tevékenységek révén akarnak elérni – foglalta össze Éva.

István eltöprengett.

– Van ezzel egy bajom – mondta végül. – A cserkészlet számomra mindig is egy csomó speciális tevékenységet jelentett: portyák és táborok a természetben, állatok, növények és csillagok megfigyelése, tájékozódás és térképészet stb. Azt hittem, hogy a mozgalom nevelési célkitűzéseinek eléréséhez egyszerűen csinálni kell ezeket a tevékenységeket. Most meg azt

mondjátok, hogy állandóan újabb és újabb tevékenységek után kell kutatnunk. A cserkészlet mindenekeelőtt nem bizonyos számú pontosan leírt tevékenység gyakorlása, amelyeket Baden-Powell javasolt a „Scouting fog Boys”-ban?

– Aha! Ez érdekes szempont – mondta a professzor. – Az egyik levelezőtársamat juttatja eszembe, egy egyetemi professzort. Azt a feladatot kapta, hogy tartson egy szemináriumot a cserkészetről leendő tanároknak, és valójában egy tevékenység-listát mutatott be: megtanulni térképet olvasni és irányszöveget meghatározni, csomókat kötni, jeladó zászlókkal üzenetet küldeni, állatnyomokat felismerni stb. A kurzus során bemutatta minden tevékenység nevelési érdekességeit testi, szellemi, társas stb. fejlődés szempontjából. Azt gondolta, hogy Baden-Powell egyszer s mindenkorra hivatalosan meghatározta a cserkészlet gyakorlatát, mint a futball vagy a krikett szabályait, és egyszerűen csak minél jobban kell őket utánózni, a komoly vezetőképésnek köszönhetően. Mit gondoltok erről a megközelítésről?

– Előnye, hogy egyszerű – mondta Zsuzsa.

– Koncz és barátai pontosan ezt javasolják – tette hozz Éva.

István elvörösödött.

– De a természetben végzett tevékenységek mégiscsak központi szerepet játszanak a cserkészletben!

– Igen – válaszolta Zsuzsa. – A természetben való élet központi helyet foglal el Baden-Powell rendszerében, és szerintem ennek legalább három oka van. Először is a természet egészséges környezet, távol a szennyezésektől és a város bűdös füstjétől. Ez pedig létfontosságú a testi fejlődéshez és az egészséghöz. Másodszor a természet csodáinak megfigyelése segítség a lelki fejlődéshez. Végül a természetben számtalan olyan tevékenységet lehet végezni, amely megfelel a fiatalok felfedezés- és kreativitásigényének.

– Teljesen egyetértek veled – mondta a professzor. – De egy dologgal még kiegészítenélek. Azt gondolom, Baden-Powell hitte, hogy a természeti környezet nélkülözhetetlen a gyermek társas fejlődéséhez.

Mivel Zsuzsa és a többiek meglepődve néztek rá, így folytatta:

– Talán meglepő, de ez alapvető fontosságú. A *Scouting for Boys*, vagyis a *Cserkészlet fiúknak* előszavában Baden-Powell ezt írja: „A cserkészlet az állampolgárság iskolája az erdőben”. Nem meglepő ez?

– De igen – mondta István. – Az erdőben való élet inkább a társadalomból való kivonulásnak tűnik!

- Hogyan lehet akkor az erdőismeret az „állampolgárság iskolája”?
- Hát nem értitek? Hallottatok már Robinson Crusoe-ról?
- Robinson Crusoe? – kérdezte István.

– Igen, az angol szerző, Daniel Defoe írta: *Robinson Crusoe yorkei tengerész élete és különös, meglepő kalandjai* – mondta a professzor. – A regényt a XVIII. században írták, és hatalmas sikert aratott. Emlékeztek a történetre? Miután Robinson hajótörést szenved egy lakatlan szigeten, fokozatosan berendezkedik: kihasználja a környezet minden erőforrását, és a hajóról megmentett néhány szerszámmal minden szakmát művelni tud: ács és asztalos, állattenyésztő, kertész. Hajlékot épít, és tetőt tesz rá. Vadkecskéket fog be, és tenyésztí őket. Kunyhót épít és ruhákat készít magának. Újra felfedezi és fokozatosan újraépíti a civilizáció elemeit, egészen az emberi testvériségig, amely napon Pénteket megmenti a kannibálok keze közül. A regényben Defoe kora értékeit magasztalja fel az ipari forradalom előtt, amikor majd az anyagi haladás, a termelékenység és a műszaki haladás igénye olyan változásokhoz vezet, amelyek a társadalom egész szervezetére kihatnak. Tudtátok, hogy Jean-Jacques Rousseau korának összes gyermekkönyvét elítélte a Robinson Crusoe kivételével? Megértette, hogy miért vonzó olyan sok fiatalnak. Szigetén Robinson Crusoe a gyermek gyötrelmeit jeleníti meg, akit belehajítottak egy érthetetlen világba, amelyet azonban egy napon majd megért és megtanul irányítani.

- Nem igazán látom a kapcsolatot a cserkészettel – mondta István.

– Dehogynem látod! – kiáltott föl Éva. – Amikor táborozni megyünk, akkor Robinson Crusoe élményeit éljük újra. Le kell telepednünk egy ismeretlen területen, föl kell fedezni az erőforrásokat, hajlékot kell építeni a rossz idő ellen, ételt kell készíteni, meg kell szervezni a csoport életét és így tovább.

– A társadalom létrejöttének újrafelfedezése és megtapasztalása – tette hozzá Zsuzsa.

– Így van – folytatta a professzor. – És én azt hiszem, hogy ez a folyamat a cserkészlet sikerének legalapvetőbb magyarázata. Minden gyermeknek, és a serdülőknek különösen is szükségük van arra, hogy egy időre elhagyják a társadalmat, és egy kis csoportban maguk fedezze fel újra a társas élet alapjait, saját maguknak megfelelő szinten.

- Ez *A dzsungel könyvében* is megvan – jegyezte meg Zsuzsa.

- Így van. *A dzsungel könyvében* Rudyard Kipling újrateremti a vadgyereket

mítoszát, akit bölcs állatok vesznek maguk közé, táplálják és oktatják, és megtanítták neki a farka törvényét, amely a társadalmi élet alapja. Ráadásul nem véletlen, hogy Baden-Powell éppen *A dzsungel könyvét* ajánlotta a farkasköllyök-korosztály szimbolikus keretének. A cserkészlet alapjában véve a szocializáció egy eszköze, „az állampolgárság iskolája”. Ahhoz, hogy igazán megértsük a Baden-Powell által a *Cserkészlet fiúinak*-ban ajánlott tevékenységek hasznosságát, elsősorban ebből a nézőpontból kell szemlélnünk őket. Az olyan tevékenységek, mint a megfigyelés, fölfedezés, táborozás és élet a természetben, játékok és szolgálatok, önmagukban nem célok, hanem eszközök a jövő polgárának neveléséhez.

– Ez magyarázza – folytatta Éva –, hogy nem kötelességünk a Baden-Powell által a cserkészlet kezdetén javasolt tevékenységek ismételése. Kitalálhatunk új tevékenységeket, sőt, ki is kell találnunk ilyeneket, feltéve, hogy ugyanebbe az irányba vezetnek, és megfelelnek a fiatalok érdeklődésének.

– Ráadásul Baden-Powell maga is ezt mondta. 1939 márciusában például így ír a *The Scouterben*:

Ne hagyjátok, hogy a technika túljárjon az erkölcs eszén. A rátermettség a terepen, az erdőben való megélés, a táborozás, a portyázás, a jócselekedetek, a jamboree-testvériség mind eszközök, nem célok. A végcél a jellem – jellem céllal. És a jellem célja az, hogy a következő nemzedék egészséges legyen egy egészségtelen világban, és magasabb szinten valósítsa meg a Szolgálatot, a Szeretetet aktív szolgálatát, és az Isten és az embertársak iránti Kötelességet.

– Ezért aztán úgy foglalthatjuk össze – mondta Zsuzsa –, hogy a cserkésztevékenységek nem korlátozódnak egy pontos listára, hanem inkább két összetevő jellemzi őket: először is a környezetük, másodsor pedig a céljuk. A cserkésztevékenységek kiváltságos, de nem egyetlen helyszíne a természet, a már említett okok miatt. Céljuk pedig, hogy elérjék a különböző korosztályokhoz tartozó fiatalok igényeinek megfelelő nevelési célkitűzéseket a különböző növekedési területeken, hogy így a fiatalok olyan boldog, aktív és hasznos polgárokká váljanak, amilyenekre a társadalomnak szüksége van.

– És ezek után abszolút világos – tette hozzá László –, hogy a mozgalom egyik legnagyobb nyomorúsága, ha olyan tevékenységeket ismételget, amelyek semmilyen nevelési célkitűzéshez nem kapcsolódnak. Tevékenységek a tevékenykedés kedvéért...

– Ez a baj – mondta Zsuzsa – egy bizonyos, a mozgalomban gyakran alkalmazott rövidlátó gyakorlatiasságból ered. Amikor kiképzőként ahelyett,

hogy a rajvezető-jelölteket a nevelési célkitűzések meghatározásában, és az ezek eléréséhez felhasználható tevékenységek megtalálásában segítenénk, egyszerűen arra oktatjuk, hogy hogyan működtessék a megszokott tevékenységeket: hogyan játsszák ezt vagy azt a játékot, hogyan csomózzanak, szervezzenek portyát, építsenek hidat stb. Átadjuk nekik a módszereket, de nem neveljük rá őket, hogy gondolják át azokat az igényeket is, amelyekhez fel kell használni őket.

– Ez olyan gyakorlat, amely legtöbbször mélységesen bevéődött a vezetők gondolkodásmódjába – jegyezte meg Éva.

– De hát cserkésztevékenységekről beszélünk, nem? – vágott közbe István.

– A cserkészetnek mégiscsak van jópár jellegzetes tevékenysége, nem?

A kérdésre a professzor válaszolt.

– Gondoljunk bele ebbe egy kicsit jobban! Egyrészt úgy tűnik, a cserkészet kialakított egyfajta jegyzéket bizonyos egyedi tevékenységekből: tájékozódás, felfedezés, portya, tábortűz stb. Másrészt a cserkészet nevelési rendszere a fiatal fejlődésének az összes dimenziójára irányul (testi, szellemi, érzelmi stb.), és a fiatal érdeklődésének tárgyát állítja középpontba. Ezért aztán a cserkésztevékenységek skálája végtelen lehet. Hogyan tudjuk akkor feloldani ezt az ellentmondást?

– Pontosan ezt kérdezzük mi is! – ráncolta a homlokát István.

– Használd a fejed, István! – noszogatta finoman a professzor. – Világosan meghatározott tevékenységek korlátozott listája az egyik oldalon, és korlátlan számú tevékenység a másikon...

– Ez nem jelentheti azt, hogy kétféle tevékenység van? – vetette föl Zsuzsa.

– Ez a válasz! – mondta a professzor. – Különbséget kell tennünk a tevékenységek két fő típusa között. Egyrészt vannak azok, amelyeket *kötött tevékenységeknek* hívhatunk, legalábbis én szívesebben hívnám így őket, nem pedig cserkésztevékenységeknek, vagy hagyományos tevékenységeknek, ahogy néha nevezik őket. Azért hívom őket *kötöttnek*, mert ismételten és szabályosan kell őket végezni, annak érdekében, hogy jó légkört teremtsenek, erősítsék a csoport belső összetartását és támogassák a cserkészmódszer megvalósítását, különösen ami a fiataloknak a döntéshozatali folyamatba történő bevonását illeti. Ahogy már említettük, ezek elsősorban szabadban végezhető tevékenységek, portya, éneklés és játékok, valamint szertartások, őrsi és rajfoglalkozások, rajgyűlések és így tovább. Másrészt vannak olyan tevékenységek, amelyeket *változónak* mondhatnánk, mert rendkívül

változatosak lehetnek és egyáltalán nincsenek korlátozva. Lehetővé teszik, hogy az érdeklődési körök nagyon széles skálájára válaszolhassunk, és minden fejlődési területtel foglalkozzunk. Kötődnek a közösség helyzetéhez és igényeihez is. Túlnyomórészt projektek formájában léteznek, amelyeket az őrök vagy a raj hajtanak végre: bábjáték előadása, részvétel egy környezetvédelmi akcióban, nemzetközi összefogétel szervezése és így tovább.

– Ez nagyon jó magyarázat – ismerte el László. – Én még azt is hozzátenném, hogy meg kell próbálnunk a két tevékenység-típus között valamiféle egyensúlyt elérni.

– Mire gondolsz, László?

– Hát, tapasztalataim szerint, ha a raj programjának java részét a *kötött tevékenységek* teszik ki, akkor abba egy idő után beleun a csoport. Nem lesz több meglepetés, elfogy a lelkesedés, és lassan az unalom és az érdektelenség légköre terjed el. Viszont ha a vezetők arra ösztönzik a fiatalokat, hogy *változó tevékenységekben* vegyenek részt állandóan, és mindig új és új projektekkal állnak elő, akkor a csoport nem fog lélegzethez jutni... Nem is beszélve arról, hogy egymás megismeréséhez olyan tevékenységeken is jó részt venni, amelyek kevesebb fantáziát és stresszt igényelnek, mint pl. egy hétvégi sátorozás az erdőben, vagy egy nem túl megerőltető portya.

– Igazad van – mondta Zsuzsa. – A kötött tevékenységek, mint egy kirándulás a természetben, lehetővé teszik a csoportnak, hogy újra fölfedezze önmagát, és hogy lélegzetvételhez jusson.

– Nem is beszélve az őrök közötti kapcsolatról és a csapattanácsokról és csapatgyűlésekről, ahol a csoport életét értékelik.

– Más szóval – vetette közbe újra a professzor – azt is mondhatjuk, hogy a túl sok *kötött* és nem elegendő *változó tevékenységet* tartalmazó program azt okozhatja, hogy a csoport bezárkózik. A fiatalok bizonyos cserkésztevékenységekben jártasakká válnak, de nem készülnek föl arra, hogy majdan aktív és felelős tagjai legyenek közösségüknek. Egy ilyen program ráadásul nem terjedhet ki a fejlődés minden területére, mert túlságosan korlátozott a tevékenységek skálája. Ezzel szemben a túl sok *változó* és nem elegendő *kötött tevékenységet* tartalmazó program azzal fenyeget, hogy elveszti cserkészszerű jellegzetességeit. Veszélybe kerül a csoport kohéziója, a valahová tartozás érzése, sőt, még a cserkészprogram megvalósítása és a nevelési célkitűzések is. Végül öncélúan működő programhoz juthatunk, amely már nem ösztönzi arra fiatalokat, hogy átgondolják, mit is csinálnak, és a csoport életét a cserkészlet értékeihez kössék.

– Bocsánat, hogy még mindig itt tartok – szólt közbe István –, de szeretném világosabban látni, hogy hogyan segíthet egy tevékenység egy nevelési célkitűzés elérésében.

– Rendben – válaszolta Éva. – Zsuzsa, mondj egy nevelési célkitűzést, és aztán megpróbálunk néhány olyan tevékenységet találni, amelyekkel azt el lehet érni.

Zsuzsa vastag jegyzetfüzetet vett elő, és belelapozott.

– Itt van egy a farkaskölyköknek, a testi fejlődés területéről: „Vegyél részt sporttevékenységeken, értsd meg a szabályokat és fogadd el, ha veszítesz.”

– Ez könnyű – mondta István. – Egyszerűen valami sporteseményt kell szervezni, mondjuk egy olimpiát, amelyen minden órs más országot képvisel.

– Oké. Nézzünk egy bonyolultabbat. Itt van egy másik célkitűzés a farkaskölyök korosztálynak, szintén a testi fejlődés területén: „Alakíts ki jó szokásokat egészséged ápolására”.

– Ezt a célkitűzést lehetne az étrendre alkalmazni – javasolta Éva. – Egy kártyajáték révén a farkaskölykök megtanulják, hogyan válasszanak ételeket a különböző élelmiszercsoportokból, hogy kiegyensúlyozott étkezést állítsanak össze.

– Nem rossz – mondta László –, de általánosságban a tábori élet is az egyszerű higiénés szabályok és a tevékenységek biztonságos végzése megtanulásának az egyik módja. Van valami nehezebb, Zsuzsa?

– Mit szóltok ehhez? A kósza korosztály egyik célkitűzése a szellemi fejlődés területén: „Mutasd be leleményes és alkotó módon technikai és kézügyességbeli képességeid.”

– Táborban minden órs versenyezzen talpraesettségben, hogy melyikük tud praktikusabb és kényelmesebb eszközöket készíteni – javasolta István.

– Igen – mondta Zsuzsa –, de ez egy kicsit túl átlagos. Próbáljunk valami eredetibbet találni!

– Nekem van egy ötletem – jelezte Éva. – D-nap: minden órsnak össze kell gyűjteni mindenféle anyagot, hogy a lehető leggyorsabban építsen belőlük egy olyan járművet, amellyel átkelhetnek egy kis folyón. Az az órs nyer, amelyik először ér át a folyón.

– Na, ez valami eredeti és izgalmas – mondta Zsuzsa. – Jól van, Éva! Mit mondasz, Pisti? Választ kaptál ezzel a gyakorlattal a kérdésedre?

– Igen, most már értem, hogy miről is van szó. Tulajdonképpen arra kell kiképeznünk a rajvezetőket, hogy használják a fantáziájukat, ahogy most mi is tettük, és így akármennyi tevékenységet kitalálhatnak, amely megfelel egy adott célkitűzésnek.

– Csak óvatosan! – szólt közbe a professzor. – Amit eddig mondtatok, az mind igaz, de van egy alapvető határ, amelyet észben kell tartani.

– Éspedig?

– Még ha gondosan választunk is ki egy tevékenységet, soha nem lehetünk biztosak benne, hogy minden esetben el fogjuk érni vele a meghatározott célkitűzést.

– Miért nem?

– Mert a tevékenység minden egyénnek más és más élményt jelent. Érdeklődése és a csoportban elfoglalt helye szerint tesz minden fiatal kisebb vagy nagyobb erőfeszítéseket. A tevékenység valójában csak olyan értelemben számít, hogy mekkora erejű és milyen minőségű élményt kínál az egyes résztvevőknek.

– Ezek szerint amit eddig mondtunk, az mind megvalósíthatatlan? – kérdezte István.

– Egyáltalán nem! A megközelítésetek jó. De ki kell egészíteni egy olyan értékeléssel, amely figyelembe veszi minden egyes fiatal érdeklődését a tevékenység során, személyes hozzájárulását, és azt, ahogyan a megtapasztalt élmény megváltoztatta őt.

– És hogyan készítsunk ilyen értékelést?

– Alapjában véve úgy, hogy minden fiataalt megfigyelünk a tevékenység végzése közben. Ráadásul a megfigyelés ahhoz is alapvető, hogy a vezetőket arra ösztönözze, hogy a tevékenységek tekintetében minél kreatívabbak legyenek. Ha megtanulják megfigyelni a fiatalokat, képesek lesznek felmérni a tevékenységeknek a fiatalokra gyakorolt hatását, és ez arra ösztönzi őket, hogy olyan feladatokat találjanak ki, amelyek valószínűleg jobban felkeltik a fiatalok érdeklődését, és gazdagabb tapasztalatot kínálnak nekik.

– Azt hiszem – válaszolta Zsuzsa –, óriási kreatív és találékonysági ötletbörzét kellene indítanunk. Ennek arra kellene ösztönöznie a tevékenységeket irányító vezetőket és a fiatalokat, hogy megosszák a tevékenységekkel kapcsolatos ötleteiket, alkotásaikat és tapasztalataikat. Össze kell állítanunk egy állandóan bővülő listát, amelyen sok száz tevékenységötlet

van a célkitűzésekhez.

– Ez az erőforrásközpont ötlete – jegyezte meg László.

– Összeállíthatnánk egy elektronikus adatbázist is – javasolta István –, amely egy csomó kinyomtatható tevékenység-leírást tartalmazna a különböző nevelési célkitűzések és korosztályok szerint. Ezt az interneten mindenki számára elérhetővé lehetne tenni.

– És te tudnád, hogy hogyan kell ezt csinálni, Pisti?

– Azt hiszem, összességében lehetséges, de első lépésként gondosan meg kellene határozni a tevékenység-vázlatok részeit.

– Hát jó, akkor csináljuk! – mondta Éva a tábla felé fordulva. – Jegyzetelek, Mondjátok az ötleteiteket.

– Cím – mondta Zsuzsa

– Besorolási kód – tette hozzá István –, amely megmutatja, hogy melyik korosztályhoz és melyik fejlődési területhez tartozik főként: testi, szellemi, társas, érzelmi stb.

– Lehetséges helyszín: kint, bent, szabálytalan terepen vagy sima felületen – javasolta László.

– Részrtvevők száma – tette hozzá Éva.

– A tevékenység leírása...

– Előkészületek...

– Szükséges felszerelés...

– Várjatok már! Ne olyan gyorsan! – tiltakozott Éva.

– Milyen nevelési célkitűzéseknek felel meg...

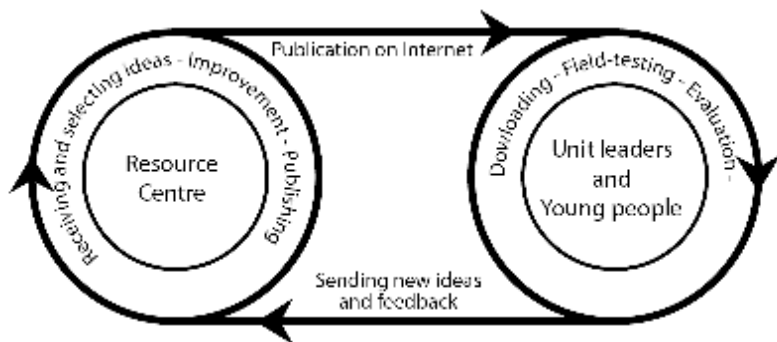
– És hogyan értékeljük a sikerességét!

– Oké. Azt hiszem, megvagyunk az alapokkal – mondta Éva, miután visszaolvasta, amit a táblára írt. – Akkor most gondoljuk végig, hogy hogyan tudunk ilyen lapokból a lehető legtöbbet kiadni.

– Ha fölállítunk egy interaktív rendszert a rajvezetőkkel és a fiatalokkal – ajánlotta István.

– Pontosan hogyan?

István ezúttal a táblához ment, és két kört rajzolt egymás mellé.

– Tehát baloldalt van az erőforrásközpont, jobboldalt pedig az összes rajvezető és fiatal. Kétirányú áramlást kell létrehoznunk.

Egy nyilat rajzolt a jobboldali körtől a baloldali felé.

– Biztatjuk a rajvezetőket és magukat a cserkészeket is, hogy küldjenek tevékenység-ötleteket az erőforrásközpontba. A központ aztán kiválogatja a legjobb ötleteket, és a többit visszaküldi a szerzőknek, hogy fejlesszék őket tovább. A kiválasztott ötletek alapján kinyomtatható vázlatok készülnek a tevékenységekről, amelyeket eltárolnak az adatbázisban, és közzétesznek az interneten. A rajvezetők és a cserkészek letölthetik, kipróbálhatják és értékelhetik őket, és visszajelzéseiket elküldhetik az erőforrásközpontnak.

István az ábrájára mutatott.

– Fantasztikus! Valóságos tevékenységgyártó-gépet mutattál nekünk, Pisti!

– Igazi „cserkész szövegép” –bólogatott Zsuzsa.

– Igen – mondta Éva –, de hogyan szervezzük meg a valóságban ezt az erőforrásközpontot? Milyen ismeretek és feladatkörök kellenek hozzá?

– Olyan emberekre van szükségünk, akik a főbb tevékenységi területeken jártasak – javasolta István –, mint például szabadban végzendő tevékenységek, kifejező-tevékenységek, kézzel végezhető tevékenységek stb.

– És akik ismerik a különböző korú fiatalok képességeit és érdeklődési körét – tette hozzá László.

– Valamint olyanok, akik képesek megírni a vázlatokat, szépen megformázni és illusztrálni őket.

– Internetes szakemberek...

– És mindenekelőtt olyan emberek, akik képesek átlátni a tevékenységek és a nevelési célkitűzések közötti kapcsolatot – zárta le Zsuzsa.

– Vannak esetleg ilyen ismerőseink? – kérdezte Éva.

– Szerintem igen – válaszolta István. – Szívesen mondok néhány nevet.

– István, te leszel az erőforrásközpont lelke! Ez az egyik legfontosabb elem annak az újfajta szövetségnek a felépítéséhez, amelyről álmodunk. Számítunk rád!

...

XIII. Korosztályi módszerek

Január 2., szombat, 15 óra

Hosszú függőhíd keresztezte a mozdulatlan folyót. Ez volt a két határállomás közötti „senkiföldje”. A híd mindkét oldalán végeláthatatlan sorban kígyóztak a mindenféle típusú járművek: személyautók, buszok és teherautók. Minden szürke volt: az ég, a nagy ködös síkság, a folyó, és a járművek, ahogy egymás lámpáinak fénykörében csillogtak.

– Mindig órákat kell várni – mondta István.

Nagybátyja ütött-kopott Ladájával néhány száz méterre állt meg a határtól, és távcsővel figyelte a forgalmat.

– Nem látom őket...

– A végén még téged fognak meglátni a határőrök! – aggodalmaskodott László.

– Hé, nyugodj már le, „elvtárs”! Ez már egy demokratikus ország.

– Demokratikus vagy nem, akkor is mindig gyanús, ha valaki távcsővel figyeli a határt!

– Várj csak! Azt hiszem, látom őket. Sárga mikrobust mondtál, nem?

– Igen, élénksárgát, belga rendszámmal: fehér alapon piros számok és betűk.

– Ott vannak! Két ember van a vezetőfülkében: egy fiatal nő, és egy izonyú nagydarab pacák.

– Az Manu.

– Ez a Manud épp a vámház felé megy az autó papírjaival. Egy óriás!

– Hadd nézzem.

László elvette a binokulárt Istvántól, és beállította az élességet. Tisztán látta a belga óriást, amint épp egy vámtisztviselővel beszél.

– Visszamennek a mikrobushoz... A vámos ellenőrzi a cuccot.

– Jó. Tehát még várhatunk vagy háromnegyed órát. Bőven elegendő egy kávéra. Jössz?

– Biztos vagy benne?

– Teljesen. Az áru behozatalához egy halom papírt ellenőrizni kell, és le kell pecsételtetni egy csomó irodában, útlevel- és vízumellenőrzés... Lehet, hogy demokratikus ország lettünk, de a bürokrácia megmaradt. És a bürokráciának soha nem sietős a dolga; a világ minden ideje rendelkezésére áll... Na gyere, mindkettőnknek jól fog tenni egy kávé. Fázik a lábam.

István már egy bódé felé indult, amely egyike volt a határ mellett hirtelen megjelenő számos ilyennek: szendvicset, italt, cigarettát, valutát stb. árultak. László utolérte Istvánt, aki épp megállt, hogy elengedjen maga előtt egy hatalmas, hangos, sűrű gázolajfüstöt okádó bolgár kamiont. Beléptek az emberekkel zsúfolt, túlfűtött, barakk-szerű épületbe, és a cigarettafüst-felhőn keresztül a pultig nyomakodtak.

– Mit kérsz? – kérdezte István.

– Gondolkodom, hogy a kávé vagy egy gázálarcot válasszak.

– Kezdd a kávéval; azt gázálarc nélkül is meg tudod inni, ha visszatartod a lélegzeted egy percre.

– Talán igazad van. Megpróbálok.

A kávé erős volt és keserű. László beletett néhány púpozott kanál cukrot.

– Hallom, Koncz összehívta a közgyűlést – kezdte István két korty kávé között.

– Mikorra?

– Március 6., szombat... Elég időnk lesz, hogy összeszedjük a barátainkat az ellentámadás előkészítésére.

– Február elején eljön Jane az európai irodából, hogy találkozzon Konczal. Péter és Éva egyetértésével szeretne valamiféle egyezséget tető alá hozni.

– Miben fogadjunk, hogy Koncz el fog utasítani mindenféle tárgyalást? Megvan, amit akart, a szövetség irányítása, és ezt soha nem fogja föladni.

A két barát csöndben elmerült gondolataiban. István lenyelte az utolsó korty kávé, letette csészéjét, és elővett néhány pénzermét, amelyet azután a pultra helyezett.

– Menjünk! Nehogy elszalasszuk őket.

Kint kellemetlen, finom és hideg szitáló eső fogadta őket. István fölhajtotta dzsekije gallérját, és így szólt:

– Van azért néhány jó hírem is.

– Lehetnek egyáltalán ilyenkor jó hírek? – kérdezte László fakó hangon.

– Ítéld meg te magad: a város úgy döntött, hogy ad nekünk egy új székházat.

– Most hülyéskedsz! Tényleg?

– Teljesen igaz. A régi pártirodák... Függetlenség tér... rémlik már?

– Húha! Ez marha jó, Pisti! Alig tudom elhinni... Még valami kis park is van ott, ha jól emlékszem...

– Igen, de azért nyugi, ne izgulj annyira! Az épület évek óta üres, és lehet, hogy le is bontják. Időszakos megoldás, és meg kell beszélnünk a feltételeket, mielőtt megállapodunk.

– Milyen feltételeket?

– Ugye nem gondolod, hogy elkérhettem volna az épületet a szövetségnek? Koncz simán lenyúlta volna az egészet. Úgyhogy azt mondtam, hogy el kellene helyeznem a „Nevelési és Képzési Hálózatot”, amelyet a barátaimmal állítottunk föl.

– Miről beszélsz?

– Gondolj bele, Laci. Ha ellen akarunk állni Koncz hatalomátvételének, akkor kell, hogy legyen valami jogi alapunk... még akkor is, ha ez csak arra arra jó, hogy átvegye a gépeket, amelyeket Manu hoz. Úgyhogy szerintem létre kell hozni egy kiadványszerkesztő és kiadó egyesületet: ez lesz az NKH, vagyis a Nevelési és Képzési Hálózat. Itt a zsebemben az alapszabály. Te vagy az egyik társalapító Évával meg Zsuzsával... és persze velem.

– És ezt te csak így mondd?!

István megragadta László régi bőrkabátjának a hajtókáját, és egyenesen a szemébe nézett.

– Laci, ha ki akarunk csúszni Koncz satujából, akkor gyorsan kell mozognunk, ugye? Nincs időnk tervezgetni. Mindenesetre semmit sem fogunk tenni a hozzájárulásod nélkül. Egyelőre az egész csak egy javaslat. Üljünk be a kocsiba, elég nyirkos kezd lenni az idő.

István az autóhoz lépett. László csatlakozott hozzá, megvárta, amíg kinyitja az ajtót, és behuppant az ülésre. Szemüvegét esőcseppek borították. Zsebkendőjét vett elő, és elkezdte letörölni.

– Tehát csináltál egy alapszabálytervezetet egy szövetségnek, vagy vállalatnak, vagy mittudomén mi ez az NKH, és tárgyalta a várossal egy épület használatáról, anélkül, hogy egyáltalán megkérdeztél volna minket?

István keze megszorította a kormánykereket:

– Na, lassíts már egy kicsit, Laci! Még semmi sem dőlt el. Az egész csak egy felvetés, oké?

– Egy felvetés?! És tudod, hogy mit gondolok én erről a te felvetésedről? – ordította László.

István aggódó és elkeseredett pillantással nézett rá.

László rácsapott a vállára, és felkiáltott:

– Rohadt jó ötlet, Pisti! Állati jó! Pont erre van szükségünk!

A két jóbarát nevetéstől fuldokolva átölelte egymást, és meglapogatták egymás hátát.

– Hé! – kiáltotta László hirtelen – A kisbusz! Ott van!

István rögtön odafordult, még épp időben, hogy lássa elmenni a sárga mikrobuszt. Izgatottan elfordította a slusszkulcsot. A Lada motorja beindult, aztán semmi, hiába próbálkozott az önindító.

– Siess már, Pisti, elmennek – sürgette László türelmetlenül.

– Nyugalom! Ha túlfolyik a motor, akkor végünk van.

Istvánnak erősen kényszerítenie kellett magát, hogy várjon néhány percet, mielőtt újra elfordítja a kulcsot. A Lada ezúttal fölhorkant, kiköpött egy nagy, fekete füstfelhőt, majd megindult.

– Látod – mondta István – nem szabad hajszozni az idős hölgyeket.

– Megálltak a kocsmánál

A sárga mikrobusz valóban bekanyarodott, és megállt a bódé előtt. László kiszállt. István morogva leállította a motort, és követte. Manu, aki szintén éppen csak kiszállt, örömkkiáltást hallatott, és átölelte Lászlót. Aztán összeroppantotta István kezét, amikor László bemutatta, és ő pedig bemutatta Doriane-t, a nevető szemű fiatal nőt.

– Doriane a cserkész-korosztály országos szakvezetője – mondta.

László és István melegen üdvözölték.

– Kértek valamit inni? Kávét? Sört? – kérdezte László.

– Nem, kösz, tulajdonképpen egy telefont kerestünk, hogy fölhívhassunk. Inkább mennénk tovább. Kezd késő lenni, és még az egész felszerelést ki kell pakolnunk. Hová megyünk?

István Lászlóra pillantott, és így válaszolt:

– A szövetség úgy központjába. Majd lassan megyünk, hogy tudjatok követni.

Doriane és Manu visszamásztak a kisbuszba, István és László pedig saját autójukba.

– Éva és Zsuzsa tud már „a szövetség új főhadiszállásáról”? – kérdezte László.

– Fölhívtam őket tegnap, hogy elmondjam. Ebben a pillanatban is ott kell lenniük egy csapatnyi roveremmel, hogy kicsit kitakarítsanak. Néhány helyiséget úgy is lehet használni, ahogy vannak.

– Tehát én vagyok az utolsó, aki megtudom! – jelentette ki László.

István elfordította a kulcsot, és a motor néhány rázkódás után megindult.

– Hé, nehogy már annyira fölháborodj. Egyszerűen csak meg akartunk lépni. Jönnek mögöttünk?

László félig megfordult, és meglátta a sárga buszt a hátsó ablakban.

– Aha, itt vannak. Menjünk!

...

Néhány óra alatt gond nélkül elérték a fővárost. István a belváros felé tartott, miközben folyamatosan ellenőrizte, hogy Manu jön-e még mögöttük. Miután ellavíroztak az óváros keskeny utcáin, megérkeztek a Függetlenség térre. Néhány utca egy körforgalomba futott össze, amelynek a közepét néhány évszázados hársfa díszítette. A teret kis, XIX. század végi házak övezték, illetve egy kopár parkocska végén egy nagy, elhagyott épület.

– Íme – mondta István. – Ki tudnád nyitni a kaput, Laci?

Mivel kicsit még mindig bosszantotta, hogy neki mondták el utoljára a nagy hírt, László alig szólt az úton. De most, amikor a nyikorgó, rozsdás kaput

nyitotta, csak ámulatot tudott érezni az öreg, álmos polgárház láttán. Volt benne valami barokkos, kétségtelenül a '20-as években építették. Két kis kőoroszlán között legömbölyített élő lépcsősor vezetett a főbejáráthoz, amelyet két oszlopból és a rajtuk nyugvó erkélyből álló előtér védett. Az előtér mindkét oldalán két-két nagy ablak törte át a homlokzatot. A tetőn két manzárdablak volt, amely megvilágította a tetőteret. Jóllehet szemmel láthatóan elhanyagolt volt, a ház harmóniát és nemes légkört árasztott.

László arrébb állt, hogy beengedje a két autót, amelyek a lépcső elé álltak. Az első emeleti ablakban Éva és Zsuzsa jelent meg mosolyogva, üdvözlőn integettek az újonnan érkezettek. Overál volt rajtuk és fejkendő.

Manu, Doriane, László és István fölment a lépcsőn, és az oszlopok között találkoztak Zsuzsával és Évával, meg vagy féltucat roverrel, fiúkkal és lányokkal. A bemutatkozások, kézfogások, ölelések és puszik után megkezdődött a ház bejárása.

Zsuzsa és Éva nagyon lelkes volt.

– Itt lesz majd a porta és az iroda... Ez itt teljesen alkalmas a könyvtárnak és az erőforrásközpontnak... Ez a leendő tárgyaló... Még konyha is van, ez a kis helyiség meg ideális ebédlő... A hálósobákat az emeletre tehetjük!

István próbálta hűteni a lelkesedésüket:

– Nyugi, lányok! Ne feledjétek, hogy egyelőre csak időszakos jogaink vannak. Még bérleti szerződésünk sincs... És belegondoltatok már, mennyibe kerülne a felújítás?

– Először is nem vagyunk „lányok” – válaszolta Zsuzsa. – Ez szörnyen leereszkedő! És én mondom neked, hogy ez lesz a szövetség központja, akár tetszik, akár nem! Elfogadtuk a házat, és ő is befogadott minket. Nem így van, Éva?

– Abszolút – mondta Éva, és levette poros fejkendőjét. Te csak ne aggódj, István. Majd mi rendbe hozzuk. Nem félünk a munkától. Még csak tíz órája vagyunk itt a rovereikkel, és máris látni a különbséget, ugye?

István kénytelen volt elismerni, hogy a hely megváltozott, mióta legutóbb itt járt. A tapéta még mindig cafatokban lógott, jópár parkettadarabot ki kellett cserélni, és az egész elektromos hálózatot fel kellett újítani, de most, hogy elvitték a sítet és a szemetet, a padlót fölsöpörték és fölmosták, az ablakokat letisztították, és a villanykörtéket kicserélték, a ház jó állapotúnak és hívogatónak látszott.

– Nincsenek penészfoltok a falon – jegyezte meg László.

– A tető jó állapotban van. Megnéztük – mondta az egyik rover, majd István sötét tekintetét látva hozzátette: – Kötelet is használtunk, a biztonság kedvéért.

– Majd mi gondoskodunk a felújítási munkálatokról – folytatta Zsuzsa. – Te pedig – folytatta, és mutatójával István hasára bökött –, a te feladatod, hogy elrendezd a helyzetet a várossal, és köss egy rendes bérleti szerződést.

Manu és Doriane szívből nevetett, amikor László lefordította az elhangzottakat.

– Doriane-nal kivettünk két hét szabadságot, úgyhogy segíthetünk. Pár roverrel meg tudom csinálni az elektromos hálózatot.

Éva hálásan megköszönte Manunak, és hozzátette:

– Szervezünk egy találkozót a vezetőknek, hogy kihasználjuk Jane látogatását az Európai Irodából. Addig rendbe kell raknunk a tárgyalót.

– Lehet, hogy ahhoz túl sokan leszünk. Jobb lenne, ha elkérnénk a Városháza üléstermét – mondta István.

– Legelőször is föl kell állítani magunknak egy irodát egy íróasztallal és telefonnal. Ez nagyon fontos a cserkészcsapatokkal való kommunikációhoz – mondta Zsuzsa.

– Összerakok nektek egy számítógépet modemmel – vetette közbe Manu. – Egész héten dolgoznunk kell, hogy mindent rendbe rakjunk. Ki ér rá?

– A héten szünet van az egyetemen – mondta az egyik rover –, úgyhogy ráérünk, semmi gond.

– Én meg még mindig munkanélküli vagyok – mondta László. – Tehát én is ráérték.

– Tökéletes! Lássunk munkához. Ki kell pakolni a kisbuszt – mondta Manu.

...

Január 8., péntek, 18.15

István éppen egy építkezésről jött visszafelé a Vízművek mikrobuszával.

Kemény nap volt, a vele levő két munkás szunyókált a meleg fülkében. István leeresztette az ablakot, hogy friss levegőt engedjen be. A visszapillantó tükröben egy lámpa csillogására figyelt föl. Egy motoros előzött nagy sebességgel, aztán a mikrobusz előtt egészen közel vágott be, és így lassításra kényszerítette István.

– Barom!

Egy másik motor követte, és csatlakozott az előzőhöz, így Istvánnak még inkább le kellett lassítania. A motorosok fekete bőrruhát viseltek és fekete bukósíkat.

– Kik ezek a marhák?

A munkások ekkorra már teljesen fölébredtek. István hirtelen összekapcsolta a helyzetet Éva motoros támadójával. Kicsit fékezett, és visszaváltott második sebességbe. Az egyik motoros elővett valamit a zsebéből, és durván mozdulatot tett a kisbusz felé.

– Vigyázz! – kiáltotta az egyik munkás.

Fémdoboz csapódott a szélvédőnek, amely egy szempillantás alatt elsötétült. István keményen fékezett, és a jármű keresztbe fordult, mielőtt megállt volna az út közepén. Mindhárman kiszálltak. A motorosok már gyorsítottak, és a következő kereszteződésnél el is tűntek.

– Mi bajuk van velünk ezeknek a barmoknak?

– Egyre több a huligán!

A kisbusz szélvédőjének felét fekete, ragacsos folyadék borította.

– Motorolaj – állapította meg István. Az utastérből elővett egy rongyot, és nekiállt letörölni a szélvédőt. A mögöttük jövő autósok egyre türelmetlenebbek lettek, és dudáltak.

– Menjünk! Semmiség az egész – mondta István.

Visszaült a volán mögé, megvárta, amíg munkatársai is beszállnak, aztán elindultak.

– Hihetetlen! Sose láttam még ilyent!

István ránézett kollégájára: idős, őszülő hajú munkásember volt, akit szemmel láthatóan megrázott az eset.

– Látod, Pista. Ez a nyugati dolgok bejövételének rossz oldala. Elárasztanak minket ezek a szörnyű emberek. A rendőrség már nem is csinál

semmit.

István nem válaszolt. Már látszott a Vízművek telepe. István lelassított, és belenézett a visszapillantó tükörbe; nem látta a motorosokat. Indexelt, befordult, és beállt a garázsba.

– István, telefon!

Éppen csak kiszállt a furgonból, amikor a titkárnő az iroda ajtajából kiáltott neki. Négyesével vette a vaslépcsőket, hogy minél előbb a garázs fölött félemelet-félén lévő irodájába érjen, és megragadta a telefont.

– Szia Pisti! Itt Laci!

– Minden rendben, Laca? Semmi gond?

– Nem, semmi. Miért? – László meglepődött barátja aggódó hangján.

– Ööö... semmi. Csak azt hittem, azért hívsz, mert valami baj van.

– Nem, minden rendben. Egy kávézóból hívlak, nem messze a háztól. Jól halad a munka, és úgy gondoltuk, hogy ma este összejövünk egy kis evészetre, hogy megünnepeljük. Ugye csatlakozol?

– Oké, fél nyolc körül ott leszek. Legalább lesz időm lezuhanyozni és átöltözni. Vigyek valamit?

– Nem, nem kell semmi. Mindent elintéztünk. Ja, még valami! Éva kapott egy faxot az Európai Irodától: Jane jön február 4-én. Szeretne találkozni velünk és Konczal is. Szeretnénk a lehető legtöbbet kihozni az alkalomból, és összeszedni a csapatoknál dolgozó vezetőket is.

– Igen, ebben már megegyeztünk. Figyelj, kicsit sietek. Majd később beszélünk.

– Oké, nemsokára találkozunk.

István letette, és az öltöző felé indult.

...

A házban amolyan partihangulat uralkodott. Éva a roverek segítségével ebédlőt rendezett be a földszinten a várostól kölcsönkapott kecskelábú asztalokból és összecsatolható székekből. A krepp-papír szalagok és a gyertyák vidám és meleg hangulatot adtak a helyiségnek. Amikor István megérkezett,

Éva épp műanyag terítőket rendezgetett az asztalokon.

– Szia Pisti! De jó, hogy itt vagy. Gyere, megmutatom a házat. Teljesen megváltozott, látod?

István hagyta, hogy Éva mutassa az utat. A leendő irodában László, Manu és egy Mária nevű roverlány, informatika szakos egyetemista görnyedtek egy számítógép fölé.

– István! – kiáltott Mária. – Működik! Mindjárt felcsatlakozunk az internetre!

István odament hozzájuk, és közben megcsodálta az újrahúzott elektromos hálózatot. Manu széles mosollyal köszöntötte. A számítógép billentyűzete nevetségesen aprónak látszott hatalmas keze alatt.

– Manu és Doriane remek munkát végeztek – mondta László. – Gyere, nézd meg az erőforrásközpontot.

A következő helyiség tágas volt, és a kis udvarra nyíló franciaerkélyek jól megvilágították; éppen néhány rover pakolta a programbizottság dokumentációját a frissen felállított polcokra. A fal melletti asztalon számítógép állt.

– Ezzel a géppel létrehozhattok majd egy dokumentációs adatbázist, és nevelési és technikai vázlatokat is írhattok – magyarázta Manu. – Hoztam egy nyomtatót meg egy kis szkennert is, majd azokat is hozzákötjük. Később majd csatlakoztatjuk az internetre is. Van nálam vagy egy tucat régebbi gép is modemmel, azokat odaadhatjuk a csapatoknak.

– Hogy tudad ezt mind összeszedni?

– Egy nagy bank informatikai osztályán dolgozom. A számítógépeket négy-ötévente lecserélik. Általában nem tudják, mit csináljanak a fölöslegessé vált felszereléssel. Idén sikerült megszereznem belőle valamennyit nektek. És most itt vannak!

– Zseniális!

– És a konyha? Láttátok már a konyhát? – szólt közbe egy rover.

A csoport a konyhába vezette Istvánt. Az egyik összecsukható asztalra gázégőt helyeztek, a rajta rottyogó (melegedő?)lábashból ínycsiklandó gulyásillat szállt. Két rover azon szorgoskodott, hogy minél szebben rendezzen el némi rágcálnivalót a tányérokon.

– Elhoztuk a tábori felszerelést – magyarázta az egyikük.

– Jól van! Csodás illata van – jegyezte meg István.

– A rovereidet mindenképpen meg kell dicsérni. Igazán keményen dolgoztak, és mindig mosolyogtak – mondta Éva.

– Zsuzsa nincs itt?

– Már várjuk. Bármelyik pillanatban itt lehet a férjével. Elkezdhetünk enni, majd csatlakoznak hozzánk, ha megjöttek.

Az egész csoport az étkezőben gyűlt össze, gyümölcslet töltöttek, és Éva éppen pohárköszöntőt akart mondani, amikor Zsuzsa és András Skodája állt meg a lépcső előtt.

– Itt vannak az ikrek is! – kiáltotta László.

Emese és Sára László karjába rohant, utánuk Zsuzsa következett, karjában hatalmas virágcsokorral, majd András, aki egy doboz süteményt hozott.

– Sziasztok! – mondta Zsuzsa. – Nézd Éva, hoztam pár szál virágot a partira. Szörnyű utunk volt. Hála Istennek ezen a héten szünet van az iskolában! Hoztunk egy kis desszertet is.

Éva megölelte Zsuzsát, Andrást és az ikreket, és bemutatta őket. Egy újabb – az ikrek kérdéseivel és kacagásával megtűzdelt – házban tett körút után mindenki leült a nagy asztal köré.

– Hihetetlen, hogy mi mindent végeztetek – mondta Zsuzsa. – Jól van! Manu, Doriane, nagyon értékes a segítségetek. Olyan jó titeket itt látni!

Éva felmelte poharát:

– Emelem poharam barátságunkra és terveink sikerére. Néhány nappal ezelőtt még kétségbe voltunk esve. Mára mindez megváltozott. Köszönet ezért mindannyiótoknak, és különösen is Manunak és Doriane-nak, akik annyit utaztak, hogy segíthessenek nekünk.

A taps után Istvánon volt a sor:

– Ma találkoztam az alpolgármesterrel, aki a tulajdonért felelős, és megerősítette, hogy a város nem igazán tudja, hogy mit kezdjen ezzel a házzal, és ha készek vagyunk valami mérsékelt bérletet fizetni érte, akkor pillanatok alatt meg lehet kötni egy bérleti szerződést.

István látta, amint Éva arcáról lehervad a mosoly.

– Tudom, hogy nincs pénzünk – folytatta –, de hadd mondjam tovább. Megemlítettem az erőforrásközpontot és a számítógépeket az

alpolgármesternek, akit nagyon érdekelt a dolog, és megállapodást javasolt. Ha szervezünk itt a helyi fiataloknak egy internet-klubot hetente egy napra, akkor kész rá, hogy elengedje a bérleti díjat, és kifizesse a berendezést és a szükséges telefonvonalakat.

– Állat! – kiáltottak fel tapsolva a roverek. Éva, László és Zsuzsa csöndben maradt.

– Mi a baj? – kérdezte István.

– Kétségkívül zseniális ötlet – válaszolta Éva. – De te magad is tökéletesen tudod, hogy már így is hatalmas munka, hogy mindent elvégezzünk, amit meg kell tennünk. Kicsit el kell gondolkodnunk, mielőtt még valamit elvállalunk.

– Figyelj csak! Ezt nem nekünk kell csinálnunk. Biztos vagyok benne, hogy a roverek beleegyeznek, hogy ők maguk vezessenek és üzemeltessenek egy internetkávétót a közösségért végzett szolgálat gyanánt.

– És mi lesz a felszereléssl, a számítógépekkel? – vetette közbe Zsuzsa. – Remélem, nem arra gondolsz, hogy a Manutól kapott gépeket fogjuk használni; azok a cserkészcsapatokkal alkotott hálózatunkhoz kellene, ugye?

Manu kért szót, akinek László fordította a beszélgetést.

– A magam részéről azt gondolom, hogy István ötlete figyelemreméltó. Ha meg akarjátok nyerni a helyi hatóságok támogatását, akkor meg kell nyitni a cserkészetet a helyi közösség felé, és olyan szolgáltatásokat kell nyújtani, amelyek nem csak a tagoknak szólnak. Fantasztikus projekt lenne egy internetkávétó megszervezése a helyi kölyköknek. Felszerelésben és forrásteremtésben tudunk segíteni.

László lefordította, majd maga kezdett beszélni:

– Éva, értem, miért ingadozol. Már így is rengeteg dolgot kellene elvégeznünk, és azt is alig győzzük. De nem hiszem, hogy van más választásunk. Szükségünk van erre a házra a terveink megvalósításához. És természetesen fizetnünk kell érte: semmi sincs ingyen. De ha a roverek beleegyeznek, hogy felelősséget vállalnak az internetkávétó-projektért, akkor szerintem működhet.

– Oké, figyeljetek ide – válaszolta Éva. – Elismerem, hogy érdekes ötlet. Az is igaz, hogy meg kell nyernünk a városi közgyűlés támogatását. Mindössze annyit kérek, hogy ne ugorjunk bele vakon. Gondolkodnunk kellene, mérlegelni az előnyöket és hátrányokat, és kicsit tervezni, mielőtt végleges döntést hozunk.

– Ha szabad – szakította félbe az egyik rover. – Kezdjük el, hacsak nem akarunk kokszot enni.

Miközben körbejártak a tányérok a rágsálnivalóval, és a termet megtöltötte az egyéni beszélgetések zsibongása, István a délutáni esetre gondolt a motorosokkal. Semmit sem mondott a csoportnak, mert nem volt bizonyítéka, hogy kapcsolódik az ő helyzetükhöz, de sehogy sem tudott megszabadulni rossz érzésétől.

...

Az étkezés után a roverek, András és az ikrek éneklős-játszós estét rögtönöztek, László pedig félrehívta Évát, Zsuzsát és Istvánt, hogy tartsanak az irodában egy megbeszélést Manuval és Doriane-nal.

– Manu – kezdte László –, emlékszel, amikor a Gilwell Parkban a korosztályi felépítésről beszélgettünk?

– Hogyne, persze!

– El tudnád mesélni, mire jutottatok a korosztályi módszerek kifejlesztésében?

– Ó, még egyáltalán nem vagyunk a végén! Szeretnénk minden korosztály rajvezetőinek új kézikönyveket készíteni. Pillanatnyilag a farkaskölyök és a cserkész korosztály kézikönyvein dolgozunk.

– De milyen módszert használtok?

– Kaptunk némi támogatást az Európai Irodától és a Cserkész Világiroda ifjúsági program szolgálatától, és ők egy meglehetősen logikus megközelítést javasoltak.

– Vagyis?

– Hát, a korosztályi módszerek tulajdonképpen az általános cserkész módszer alkalmazásai a különféle korosztályok jellegzetességeire. Úgyhogy először is a cserkész módszerről kell világos képpel rendelkezünk, hogy elkezdhesük.

– Be tudnád mutatni az ötleteid? Majd fordítom menet közben.

– Tudod, én inkább a tettek embere vagyok, semmit elméleti tudós, de megpróbálom. Tehát az első dolog, amit fejben kell tartanunk, hogy a

cserkész módszer két alapvető kapcsolatra épül: egyrészt a fiatalok és a felnőttek közöttre, másrészt a nevelési célkitűzések és a tevékenységek közöttre.

– Igen, ez a cserkészgyémánt!

– Pontosan. Sophie beszélt erről a Gilwell Parkban. Ha emlékszel rá, azt is elmagyarázta, hogy a felnőtt-fiatal kapcsolat miért különleges a cserkészetben. Az a tény jellemzi, hogy a felnőtt vezető ugyanazon az alapon áll, mint a fiatalok, igyekszik megérteni őket és lehetővé teszi számukra, hogy felelősséget vállaljanak és döntéseket hozzanak. A vezető nem állítja magát piedesztálra, és nem teremt áthidalhatatlan távolságot maga és a fiatalok között. A vezető pozitív fényben szemléli a fiatalokat, és jobban figyel a jó tulajdonságaikra, mint a hibáikra. Tudja, hogy ha a jó tulajdonságaikat a lehető legjobban kifejlesztik, akkor a hibáikat kordában tudják tartani.

– Igen. Ez Baden-Powell megközelítése: ne lefejezd, hanem kifejezd!

– Így igaz. Igen, a felnőttnek, aki pozitív kapcsolatot épít ki a fiatalokkal, ez a hozzáállása alapvető. Életbevágó a cserkész módszer alkalmazása érdekében.

– És a nevelési célkitűzések és a tevékenységek közötti kapcsolat szintén a cserkészet egyik alapvető jellegzetessége. Aktív módszerként határozzák meg, cselekedve tanulásként. Mindig ezt tanultuk.

– Tehát ez a két kapcsolat (fiatalok–felnőttek és tevékenységek–nevelési célkitűzések) alkotja a cserkészet gyémántját. Most, amikor megvizsgáltuk a gyémánt tartalmát, azt is megnézhetjük, hogyan működik a módszer.

– Csupa fül vagyunk.

– Hát, először is az egész a csoport életére épül. A cserkészet a csoporton belüli társas kapcsolatok révén ér el minden egyes személyt. A cserkészet nem működhet csoporton belüli együttműködés nélkül. Nem cserkészkedhetünk egyedül, elszigetelten. Valójában ezért nem alkalmazható a cserkész módszer addig a korig, amíg a gyermek nem válik elég éretté ahhoz, hogy a csoporton belül együttműködjön. A cserkészetben a csoport működését az határozza meg, amit hagyományosan őrsi rendszernek hívunk. El tudátok mesélni, hogyan definiálják ezt a ti szövetségetekben?

– Ööö, hát alapjában véve a kis csoportokban történő munka rendszere, amely mindenkinek lehetővé teszi, hogy könnyedén kommunikáljon mindenki mással.

– Igen, ez az első megközelítés. De mélyebben nézve az őrsi rendszer a

fiatalok döntéshozatalba történő bevonásának rendszere. Ahhoz, hogy megfelelően megértsük, össze kell hasonlítanunk egy demokratikus állam működésével. Minden demokráciában vannak helyi közösségek. Ha úgy tetszik, ők a választópolgárok csoportjai, ahol a szomszédok ugyanabban a környezetben, ugyanolyan körülmények között élnek. Ismerik egymást, könnyen kommunikálnak, és önként támogatják egymást. A rajban ezek az alapvető csoportok az őrsök vagy falkák (a farkaskölyköknél). Ahhoz, hogy a cserkészmódszer teljes egészében működhessen, az őrsnek ténylegesen rendelkeznie kell a természetes csoportosulások minden jellemzőjével. „Természetesnek” kell lennie, nem pedig „mesterségesnek”, más szóval a fiatalokat természetes hajlamaik alapján kell összehoznia. Ez azt jelenti, hogy az őrs tagjai választják meg egymást. Felnőtt vezetők nem hozhatnak létre önkényesen őrsöket. Minden őrsnek tagjai közül kell választania vezetőt, egy olyan őrstagot, aki felelős a munka támogatásáért és az őrs képviseléséért. Itt megint csak alapvető fontosságú, hogy kortársai szabadon válasszák az őrs képviselőjét, és ne egy felnőtt vezető állítsa őt az őrs élére.

István eddig egy szót sem szólt, de most beszállt a beszélgetésbe:

– De nem veszélyes ez egy kicsit, ha a fiatalok maguk választják az őrsüket? Teljesen felborulhat az egyensúly, ha minden idősebb ugyanabba az őrsbe akar tartozni. És mi lesz azokkal, akiket egyetlen őrs sem fogad be?

Manu figyelmesen meghallgatta László fordítását, majd válaszolt:

– Nem azt mondom, hogy a felnőtt vezetőnek passzívan el kell fogadnia a fiatalok döntéseit. Elemeznie kell őket, és szükség esetén tudatosítania kell a fiatalokban a problémát, amelyet döntésükkel idéztek elő.

– És azután – folytatta István – a felnőtt vezetőktől függ, hogy közbelépnek-e, ha úgy érzik, hogy a cserkészlet értékei csorbát szenvednek, például ha egy fiatal másokat megfélemlítve vagy egyéb erőszakos módon választatja meg magát őrsvezetőnek.

– Persze!

– Tehát azt akarod mondani – csatlakozott Éva a beszélgetéshez –, hogy néhány olyan szélsőséges esettől eltekintve, amikor a felnőtt közbelépés nélkülözhetetlen, jobb hagyni a fiatalokat, hogy maguk döntsenek az őrs összetételéről és vezetéséről. Erre pedig két okunk van: először is, hogy a természetes vonzódások kifejeződhessenek, ahogyan a természetes csoportok is barátságra és kölcsönös támogatásra épülnek; másodszer pedig hogy a fiataloknak lehetőségük legyen néha talán súlyos tapasztalatokat szerezni a közösségépítésről, és hogy tanulhassanak azokból a nehézségekből, amelyekkel

szembekerülnek.

– Pontosan így, dióhéjban összefoglalva! – helyeselt Manu. – Egy ponton viszont még kiegészíteném: csak úgy biztosíthatjuk, hogy elsődleges csoport legyen, ha megadjuk az űrsnek azt a szabadságot, hogy természetes hajlama alapján szervezzék meg magukat.

– Elsődleges csoport?

– Az elsődleges vagy primer csoport fogalmát egy amerikai szociológus, Charles Horton Cooley alkotta meg. A családot és a gyermekkori játszócsoportot határozza meg elsődleges csoportként. Az elsődleges csoportnak a következők a jellemzői: korlátozott taglétszám (5–8 fő), amely minden személy számára lehetővé teszi, hogy világosan érzékelje a többi tagot, és közeli interperszonális kapcsolatokat tesz lehetővé; a tagok között létrejövő vonzódásokon alapuló kapcsolatok (amit szeretnek, nem szeretnek, ami iránt közömbösek); a csoporton belüli munkamegosztás; a találkozások nagy gyakorisága, amely a csoporttagoknak a közös célok iránti ragaszkodásából következik.

– Tehát ha azt szeretnénk, hogy az űrs elsődleges csoport legyen, akkor létszámát 5–8 tagra kell korlátozni, lehetőséget kell adni, hogy természetes vonzódások alapján szerveződjék, ösztönözni kell, hogy a tagok osszák ki maguk között a csoport működéséhez szükséges szerepeket, és lehetőséget kell nyújtani a gyakori találkozásra.

– Így van, és így két lényeges jellemzőt lehet elérni: először is az elsődleges csoportot a tagok kölcsönös törődésen és identitáson alapuló, egymás iránt hűségérzése, és a közös „valahová tartozás” érzése jellemzi. Másodszor pedig a csoport mikrokultúrát alakít ki saját értékekkel, szabályokkal, nyelvvel és hagyományokkal.

– De mitől lesz a csoport „elsődleges”?

– Ez a legérdekesebb. Cooley azért hívja elsődlegesnek ezeket a csoportokat, mert ezek alakítják ki az egyén erkölcsi ideáljait. Alapvető viszonyítási pontot jelentenek a felnőttek erkölcsi és társas életéhez. Egy sor szociológiai tanulmány bemutatta az elsődleges csoport egyénre gyakorolt hatását; például éveken keresztül megfigyelték egy munkásokból álló csoportot, és azt találták, hogy a csoport termelékenysége úgy növekedett, ahogy a tagok közötti kapcsolatok erősödtek, függetlenül a fizetés emelésétől vagy csökkentésétől. Háború alatt végzett tanulmányok kimutatták, hogy a fő oknak, amiért egy katona harcol, semmi köze az ellenség gyűlöletéhez vagy az ideológiákhoz, hanem abból a vágyból ered, hogy megvédje egy kis,

barátokból álló csoport tagjait, és így teljesítse elvárásait. Más jelentős tények is napvilágot láttak; választási kampányok alatt például nem a tömegtájékoztatás (tévé, rádió) az a kulcstényező, amely az emberek szavazását befolyásolja, hanem az elsődleges csoportok tagjainak egymásra gyakorolt kölcsönös befolyása.

– Pontosan ezt mondta nekünk Sophie a Gilwell Parkban – mondta László. – A fiatalok viselkedését mindenekelőtt a kortárscsoport befolyásolja, az úgynevezett csoporton belül interperszonális kapcsolatok.

– És a kortárscsoporton belüli barátság a fő oka annak, amiért a fiatalok a cserkészletben maradnak. A fiatalok égnék a vágytól, hogy kortárscsoporthoz tartozhassanak, mert így tudják kielégíteni igényeik egy részét, különösen serdülőkorban: a valahová tartozás igénye, az elismertség és a tisztelet igénye (megelégedettség a másokkal való megosztás, együttműködés és barátság, révén); a szabadság igénye (megelégedettség annak révén, hogy választhatnak, és csoportként hozhatnak döntéseket); az izgalom és a szórakozás igénye (megelégedettség azáltal, hogy képesek nevetni, játszani, és egy sor érdekes és szórakoztató tevékenységben vehetnek részt).

– Ezzel van egy bajom – vetette közbe István.

– Éspedig?

– Azt mondd, hogy a barátságnak és a kölykök egymás iránt kialakuló bizalmának köszönhetően az őrsökben válthatjuk valóra a cserkészlet nevelési értékeit. De ha ez így van, akkor hogyan befolyásolhatják a felnőtt vezetők a folyamatot, és hogyan biztosíthatják, hogy az a megfelelő irányba tartson? A kortárscsoportnak végülis negatív befolyása is lehet.

– Jó kérdés, Pisti! A kortárs-hatás valójában természetes módon zajlik. Gyakran pozitív, de negatív is lehet. A fiatalok bandakultúrájában tudjuk, milyen kockázatos viselkedést okozhat a csoportnyomás. Úgyhogy a dolog arról szól, hogyan tudjuk a csoport befolyását pozitív irányba kormányozni, és a legjobb dolgokra felhasználni. Itt jön a képbe a kulcsember, vagyis az őrsvezető. Az őrs egyik tagja, akit kortársai választottak meg.

– Hogyan látod a szerepét?

– Egész biztosan nem lehet minden korosztályban egyformán meghatározni. Egy farkaskölyök-falka vezetőjének más a szerepe, mint egy cserkészőrs vezetőjének, vagy egy kósza- vagy rovercsoport vezetőjének. Általánosságban annyi mondhatunk, hogy három fő jellemzője van: az őrsvezető kisebb vagy nagyobb mértékben „mentor”, „mediátor” és „tutor”.

– Tyű!

– Hadd magyarázzam el. A mentor olyasvalaki, aki valaki mást pozitív irányba vezet oly módon, hogy meghallgatja, odafigyel rá és empátiát mutat. Mentorként az őrsvezetőnek érdeklődnie kell a többiek iránt. Nem foglalhatja el a pozíciót kizárólag saját becsvágyból, hanem támogatnia és szolgálnia kell kortársait.

– Ez nem vonja magával, hogy az őrsvezető idősebb lesz a többiekénél?

– De, talán. Vagy legalábbis érettebb. Az őrsvezetőnek mediátornak, vagyis közvetítőnek is kell lennie. Egyrészt az őr képviselőjeként a felnőtt vezetőkkel és a többi őrsvezetővel szemben, másrészt pedig az őrön belül segítőként a megoldások megtalálásában, konfliktuskezelőként és a közös döntések meghozatalánál. Végül az őrsvezetőnek tutornak is kell lennie, más szóval képesnek kell lennie tudást átadni a többieknek vagy segíteni őket annak elsajátításában.

– Szerinted nem túl kemény szerep ez egy gyerekeknek vagy fiatalnak?

– Egy farkaskölyök-őr vezetőjének feladata, hogy üdvözlje és támogassa az újonnan érkezett farkaskölyköket (mentor-szerep), vagy készítsen elő és vezessen le egy negyedórás őrsi tanácsot, amikor az őr egy tevékenységet értékel (mediátor-szerep), vagy tanítson meg egy zöldfűlűt, hogy hogyan kötik meg az egyszerű kettőst (tutor-szerep). Ezt a három szerepet természetesen hozzá kell igazítani a korosztályok képességeihez. Teljességükben a cserkész-pályafutás végére fejlődnek ki, a rovereknél. Ezek állnak a kortárs nevelés koncepciójának középpontjában, amelyet jórészt a cserkészlet fejlesztett ki, de amelyet manapság már egy csomó nem-formális nevelési program használ, például az egészségügyi nevelés vagy a fiataalkori bűnmegelőzés terén.

– Mindenesetre – vetette közbe László – a felnőtt vezetőknek támogatniuk és segíteniük kell az őrsvezetőket szerepükben.

– Valóban. De az őrsi rendszer nem merül ki az őrök létezésében és az őrsvezetők szerepében. Olyan elemeket is tartalmaz, amelyek az őrök közötti kölcsönhatást irányítják. Az első ilyen elem a cserkész-törvény. Ha úgy tetszik, ez az őr jelentette kicsi demokrácia alkotmánya. Azokat az értékeket fejezi ki, amelyekhez a csoport minden tagja ragaszkodik. Viszonyítási pontként használjuk a csoport életének értékelésekor, és amikor közös szabályok létrehozásával javítjuk azt.

– A cserkész-törvény kapcsán mindig azon döbbenek meg – jegyezte meg László –, hogy teljes egészében pozitív. Semmi sincs megtiltva.

László kinyitotta jegyzetfüzetét, és gyorsan végigpörgetett néhány oldalt:

– Figyelj csak! Kiírtam egy Baden-Powell idézetet, amely nagyon jól illik ahhoz, amiről beszélünk. Itt van. 1916 januárjában ezt írta a Headquarters Gazette-ben:

A nevelésnek pozitívnak kell lennie, nem negatívnak – aktívnak, nem passzívnak. A cserkész törvény például minden ízében ezt mondja: „a cserkész ezt, azt vagy amaszt teszi”. Tekintélyek jelentek meg, hogy javítsanak a cserkész törvényen; nem vették észre az aktív oldalát, és átfordították az ellenkezőjére – egy sor „ne tedd”-re. A „tilos” természetesen a régivágású, elnyomó nevelőrendszer megkülönböztető jellegzetessége és mottója, és vörös posztó a fiú szemében. Kihívást jelent számára, hogy mégis megtegye.

– A baden-powell cserkész törvény sem nem moralizáló, sem nem elnyomó – tette hozzá Manu. – És ebben az érdekes idézetben – köszönöm, hogy megosztottad velünk, Laci –, látjuk, hogy Baden-Powell már 1916-ban is óvott bizonyos elhajlásoktól és maradi hozzáállásoktól, amelyek már azon hibák felé vezették a cserkészetet, amit Bi-Pi „hagyományos nevelési rendszernek” hívott.

– És a fogadalom? – kérdezte Zsuzsa.

– Igen, a fogadalom jelzi, hogy a fiatal ragaszkodik a cserkészet értékeihez. A fiatal a fogadalom révén mutatja meg, hogy megértette a cserkész törvényben kifejezett értékeket, és fogadja, hogy „minden lehető megtesz” tiszteletben tartásukért, nem csak a cserkészet keretein belül, hanem a mindennapos életben is.

– Bőven elég – szólt közbe István. – Ez nagyon érdekes, de örülnék, ha rátérnél arra, amivel kezdted, vagyis hogy az „őrsi rendszer” nem csak a kiscsoportos munkáról szól, hanem olyan rendszer is, ahol a fiatalokat bevonjuk a döntéshozatalba.

– Oké. Az őrsök az első szervezeti szint. Viszont az őrsök között kölcsönhatást kell teremtenünk, vagyis egy második szervezeti szintre emelni őket, ez pedig a raj szintje.

– Ez nekem egy kicsit túl elméleti. Tudnál valami konkrétabbat mondani róla?

– Rendben. Minden országban vannak alapvető közösségek, mint a falvak vagy egyházközségek. De ez nem elegendő, ha országos szinten is demokratikus életet akarunk szervezni. Szükségünk lesz jogalkotó és végrehajtó szervekre. A jogalkotó hatalom dönt a főbb irányvonalokról, értékeli a társadalmat, és szabályokat illetve törvényeket hoz. Egy

demokratikus államban ez a parlament, vagyis az országgyűlés szerepe. A cserkészrajban pedig a „rajgyűlés” gyakorolja a jogalkotói hatalmat, amelynek keretében rendszeresen, mondjuk havonta, összegyűlnek a cserkészek és a felnőtt vezetők. Itt hozzák meg a raj életét érintő legfontosabb döntéseket. Az egyes őrsök javaslatai alapján közösen választják ki tevékenységeiket; a cserkésztörvény fényében értékelik tevékenységeiket és a raj életét; közös szabályokat határoznak meg a cserkészek és az őrsök közötti kapcsolat javítására, következőképpen az egész raj életének jobbá tételére.

– És a végrehajtó hatalom?

– Egy demokráciában ez a kormány. A cserkészraj kormánya tulajdonképpen a rajtanács. Ez a testület az őrsök képviselőiből és a felnőtt vezetők közül tevődik össze. Ezzel kapcsolatban egy fontos dolgot nem szabad elfelejtenünk. A cserkészletben a szervezeti döntéseket nem a felnőtt vezetők hozzák, hanem a rajtanács. A rajtanács dönt például az eseménynaptárról, a pénzügyekről, a feladatkörökről stb.

– Tehát egy rajt úgy tudnánk leírni, mint egy kis „köztársaságot” vagy fiatalok demokráciáját alkotmánnyal (cserkésztörvény), alapvető közösségekkel (őrsök), parlamenttel (rajgyűlés) és kormánnyal (rajtanács)?

– Pontosan így!

– És akkor tulajdonképpen mi a felnőtt vezetők szerepe?

– Tanácsadók, facilitátorok, vagyis a folyamatok megkönnyítői. A felnőtt világ és a mozgalom irányába ők a cserkészlet szavatolói.

– Mit szavatolnak?

– Először is a gyerekek testi, erkölcsi és érzelmi jólétét, és a cserkészlet küldetésének tiszteletben tartását.

– Teljesen magával ragad az elbeszélésed – lelkendezett Éva. – Mit gondolsz, Zsuzsa? Még egy szót se szóltál!

– Érdeklődéssel hallgatok – válaszolta Zsuzsa. – Egy megjegyzést szeretnék hozzáfűzni, és egy kérdést föltenni. A megjegyzésem annyi, hogy ha az őrsi rendszer a fiatalok demokráciára nevelésének eszköze, akkor egykönnyen megérthetjük, miért tiltotta be egymás után az összes totalitárius rezsim.

– Nagyon bölcs. És a kérdés?

– Íme: honnan jön ez a mozgalomba? Ha visszanézünk a háború előtti

évekre, akkoriban az Őrsi rendszer egyáltalán nem mindig így működött.

– És akkor hogyan működött akkoriban?

– Katonai rendszerként, ahol a felnőtt vezetők a fölöttes katonatisztek szerepét játszották (innen jön a parancsnok meg a tiszt elnevezés is), és ahol az űrsvezetők voltak a tiszthelyettesek. Nagy hangsúlyt helyeztek a vezető szerepére, és rajtanács (amelyet űrsvezetők tanácsának hívtak) túlnyomórészt csak arra szolgált, hogy a felnőtt vezetők közöljék utasításait az űrsvezetőkkel.

– Hát, csak annyit tudok mondani, hogy az Alapító ezt nem így képzelte el. Olvassátok el újra Baden-Powell írásait, amelyek elég jól megvilágítják a dolgot.

– A háború előtt – vetette közbe Éva – az országot egy elég konzervatív és tekintélyelvű vezetés kormányozta. Aligha meglepő, hogy Bi-Pi elképzelései, amelyek a réges-rég működő angol demokráciából indultak, kicsit elferdültek, mire ideértek.

– Ez olyan „bizonyos hatóságok” befolyása volt, amelyek Bi-Pi szavaival a „hagyományos nevelési rendszert” képviselték – egészítette ki László.

Zsuzsa egy pillanatra kiment a szobából. Egy tálcával tért vissza, rajta egy teáskanna, csészék és sütemény.

– Tudjátok, szerintem teljesen értelmetlen kritizálni az elődeinket. Az ő cserkészteüket az ő gondolkodásmódjuk befolyásolta. A miénket pedig valószínűleg a miénk.

– Igen – mondta László –, de fontos látnunk a különbséget a cserkészte eredeti elvei és aközött, ahogy azokat a múltban értelmezték. Katasztrofális eredménnyel járna a háború előtti tekintélyelvű nézeteket a mai fiatalokra alkalmazni. Koncz „barátunk” remek példa arra, hogy ez hová vezet.

– Igazad van, Laci, viszont emlékezz rá, hogy nekünk is megvannak a magunk nézetei, amelyek szintén tévutakra vezethetnek minket, mint például a mindent megengedő „laissez-faire módszer”. Biztos észrevetted már, hogy vannak olyan vezetők, akik semmit sem javasolnak a gyerekeknek, hanem azt várják, hogy minden tőlük jöjjön.

– Ez a probléma nálunk is megvan, Belgiumban – mondta Manu. – Mindazonáltal az Őrsi rendszer gyakorlati megvalósításáról szóló jó vezetőképzés segíthet a rajvezetőknek, hogy mind a tekintélyuralmat, mind pedig a mindent ráhagyót laissez-faire módszert elkerülhessék, mert a raj

„intézményei” világosan meghatározzák mind a fiatalok, mind a felnőttek szerepét: őrök, őrstanács, rajtanács és rajgyűlés.

– Kicsit jó lenne még a vezetőképzésről is beszélgetnünk, de most tartunk inkább egy rövid szünetet.

István egy szempillantás alatt elrakta az asztalról az egymás hegyén-hátán heverő mappákat, hogy Zsuzsa letehesse a tálcát. Aztán kiosztotta a csészéket, fekete teát töltött beléjük, és felszolgált a süteményt.

– Hogyan fogjátok megszervezni a korosztályi módszerekkel kapcsolatos munkát? – kérdezte Doriane.

– Már mind a négy korosztályra fölállítottunk egy-egy munkacsoportot – válaszolta Éva –, és szeretnénk egy közös szemináriumot tartani, amikor a következő hónapban Jane is itt lesz. De szeretnénk nekik adni egy közös viszonyítási keretet is, amely a cserkészmódszer alapjaira épül. Ezért nagyon hasznos nekünk a ma esti beszélgetés. Manu előadása nyomán rengeteg új ötlet jutott eszembe.

– Várjál, még nem fejezte be! – mondta László.

Manu egyetértően bólintott.

– Szeretnék még egy kicsit a cserkészmódszer két utolsó elemével is foglalkozni, a szabadban való étellel és a szimbolikus kerettel... hacsak nem vagytok túl fáradtak...

– Szerintem folytatható – erősítette meg László, miután körbepillantott a többiekben. – Jó volna, ha be tudnád mutatni, hogy a cserkészmódszer elemeit hogyan lehet a különböző korosztályokra alkalmazni.

– Remélem, sikerülni fog, de nyugodtan szakítsatok félbe, ha kérdések vannak, vagy ha úgy tűnik, hogy nagyon eltérek a témától.

– Nyugi, úgy lesz!

– Oké. Akkor kezdjük a szabadban való étellel.

– Ez Baden-Powell gondolkodásának egy központi eleme volt – szólt közbe Zsuzsa rögtön. – *A cserkészvezető*-ben még Alexandre Dumas-t, a francia író is idézi, aki azt javasolta, hogy 12 éves korukig tiltsák meg a gyermekeknek, hogy belépjenek a városokba.

– Vissza a természethez, az ember megújulásáért? – jegyezte meg István.

– A XX. század elején ez a levegőben volt – mondta Manu. – A természet

mint egészséges környezet, ahol az ember a városi civilizáció egészségtelen füstjétől távol újra fölfedezheti saját természetét. De volt ott még valami: Baden-Powell azt mondta, hogy a természet egyszerre *angol klub*, *laboratórium* és *szentély*. Klub, mert olyan hely, ahol egy őr, barátok „bandája” találkozhat, és barátságokat köthet, kapcsolatban a természettel. Laboratórium, mert a természet az a hely, ahol fölfedezhetjük a világegyetem törvényeit, az élet jelenségeit, az élő és élettelen környezet működését és így tovább. A fiatalok megtapasztalhatják, hogy az ember nem áll kívül a természetben, hanem szerves része, és hogy saját túlélése érdekében minden részét védenie kell. A természet Bi-Pi szavaival nyitott könyv, amelyből megtanulhatjuk az élet és a bölcsesség titkait. Végül a természet szentély, ahol a teremtésben megtalálhatjuk Isten kezét. A természetben való életnek azáltal van döntő hatása a lelki fejlődésre, hogy a fiatalok összekapcsolja a teremtés csodáival, de Bi-Pi szerint a társas nevelésnek is ez a legjobb helyszíne.

– Igen, Robinson Crusoe története! – mondta István.

– Robinson Crusoe?

– Keszeli professzorral már beszélgettünk erről: ha táborozunk, akkor mi cserkészek a nagy természetben egy kis önálló várost hozunk létre, minden olyan intézménnyel és szolgáltatással, amire a működéséhez szükség van, és itt tapasztalhatjuk meg a valódi demokráciát.

– Pontosan! És ez az élmény készít föl arra, hogy majd egy igazi városnak is aktív és felelős polgárai legyünk.

– Akkor tehát beszélgettünk a természetben való életről. Marad a szimbolikus keret – mondta István. – Ez nekem elég új elképzelés, és örülnék, ha Manu kicsit el tudná magyarázni, hogy miről is szól ez az egész.

– A szimbólum (vagy jelkép) olyan tárgy, amelynek bizonyos jellemzői lehetővé teszik, hogy megjelenítsen egy elképzelést vagy fogalmat. A gyerekek akkor kezdenek jelképeket használni, amikortól képesek a nyelvet használni, nagyjából kétéves koruk körül. Egyik kedvenc elfoglaltságuk a szimbolikus játék.

– Igen, a professzorral már erről is beszélgettünk – szakította félbe Zsuzsa.

– A szimbolikus játékokban a gyermek jelképeket használ, hogy fantáziája révén fedezzen fel helyzeteket vagy kapcsolatokat. Különböző szereplőkkel azonosul, cowboy lesz vagy felfedező.

– Kitűnő! Ha valakivel azonosulok, akkor szeretném ennek a modellnek a tulajdonságait elsajátítani; olyan erős és okos lenni, mint ő. Ez előrehaladásra

bátorít. Baden-Powell megértette a szimbolikus játék erejét és érdekességét. Amikor a fiatalokat cserkészkedni hívta, akkor egyben arra hívta meg őket, hogy belépjenek a kalandok izgalmas világába. Viszont egyúttal pozitív azonosulási keretet is kínált nekik, amely képes fejlődésüket ösztönözni és támogatni. Ne maradj mindig egy zárt és a szélről is óvó környezetben megrekedt, félnék kislány vagy kisfiú, hanem légy a nagy természet felfedezője, aki merész, kezdeményező, minden körülmények között megáll a saját lábán, és segít másokon.

– Akkor a szimbolikus keret leginkább a cserkészmódszer üzemanyaga?

– Igen. Ez ad a fiataloknak haladásukhoz energiát és motivációt.

– Ugyanakkor – szólt közbe István – a szimbolikus keret a cserkészletben nem csak az egyénhez szól, hanem közösségi tényszerű is.

– Igazad van. A csapatnak közös nyelvet jelent, közös viszonyítási pontot, amely irányt ad a csapat összes „intézményének”. A szimbolikus keret tehát megerősíti a közös célok felé irányuló közösséghez való tartozás érzését.

– És a szimbolikus keret minden korosztályban különböző, ugye? – vetette föl István.

– Igen, persze! És akkor talán most jött el az ideje, hogy arról is beszéljünk, hogyan alkalmazzuk a cserkészmódszert a különböző korosztályokra...

– Oké, halljuk! – helyeselt László. – Hoztam magammal egy flipchart-táblát, úgyhogy föl is tudok írni mindent.

Miután felállította a nagy papírt tartó háromlábú állványt, Manu fogta az Évától kapott vastag filctollat, és a táblán lévő papírt öt oszlopra és hat sorra osztotta.

– László azt mondta, hogy egy négy korosztályból álló rendszert szeretnétek fölállítani.

– Igen – erősített meg Éva. – Farkaskölykök 7–11, cserkészek 11–15, kósza 15–18 és roverek 18–21 éves korig.

Manu a filctollat László felé nyújtotta.

– Az első oszlopba írhatod a cserkészmódszer elemeit, minden sorba egyet: szimbolikus keret, fiatal-felnőtt kapcsolat, tevékenységek, élet a természetben, ősri rendszer, fogadalom és törvények...

László úgy tett, ahogy Manu kérte.

– Jó. Akkor most a maradék négy oszlop tetejére felírjuk a korosztályok nevét. Megtennéd, Laci? Kösz. Kész a táblázatunk. Akkor most kidolgozhatjuk, hogyan alkalmazhatjuk a módszer elemeit az egyes korosztályokra. A szimbolikus kerettel kezdjük. A cserkészlet kezdetben 11 és 15 év közötti serdülőknek szólt, ez volt az első korosztály, amelyet Baden-Powell keretmesével szólított meg, mégpedig a felfedezővel, prémvadással való azonosulásként. Az angol „scout” szó felderítőt jelent, hasonlóképpen magyar megfelelője, a „cserkész” is. Úgyhogy írunk „felderítőt” a „cserkész” oszlopba. Laci, tudod-e, hogy miért megfelelő a serdülőknek ez a felfedező szimbolikus keret?

– Mert megfelel az ilyen korúak érdeklődésének?

– Pontosabban azért, mert megfelel a korosztály pszichológiai jellemzőinek. Lassan maguk mögött hagyják a gyermekkort. Testük, intelligenciájuk, társas kapcsolataik változnak; identitásukat keresik; vonzza őket a lassanként feltáruló új világ, de ugyanakkor félnek is tőle; vagyis egy ismeretlen terület határán álló felfedezőnek érzik magukat.

István fütttyentett egyet elismerése jeleként.

– Sose gondoltam volna, hogy ilyen kapcsolat van a szimbolikus keret és a, hogy is mondtad... korosztályok pszichológiája között! Mi van a roverekkel?

– Várj egy kicsit! Ne felejtsük el a farkaskölyköket – szólt közbe Zsuzsa.

– Te jössz, Zsuzsa – javasolta Doriane. – Te hogy látod a farkaskölykök szimbolikus keretét, és annak viszonyát a korosztály tulajdonságaihoz?

– A farkaskölyköknél ez hagyományosan Rudyard Kiplingtől *A dzsungel könyve*...

– Igen.

– *A dzsungel könyve* egy gyerekről szól, Maugliról, akit elhagytak az indiai erdőben, és akit nem csak megvédenek, hanem föl is nevelnek az állatok.

– És hogyan elemeznéd?

– Egy módja annak, hogy a cserkészletet a gyerekeknek ajánljuk. Ebben a korban, azt hiszem, a szocializáció a fő téma. Felajánljuk nekik a lehetőséget, hogy részei lehetnek egy kiscsoportnak, a rajnak vagy falkának.

– Szioni szabad népe.

– Igen, egy nép, amely azért szabad, mert van törvénye. És a gyerekeknek fontos a törvény és az erkölcsi önállóság megtanulásának kérdése. De ez a nép

egyben egy nagy család is, amelyet a gyerekek és a szülők közötti pozitív kapcsolat jellemez. Amikor Maugli történetét hallgatják, a gyerekek képesek megérteni, milyen segítséget várhatnak a felnőtt vezetőktől.

– Azt is láthatjuk, hogyan ad értelmet a szimbolikus keret a raj intézményeinek. A farkaskölyköknél a rajgyűlés a „Gyűlés Sziklájának” felel meg, annak a helynek, ahol a farkasok találkoztak, hogy felmérjék a helyzetet, és közösen hozzanak döntést.

– Tökéletes. Foglalkoztunk a farkaskölykökkel és a cserkészekkel. Menjünk tovább a kószákhoz – javasolta Manu. – Mi ennek a korosztálynak a szimbolikus kerete?

– Angolul „venturer” a nevük – mondta László –, ami annyit jelent, mint vállalkozni valamire, megkockáztatni valamit: újat kezdeményezni, valami olyat tenni, amit még soha nem tettünk.

– És miért fontos ez a serdülőknek?

– Mert szükségük van rá, hogy kipróbálják magukat, megerősítsék identitásukat, és mások elismerjék képességeiket. Azt hiszem, hogy amíg a cserkészek rájönnek dolgokra, és felfedeznek dolgokat, addig a kószák szeretnének valami újat építeni.

– Igen – vette át a szót Éva. – És azt hiszem, ebben a korban nagyon fontos téma a személyes kaland: fel akarom mérni képességeimet, és azt akarom, hogy elismerjenek, úgyhogy megpróbálok valami újdonságot.

– Oké. Akkor lássuk az utolsó korosztályt, a roverekeket vagyis a vándorokat.

– Ez a név már önmagában is beszélő – kezdte László. – A Gilwell Parkban elképedtem, hány szövetség tűnt úgy, hogy elveszítette látóteréből ezt a szimbolikus keretet, amelyről azt gondoltam, hogy tökéletesen megfelel az idősebb serdülők és fiatal felnőttek pszichológiájának.

– Így igaz – bólintott István. – Ebben a korban a fiatalok valóban mozogni akarnak, utazni, más helyeket felfedezni, más országok lakóival találkozni, és megismerni életüket, problémáikat, reményeiket és értékeiket.

– Sőt – tette hozzá Zsuzsa –, sok hagyományos kultúrában a fiatal felnőtteknek útra kell kelniük, és utazniuk kell, hogy növekedjenek tudásban és bölcsességben, mielőtt visszatérnek, hogy elfoglalják felnőtt-helyüket a közösségben. Ez a módja, hogy megtalálják azt az utat, amelyről elhatározzák, hogy életük során követni fogják. Manapság a globalizációval ez egészen más jelentést kap. A fiatalok számára alapvető fontosságú, hogy megismerjék a

nemzetközi kapcsolatokat, megtanuljanak más kultúrákkal kommunikálni, és felkészüljenek arra, hogy a világnak is polgárai legyenek.

	<i>Farkaskölyök</i>	<i>Cserkész</i>	<i>Kósza</i>	<i>Rover</i>
<i>Szimbolikus keret</i>	<i>A dzsungel könyve</i>	<i>felderítő</i>	<i>vállalkozás, építés</i>	<i>vándorlás, a világ megismerése</i>
<i>Fiatalok és felnőttek kapcsolata</i>				
<i>Tevékenységek</i>				
<i>Élet a természetben</i>				
<i>Őrsi rendszer</i>				
<i>Fogadalom és törvények</i>				

– És íme – mondta Manu, miközben ránézett a táblázatba, amelyen László az utolsó simításokat végezte. – Most látjátok. Érthető már, hogyan fejlődik a szimbolikus keret a farkaskölyköktől egészen a roverekig?

– Igen – válaszolta István. – Fokozatosan mozog az elképzelttől a valóság, *A dzsungel könyvétől* a világ megismeréséig, a korlátozott tértől valami sokkal tágasabbig.

– Kitűnő – lelkesedett Manu. – Majd meglátjuk, hogy a táblázat minden sorában hasonló haladás van, a módszer minden eleménél.

– Oké – mondta Zsuzsa –, akkor most nézzük meg a felnőttek és a fiatalok kapcsolatát. A farkaskölyköknél a felnőttek kevesebb szabadságot és kevesebb autonómiát adnak. A gyerekeknek szükségük van a felnőtt jelenlétére és biztonságára. A döntéshozatalba történő bevonásuk korlátozott, a felnőttek a kezdeményezők, és ők javasolnak olyan tevékenységeket, amelyek megfelelnek a gyerekek igényeinek. De azután a gyerekeket fokozatosan bevonják a tevékenységek kiválasztásába és a szabályok kialakításába.

– A cserkész korosztályban – folytatta Doriane – a fiatalok gyakran a gyermekkor és a serdülőkor között ingadoznak. Még szükségük van a biztonság érzésére, de a felnőtteknek már bátorítaniuk kell őket, hogy

önállóbbak legyenek. Az őröknek lehetősége van rá, hogy néhány tevékenységre felnőtt jelenléte nélkül vállalkozzanak.

– A kószáknál – mondta István – a felnőttek szerepe, hogy nyitottak legyenek a fiatalok valódi, társadalomban tett cselekvései és ott szerzett tapasztalati iránt. Bátorítaniuk kell az önálló kezdeményezéseket, és más olyan felnőttekkel kell kapcsolatba hozniuk a fiatalokat, akik képesek megosztani velük a tudásukat.

– Igazad van – helyeselt Manu. – Már csak a rover-korosztály maradt.

– Szerintem ennek a korosztálynak kell bebizonyítania, hogy a cserkészeti nevelési célkitűzései valóságok – mondta László.

– Pontosan mire gondolsz?

– Hát, ez a mozgalom utolsó korosztálya, itt kell elérni a végső nevelési célkitűzéseket. A cserkészeti hitelességét szerintem azon mérhetjük le, hogy képes-e évről évre jelentős számú olyan fiatal férfit és nőt útjára bocsátani, akinek megvan ahhoz a motivációja és tudása, hogy a szükséges kezdeményezések és felelősség révén aktívan hozzájáruljon a társadalom fejlődéséhez.

– Igencsak egyetértek Lacival – mondta Zsuzsa. – Túlságosan is sok olyan csapatparancsnokunk van, aki azt gondolja, hogy a legidősebb korosztály szerepe mindössze annyi, hogy felnőtt rajvezetőket gyártson. Ha ezt a logikát követjük, akkor a cserkészeti önmagába záródó körként működne, amelynek egyetlen célja, hogy újratermelje önmagát. Azt hiszem, ehelyett inkább az a küldetésünk, hogy felelős és aktív polgárokat neveljünk, akik képesek a társadalom fejlődéséhez hozzájárulni. A rover korosztálynak, amely a cserkészeti program utolsó lépcsője, sokkal inkább e cél felé kellene mutatnia.

– Azt hiszem, igazatok van – mondta Manu –, de milyen kézzelfogható dolgokat jelent ez?

– A roverek felnőtt vezetőinek kezdeményezésre kell bátorítaniuk a fiatalokat, és meg kell próbálniuk a lehető legnagyobb önállóságot biztosítani nekik.

– Igazad van, Zsuzsa – erősítette meg Éva. – Ebben a korosztályban szerintem nem csak az a kérdés, hogyan vonjuk be a fiatalokat a döntéshozatalba, hanem abban is támogatni kell őket, hogy kifejlesszék saját kezdeményező és vezetői képességeiket. A felnőtt vezetőknek tanácsadói és képzői szerepe van.

– Akkor lépünk tovább a tevékenységekhez – javasolta Zsuzsa. – A farkaskölyköknél a tevékenységek nagy részét a felnőttek vezetik, helyük és idejük általánosságban szólva korlátozott. Rövidnek kell lenniük, és gyakran kell változniuk, hogy megfeleljenek a gyerekek képességeinek és érdeklődésének. Rendkívül fontos a játék és a fantázia.

László olyan gyorsan próbált írni, ahogy csak tudott, hogy valahogy kövesse a többiek hozzászólásait:

– Lassítsatok! Hagyjatok egy kis időt, hogy leírjam, amit mondotok...

– A cserkész korosztályban a tevékenységek hosszabbak, és egyre több közülük lesz a társadalmi valósághoz – mondta Éva. – A tevékenységekkel, amelyekben még mindig fontos a játék és a képzelet, párhuzamosan megjelennek a felfedező tevékenységek és a közösségnek tett szolgálatok is.

– Helyes, Éva – mondta Manu. – És mivel a serdülők a felnőtt szerepeket akarják gyakorolni, a kósza korosztály tevékenységeinek, amennyire csak lehetséges, valódi társadalmi környezetben kell megvalósulniuk, hogy lehetővé tegyék a fiataloknak, hogy képességeiket valóban használhassák: új technológiák gyakorlott kezelése, a közösség szolgálata, hasznos és elismert ismeretek megszerzése, mint kommunikációs technikák, problémamegoldás, konfliktuskezelés, időgazdálkodás, projekttervezés stb.

– Lehetőséget adni, hogy valami olyasmit tegyenek vagy próbáljanak ki, amit előzőleg még soha.

– Pontosan.

Miközben László örült tempóban írt a flipchartra, István csöndesen ült és szemmel láthatóan elgondolkodott. Manu észrevette, és megkérdezte:

– És a rovereknek, Pisti? Te vagy itt a rover-szakember. Mondd el, amit gondolsz!

– Teljesen egyetértek az eddig elhangzottakkal, csak azon csodálkozom, ahogy eddig csináltam a dolgaimat. Azt hiszem, elég sokat kell majd változtatnom a vezetési stílusomon.

– Például mit?

– Hát, először is a tevékenységekkel kapcsolatban. Azt gondolom, rendszeresebbnek és hatékonyabbnak kell lennem abban, amilyen módon a rovereknek lehetőséget adok, hogy saját közösségükkel kezdve felfedezzék azt a társadalmat, amelyben élnek, azért, hogy azonosítsák azokat a problémákat és kihívásokat, amelyekkel az emberek szembesülnek. Bele kell kóstolniuk a

körülöttük lévő valóság felfedezésébe, és kedvet kell kapniuk hozzá. Aztán...

– Aztán?

– Ösztönözni kell őket, hogy jöjjenek rá, hogyan tudnak ők saját szintjükön segíteni bizonyos problémák megoldásában a környezetvédelem, a kultúra, a szociális munka, a kultúrák közti párbeszéd stb. terén tett különböző kezdeményezésekkel. A legtöbb tevékenység őrsi keretben fog zajlani, és a közösség szerepe több lesz egyszerű támogatásnál. A reflexiók helyszíne lesz, ahol meg lehet újítani az ötleteket.

– Így van.

– Menjünk tovább az „élet a természetben” sorra – javasolta Éva. – Manapság a legtöbb gyerek kis- és nagyvárosokban él, és azt hiszem, lényeges, hogy a farkaskölyköknek lehetőséget adjunk a természet elemeinek felfedezésére: fák, növények, virágok, víz, levegő és föld.

– Az állatokkal való kapcsolat is nagyon fontos nekik – tette hozzá István.

– De persze figyelembe kell venni a gyerekek fizikai határait és a szükséges biztonsági körülményeket. Úgyhogy a felfedezés mértéke korlátozott lesz, a táborok pedig rövidek.

– Cserkész-korban – folytatta Éva – a kinti tevékenységek és a táborok fontosabbá válnak. Már igazi „bemerüléseket” lehet szervezni a nagy természetben. A kölykök borzasztóan szeretnek táborot verni és a szabadban élni.

– A kószáknál pedig – mondta Manu – szerintem lehetőség van mind arra, hogy természetbeni „expedíciók” során, speciális ismeretek tanulásával összekötve, szembeszálljunk a természet erejével, mind pedig megfigyelések és környezetmegőrző projektek révén egy afféle bevezetésre az ökológiába.

– A rovereknél – vette át a szót István – azt hiszem, a sportolásra és más kint gyakorolható fizikai elfoglaltságokra kellene helyezni a hangsúlyt, hogy egészségesebben éljenek, és feltöltődhessenek. Ezen kívül a roverekeket arra kell ösztönözni, hogy olyan személyes életmódot alakítsanak ki, amely harmóniában áll a természeti környezet védelmével.

– Igen, ez nagyon érdekes, István...

– Szeretnék mondani valamit az őrsi rendszerről – mondta Éva. – A farkaskölyköknél korlátozott az őr autonómiája. Az őrsi foglalkozások rövidek, és a felnőttek közvetlen segítségével vannak előkészítve. Az őrvezető szerepe is korlátozott. A legtöbb tevékenység raj-keretben zajlik.

– Így igaz – bólintott Zsuzsa. – Ugyanakkor az őrsi intézményeknek már létezniük kell: maguk az őrsök, a Gyűlés Sziklája, az őrsvezetők tanácsa és a falka törvénye. Ez lényeges a gyermekek szocializációja szempontjából, és az autonómiára való képességük kialakításáért.

– A cserkész korosztályban – folytatta Doriane – az őrsi intézmények lassanként elfoglalják az őket megillető helyet. Az őrsök önállóbbak, és az őrsvezető szerepe lényegesebb. A rajtanács már valóban a raj kormánya, bár még nagyrészt a felnőtteké a kezdeményező szerep. A rajgyűlésen az őrsök megosztják egymással a tevékenységekre vonatkozó ötleteiket, amelyek gyakran egy közös projektté állnak össze. A tevékenységeket, valamint az őrsi és rajéletet értékelik, és a kapcsolatok javítása érdekében közös szabályok jönnek létre.

– Lépünk tovább a kószákhoz – javasolta Manu. – Azt hiszem, fontos észrevennünk, hogy ebben a korban az őrs valóban egymáshoz nagyon szorosan kötődő barátok csoportjává válik, és ez a csoport rendkívül önálló tud lenni. Az őrsvezetőnek ezért nagyobb a felelőssége. Emellett a rajtanácsot és a rajgyűlést sokkal közvetlenebbül működtetik maguk a fiatalok. A raj konkrét feladatainak elvégzésére „őrsközi” munkacsoportok jönnek létre az őrsök mellett; feladatuk lehet egy kirándulás előkészítése, egy közösséget szolgáló tevékenység megszervezése, a kincstár kezelése, a felszerelés gondozása stb. Ezeket a munkacsoportokat különböző időtartamra állítják föl, és mindegyiket egy-egy fiatal vezeti. Így két-három év alatt mindenkinek lehetőséget adhatunk a vezetés gyakorlására.

– Ha az őrsi rendszert nézzük – tette hozzá István –, nekem úgy tűnik, hogy a rover rajnak olyan kis közösségnek kellene lennie, amelyet a fiatalok maguk működtetnek. Vannak nagyon önálló őrsök, a maguk egyéni cselekvési terével és sajátosságaival. Ugyanakkor ott vannak a raj intézményei is, hogy támogassák és segítsék az őrsi projekteket. A közösségi gyűlés munkája közgyűléshez hasonlít, információkat osztanak meg, értékelik a közösség életét, és minden olyan döntést meghoznak, amely a közösség életének javítására szolgál. Természetesen minden őrsnek meg kell választania a vezetőjét, illetve inkább küldöttjét, de a közösségi gyűlésnek is kell embereket választania bizonyos fontos helyekre, mint levezető elnök, titkár és kincstárnok. Ezek a tisztviselők alkotják az őrsi küldöttekkel együtt a közösség adminisztratív testületét. A rovereknek így valódi lehetőségük van egy demokratikus módon működő közösség irányításában részt venni.

– Ha a cserkész törvényeket nézzük – lépett tovább Manu –, hogyan fejezzük azt ki a farkaskölyök-falkában?

– Kevés törvényben, egyszerű megfogalmazással és nagyon konkrétan – válaszolta Zsuzsa. – Alapértékeket kínál, mint tisztaság, becsület, odafigyelés a másokra, másokkal való megosztás stb.

– A cserkészek korában nagyon fontos elem a törvény, mert a fiatalok nem annyira farkaskölyökként, hanem sokkal inkább ekkor fedezik föl, hogy azok a legjobb szabályok, amelyeket együtt állítanak föl, demokratikusan, a raj életének javítására. Ugyanakkor rájönnek, hogy ezeknek a szabályoknak több alapvető értéket kell kifejezniük, amelyet tapasztalat útján fedeznek fel a felnőtt vezetők segítségével.

– És a kószáknál? – kérdezte László.

– A szavak szintjén talán lehet ugyanaz, mint a cserkészeknél, vagy nagyon hasonló, de közvetlenebbül kell az egyetemes lelki értékek felfedezéséhez vezetnie, mint az igazság, a testvériség, az emberi méltóság tisztelete, a környezet tisztelete stb.

– A rovereknél – mondta István – a cserkész-törvénynek szerintem olyan nyilatkozatnak kellene lennie, amely a cserkészlet alapjául szolgáló egyetemes értékeket nyilvánítja ki: egyéni felelősség, az emberi méltóságnak és a természet egészének tisztelete, nemzetközi szolidaritás, az erőszak elutasítása, az élet értelmének keresése stb.

– Nohát vége: éppen most vázoltatok föl egy remek projektet a szövetségeteknek.

– Már évek óta ezt próbáljuk elérni – mondta Zsuzsa. – Mindent leírtál, Laci?

László megkönnyebbülten sóhajtott. Az egész táblázatot teleírta a csoport ötleteivel. Hátrébb lépett, és megszemlélte a nagy papírt, amelyet szép kézírása borított.

– Ez igen hasznos lesz munkánk hátralevő részéhez – mondta Éva. – Köszönjük szépen, Manu!

– Örülök, hogy segíthettem egy kicsit. Meg azt hiszem, ez a gyakorlat nekünk is segített, hogy néhány elképzelésünket letisztázzuk, nem, Doriane?

– De mennyire! Azt hiszem, le kellene másolnunk a táblázatot, és megkérni Lászlót, hogy segítsen lefordítani angolra.

...

XIV. Személyes előrehaladás

Az épület csendes volt. Manu hasztalan próbált elaludni. Doriane-nal úgy döntöttek, hogy a roverekkel a házban fognak „táborozni”. Ehhez természetesen meg kellett küzdeniük Évával, aki ragaszkodott volna hozzá, hogy nála aludjanak, de végül aztán hagyta magát meggyőzni: a munkája szempontjából is szerencsésebb volt így. Előástak néhány tábori ágyat és takarót, és az emeleti helyiségekben egyszerű hálókat rendeztek be. Manu a fiúkkal osztozott az egyik szobán; Doriane egy másik helyiségben aludt a lányokkal. A fürdőszobát is működőképes állapotba hozták, de a zuhanyból egyelőre csak hideg víz folyt. – Majd könnyebben felébredünk! – jelentette ki Doriane.

Vacsora után, amíg András meg a roverek mosogattak és rendet raktak a helyiségben, Éva összehívott egy megbeszélést. Manu csodálta barátai bátorságát. Gyakorlatilag erőforrások nélkül, minden nehézség ellenére is arra törekedtek, hogy olyan cserkészszövetséget hozzanak létre, amely valóban hazájuk ifjúságát és társadalmát szolgálja.

A megbeszélés alatt elhatározták, hogy az összes csapatparancsnokot és rajvezetőt összehívják egy találkozóra Jane-nel, február 7-én. Ez kihagyhatatlan lehetőség volt, és számítottak rá, hogy fontossága miatt sok vezetőt fog vonzani, a közeli időpont ellenére is. Arra gondoltak, hogy a találkozót majd egy képzés követi a kísérleti csapatok vezetőinek, ahol véglegesíthetik az új nevelési programot.

Végül Éva is elfogadta a házban a helyi fiataloknak felállítandó internetkávézó ötletét, ami szerda délutánonként lenne nyitva. Egyedül így lehetett a város támogatását garantálni, és egyúttal a cserkész fiatalok közötti népszerűsítését is segíthette. Manu nagyon lelkesedett a programért, és eltökélte, hogy támogatni fogja.

Kihúzta hálósákján a cipzárt, és felkelt, miközben azon igyekezett, hogy tábori ágya ne nyikorogjon túlzottan. Szomjas volt, így a fürdő felé indult. Az ablak előtt elhaladva gyenge fényt látott lenn, az udvarban. Közelebb lépett az ablakhoz, és belebámult a sötétségbe. Mozgásra lett figyelmes. Egy árnyék kúszott fáról-fára, és időnként apró zseblámpával világította meg útvonalát. Az első mögött egy második árnyék tűnt fel.

– Mi a frász történik itt? – dünnyögte.

Visszasietett a roverfiúk szobájába, hátizsákjából elővett egy elemlámpát, és felrázta Lajost, az őrvezetőt, aki valamennyire tudott angolul.

Lajos egy rezzenéssel fölébred, és felült a tábori ágyban. Manu csöndre intette, és az ablakra mutatott. A földszintről üvegtörés hangja hallatszott. Lajos fürgén fölkelt, és hang nélkül fölébresztette a rovereket is. Manu odament Lajoshoz, néhány utasítást suttogott a fülébe, aztán kinyitotta az ablakot és kimászott. Végigment a homlokzatot díszítő keskeny párkányon, elérte a ház sarkán lefutó ereszcsonát, és lemászott rajta. Két rover követte.

Az egyik franciaablak be volt törve, és bent a házban időnként egy elemlámpa fényét lehetett látni. Manu a két roverrel csöndben közelített. Olyan hangot hallott, mint amikor a padlóra folyadékot öntenek, és erős benzinszagot érzett. Fölkapcsolta elemlámpáját, és az ajtó felé rohant. Egy pillanattal később két fekete motorosruhát viselő embert pillantott meg, akik kővé dermedtek az ijedségtől. Egyikük egy benzineskanna tartalmát locsolta a földre, másikuk pedig öngyújtót fogott a kezében. Manu az öngyújtót fogó motoros felé vetette magát, és leütötte. A másik eldobta a kannát, és az ajtó felé iramodott elsöpörve az útból a két rovert, majd elmenekült.

Az első motoros feladta az ellenállást Manu súlya alatt nyögve. Miközben a roverekekre újra lábra állították, Manu levette a sisakját. Az elemlámpa kemény fénye egy 18-19 éves fiú arcát világította meg, rövid haja volt és pufók arca.

– Á-á, Tóni... Hogy vagy? – kérdezte Lajos gúnyosan.

– Ismered? – kérdezte Manu. – Riasztanunk kell Évát, Istvánt vagy Lacit...

...

Lajos a közeli telefonfülkéből hívta föl Istvánt. Fél órával később az öreg Lada megjelent az udvaron. István kipattant, és beviharzott az épületbe. Az egyik széken ülő fiatal motorosra nézett mereven, aki körül ott csoportosultak a zűrzavarban fölébredt és összegyűlt lányok és fiúk. Manu és Doriane mögötte állt és figyelt.

– Hogy hívnak? – kérdezte István.

– Én ismerem! – mondta Lajos – Gömöri Viktor csapatához tartozik. Antalnak hívják.

– Hagyd, hogy ő válaszoljon, Lajos.

Antal nem szólt. István gondosan tanulmányozta. Átlagos magasságú, túlsúlyos fiú volt, majd hognem elhízottnak is lehetett nézni, jellegtelen arcvonásai voltak, és határozatlan tekintete. Aggódó arcán izzadságcseppek

látszottak. Nem igazi nehézfiú, gondolta István. Odahúzott egy széket és leült a fiúval szemben.

– Antal, miből élsz?

– Ööö... Egy... Egy szállodában vagyok gyakornok...

– És a szüleid?

– Apukám teherautó-vezető, anyukám meg eladó egy nagy áruházban... Ugye, maga semmit sem fog elmondani nekik? Sajnálom, nem lett volna szabad ezt csinálnom...

– Antal, tudod egyáltalán, hogy mekkora bajban vagy? Föl akartál gyűjtani egy házat, amelyben emberek vannak. Ez gyilkossági kísérlet. Ha kihívjuk a rendőrséget, akkor bíróság elé állítanak, és legalább tíz évre lecsuknak.

Antal elsápadt és felkiáltott:

– Nem tudtuk, hogy valaki van a házban!

– Ki volt veled?

– Egy barátom, de nem akarom elárulni!

– Kinek az ötlete volt, hogy fölgyújtsátok a házat? Az övé vagy a tied?

Antal semmit sem mondott. Szakadt róla a veríték.

István Lajoshoz fordult:

– Jó, azt hiszem, ki kell hívnunk a rendőrséget...

– Várjanak! – könyörgött Antal siránkozva. – Ha elmondok mindent, akkor elmehettek?

– Igen, ha teljes vallomást teszel, írásban.

– Rendben, minden elmondok. Gömöri Viktor parancsa volt. Én nem akartam, de a többiek kényszerítettek. Csúfoltak, és gyávának neveztek.

Antalból kitört a zokogás.

– Ezek szerint te Gömöri Viktor csapatában vagy?

Antal bólintott.

– Mióta?

– Kb. két éve.

– Az egy rover-csapat?

– Igen... vagyis... hát, nem egészen. Kadétnak hívjuk magunkat, és speciális kiképzésünk van!

– Milyen kiképzés, Antal?

– Túlélési és kommandós módszerek, hírszerzési technikák, ilyesmik.

– Igen, én már hallottam a csapatotokról! Ti vagytok azok, akik terepszínű ruhát meg ejtőernyős bakancsot hordotok, meg tört az öveteiken, és olyan katonai kiképzéseket van, nem? – szólt közbe az egyik rover.

– És ez szerintetek cserkészset?

– Viktor találta ki az egészet. Eleinte jó volt, de aztán már egy ideje le akartam lépni.

– Miért?

– Ööö... hát, először is a kiképzés keményebb lett, amikor volt katonákkal gyakorlatozunk az erdőben. Aztán politikai beszédeket kellett hallgatnunk.

– Politikai beszédeket?

– Aha, olyanokat, hogy külföldiek jönnek, hogy ellopják a vállalatainkat és megfertőzzék a nemzeti eszméinket.

– És ki mondta ezeket a beszédeket? Viktor?

– Nem, nem ő, hanem mások, akik szintén eljöttek a foglalkozásokra... pártvezetők.

– Pártvezetők?

– A Szélsőjobbboldali Párttól... Gömöri tagja.

– Igen?

– Igen, azt mondta. Sőt, az az elképzelése, hogy a cserkészetet a párt ifjúsági mozgalmává alakítja. Olyan szervezetet akar létrehozni, amelyik valódi vezetőket tud képezni, ahogy mondta: vakmerő embereket; olyanokat, akik meg tudják vívni a jó harcot.

– Ki ellen?

– Az ellenség ellen, külföldiek... mindenki ellen, aki fenyeget minket.

– Teljesen megőrült! – bukott ki Lajosból.

– És te hiszed ezeket az eszméket, Antal?

– Nem igazán. Igazából kezdtem nagyon félni, különösen, amikor Gömöri azt mondta, hogy „C-akciókkal” kell valóra váltanunk az eszmét.

– „C-akciókkal”?

– Igen, C, mint csapásmérés, titkos akciók a külföldiek és árulók megfélemlítésére... A többiek nagyon élvezték, de én félttem. Nem tetszettek.

– Tudnál mondani néhány ilyen „C-akciót”?

– Igen, csak senki ne tudja meg, hogy én mondtam el... Meg kellett fogadnunk, hogy nem beszélünk.

– Kizárólag úgy védheted meg magad, ha mindent elmondasz.

– Jó. Tudja, hogy Gömörinek van egy vállalata?

– Igen, tudom.

– Hát, nem hiszem, hogy jól menne. Egy csomó adóssága van, és az ügyfelei tartoztak neki. Azt mondta, hogy ez a külföldiek miatt van, úgyhogy elküldte a srácokat „C-akciókra”... Én nem akartam menni. Azt mondtam, hogy nem érzem jól magam... Megfenyegettek és megtámadtak néhány embert, bezúztak pár ablakot meg szélvédőt... Azt hiszem, ezután javultak Viktor dolgai: az ügyfelek fizettek, és rendezte az adósságait. Viktor gratulált a srácoknak, és azt mondta, hogy majd néhány barátjának is felajánlja szolgálatainkat, és nagyon jól fognak fizetni.

– Tisztára maffiaszerű felállítás! – kiáltott fel Mária.

– És ez a ma éjjeli is egy ilyen „C-akció” volt?

– Igen. Viktor azt gondolta, hogy ha tűz lenne a házban, akkor a város nem hagyná, hogy itt maradjatok. De mi tényleg nem tudtuk, hogy bent vagytok; különben sose tettünk volna ilyent!

– Tudod te tulajdonképpen, hogy egy ház felgyújtása bűncselekmény, még akkor is, ha az üres?

– Igen, de nem akartunk túl nagy kárt. Egyből utána értesítettük volna a tűzoltókat, és akkor gyorsan jönnek és eloltják...

– Micsoda klassz terv – mondta Mária gúnyosan.

– És ezúttal akkor mégiscsak beleegyeztél, hogy részt vegyél egy C-akcióban?

– Igen, hagytam magam. Nagy volt a nyomás a többiek részéről. És Viktor

is azt mondta, hogy maguk veszélyesek a kadétokra, mert megszüntetnék a csapatot, ha sikerülne átvenniük a szövetség vezetését. Viktor uszított minket maguk ellen. Azt mondta, hogy maguk nem is igazi cserkészek, lányokat is bevettek a mozgalomba, és állandóan csak megbeszéléseket tartanak meg vitáznak, amikor döntést kell hozni, mi viszont fegyelmeztettek és hatékonyak vagyunk, képesek vagyunk vakon engedelmeskedni. A többieknek ez nagyon tetszett. Olyan volt, mint egy nagy játék. Követtük és figyeltük magukat.

– Figyelj, Antal, te meg a barátod dobtatok egy flakon motorolajat a mikrobuszomra, ugye? – kérdezte István.

Antal lehajtotta a vállát, és megrántotta a vállát.

– Sajnálom, uram. Nem kellett volna ezt csinálnom. De meg akartam mutatni nekik, hogy én is vagyok olyan jó, mint ők... Viktor meg akarta félemlíteni magukat, hogy hagyják abba a cserkészetet.

– Erről nem is mondtál semmit, Pisti – képedt el Lajos.

– Tegnap történt – mondta István. – Nem volt időm elmondani... És figyelj rám, Antal, Éva megtámadása, és a betörés a lakásába, az is te voltál?

– Jaj, ne! Az nem én voltam. Iván volt, aki azt a cselt eljátszotta!

– Iván?

Antal megint a földre nézett, és sóhajtott egyet.

– Az a srác, aki az előbb itt volt veled?

– Igen, ő. Ő az őrsvezetőm.

– De figyelj, Antal, soha sem beszéltek a cserkészlet értékeiről, a fogadalomról, a törvényekről, a hűségről, mások tiszteletéről, az egyetemes testvériségről meg ilyenekről?

– Nem, soha. Viktor hűségesküt követelt tőlünk.

– Hűségesküvel helyettesítette a cserkészfogadalmat? – hüledezett Lajos.

– Igen, meg kellett esküdünk, hogy szó nélkül úgy teszünk, ahogy a vezetőnk mondja, elsősorban Viktornak engedelmeskedünk, másodsorban az őrsvezetőnknek. Az volt a jelmondatunk, hogy „engedelmeskedj a vezetődnak, hogy magad is vezető lehess...”

– Ez valóban hatékony módszer a befolyásolásra – mondta Mária. – Soha nem voltak viták, vagy soha nem hoztatok közösen döntést az őrsben?

– Nem. Viktor volt a törzsiszt, az őrsvezetők pedig a tiszthelyettesek. Összegyűjtötte az őrsvezetőket, hogy kiadja a parancsait, és az őrsvezetőnk elmondta, hogy mit kell csinálnunk. Az őrsvezetőnek volt a legmagasabb rangfokozata, utána jött a helyettes őrsvezető és így tovább egészen az őrs utolsó tagjáig, aki nyolcadrangú volt. Ha edzettünk és bizonyítottunk, akkor följebb léphettünk egy fokozattal... és lefokoztak, ha elszúrtunk egy bevetést.

– Nem hiszem el! – mondta Mária – Eszelős egy rendszer!

– És mi volt a te rangod? – kérdezte István.

– Ó, én csak hatodik voltam. Viktor megígérte, hogy a ma éjjeli művelet után előléptet eggyel. De azt hiszem, most már elfelejthetem...

– Te mondtad, kedveském! – jegyezte meg Mária.

– Higgadj már le, Marcsi!

– De figyelj, Pisti! Beleőrülök, ha látom, ahogy ez a szánalmas idióta hagyta magát befolyásolni. A fiúk mind hülyék. Nem véltetlen, hogy csak fiúk voltak a csapatukban. Lányok soha nem egyeznének bele, hogy gondolkodás nélkül cselekedjenek, csak azért, mert minden egyes „hőstettel” eggyel magasabbra akarnak mászni a számlálórán!

– Ebben azért ne legyél annyira biztos, Marcsi. A lányok talán kevésbé hajlamosak arra, hogy vakon engedelmeskedjenek a „falkatörvénynek”, de egy gátlástalan vezető őket is manipulálhatja. Mindenesetre – fordult a roverek felé – Antal történetéből elég sokat tanulhatunk, nem gondoljátok?

– Egy olyan csapat, mint Gömöri Viktoré, amely kizárólag a vezető akarására épül, az maffia vagy fasiszta rendszer – mondta Lajos.

– Vannak őrsaik, de semmi köze a cserkészethez – tette hozzá Mária. – A cserkészetben nincs teljhatalmú vezető, és a döntéseket közösen hozzuk és értékeljük a különböző őrsi meg rajtanács-üléseken.

– Ez nem akadályoz meg minket abban, hogy tanuljunk meg résen lenni, és soha ne hagyjuk el szabad akaratomat – folytatta István. – És most mit csináljunk veled, szegény Antal?

– Könyörgök, ne hívják ki a rendőrséget!

– Oké, de vigyáznunk kell rá, hogy biztonságban legyél, amíg a társaid olyan helyzetben vannak, hogy árthatnak neked... Van egy ötletem. Azt javasolnám... – kezdte István a csoport felé fordulva.

Február 4., csütörtök, 15 óra

A gép éppen csak földet ért. Jane először járt ebben az országban. Jóllehet volt tapasztalata, hiszen egész Európából dolgozott már cserkészszövetségekkel, mégis aggódott. Érzékeny küldetésre vállalkozott. Képes lesz-e vajon meggyőzni Konczot, hogy ejtse tervét, amely azzal fenyegetett, hogy megfosztja a szövetséget legjobb vezetőitől, sőt, talán szakadáshoz is vezet? Felderült arra a gondolatra, hogy László és barátai fogják fogadni, akik iránt rokonszenvet érzett, ugyanakkor mégis elegendő távolságot kellett tartania ahhoz, hogy pártatlanul elemezhesse a helyzetet. Tényleg megérdemlik a Világszövetség feltétlen támogatását, annak kockázatásával, hogy összeütköznek a régi gárdával és jópár tekintéllyel? Nehéz felelősség nyomta a vállát.

Dermesztően hideg volt a repülőtér érkezési csarnokában. Az útlevél-ellenőrzés végeláthatatlan sora után Jane egy nagy helyiségbe jutott, ahol az utasok egy szállítószalag körül csoportosulva várták csomagjaikat. Kis traktor húzta szerelvény érkezett kipufogógáz-felhőben. Jane egyszer csak észrevette a bőröndjét, és némi nehézség árán megragadta, visszautasítva egy egyenruhás hordár segítségét. Miután túljutott a vámon, át kellett küzdenie magát az érkező utasokra várakozók sűrű tömegén. Háromszor vagy négyszer is elutasította egy taxis ajánlatát, aztán egy csoport fiatal nőt és férfit vett észre, cserkészegyenruhában. Rögtön fölismerte Lászlót, aki mosolygott, és egy csokor virággal integetett felé. Odament hozzájuk, és a csapat azonnal körülfogta. Az egyik rover elvette a bőröndjét, László átnyújtotta virágcsokrot, és két puszit adott neki, miközben a roverek egy dalt énekeltek neki üdvözlésképpen. Egy mikrobusz felé vezették; László fölsegítette az első ülésre, miközben a fiatalok összezsúfolódtak hátul. A jármű elindult.

– Isten hozott, Jane – mondta László. – El sem tudod képzelni, mennyire örülünk, hogy látunk. Elviszünk a szállodába, ahol kicsit pihenhetsz. Fél négy van, és hatkor van találkozóod Konczal az Ifjúsági és Sportminisztériumban. Éva ötre jön a szállodához, hogy segítsen felkészülnöd a találkozóra.

Jane köszönetet mondott Lászlónak. Az elvonuló tájat nézte. Mit is tudott erről az országról? Előző héten összeszedett némi dokumentációt, meg elolvasott egy vagy két könyvet, de mindez csak nagyon homályosan adta vissza a valódi helyzetet. Mintha csak gondolataiban olvasna, László elkezdte lefesteni neki az ország helyzetét. Mindent megtett, hogy figyeljen, miközben

igyekezett befogadni mindazt, amit látott. Az osztott pályás, kétszer kétsávos út nyírfaerdőn vezetett keresztül. A forgalom ugyan haladt, de elég nagy volt. A szürke, kelet-európai és szovjet gyártmányú teher- és személyautók között néhány Mercedest, BMW-t és Peugeot-t is lehetett látni. Az erdő rövidesen megműveletlen földeknek adta át a helyét. Aztán magas, szürke, lehangoló panelházak tűntek föl roppant lakótelepeket alkotva, amely az út mindkét oldalát elfoglalta. Jane a buszmegállóban álló embereket figyelte. Sokuk szomorúnak és rezignáltnak látszott, de észrevette, hogy a nők milyen gondosan figyelnek megjelenésükre. Sokan meglehetősen elegánsan öltözködtek.

– Most már szabadok vagyunk – mondta László. – De ebben az átmeneti időszakban sokkal keményebb lett az élet a szegényeknek. Most jövünk rá, hogy mi is az a munkanélküliség meg a korrupció.

A szálló a belvárosban volt, egy hatalmas, üres téren. A mikrobusz megállt. László kiugrott, és kisegítette Jane-t. Egy rover már a recepciós pult felé tartott a bőrdíjával. Jane megmutatta útlevelét a recepciósnak, és kitöltött egy űrlapot.

– 1506-os szoba – tájékoztatta László, miközben átnyújtott a kulcsot, amely egy nagy fakockán lógott. – Fölkísérünk, hogy megnézzük, minden rendben van-e.

A Jane bőrdíjét cipelő roverfiúval és -lánnyal szálltak a ziháló liftbe. A tizenötödik emeleten végigmentek egy hosszú, vörös szőnyeggel borított folyosón, és beléptek egy szobába, amelyben sötét fabútorok álltak: egy asztal, egy szék és két kanapé. László szemügyre vette a mellékhelyiséget és a fürdőszobát, és kipróbálta, van-e melegvíz. A vörös függönyös ablak mögött a város háztetőire lehetett látni. A központi fűtéshez tartozó radiátor morgott ugyan, de megfelelően fűtött. László több ízben megkérdezte Jane-t, hogy minden rendben van-e, és nincs-e szüksége valamire. Mielőtt elment volna, Éva nevében átnyújtott egy dokumentumot, és megkérte, hogy a Konczal való találkozó előtt gondosan olvassa át.

Jane köszönetet mondott Lászlónak és a két rovernek, becsukta mögöttük az ajtót, és úgy döntött, hogy megfürdik. Lazítani akart a döntő találkozó előtt.

A forró fürdő után hideg vízzel lezuhanyzott, kipakolta bőrdíjét, átöltözött, és nekifogott a Lászlótól kapott szöveg átolvasásának. A legfrissebb fejleményeknek – különösen Gömöri Viktor mesterkedéseinek – a leírása volt. Jane nem akart hinni a szemének; többször is elolvasta a dokumentumot. Gömöri vajon Koncz tudta nélkül cselekedett, vagy éppen az ő parancsára?

Vajon összehangolt akcióról van szó, hogy eltérítsék a cserkészetet, és maffiaszerű, nacionalista mozgalommá formálják? Milyen lesz Koncz hozzáállása a dolgokhoz? Milyen magyarázatot fog adni?

Éles csörgés szakította meg gondolkodását – a telefon... Eltartott néhány másodpercig, amíg megtalálta. A recepciós volt, és elmondta, hogy Éva és László várják az előcsarnokban. Ránézett az órájára: 16.55 volt. Észre sem vette az idő múlását. A jelentést kapkodva betette aktatáskájába, fölvette a kabátját, megfogta a táskát, bezárta maga mögött a szoba ajtaját, és a lift felé indult.

László és Éva a recepciós pulttal szemközt álló kanapén ült. Amikor Jane megjelent, fölkeltek, hogy üdvözljék. László bemutatta Évát, és észrevette, hogy a két fiatal nő rögtön megkedvelte egymást.

– Ha neked is jó, Jane, akkor jó félóránk van, hogy felkészüljünk a Konczal való találkozóra. Én leszek a tolmácsod. Villamossal innen csak tíz perc a Minisztérium, ahol a találkozóra sor kerül. Kérsz valamit inni? Kávét? Teát? Szeretnél esetleg enni valamit?

Jane nem volt éhes, így Évához hasonlóan beérte egy kávéval. László leadta a rendelést.

– Miért az Ifjúsági Minisztériumban találkozunk? – kérdezte Jane.

László lefordította a kérdést, majd Éva választ is.

– Van néhány barátunk a minisztériumban. Maga az ifjúsági államtitkár is aggódik a mozgalom jövőjéért. Koncz ugyan köztisztletnek örvend, de rosszállják a hajthatatlanságát. A miniszter szeretné, ha a cserkészszövetséget a lehető leggyorsabban elismernék nemzetközileg, hogy ez megkönnyítse a fejlődését. Komolyan próbált Konczal megállapodni; sikertelenül. Koncz meg van győződve saját igazáról, és teljesen rugalmatlan. Még csak nem is akart veled találkozni. Magának a miniszternek kellett közbelépnie, hogy megváltoztassa álláspontját, és beleegyezzen, hogy létrejöjjön a találkozó a minisztériumban, tolmács segítségével.

– Elolvastam a legutóbbi jelentésed, amelyet László adott ide. Ugye, a helyzet radikálisan megváltozott, mióta fény derült Gömöri Viktor „kised játékaira”?

Éva egy napilapot vett elő táskájából, és a dohányzóasztalra tette. László a bulvárhírek között rámutatott egy cikkre: a mellette lévő fényképen éppen egy fiatal, megbilincselte férfit toltak be egy rendőrautóba.

– Ez Gömöri Viktor, a cím: „Zsarolással vádolják a vállalkozót!”

– Szerencsére – folytatta Éva – az újságíró nem sokat hivatkozik a cserkészetre.

– Nem, csak annyit mond, hogy Viktor egy ifjúsági csoport tagjait használta verőlegényként. De ez még csak az első cikk. A következők aligha lesznek ilyen tapintatosak. Ez elég nagy ütés Koncznak: nem lesz képes elrejtetni, hogy Viktor volt a helyettese. Kénytelen lesz kiadni egy sajtóközleményt, nehogy Viktor bukása megártson a szövetségnek.

– Az igazat megvallva – vágott közbe Éva – ami engem a szövetség külső képénél is jobban aggaszt, az azoknak a fiataloknak a jövője, akiket Viktor belerángatott ebbe a szomorú történetbe.

– Hát, Antal esetében, aki mindent elmesélt, semmi gond. Szülei beleegyezésével néhány hétig Zsuzsánál kell laknia, hogy biztonságban legyen hajdani barátai bosszújától. Az ő bizonyítékainak köszönhető, hogy Viktort bíróság elég lehet állítani.

– És a többiek? – kérdezte Jane.

– Csak ketten vagy hárman voltak benne igazán komoly dolgokban: támadásban vagy rongálásban. A többiek csak mentek velünk, mint Antal. Szerintem felmentik őket.

– Reméljük, az ügy nem hagy bennük túlságosan mély nyomot – folytatta Éva. – Meg kellene próbálnunk bevonni őket a mozgalomba. Nagy adósságunk van feléjük. Ha Viktor tevékenységei szorosabban nyomon lettek volna követve, akkor soha nem történhetek volna ilyenek. A jövőben helyére kell tennünk a vezetők „megszűrésének” rendszerét.

– Kíváncsi vagyok, Koncz hogyan fog reagálni – mondta László.

– Perceken belül megtudjuk. Ideje indulnunk, ha nem akarunk elkésni.

A minisztérium egy nagy, szürke, lehangoló épületben kapott helyet, néhány metrómegállónyira.

– Ötvenes évek, fajtiszta sztálinbarokk – jegyezte meg László.

Bemutakoztak a portásnak, aki áttelefonált az ifjúsági államtitkárságra, hogy megerősítsék a találkozót. László ott hagyta a személyi igazolványát, és meghallgatta, hogyan jutnak el az irodához. Elnyűtt vörös szőnyeggel borított hatalmas lépcsőházakon és véget nem érő folyosókon mentek végig, míg elérték úticéljukat. A miniszter egyik tanácsadója – egy fiatal férfi kicsi, kerek,

acélkeretes szemüvegben és csokornyakkendőben – kedvesen üdvözölte őket, bemutatta a tolmácsoló tisztviselőt, és helyet kínálta őket a robosztus asztal körüli kanapékon. Erős kávét és aprósüteményt szolgáltak föl. A tanácsadó tapintatosan köhintett, és beszélni kezdett.

– A miniszter megkért, hogy tájékoztassam önöket, hogy nagy fontosságot tulajdonít a cserkészlet hazai sikerének, valamint nemzetközi elismertségének. Ezért is ragaszkodott a Koncz úrral történő találkozéhoz. Sajnos nemrég telefonált maga Koncz úr, és azt mondta, hogy nincs módjában megjelenni. Azt mondta, semmi értelmét sem látja egy ilyen találkozásnak. Rendkívül sajnálom.

Miután túljutott meglepetésén, Éva felháborodottan válaszolt. A tolmács nem tudta tartani vele az iramot, és néhány kísérlet után feladta. László elővette az újságot, és megmutatta a cikket a tanácsadónak, aki aggódó és megértő tekintettel, komolyan bólintott.

Jane eddig csöndben figyelt, de most érezte, hogy előnti a düh. Hirtelen intett a tolmácsnak, és beszélni kezdett:

– Uram, én a Cserkészmozgalom Világszervezetének képviselőjében vagyok itt, és kizárólag azért tettem meg ezt az utat Genfből, hogy részt vegyek ezen a találkozón. Meglep, Koncz úr milyen egyszerűen tudja az utolsó pillanatban bejelenteni távolmaradását. Most, hogy itt vagyok, világossá vált számomra, hogy a helyzet lényegesen rosszabb, mint amire számítottam. Egyesek a cserkészmozgalmat gondosan megfontolt szándékkal maffiaszerű, szélsőjobboldali szerevezetté akarják alakítani. Az ilyen eseményeknek az ország külső képére nézve szerfelett káros nemzetközi visszhangja lehet. A helyzet rendkívül komoly. Azonnal találkozni akarok az ifjúsági miniszterrel, hogy megvitassuk a szükséges intézkedéseket.

Amikor a tolmács befejezte Jane szövegének fordítását, a tanácsadó felkelt, és kijelentette, hogy azonnal beszél a felettesével. Elnézést kért, és nyomában a tolmáccsal elhagyta a helyiséget. Egy titkárnő tűnt föl egy újabb kancsó kávéval, amelyet az asztalra helyezett, majd ő is elhagyta a szobát.

– Jól van, Jane! Pontosan a megfelelő dolgot tetted – mondta László.

Éva egyetértően bólintott, és megszólalt. László fordított.

– Életbevágó, hogy Konczot rábírjuk a közgyűlés összehívására. A történetek után a régi gárda egyáltalán nem fogja az új alapszabály elfogadását ellenezni, és akkor a WOSM is elismerhet minket.

– Addig nem megyek vissza Genfbe, amíg egy közgyűlés nincs összehívva

– jelentette ki Jane.

– Az is fontos, hogy a lehető legtöbb cserkészvezetővel találkozz. Meghívtuk őket egy nagy összejövetelre vasárnap. Valakinek beszélnie kell nekik a mai cserkészetről, és bátorítania kell őket. A szövetség problémái valószínűleg sokakat elkeserítenek.

– Ha Koncz egyszer lemondott, amit kétségkívül meg fog tenni, akkor új vezetőkre lesz szükség, akik eltökéltek és vállalkozó szelleműek. Felkészültetek erre?

– Évában minden megvan, amitől jó elnök lehet – válaszolta László –, csak túl szerény. Neked kellene erről elbeszélgetned vele.

Éva elpirult, és éppen válaszolni akart, amikor kinyílt az ajtó, és visszajött a tanácsadó, még mindig a tolmács kíséretében.

– Sajnálom, hogy megvárakoztattam önöket. A miniszter vidéken van, de az ifjúsági államtitkár fogadja önöket.

A tanácsadó átvezette őket egy előszobán, kopogott egy ajtón, majd benyitott. Az ifjúsági államtitkár harmincas éveiben járó, sportos, határozott tekintetű nő volt. Fölkelt, hogy üdvözlje vendégeit, majd íróasztala körül hellyel kínálta őket. Először Éva beszélt, és bemutatta Jane-t.

– Isten hozta országunkban, hölgyem – mondta az államtitkár. – Szorosan nyomon követtem a cserkészszövetség újjászületését, és helytelenítem a jelenlegi patthelyzetet. Segíteni akarok, de a helyzet érzékeny, hiszen tiszteletben kell tartanunk a törvényt. A szövetség alapszabálya szerint minden Koncz úr jószándékán múlik.

– Köszönjük a támogatását, asszonyom. A helyzet jól példázza a demokráciába való átmenet nehézségeit – válaszolta Jane. – Koncz úr az öreg cserkészvezetők nemzedékét képviseli. Fél évszázaddal ezelőtt bátran harcoltak a totalitárius rendszer ellen, és most, miután annyi éve várják a mozgalom feltámadását, nehéznek érzik, hogy hátrébb lépjenek, és fiatalabb kezekbe adják a cserkészzet vezetését. Annak érdekében, hogy ellenőrzésük alatt tartsák a mozgalmat, elutasítják a ténylegesen demokratikus felépítést, amelyben az aktív vezetők kerülnének többségbe. Eközben viszont azt kockáztatják, hogy eltorzítják a cserkészzetet, amint ezt a legfrissebb események is mutatják. Az önök országában működő cserkészszövetség jelenlegi alapszabálya nem felel meg a Cserkészmozgalom Világszervezete által támasztott követelményeknek, és így megakadályozza, hogy azt nemzetközi szinten elismerjék. Amennyiben Koncz úr elutasítja egy alapszabály-módosító

közgyűlés összehívását, úgy a fiatal vezetőknek nem marad más választása, mint egy új szövetség létrehozása. De ez tartós hasadáshoz vezetne a régi és az új nemzedék között.

– Már folyik egy vizsgálat annak kiderítésére, ki a felelős az ön által is említett sajnálatos ügyért. Tudatában vagyunk, hogy vannak bizonyos elemek az országban, akik ellenzik a demokrácia visszatértét, vagy az átmeneti időszak nehézségeiből akarnak tőkét kovácsolni. De Koncz úr esete nem ilyen. Ő tiszteletreméltó idős férfi, akit megtévesztett saját macacssága, és elkövette azt a hibát, hogy megbízott egy gazemberben. Nagyon jól ismerjük, sőt, igen jó barátságban van Éva édesapjával, ugye?

Éva egyetértően bólintott.

– Van egy javaslatom tehát. A következő találkozásig még van két órám. Megtisztelhetnénk Koncz urat egy látogatással, és elbeszélgethetnénk vele. Hallgatni fog ránk, ebben egészen biztos vagyok. Márk – fordult tanácsadójához –, hívd fel Koncz urat, és mondd meg neki, hogy megyek; és mondd meg a sofőrnek is... hogy álljon készen. Tíz perc múlva indulunk.

...

Néhány perccel később a gépkocsivezető zöld zsalugáteres, kis faház előtt fékezett egy nagy park sarkán. Az ifjúsági államtitkár hátrafordult, hogy Évával, Jane-nel és Lászlóval beszéljen, akik hátul ültek az autóban.

– Jane és Éva, önök velem jönnek. László, te itt várj meg minket. Koncz megértőbb lesz, ha csak nők vannak jelen. Jane-nek majd én tolmácsolok!

László nézte, amint a három nő belép a házat körülvevő, gondosan ápolt, kis kertbe, és egészen az ajtó előtti lépcsőig mennek. Az államtitkár kopogott. Őszülő hajú asszony jelent meg, és behívta őket. Az ajtó becsukódott mögöttük.

Teltek a percek. László érezte, amint egyre idegesebb lesz. Kiszállt az autóból, és föl-alá sétált a kövezeten. Majdhogynem megbánta, hogy pár éve abbahagyta a dohányzást. Erős cigarettafüst csapta meg: a sofőr is kiszállt, és rágyújtott. László idegessége egyre nőtt. Mozognia kellett.

– Elmegyek a sarokra, és veszek egy újságot – mondta a sofőrnek. – Pár perc múlva itt vagyok.

A sofőr bólintott, egyáltalán nem törődött vele. Amikor kicsit később

visszatért egy újsággal a kezében, László észrevette, hogy visszaült a kormánykerék mögé. Néhány méterrel odébb meglátott egy buszmegállót, úgyhogy odament, leült a padra és kinyitotta az újságot. Szeme egyik sorról a másikra ugrott, anélkül, hogy bármit is befogadott volna. Semmi egyéb nem tudott gondolni, mint a találkozóra, ami épp akkor zajlott a kis, zöld zsalugáteres házban. Egy busz jött, és nyögve megállt. Utasok szálltak ki. Egyikük véletlenül kilökte László kezéből az újságot. Ahogy a busz elment, lehajolt, hogy fölvegye. Amikor fölemelkedett, Jane-t, Évát és az államtitkárt látta, amint elbúcsúznak az idős, ősz hajú asszonytól. Újra összehajtogatta az újságot, és begyűrte a kabátzsebébe. A három fiatal nő beszélgetve lépett ki a kertből. Megvárták, amíg elmegy pár autó, azután átkeltek az úton. Éva észrevette Lászlót, és felemelte hüvelykujját mutatta felé széles mosollyal. László fölállt. Éva odaszaladt hozzá, átölelte és ezt mormolta:

– Megcsináltuk. Győztünk!

Az autóban Éva egy levelet mutatott, amelyet Koncz írt.

– Beleegyezett, hogy összehív egy rendkívüli közgyűlést, hogy elfogadjuk az új alapszabályt. Felajánlottunk neki egy tanácsadói szerepkört a szövetségben, de elutasította. Nagyon fájlalja a történeteket, úgyhogy elhatározta, hogy lemond és visszavonul. De hála az államtitkárnak és Jane-nek, minden jól ment.

– A hozzáállásunk mentette meg attól, hogy megszégyenüljön – tette hozzá az államtitkár. – Megígértem neki, hogy személyesen a miniszter fog neki köszönő levelet írni. Fontos neki az elismerés. Kétségtelenül adunk majd neki egy ifjúsági és sport-érmet, hogy megköszönjük a fiatalság és a demokrácia iránti elkötelezettségét.

Az államtitkár megfordult az autóban, és László észrevette kissé ironikus tekintetét.

– Sajnálom, hogy ezt nem korábban léptük meg. De Jane-nek jár a köszönet, hogy meggyőzött. Most már ti jöttök, az új nemzedék – mondta, és Évára meg Lászlóra nézett. – Csináljatok ebből a szövetségből egy egyszerű mozgalmat!

...

Február 7., vasárnap, 9.45

A várostól kölcsönzött nagy terem fokozatosan telt meg. Több tucatnyi cserkészvezető foglalt helyet a széksorokon. Jane örült, hogy sok nőt és lányt lát közöttük. Még egyszer ellenőrizte az írásvetítő-fóliákat, amelyek magyarra fordításánál Éva segédkezett előző nap. Arra kérték, hogy tartson előadást a próbarendszeréről, vagyis a cserkészeten belüli személyes előrehaladási rendszeréről. Örült, amikor észrevette újdonsült barátai intelligenciáját és képességeit. István fölállított egy nagy vetítővásznat és egy írásvetítőt az előadáshoz.

László jött oda hozzá egy idősebb férfival.

– Jane, szeretném bemutatni Garamszegi Pétert, a szövetség elnökét.

Jane fölállt, és kezet fogott az érkezővel:

– Már találkoztunk. Szervusz, Péter, hogy vagy? Jó téged újra látni.

– Szervusz, Jane – válaszolta Péter. – Én is örülök, hogy újra látlak, itt közöttünk. Most végre befejezhetjük azt a munkát, amelyet együtt kezdtünk a szövetség elismertetéséért.

Jane egyetértése jelül bólintott.

– Mostanra minden elrendeződött, köszönhetően elsősorban a te közreműködésednek, amelyért nagyon hálásak vagyunk – folytatta Péter. – Az én feladatom az új közgyűlés előkészítése.

– Igazán nem az én érdemem. Elsősorban az a szerencsések, hogy ilyen lendületes ifjúsági államtitkárnőkötök van. Újra ringbe szállsz az elnökségért?

– Igen, de csak ha Éva beleegyezik, hogy ő lesz a vezetőtisztt. Ez az összejövetel is az ő személyes sikere – válaszolta Péter a teremre mutatva.

– Péter – mondta László –, légy szíves, ülj le ide, Jane mellé. Mindjárt kezdünk. Ne felejtse el, hogy te beszélsz először.

Kellemes zsongás hallatszott az összegyűltektől. A résztvevők szemmel láthatóan örültek, hogy újra együtt vannak. László Jane felé fordult, és elégedetten jelentette, hogy Zsuzsa, aki az összejövetelt szervezte, 158 résztvevőt regisztrált.

Péter megkopogtatta a mikrofont, hogy magára vonja a hallgatóság figyelmét, aztán megszólalt.

– Szeretném megköszönni, hogy ilyen nagy számban válaszoltatok

meghívásunkra. Nagy nap ez szövetségünk számára, legalább két okból. Először is nagy öröm számomra, hogy bemutathatom Jane-t, aki az Európai Cserkésziroda ifjúsági programigazgatója.

Jane fölállt; hosszú tapssal köszöntötték.

– Jane azért van itt, hogy támogatásáról biztosítsa szövetségünket, és előadást tartson a cserkészetben való személyes fejlődésről. A személyes előrehaladási rendszer, vagy más néven próbarendszer az utolsó hiányzó darabja annak az új nevelési programnak, amelyet Éva által vezetett programbizottságunk jelenleg is fejleszt, és a következő közgyűlésen elő fog terjeszteni. Itt szeretném megragadni az alkalmat, hogy köszönetet mondjak annak a 15 kísérleti cserkészcsapatnak, amelynek vezetői már egy ideje velünk dolgoznak az új program gyakorlati kipróbálásán, és néhány nap múlva Jane-nel egy közös képzésen vesznek részt. Szeretném megkérni e csapatok képviselőit, hogy álljanak föl, hogy mindannyian lássátok, kik ők, és megtapsolhassuk őket.

Körülbelül húszan álltak föl, és a többiek megélték őket.

– Szeretném ezen kívül megköszönni azt a munkát is, amelyet Éva, László, Zsuzsa és István végzett a programbizottság vezetésében. Kemény munkával, nem csak azt sikerült elérniük, hogy egy vonzóbb, és a mai fiatalok igényeihez sokkal jobban illeszkedő ifjúsági program jött létre, amely rövidesen rendelkezésekre áll, hanem újra köszönet illeti őket azért az eltökélt erőfeszítésért, amellyel sikerült hatástalanítaniuk egy olyan belső ellentétet, ami évekre bénulással fenyegetett minket. Örömmel jelenthetem be, hogy megoldódtak a szövetségünket megrázó problémák, amelyek nagyban gátolták az újjá születést.

Kezemben egy levél Koncz Mihálytól, aki, mielőtt személyes okokból leköszönne, beleegyezett, hogy összehív egy országos közgyűlést, hogy elfogadja az új alapszabályt, és új Országos Bizottságot válasszon. A felügyelő bizottság elnökeként Koncz Mihály engem kért fel, hogy előkészítsem és levezessem ezt a közgyűlést. Ezen el kell fogadnunk az új alapszabályt, amely lehetővé teszi, hogy a Cserkészmozgalom Világszervezete hivatalosan is elismerjen bennünket; és új Országos Bizottságot kell választanunk. Azt javaslom, hogy a közgyűlésre valamikor márciusban kerüljön sor. Ezen kívül azt is bejelenthetem, hogy szövetségünknek új központja van, hála Évának és barátainak, egy olyan ház, amelyet a város bocsátott rendelkezésünkre. Ma délután meglátjátok. Ezért mutassuk ki hálánkat Évának, Lászlónak, Zsuzsának és Istvánnak úgy, hogy megtapsoljuk őket.

Tapsvihar robbant ki a teremben.

– Éva, átadom a szót.

– Köszönöm, Péter. És köszönöm kedves szavaid, de a programbizottsággal elkezdett munka nem méltó ekkora dicséretre. A folyamat, amelybe belevágtunk, hosszú és bonyolult. Hadd idézzem most föl néhány lépését.

Három fő területre építettük munkánkat: először is a korosztályok és a korosztályi célkitűzések, másodsor a tevékenységek, és végül a korosztályi módszerek és a személyes előrehaladási rendszer, más néven próbarendszer. Néhány probléma miatt elvesztegettünk némi időt, így ennek megfelelően újra kellett írni a menetrendet. Most a következőképpen néz ki.

Mindenekelőtt, amint Péter már bejelentette, ezután a találkozó után egy képzésre kerül sor a kísérleti csapatok képviselőivel és Jane-nel. Itt meg fogjuk határozni a korosztályi rendszert, és részletesen a nevelési célkitűzéseket. Felállt és működik egy erőforrásközpont, és a kiválasztott nevelési célkitűzésekkel összhangban már el is kezdett az interneten vázlatokat közzétenni az egyes korosztályokban végezhető tevékenységekről. A kísérleti cserkészcsapatokat ellátjuk számítógéppel, és hozzá fognak férni ezekhez a vázlatokhoz, hogy márciustól a gyakorlatban is tesztelhesék őket.

A már elvégzett munka alapján az új nevelési program első tervezetét március vége felé kellene interneten eljuttatnunk a kísérleti csapatokhoz. Ez a korosztályi módszereket és a személyes előrehaladási rendszert fogja tartalmazni, tekintve, hogy májusig ezeket kellene a gyakorlatban is kipróbálni. A farkaskölyköknek Zsuzsa a felelőse, a cserkészeknek László, jómagam a kósza korosztályért felelek, a roverek pedig Istvánéi.

Május végén szervezünk egy országos képzést, hogy értékeljük a gyakorlati megvalósítás eredményeit, és meghatározzuk, hogy mit kell módosítani.

Végül azt tervezzük, hogy nyáron országos tábort szervezünk az összes kísérleti csapattal, ahol az egész program végső kipróbálását elvégezhetjük.

Azután, reményeink szerint szeptemberben, beterjeszthetjük a jelentést az Országos Bizottságnak. Ha megvan az Országos Bizottság jóváhagyása, akkor elkezdhetjük megírni a korosztályi vezetők kézikönyveit. Ezt az év vége előtt be kellene fejeznünk. Október körül viszont terveink szerint elindítunk egy cserkészcsapatoknak szóló honlapot, ahol a rajvezetők elegendő információt találnak ahhoz, hogy a lehető leghamarabb elkezdhesék használni az új nevelési programot.

A következő közgyűlés után felálló új országos vezetés egyik prioritása az lesz, hogy kidolgozzon egy tervezetet arra, hogy minden cserkészcsapatot csatlakoztathasson az internetre, és így hozzáférést biztosítson számukra az erőforrásközponthoz. Kidolgoztuk az új program teljes tartalmát, már csak a személyes előrehaladási rendszer hiányzik. Erről Jane fog megosztani velünk néhány alapvető tudnivalót, ezért szeretném is most átadni neki a szót. Péter folyékonyan beszél angolul, így ő fog tolmácsolni.

A résztvevők tapsa mellett Éva átadta helyét Jane-nek.

– Köszönöm, Éva. Mindenekelőtt szeretném kifejezni, mennyire örülök, hogy ilyen sok embert láthatok ma itt. Amikor majd visszatérek az irodába, beleírhatom a jelentésbe, mennyire dinamikus szövetségetek van. Nem akarom Évát és társait újra zavarba hozni, hogy dicséretemet fejezem ki a programbizottság által végzett munkáért. Péter megelőzött ebben, és én teljes mértékig osztom a véleményét. Hadd mondjak egyszerűen annyit, hogy úgy vélem, az itt elvégzett munka nagyban hozzájárul a cserkészprogram megújított megközelítésének, közismertebb nevén a RAP-nak a fejlesztéséhez. Ezért minden tőlem telhetőt megteszek a programbizottság cselekvési tervének támogatására mind tartalmi, mind anyagi téren. Itt különösen az erőforrásközpont és egy internetes hálózat létrehozására gondolok, az együttműködés és a párbeszéd ösztönzéséért, ami a szövetség egész felépítését forradalmian átalakíthatja.

Arra kértek, hogy beszéljek egy kicsit arról a személyes előrehaladási koncepcióról, amelyet a RAP-ban irányoztunk elő.

Beszéde közben Jane az írásvetítő segítségével illusztrálta mondanivalóját egy-egy fontos mondat vagy ábra kivetítésével. Rendszeresen megállt, hogy Péter fordíthassa.

– A cserkészzetben elsősorban az egyén számít. Egyértelmű, hogy a cserkészvezetőnek mind a csoportra, mind pedig az egyéni tagokra figyelnie kell, de a csoport csak eszköz, míg a végső cél az, hogy minden egyént támogassunk abban, hogy képességeit a lehető legteljesebb mértékben kibontakoztathassa. Ez nem azt jelenti, hogy tökéletes kis individualistákat akarunk nevelni. Polgárokat akarunk nevelni, akik önállóak és segítőkészek, képesek bevonódni a közösségbe, és képesek arra, hogy a közösség jólétét saját személyes érdekeik elé helyezték.

Viszont meg kell értenünk, hogy a közösség fejlődése szempontjából az számít, hogy milyen minőségű emberekből áll: legyenek képesek önállóan gondolkodni, és ellenállni a kikötéseknek és a nyomásnak; legyenek képesek

döntéseket hozni és személyes kockázat vállalásával is bevonódni; legyenek képesek másokkal együttérezni, legyenek érzékenyek mások problémái és szenvedései iránt; legyenek képesek újítani, problémákat megoldani, és a közösség javára másokkal együtt közös feladatokat végrehajtani.

Ilyen egyének nélkül lehetetlen a közösséget fejleszteni.

Azt is tudjuk, hogy minden nevelési rendszernek megvan az a kockázata, hogy beskatulyázza a fiatalokat. Ellen kell állnunk ennek a tendenciának. Meg kell győződnünk arról, hogy minden fiatalból kihozzuk azt, amit senki sem várna. Nem ismerhetjük előre mindazokat a képességeket, amelyeket egy-egy fiatal önmagában rejtget. Arra kell ösztönöznünk, hogy ezeket előhúzza magából. Ahogy Robert Baden-Powell is mondta, azt kell célul kitűznünk, *hogy minden fiatalban, lányban és fiúban kialakítsuk a törekvést és a reményt, és azt az érzést, hogy ő már elért valamit, amely érzés majd egyre nagyobb vállalkozások felé fogja vinni.*¹⁶

Szilárd meggyőződésünknek kell lennie, hogy minden fiatal nem várt értékeket rejt magában, és hogy a mi szerepünk az, hogy segítsünk neki ezek felismerésében és kifejlesztésében. Minden gyermeket, minden fiatal pozitív fényben kell szemlélünk:

*Legalább öt százalék jó van még a legrosszabb jellemben is. Éppen az a jó mulatság, hogy ezt megtalálja, és fejlessze 80-90 százalékig.*¹⁷

Előrehaladási rendszerünk tehát a fiatalok által személyesen kifejezett nevelési célokon fog alapulni. Ez radikális változás.

Mostanáig a cserkészetben kifejlesztett legtöbb próbarendszer egyre növekvő nehézségű tevékenységek felsorolására épült, amelyeket a fiataloknak meg kellett tanulniuk elvégezni. Ezeket a tevékenységeket különféle kategóriákra bontották, mint élet a természetben, önmagunk kifejezése, kézügyesség, megfigyelés stb. A fiatalok haladását úgy mérték, hogy próbák elé állították őket, amelyeken le lehetett mérni, hogy megszerezték-e a megkövetelt ismereteket, és ha igen, megjutalmaztuk őket egy igazolással, bélyeggel vagy felvarróval.

Az ilyen rendszernek az az előnye, hogy könnyű megérteni és a gyakorlatban megvalósítani; van viszont két komoly hátrulatója: először is megvan az esélye, hogy a vezetők és a fiatalok magukat a tevékenységeket tekintik célnak, és elveszítik szem elől az ezeket megalapozó nevelési célkitűzéseket. Másodsor pedig ez egy mindenki számára azonos rendszer,

¹⁶ Robert Baden-Powell, The Scouter, October 1923

¹⁷ Robert Baden-Powell, Aids to Scoutmastership

amelyet bonyolult úgy alkalmazni, hogy a különböző egyéni képességeket is figyelembe vegye. Egy példa: hogyan alkalmazható egy ilyen rendszer tanulási nehézségekkel küzdő vagy fogyatékos fiatalok esetében? Végül pedig a személyes haladást a cserkészeti gyakorlatával kapcsolja össze, nem pedig a végső céllal, ami az aktív, felelős polgár kifejlesztése, aki képes a társadalom fejlődéséhez hozzájárulni.

Ezeknek a gyengeségeknek az elkerüléséért a RAP először is azt ajánlja, hogy válasszuk el a nevelési célkitűzéseket azoktól a tevékenységektől, amelyek révén ezeket a célkitűzéseket elérhetjük.

A személyes előrehaladási rendszer minden korosztályra egy sor nevelési célkitűzést javasol, amelyek lefedik a különféle növekedési területeket: testi, szellemi, érzelmi, társas, lelki és jellemfejlődés. De ezek a javasolt célkitűzések csak iránymutatásként szolgálnak. A felnőtt vezetőknek az a szerepe, hogy segítsenek a fiataloknak ezekből ihletet meríteni, és ennek alapján saját célkitűzéseiket felállítani, amelyek megfelelnek saját helyzetüknek és képességeiknek.

Ebből a nézőpontból a személyes előrehaladási rendszer célja az, hogy a felnőtt vezetők segítségével minden gyermeket és fiatalt támogasson négy kulcsfontosságú lépés megtételében:

1. A javasolt nevelési célkitűzések megértése.
2. Ezeknek személyes helyzetére való alkalmazása, egyénivé alakítása és újrafogalmazása.
3. Saját eredményeinek értékelése.
4. Személyes haladásának elismerése.

Hogy megértsétek, hogyan is néz ki ez az egész a gyakorlatban, elmondom az Interamerikai Cserkészrégió által kifejlesztett előrehaladási rendszer példáját, mégpedig a 11–15 éves serdülők esetében.

Minden növekedési területen belül meghatároztak néhány fejlődési irányt (vagyis nevelési sávot) köztes nevelési célkitűzésekkel, amelyek egy-egy végső célkitűzés felé vezetnek. Néhány köztes célkitűzés a 11–13 éves korosztályra, mások a 13–15 éves korosztályra vonatkoznak. Minden cserkész kap egy naplófüzetet, amelyben el vannak magyarázva a különböző ajánlott célkitűzések, illetve maga az előrehaladási rendszer.

Négy előrehaladási szintet javasolnak. Ezeknek a szakaszoknak a nevét a korosztály szimbolikus kerete adja, jelen esetben a felfedezés.

- 1. szakaszjelvény, „csapás”; az a cserkész kapja, aki elkezd a 11–13 éves korosztály célkitűzésein dolgozni.
- 2. szakaszjelvény, „ösvény”; az a cserkész kapja, aki elérte a 11–13 éves korosztály célkitűzéseinek nagyjából felét.
- 3. szakaszjelvény, „útirány”; az a cserkész kapja, aki a 11–13 éves korosztályban nagyjából az összes célkitűzést elérte.
- 4. szakaszjelvény, „átkelés”; az a cserkész kapja, aki elérte a 13–15 éves korosztály célkitűzéseinek nagyjából felét.

Amikor egy cserkész belép egy szakaszba, akkor az előrehaladásáért felelős felnőtt vezetővel elbeszélgetve személyre szabja a célkitűzéseket. A személyre szabás többféleképp működhet: elfogadja a javasolt célkitűzést, módosítja, vagy újabbakat ad hozzá saját egyéni igényeinek, érdeklődésének, képességeinek és vágyainak megfelelően. Miután megállapodtak személyes célkitűzéseiben, a cserkész leírja ezeket naplófüzetébe. Aztán félreteszik őket, és a cserkész részt vesz a tevékenységekben, mivel az ezek során szerzett személyes élmények és az itt elvállalt szerepek révén szerzi meg a célkitűzéseknek megfelelő új attitűdöket, ismereteket és tudást.

Mivel nincsen vizsga vagy próba, a fő kérdés: hogyan győződünk meg róla, hogy elérte-e a tevékenységek révén a célkitűzéseket. A válasz: megfigyeléssel!

A javasolt célkitűzések olyan viselkedésfajták elsajátítására vonatkoznak, amelyek a személyiség minden oldalát bevonják. Ennek megfelelően a személyes megfigyelés az egyetlen olyan módszer, amellyel ellenőrizhetjük, sikerült-e beépíteni őket.

A fiatalok összességében rengeteg jelet küldenek magukról a raj élete révén, kezdeményezéseik és vállalt szerepeik révén, viselkedésük sokfélesége révén, illetve őrük és rajuk életéhez való hozzájárulásuk révén, amely jeleket a felnőtt vezetőnek érzékelni és elemezni kell tudnia. A vezetőnek meg kell erősítenie megfigyeléseit a fiatal nevelésében különböző módon részes más, cserkészeten belüli és kívüli emberekkel (őrsvezetők, más cserkészek, szülők, tanárok) beszélgetve.

Ajánlott, hogy egy-egy felnőtt vezető legfőljebb 8 fiatalért legyen felelős.

A cserkészeket minden tevékenységszakasz végén megkérjük, hogy kortársaikkal osszák meg és ellenőrizzék saját értékelésüket személyes haladásukról az őrstanács keretében. Azután a haladásuk nyomán követéséért felelős felnőtt vezetővel megbeszélik ezt az értékelést. A nevelési célkitűzés akkor minősül teljesítettnek, ha a fiatal és a felnőtt vezető azonos véleményre

jutnak róla. A célkitűzés elérését pecséttel ismerik el a cserkész naplófüzetébe.

Összefoglalva tehát:

- Az előrehaladási rendszer a különböző növekedési területeket lefedő nevelési *célkitűzésekre* épül.
- A fiataloknak ezeket a célkitűzéseket *naplófüzetben* mutatják be, amely egyben haladásukat is rögzíti.
- A célkitűzések a különböző korosztályoknak megfelelően *szakaszokra* vannak bontva, neveik a korosztály szimbolikus keretéből származnak.
- Egy-egy szakasz megkezdése előtt a fiatalot megkérlik, hogy a célkitűzéseket saját helyzetének, egyéni fejlődési szükségleteinek, képességeinek és vágyainak megfelelően *alakítsa* át.
- A célkitűzéseket őrsi és rajtevékenységek, illetve a rajon kívül *tevékenységek* révén érik el, a családban, az iskolában és más olyan tevékenységek során, amelyekben a fiatal részt vesz.
- A célkitűzések elérését értékelik egyrészt *megfigyeléssel*, másrészt *beszélgetésekkel* a fiatal fejlődésének követéséért felelős felnőtt vezető és maga a fiatal, őrstársai, barátai, szülei és tanárai között.
- A célkitűzést akkor tekintjük elértnek, ha a fiatal által (kortársai segítségével) készített *értékelés* és a felnőtt vezető értékelése között eléri az összhangot.

Íme tehát a RAP által ajánlott előrehaladási rendszer nagy vonalakban – mondta Jane, és kikapcsolta az írásvetítőt. – Van kérdésetek?

Péter végignézett a termen. Az egyik főváros melletti kisvárosból emelte föl kezét egy vezető.

– Igen, Sándor?

– Köszönöm. Rendkívül érdekesnek vélem Jane előadását, de van egy kérdésem. Helyesen gondolom, hogy a RAP szerint a nevelési célkitűzések folyamatosan haladnak a farkaskölyköktől egészen a rover-korosztályig?

– Így van – válaszolta Jane.

– És akkor mi történik a következő esetben? Ha egy cserkész úgy csatlakozik a mozgalomhoz, hogy nem ment át a farkaskölyök-korosztályon, akkor feltételezzük, hogy automatikusan elsajátította a farkaskölykök célkitűzéseit, és elkezdheti egyből a cserkészek célkitűzéseivel, vagy pedig

elvárjuk, hogy a cserkész valahogyan „utolérje” a többieket?

– Amikor új tag lép be egy cserkész-rajba, akkor vagy a farkaskölyköktől jön, vagy akkor csatlakozik a mozgalomhoz. A cserkész mindkét esetben bevezető szakasszal kezd, amely kettőtől négy hónapig tarthat. Ennek célja egyrészt, hogy az újonnan érkezett beilleszkedjék egy őrsbe, másrészt hogy meghatározzuk, hol tart a cserkész korosztály célkitűzései alapján. Ha úgy érezzük, hogy a fiatal már elsajátított néhány célkitűzést, akkor ezeket teljesítettnek jelöljük naplófüzetében, és megadjuk a megfelelő pecsétet. Elképzelhető, hogy az újonc egyből megkapja a „*csapás-szakaszt*”, sőt esetleg még az „*ösvény-szakaszt*” is, mert korábbi, cserkészeten belüli vagy kívüli tapasztalataiból már elérte ezt a szintet. Ugyanakkor az is lehet, hogy néhány növekedési területen még előzetes célkitűzéseken is kell dolgoznia, ha nincs meg a tapasztalata. Hadd hangsúlyozzam újra, hogy az előrehaladási rendszer a fiatal teljes személyiségét és életét a maga egészében veszi figyelembe. Nem korlátozódik cserkész-tevékenységekre.

Egy fiatal vezető állt föl:

– De nem kellene az előrehaladási rendszernek a cserkész alapvető cserkésztudását is mérnie, mint például táborozás vagy tájékozódás?

– Ezeket az ismereteket természetes módon, az ilyen tevékenységeken való részvétel során sajátítják el. Nem szabad viszont összekevernünk a tevékenységeket (amelyek eszközök) az általunk kitűzött nevelési célokkal, amelyek felé törekszünk. A cserkészlet célja nem az, hogy megtanuljunk tüzet rakni vagy a tájolókat használni, hanem hogy aktív, felelős polgárokat neveljünk.

– Nem fogja ez rontani a tevékenységek technikai színvonalát? – kérdezte egy másik vezető.

– A tevékenységekre továbbra igen nagy figyelmet fordítunk, hiszen egyedül általuk érhetjük el a nevelési célkitűzéseket – válaszolta Jane.

– El tudnád mondani részletesen és konkrétan is, hogy ebben a rendszerben hogyan működtessük a tevékenységeket, határozzuk meg a nevelési célkitűzéseket és értékeljük a személyes előrehaladást?

– Jó kérdés. Az egyes cserkész személyes haladásának értékelése, a következő szakaszra szóló célkitűzések meghatározása és a tevékenységek kiválasztása szorosan kötődik egymáshoz. A kérdéssel kapcsolatban az Interamerikai Cserkésziroda egy rendkívül hasznos eszközt készített a rajvezetőknek. A címe: *Programciklus*. Az előadás végén kaptok majd egy nevelési vázlatot, amely részletesen elmagyarázza, hogy mi is az a

programciklus és hogyan működik. Mostanra elegendő annyit mondani, hogy a cserkészraj élete programciklusokra oszlik, amelyek mind négy, egymást követő szakaszból állnak:

Az 1. szakasz minden programciklusban az egyéni és a közös értékelésre összpontosít. Egy felnőtt vezetővel elbeszélgetve a cserkész értékeli, milyen mértékben érte el a magának felállított célkitűzést. Ezt a személyes értékelést azután megosztja az őrs tanácson, és közösen ellenőrzik. Az őrs ezen kívül a tevékenységeket és az őrsi életet is értékeli. Az egyéni és közös értékeléseket ezután megosztják a rajtanácsban. Ha sikerül egyetértésre jutni az egyéni, őrsi és felnőtt vezető általi értékelések között, akkor a rajtanács elismeri a cserkész által elért előrehaladást, mégpedig oly módon, hogy megkapja a kérdéses szakaszhoz tartozó pecsétet, és esetleges felvarrót.

A rajtanács ezután az egyes őrsöktől érkező visszajelzések alapján elemzi a raj általános helyzetét, és meghatároz bizonyos számú olyan célkitűzést, amelyet a következő ciklus során az egyéni és közös haladás érdekében figyelembe kell venni.

Ilyen típusú kérdéseket lehet ekkor föltenni: Megfelelő-e az egyensúly a kötött és a változó tevékenységek között? Elegendő szabadtéri tevékenységünk van-e? Kellő figyelmet fordítunk-e minden növekedési területre, vagy néhányat elhanyagolunk? Hogyan működnek az őrs- és rajtanácsok? És a rajgyűlés? Milyen az általános légkör a csoportban? Valóban megéljük-e a cserkésztvörvények értékeit, vagy bizonyos területeken nagyobb erőfeszítésekre van szükség? És így tovább.

Egyikőtök korábbi kérdésére válaszolva: itt lehet eldönteni, hogy a tevékenységek minőségének javítása érdekében a raj cserkészstudásbeli ismereteit erősíteni kell, vagy erőfeszítéseket kell tenni a közösségi szellem és a rajon belüli kapcsolatok minőségének javításáért. Végeredményben a rajtanács bizonyos számú ajánlást ad a következő ciklus tevékenységeinek kiválasztásával kapcsolatban. Ugyanekkor minden cserkészt megkérnek, hogy – az őrs és egy felnőtt vezető segítségével – határozza meg saját személyes célkitűzéseit a következő szakaszra.

A 2. szakasz a tevékenységek kiválasztásáról szól. Az őrsök összeülnek, és a rajtanács prioritásai és ajánlásai alapján tevékenységeket javasol magának és a rajnak. Aztán összejön a rajgyűlés, és az őrsök bemutatják javaslataikat. A gyűlés tudomásul veszi az őrsi tevékenységjavaslatokat, és demokratikusan kiválasztja a raj tevékenységeit. Dönthet bizonyos számú közös szabályról is, amelyeket a raj fejlesztéséért fogad el az őrsök és a rajtanács javaslatainak megfelelően.

A 3. szakasz a tevékenységek megszervezésére és megtervezésére fókuszál. Ez a rajtanács feladata, amely megtervezi a raj és az őrsök eseménynaptárát, és kidolgozza az őrsök együttműködésének részleteit.

Végül a 4. szakasz a tevékenységek végzésére szolgál. Magától értetődő módon ez a leghosszabb szakasz, néhány hétig tart. Az előzőeknek a lehető leggyorsabbaknak és legrövidebbeknek kell lenniük, hogy az unalmat és az érdektelenséget elkerülhessük. E tevékenységi szakasz során figyelik a felnőtt vezetők a fiatalokat, hogy értékelhessék, hogyan haladnak célkitűzéseik felé. A tevékenységi szakasz végén újra elkezdődik az egyéni és közös értékelési szakasz. Ez pedig nem más, mint a következő programciklus eleje.

Így tehát láthatjuk, hogy a programciklus nem csupán egy a raj teljes életére kiterjedő szervezési módszer, hanem egyben nevelési eszköz is, hiszen bevonja a fiatalokat az értékelési és döntéshozatali folyamatokba.

– Van-e valakinek kérdése vagy megjegyzése? – kérdezte Péter.

Egy rajvezető kért szót:

– Valóban érdekesnek látom a módszert, mert a rajvezető figyelmét a fiataloknak a tevékenységek révén elért haladására irányítja. Túlságosan is gyakran hajlunk arra, hogy egyik tevékenységtől a másikig haladjunk, anélkül, hogy megfigyelnénk a fiatalokat, figyelembe vennénk igényeiket és átgondolnánk, hogyan vezessük és ösztönözzük haladásukat. De kíváncsi vagyok, vajon minden rajvezető képes lesz-e megtenni mindazt, amit ajánlasz...

– Nem, biztosan nem. Valójában két vezetői szint létezik, és ezt a vezetőképzésnek is figyelembe kellene vennie. Egy új vezetőtől azt kellene elvárni, hogy jól tudjon tevékenységeket megszervezni. Arra kell kiképezni, hogy a fiatalokat vonzó és nevelő hatású tevékenységek levezetése révén vezesse. Először is legyen meg minden olyan ismerete, hogy le tudja bonyolítani az úgynevezett kötött tevékenységeket; ezek úgymond a cserkészlet alapja: portyák, táborok, játékok, felderítések. Ezen kívül meg tudja szervezni az őrsöket és a különböző tanácsokat: az őrs- és rajtanács, illetve rajgyűlés. Képesnek kell lennie a gyermekeknek biztonságos háttérrel nyújtani olyan ismeretek megszerzésével, mint pl. az elsősegélynyújtás, vagy a biztonsági eljárások betartásának alapos ismerete. Arra is bátorítani kell, hogy sajátítson el olyan technikai ismereteket, amelyek lehetővé teszik számára, hogy a fiatalokat a tevékenységek kiválasztásában és lebonyolításában támogassa: önkifejezés, színészet, környezetvédelem és természetismeret, kézművességek stb.

Amikor ezt az alapvető képzést elvégezte, akkor felajánlhatunk neki egy

további képzést, hogy nevelővé válhasson. Ez a cserkészlet céljának, elveinek és módszerének, illetve az adott korosztályban lévő fiatalok lélektanának és igényeinek rendkívül alapos megértését jelentené. Ebben a szakaszban a vezetőnek képesnek kell lennie támogatni a fiatalokat saját igényeik elemzésében és nevelési célkitűzéseik meghatározásában. Meg kell továbbá értenie a nevelési célkitűzések és a tevékenységek közötti kapcsolatot is. És végül arra kell kiképezni, hogy megfelelően kezelje a programciklust. A rajvezető-képzésnek mindkét szintet magába kellene foglalnia: az alapszintet és a fejlettebb szintet.

– További kérdések? – kérdezte Péter. – Igen, Teri – mondta egy kezét felemelő vezetőre mutatva.

– Jane a személyes haladásnál és a programciklusnál a cserkész-korosztály példáját említette, de nem tudom elképzelni, hogy ez minden korosztálynál ugyanígy működne, ugye?

– Igazad van – válaszolta Jane. – Mindig az adott korosztály képességeihez kell alakítani a fiatalok részvételét az értékelési és a döntéshozatali folyamatokban. A farkaskölyköknél ez még biztosan mérsékelt lesz, bár már van jelentősége, és aztán korosztályról korosztályra növekszik a cserkészektől a rovereikig. De az általános elv mindenhol ugyanaz.

– Hát, azt hiszem – folytatta Péter –, még vissza fogunk térni a személyes haladásnak és a programciklusnak erre az alapvető kérdéskörére. Mindenesetre még rengeteg a tennivalónk, hogy ezen a területen is javítsuk a programunkat. Jane, tudnál esetleg valamit mondani összefoglalásképpen?

– Igen, Péter. Így a végén szeretném, ha föltennétek magatoknak egy kérdést: Hogyan méritek a cserkészszövetség sikerességét? Nevelési koncepciójával? Nevelési programjának minőségével? Felnőtt vezetőképzési rendszerének hatékonyságával? Felépítésének és kommunikációs rendszerének hatékonyságával? Nem. Ezek mind csak eszközök a célhoz. A szövetség minőségét az általa elért eredmények mutatják. És hogyan mérhetjük ezeket az eredményeket? Hogy mennyivel növekszik a taglétszám? Ez fontos jellegzetesség, de nem elég pontos. A tagság száma társadalmi, gazdasági és kulturális körülmények szerint is változhat, amelyekre a szövetségnek nincs közvetlen befolyása. Nem. A fő ismerv, amelynek alapján egy cserkészszövetség minőségét megítélhetjük, véleményem szerint az, hány fiatal hagyja el úgy a rover korosztályt, hogy megvannak mindazon motivációi és képességei, hogy felelősséget vállaljon a társadalomban, és hozzájáruljon annak fejlődéséhez.

Amikor programunk minőségén gondolkodunk, gyakran túl sok időt fordítunk arra, hogy a mozgalomhoz csatlakozó fiatalok számát elemezzessük, jöllehet inkább arra kellene figyelniünk, hányan lépnek ki a rover korosztály végén azzal a vágygal és képességgel, hogy aktív szerepet játsszanak a társadalom fejlődésében.

A cserkészlet küldetése végsősoron az, hogy hozzájáruljon egy jobb világ felépítéséhez önálló, támogató és felelős egyének kifejlesztése által, akik képesek hathatósan hozzájárulni a társadalom fejlődéséhez.

Ez az, amiért a legidősebb korosztály főszerepet játszik mozgalmunkban. Minthogy ez van a cserkészprogram végén, a rover korosztálytól függ annak szavazatolása, hogy a mozgalmat elhagyó fiataloknak meglegyenek a motivációi és képességei ahhoz, hogy aktív, felelős és eredményes polgárokká váljanak. Hogy így tehessen, a korosztálynak olyan cserkészprogramokat kell felajánlania, amelyek megnyitják a fiataloknak a felelősség és a közösségben való cselekvés területeit. Arra kell bátorítani őket, hogy fedezzék fel az őket körülvevő társadalmat helyi, nemzeti és nemzetközi szinten, hogy így jobban megértsék működését, illetve gyöngeségeit, hiányosságait és igényeit az emberi fejlődés szempontjából. Ennek a korosztálynak kell őket abban támogatnia, hogy olyan projekteket dolgozzanak ki és hajtsanak végre, amelyek segítenek nekik felfedezni, hogyan járulhatnak hozzá a társadalom fejlődéséhez. Ezen a módon segítenie kell a fiataloknak, hogy megtalálják hivatásukat, más szóval azt a személyes szerepet, amelyet a társadalom fejlesztésében játszathatnak, és ennek alapján segítenie kell, hogy kifejleszthessék személyes cselekvési tervüket.

A rover korosztálynak néhány cserkészszövetségben volt régen (illetve egy-két helyen ma is van) egy olyan szakasza, amelyet úgy hívtak: „az útrakelés”.

Ez egy szertartás, amely azt a pillanatot jelzi, amikor a fiatal férfi vagy nő bejelenti, hogy elvégezte a cserkészprogramot. A rovernek el kell magyaráznia, mit kapott a cserkészettől hozzáállásban, viselkedésben, tudásban, készségekben és motivációban. Ezen kívül rovertársainak, barátainak és családjának be kell mutatnia azt a tervét, hogyan fog beilleszkedni a felnőtt társadalomba, vagyis szakmai, társadalmi vagy civil téren hogyan szándékozik elköteleződni a társadalom fejlődéséért. Viszonzásképpen a közösség megígéri, hogy támogatja terve megvalósításában.

Manapság minden cserkészszövetségben újra be kellene vezetni ezt az elindulási szertartást. A roverek egyedi cselekvési terveinek meghatározása és értékelése révén mérhetjük le a cserkészlet hatását és hozzájárulását egy jobb világhoz.

Az egész cserkész előrehaladási rendszert az „útrakelés” irányába kellene felépítenünk, mint végső cél felé. Ezért kell megszabnunk a cserkészprogram végét, vagyis azt a kort, amikor véget ér, és meghatároznunk azokat az attitűdöket, képességeket és ismereteket, amelyeket egy fiatalnak ekkorra el kellene sajátítania. Ennek kell a végső célnak, és így előrehaladási rendszerünk fókuszpontjának lennie.

Egy erős, lendületes és vállalkozó legidősebb korosztály azért is életbevágó a szövetség haladásához, mert tevékenységei és projektjei révén ez teszi lehetővé, hogy bemutassuk a cserkészzet céljait a fiataloknak, vezetőknak, szülőknek, a nyilvánosságnak és a hatóságoknak, megmutatva nekik, mit képes a cserkészzet tenni és hogyan járul hozzá ténylegesen az ország fejlődéséhez a nevelés révén.

A nevelés sikerének próbája nem az, amit a fiú az iskola befejezésekor a vizsgán tud, hanem az, amit tíz évvel később tesz – írta Bi-Pi egyik híres „borotvapapír-jegyzetében”, amelyet még valamikor a Headquarters Gazette 1922. augusztusi számában adtak ki. A mai cserkészzetben ugyanezt kellene alkalmaznunk a fiataloknak szóló nevelési rendszerünk próbájaként.

Köszönöm.

Jane előadása hosszú tapsot kapott. Péter megköszönte neki, és meghívta, tartson vele a szövetség új központjának felavatására. Ahogy a terem elkezdett kiürülni, Jane csatlakozott Évához, Lászlóhoz, Zsuzsához és Istvánhoz, aki megveregette a hátát.

...

A szövetség új „főhadiszállásán” újra összejött az egész gyűlés. A roverek mutatták be a résztvevőknek a különböző helyiségeket és az egyelőre ugyan ritkás, de működő felszerelést.

Zsuzsa nagy pikniket szervezett az udvaron, és a vezetők kis csoportokba verődve majszolták a becsomagolt ebédet, a lehető legjobban kihasználva a még sápadt napfényt.

László gyümölcslével és fehérborral kínálta barátait és Jane-t, aki már korábban leült egy asztalra a szabadban, a ház eresze alatt.

– A szövetség jövőjére! – mondta Péter, poharát emelve.

– A leendő ifjúsági programra! – egészítette ki László.

Koccintottak, és Éva Jane-hez fordult:

– Jane, nagyon tetszett az előadásod. Az egész munkánkat letisztázta, és néhány egészen izgalmas perspektívát nyitott. Nagyon hálásak vagyunk, hogy a kísérleti csapatoknak tartandó képzésért még néhány napot itt maradsz. Ezzel lehetőségünk nyílik, hogy helyesen szervezzük meg az előttünk álló munkát. De valahogy majd azért arra is szakítunk időt, hogy megmutassuk neked titkos helyünket.

– Van egy titkos helyetek? – kérdezte Jane meglepetéssel hangjában.

– Igen, mégpedig egy lakatlan sziget – erősítette meg László.

– Egy lakatlan sziget?

– Zöld-szigetnek hívjuk – mondta Zsuzsa –, és jövőre ott szervezzük az országos tábor a kísérleti csapatoknak, hogy kipróbáljuk az új programot.

– Akkor már nem lesz sokáig lakatlan.

– Valójában – folytatta István – már akkor benépesítettük vágyainkkal és álmainkkal, amikor először nekikezdünk a munkának. Ott kell lenned velünk, amikor az országos nagytáborban valóra válnak az álmaink.

– Ez akkor most meghívás?

– Talált, sülyedt! – válaszolta Éva és László egyszerre, amint fölemelték poharukat, és boldogan nevettek.

A cserkészzet küldetése

A cserkészzet küldetése, hogy hozzájáruljon a fiatalok neveléséhez egy a cserkészfogadalomra és a cserkésztvényre épülő értékrend alapján, hogy egy olyan világ felépülését segítse, ahol az emberek mint egyének kiteljesítik önmagukat, és építő szerepet játszanak a társadalomban. Ezt a következők révén éri el:

- azon éveik során, amikor nevelhetők, bevonja a fiatalok kategy nem-formális nevelési folyamatba;*
- egyedi módszert használ, amely az egyént teszi saját fejlődésének fő tényezőjévé, mint magabiztos, támogató, felelős és elkötelezett személyt;*
- támogatja őket, hogy lelki, társas és személyes elveken alapuló értékrendet alakítsanak a cserkészfogadalomban és a cserkésztvényben kifejezettek szerint.*

A Cserkészmozgalom Világszervezetének (WOSM) alapszabálya (részlet)

1. fejezet

A CSERKÉSZMOZGALOM

I. cikk

Meghatározás

1. A cserkészmozgalom olyan önkéntes, politikamentes nevelőmozgalom fiatalok részére, amely származási, faji vagy hitvalláson alapuló megkülönböztetés nélkül nyitott mindenki felé, összhangban az Alapító által megfogalmazott célokkal, elvekkel és módszerrel, amelyek lejjeb olvashatók.

Cél

2. A cserkészmozgalom célja, hogy testi, szellemi, társas és lelki képességeik teljes kibontakoztatása révén hozzájáruljon a fiatalok – mint egyének, mint felelős polgárok és mint helyi, nemzeti és nemzetközi közösségük tagjai – fejlődéséhez.

II. cikk

Elvek

1. A cserkészmozgalom a következő elveken alapul:

• Isten iránti kötelesség

Ragaszkodás a lelki elvekhez, hűség az ezeket kifejező valláshoz, és az ezekből származó kötelességek elfogadása.

• Mások iránti kötelesség

- Hűség a hazához a helyi, nemzeti és nemzetközi béke, megértés és együttműködés előmozdításával összhangban.
- Részvétel a társadalom fejlesztésében embertársaink méltóságának és a természeti világ épségének elismerésével és tiszteletével.

• Önmagunk iránti kötelesség

Felelősség saját fejlődésünkért.

Ragaszkodás a fogadalomhoz és a törvényhez

2. A cserkészmozgalom minden tagjának ragaszkodnia kell a cserkészfogadalomhoz és a cserkész törvényhez, amely – az egyes nemzeti cserkészszövetségek kultúrájának és civilizációjának megfelelő, a Cserkészmozgalom Világszervezete által elfogadott nyelven – tükrözi az Isten, mások és önmaga iránti kötelesség elveit, és abból a fogadalomból és törvényből származik, amelyet az Alapító a következőképpen fogalmazott meg:

A cserkészfogadalom

Becsületemre fogadalom, hogy minden lehetőet megteszek,
hogy teljesítsem Isten és a király (hazám) iránti kötelességemet;
hogy másokon mindig segítsek;
hogy megtartsam a cserkész törvényt.

A cserkész törvény

1. A cserkész becsülete megbízható.
2. A cserkész hűséges.
3. A cserkész kötelessége, hogy hasznos legyen és másoknak segítsen.
4. A cserkész mindenkinek barátja és minden cserkész testvére.
5. A cserkész udvarias.
6. A cserkész az állatok barátja.
7. A cserkész kérdés nélkül engedelmeskedik szüleinek, őrsvezetőjének vagy felnőtt vezetőjének.
8. A cserkész mosolyog és füttyörészik minden nehézség közepette.
9. A cserkész takarékos.
10. A cserkész tiszta gondolatban, szóban és tettben.

III. cikk

Módszer

A cserkészmódszer folyamatosan haladó önnvelési rendszer a következők által:

- Fogadalom és törvény.
- Cselekedve tanulás.
- Tagság kicssoportban (például az űrsben), amely felnőtt vezetés mellett a következőket foglalja magába: a felelősség fokozatos felismerése és elfogadása, valamint a jellemfejlődés irányába, és a hozzáértés, önbizalom, megbízhatóság, valamint mind az együttműködésre, mind pedig a vezetésre való képesség megszerzésének irányába vezető, önuralomra való képzés.
- Fokozatosan változó és ösztönző programok különböző tevékenységek révén, amelyek a résztvevők érdeklődésén alapulnak, ideértve játékokat, hasznos ismeretek megszerzését és a közösségnek tett szolgálatokat, amelyek túlnyomórészt szabadtéri környezetben, a természet közelségében valósulnak meg.

Európai cserkészcharta

Támogatjuk a fiatalok növekedését

- fejlődésük előmozdítása és egyéni szabadságuk megvédése révén a gyermekjogok és az ifjúsági jogok keretein belül;
- a fokozatos önnevelési programban való részvételük által személyes erkölcsi és lelki értékrendjük kifejlesztéséhez történő hozzájárulásunk révén, kortársaikkal közösségben;
- ösztönözve őket, hogy szorosabb kapcsolatra lépjenek a természeti környezettel, teljesebben értsék meg a vele való kapcsolatot, és így jobban méltányolják tiszteletének szükségességét;
- felnőttekkel való bizalomra épülő, pozitív kapcsolat felkínálása révén, ahol a fiatalok megfelelő nevelési válaszokat találnak szexuális fejlődésükre, érzelmi szükségleteikre és általános jóllétükre.

Támogatjuk a társadalom növekedését

- ifjúsági információs szolgáltatások révén: a fiatalok csak akkor képesek teljes mértékben beilleszkedni a társadalomba, ha teljes mértékben tájékozottak az őket közvetlenül vagy közvetve érintő lehetőségekről és témákról;
- demokráciára nevelés révén: a társadalmak csak a fiataloknak a döntéshozatali folyamatban való teljes részvételével működhetnek, ami végső soron saját életükre van hatással;
- az esélyegyenlőség gyakorlásával: minden személyt – nemen, származáson, fajon, hitvalláson, képességeken vagy vagyoni helyzeten alapuló megkülönböztetés nélkül – ösztönözni és támogatni kell, hogy teljes egészében kibontakoztathassa testi, szellemi, társas és lelki képességeit;
- a társadalom szélére szorultakkal való együttműködés keresése és létrehozása révén: a perifériáról származó fiatalokat és felnőtteket nyíltan kell üdvözölni és elfogadni szervezetünkben, ha készek szembenézni a társadalomból való kiszorulásuk okaival és legyőzni azokat.

Támogatjuk Európa növekedését

- a fiatalok abbéli támogatása révén, hogy legyőzzék a mobilitásuk útjában álló akadályokat, amelyeket gyakran az információhoz és a kommunikációs hálózatokhoz, a megfelelő közlekedéshez vagy szálláshoz való korlátozott hozzáférés okoz;
- az idegengyűlölettel és a fajgyűlölettel való szembenézés révén: a fiataloknak szóló, kultúrák közötti tanulási lehetőségek megingatják a nacionalista sztereotípiákat, és gondoskodnak a békére és megértésre való nevelésről;
- jobb és hatékonyabb európai ifjúságpolitikák kialakításához való aktív hozzájárulás révén, hogy abból Európa teljes fiatal lakossága részesülhessen, ne csak szervezetünk tagjai;
- a barátság hídjainak építésével a kontinens határain belül és azokon túl: ahogy Európa növekszik, úgy kell fiataljainak is növekedniük barátságban a Föld minden részén található szomszédaik irányába.

Utószó

A fordító még utoljára néhány szót kér, mielőtt gondolataival magára hagyná az Olvasót.

Ez a könyv tulajdonképpen a RAP líraibb változata. Az eredeti RAP (Renewed Approach to Programme) szűk száz oldal szakszöveg. Ugyan viszonylag jól érthető, pedagógiai szempontból ráadásul érdekes is, de természetesen messze nem annyira izgalmas, mint a Zöld Sziget, ugyanakkor annál sokkal szakmaibb, és mint ilyen, ajánlott olvasmány. Rengeteg egyéb érdekes és értékes szakirodalommal együtt letölthető a WOSM (www.scout.org) és az Európai Cserkészregió (www.scout.org/europe) honlapjáról.

A RAP – mint neve is mutatja – a cserkészprogram megújított megközelítése, vagyis a Baden-Powell által kigondolt cserkészlet alkalmazása a 21. század elejére. A világ száz év alatt nagyot fordult, és maga B.-P. hangsúlyozta gyakran, hogy a cserkészletnek vonzania kell a fiút: márpedig a mai fiúkat a mai dolgok vonzzák, nem pedig a száz évvel ezelőttiek. Ugyanakkor a cserkészletből számos olyan dolog kikopott a huszadik század eleje óta, ami B.-P. szerint fontos. A RAP ezek közül sokat visszahoz, így a gyökerekhez való egyfajta visszatérésként is értelmezhető. Végül az előbbieket mellett a RAP ki is bővíti az Alapító elképzeléseit, hiszen a B.-P. által eredetileg megcélzott serdülő korosztály – részben még az Alapító életében – mindkét irányba jócskán kitolódott: egyes országokban már szinte óvodás korban is lehet valaki hódcserekész, a rover korosztály vége pedig jóval túlmutathat akár a huszadik életéven is. Ezen kívül manapság valamilyen szinten gyakorlatilag mindenütt általánossá vált a fiúk és a lányok együtt nevelése – ko-edukáció –, ami a viktoriánus Angliában természetesen elképzelhetetlen volt.

B.-P. elképzelése szerint – és a világ cserkészszövetségeinek java részében ma is – az őrsvezető egykorú őrsével (legfőljebb egy évvel ha idősebb). Az őrs maga közül választja ki, így a többi tag emeli maga fölé az őrsvezetőt, nem pedig valamiféle külső erő (például egy felnőtt vezető). Ilyen szempontból nem is valódi vezető, ami persze csöppet sem von le fontosságából.

Az „igazi” vezetők a felnőttek, így ha ez a könyv, vagy valamilyen külföldi szakirodalom vezetőt (leader) említ, akkor mindenképpen felnőttekre kell gondolnunk, akik korban természetesen szintén nagyon széles skálán mozoghatnak az egyetemistáktól a nyugdíjasokig. Ők egy-egy 3–4 órsból álló egység élén állnak, amit angolul troopnak hívnak, ami a magyar szövegben

rajként szerepel. (Régi B.-P. fordításokban *csapatnak* is olvashatjuk). A cserkészcsapatban egy raj általában egy korosztálynak felel meg, élén általában 2–3 felnőtt áll. Minél fiatalabb korosztályról van szó, annál erősebb a raj/korosztály, és vele együtt a felnőtt vezetők szerepe. A legkisebbeknél egy 7–8 éves őrsvezetőtől természetszerűleg még elég kevés várható el, így a cserkésztevékenységek, foglalkozások, akár a táborok is túlnyomórészt rajkeretben zajlanak felnőtt irányítással. Ahogy egyre idősebbek, érettebbek lesznek a cserkészek, úgy tolódik el a súlypont a rajtól fokozatosan az őrs, a felnőttektől pedig a kortárs őrsvezető felé. A legidősebb korosztályban a felnőtt vezetők szinte teljesen háttérbe vonulnak, és inkább „csak” afféle tanácsadóként, háttéremberként segítik a cserkészek szinte teljesen önálló munkáját. Egyes országokban ezt elnevezésük is tükrözi: rover adviser, vagyis rover tanácsadó.

A rövid összefoglaló után végül néhány gondolat a munkáról. A fordítás teljesen saját kezdeményezésre történt, önkéntesen, s talán pont ezért volt nagyon élvezetes. Élvezetes, ahogy a szöveg „megadja” magát, és az idehaza sokak számára csak lassan olvasható idegen nyelvűből közérthetővé válik – a fordító pedig mindeközben arról álmodozik, hogy rengetegen fogják olvasni. Élvezetes volt az is, hogy a hosszú munka során természetszerűleg rendkívül alaposan kellett átolvasni a szöveget, így igazán mélységében lehetett megismerni a könyv gondolatait, alkalmasint egy-két hiba kijavítására is lehetőség nyílt. Idehaza számos, a könyvben használt fogalom nem létezik, így ezekre magyar megfelelőket kellett találni, ami szintén izgalmas feladat volt. Azt az olvasóközönség fogja eldönteni, hogy az újdonsült szakkifejezések hosszabb távon megmaradnak e könyv lapjain, vagy „jól sikerültek”, és így részévé válnak a már elég bőséges magyar cserkész-zsargonnak.

A könyv köszönetnyilvánítással kezdődik, hát végződjék is azzal. A fordító köszönetet mond a genfi Európai Cserkészirodának, különösen Dominique Bénard, nevelési ügyekért felelős főtitkár-helyettesnek, aki egyetlen e-mailben elküldött kérésre hozzájárult, hogy a könyv magyarul is megjelenjék. Azután, időrendi sorrendben köszönet illeti Babos Júliát, aki szintén egyetlen kérésre vállalta, hogy az internetes közzététel előtt átolvassa a szöveget, és ugyanezt a nyomtatott kiadás megjelenése előtt is megtette. Aprólékosan kigyomlált rengeteg helyesírási és stilisztikai hibát, javaslatokat tett a jobb megfogalmazásra, sőt egy-két mulatságos félrefordításra is felhívta a fordító figyelmét. Sisak Áron készítette el az internetes kiadás honlapját, és eközben hősiiesen megküzdött jópár – részben a fordító által támasztott – nehézséggel. Az IKSZI, különösen Papp András Bence „Gorál” fantáziát látott a dologban, és némi pályázati támogatásra tett szert, amelynek segítségével a könyv az

internet után kézzel fogható formában is megjelenhet. Köszönet Peterdy Tamásnak, aki a végleges változat tördelését végezte, valamint annak a maroknyi cserkészvezetőnek, aki értékes hozzászólásaival segítette a fordító munkáját. Végül, de egyáltalán nem utolsósorban köszönet illeti a fordító családtagjait, akik igen nagy türelemmel viseltettek iránta a több hónapos munka során.

A könyvvel remélhetőleg sikerült a cserkészzet egy eddig talán kevésbé ismert, ám az eredeti baden-powell-i elképzelésekhez közel álló nézőpontját felvillantani, és ezzel egy kis lendületet adni a magyar cserkészpedagógia, a magyar cserkészcsapatok újjászületéséhez. Ha az Olvasó erre a mondatra jólesően bólint, akkor már nem voltak hiába a fordító fáradozásai.

Babos Gábor